wprost
NR 44 (248) CENA 10 ZŁ (W TYM 8% VAT)
28 października 2024 ISSN 0209-1747

SZCZERE ROZMOWY Z ANNĄ LEWANDOWSKĄ, EWĄ CHODAKOWSKĄ I SOLANGE OLSZEWSKĄ

50 najbogatszych Polek

50 W.

PMPG POLSKIE MEDIA SA

KUPUJ ONLINE NA APART.PL
I W SALONACH APART W CAŁEJ POLSCE

APART.pl

ZOBACZ WIĘCEJ

eprasa.pl 63fbec476a

Szymon Krawiec

50 najbogatszych Polek

Jest rekord. W zeszłym roku majątek całej pięćdziesiątki najbogatszych Polek wyniósł prawie 33 mld zł. To o ponad 5 proc. więcej niż w zeszłym roku. Kwota może ścinać z nóg, ale patrząc po rankingach globalnych miliarderek, to wszystkie panie z naszego rankingu mają majątek 12 razy mniejszy niż ten Alice Walton, najbogatszej kobiety świata od amerykańskiej sieci marketów Walmart

Zdjęcia na okładce: Adam Jankowski/REPORTER, Lancôme, Rafał Masłow, Adam Pluciński, Dorota Szulc, Albert Zawada / Agencja Gazeta, Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Listę 50 najbogatszych Polek publikujemy już od 12 lat. To **JEDYNE TEGO TYPU ZESTAWIENIE** *w polskich mediach. I jedyne, które spotyka się z takim hejtem.*

Co roku pojawiają się komentarze, że bogatych kobiet w kraju wcale nie ma. Są tylko takie, które albo dobrze wyszły za mąż, albo bogato się rozwiodły. Że to nie lista najbogatszych, tylko liga żon. Że kobiecy biznes w kraju to przecież szminki, biustonosze i wstrzykiwanie botoksu. I co roku z tymi zarzutami walczymy, pokazując kolejne historie najbogatszych kobiet w kraju.

Bohaterki tej listy tworzą prototypy ogniw fotowoltaicznych, produkują stal, opakowania, tworzywa sztuczne, sprzedają części samochodowe, importują gaz. Działają w branżach, które jeszcze do niedawna były absolutnie zdominowane przez mężczyzn.

Co powiedzieć o Lucjanie Kuźnickiej-Tylendzie, która wprawdzie firmę stawiała z mężem, ale ten nie-

eprasa.pl 63fbec476a

szczęśliwie zginął w wypadku samochodowym w 1993 r. Wdowa z 12-letnim synem została z biznesem sama. Przez kolejnych 30 lat zrobiła z TFP jednego z największych producentów opakowań w naszej części Europy, w które zamyka się meble Ikea czy kosmetyki od Procter&Gamble. Co powiedzieć o Urszuli Siecińskiej, która jeszcze w latach 90. sprowadzała do Polski krewetki, a dzisiaj jest największym producentem łososia wędzonego w Europie. Co powiedzieć o Edycie Stanek, świetnie wykształconej pani inżynier z setkami publikacji naukowych na koncie, która tak wyspecjalizowała się w temacie fotowoltaiki, że postanowiła otworzyć własną firmę. Co powiedzieć o karierze Ewy Chodakowskiej, która od zera, bez grosza od rodziców, wpływowego męża czy spadku po zamożnym wujku, postawiła kilka biznesów wartych dzisiaj kilkaset milionów złotych.

– Nadal to szczególnie kobiety muszą się tłumaczyć ze swoich wyborów życiowych, sukcesów, inwestycji, tego jak zarabiają pieniądze i na co je wydają. Luksusowe auto, torebka, egzotyczne wakacje, inwestycja

eprasa.pl 63fbec476a

w nowy projekt, odkładanie macierzyństwa lub decyzja o życiu bez dzieci – wszystko to jest na celowniku chętnie komentującego środowiska i nierzadko piętnowane, określane mianem egoizmu.

Im sukces zawodowy większy, tym **WIĘCEJ CHĘTNYCH DO OCENY**. *Społecznie nadal mamy dużo większą łatwość w ocenianiu kobiet niż mężczyzn*

– mówi Ewa Chodakowska w rozmowie z Pauliną Sochą-Jakubowską.

Jak kobiety odnajdują się w tak zdominowanych przez mężczyzn branżach, jak choćby motoryzacja? Tłumaczy Solange Olszewska, która po chorobie męża przejęła zarządzanie Solarisem, największym producentem autobusów w naszej części Europy:

„Wracaliśmy kiedyś z mężem do firmy z podróży. Akurat było zebranie. W zarządzie mieliśmy wtedy Niemca, który na to zaczynające się właśnie spotkanie zaprosił tylko mojego męża, a do mnie powiedział:

eprasa.pl 63fbec476a

»A pani Olszewska to pewnie chce walizki po podróży rozpakowywać«. I mój mąż nie stanął wtedy w mojej obronie. Uznał, że sama powinnam o siebie walczyć. Że muszę sobie radzić i wypracowywać sobie szacunek, a nie kryć się za nim”.

Czy o Olszewskiej, która Solarisa tworzyła wspólnie z mężem, a po jego nagłej chorobie została z biznesem sama, też można powiedzieć, że jest tylko żoną?

Tego typu hejt często trafia w Annę Lewandowską, kolejną bohaterkę naszego zestawienia. W sieci ciągle pojawiają się komentarze, że gdyby nie mąż, to na żadnej liście by nie była. Lewandowska opowiada w wywiadzie dla „Wprost”, że swój pierwszy milion zarobiła sama. – Mój mąż nie dołożył mi do żadnej z firm w momencie ich otwierania – mówi w rozmowie z Katarzyną Burzyńską-Sychowicz.

Tegoroczna lista to lista dużych przetasowań. Z rankingiem pożegnało się wiele przedsiębiorczych Polek. Również i takie, które z naszym zestawieniem były związane od samego początku. Jak na przykład Anna Podniesińska, która majątek zbiła na sprowadzaniu do Pol-

eprasa.pl 63fbec476a

ski znanych zagranicznych marek, jak buty Bata, usługi kurierskie DHL czy agencja reklamowa Ogilvy&Mather. Pozyskany w ten sposób kapitał zainwestowała w nieruchomości. Dzisiaj udziały w swoich firmach przekazała już synom.

Ale Lista 50 najbogatszych Polek nie zna próżni. Na miejsca pań, których już w rankingu nie ma, wpadły nowe bohaterki. Mamy w sumie siedem debiutantek. Jak Marta Półtorak, współwłaścicielka firmy Marma Polskie Folie, jednego z największych przetwórców tworzyw sztucznych w Europie.

Wreszcie po kilku latach pukania do wejścia na listę, zadebiutowała na niej Iga Świątek. Jeszcze rok temu brakowało jej kilkudziesięciu milionów, żeby dołączyć do grona 50 najbogatszych kobiet w Polsce.

Ale tylko w 2024 r. zarobiła na kortach kolejne 30 mln zł, więc debiut w naszym rankingu był już pewny.

Co roku na listę najbogatszych Polek dostać się trudniej. Tym razem trzeba było mieć przynajmniej 104 mln zł, żeby znaleźć się na ostatnim miejscu zestawienia.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Credo: ***Tylko prawda jest ciekawa, piszemy o niej w p r o s t***

eprasa.pl 63fbec476a

KUPUJ ONLINE NA APART.PL
I W SALONACH APART W CAŁEJ POLSCE

APART.pl

ZOBACZ WIĘCEJ

eprasa.pl 63fbec476a

Nr 44 28 października 2024

Czytaj Wprost

Fot. Rebis

727

UKRAINA MOŻE ZACZĄĆ DZIAŁAĆ JAK IZRAEL

– Jeśli wybory w USA wygra Trump, Ukraina może nie mieć wyjścia i będzie musiała zacząć zachowywać się jak Izrael, który ignoruje wolę swoich sojuszników. Umożliwiłoby to przeniesienie wojny na teren Rosji i wyzwolenie Białorusi – mówi Jurij Felsztyński.

KOLEJNE WYDANIE CYFROWEGO „WPROST” UKAŻE SIĘ W **NIEDZIELĘ O GODZ. 20.** SZUKAJ NA **WPROST.PL** ORAZ WE WSZYSTKICH **E-KIOSKACH** ORAZ APLIKACJACH MOBILNYCH **APP STORE** I **GOOGLE PLAY**

eprasa.pl 63fbec476a

Czytaj Wprost

17 **NIEDYSKRECJE PARLAMENTARNE**

KRAJ

27 **KANDYDACI NA KANDYDATA**

PiS wciąż szuka potencjalnego lokatora Pałacu Prezydenckiego. – Może powinien to być ktoś myślący, bo urodą i obcymi językami możemy nie wygrać? – zastanawia się członek partii.

37 **ZWIĄZKI, KTÓRE DZIELĄ**

– To gra partyjna. Bycie przeciw zapewnia uwagę – tak o zarzutach PSL wobec projektu ustawy o związkach partnerskich mówi Anita Kucharska-Dziedzic z Nowej Lewicy.

SPOŁECZEŃSTWO

47 **ROBIN HOOD NA POKAZ**

Jak zabezpiecza się celebryta, który okrada Skarb Państwa z grubych milionów? Dzieli się z potrzebującymi i buduje armię zwolenników.

Fot. Archiwum, Instagram

eprasa.pl 63fbec476a

Czytaj Wprost

64 WITAMY W TECHNOFEUDALIZMIE

– W cyfrowym świecie coraz wyraźniej tworzą się zależności typu pan-poddany – ostrzega prognostyk Grzegorz Lewicki.

83 CZY SAUNA MOŻE BYĆ ASEKSUALNA

W Polsce trwa gorączka saunowania, ale nasze zwyczaje mocno się różnią od fińskich, zwłaszcza w kwestii motywacji.

LISTA

96 50 NAJBOGATSZYCH POLEK 2024

Jest rekord. W zeszłym roku majątek całej pięćdziesiątki najbogatszych Polek wyniósł prawie 33 mld zł.

218 MÓJ SZCZYT JEST ZNACZNIE WYŻEJ, NIŻ ZAKŁADAŁAM

– Znam zamożne kobiety, które pomimo stabilnego życia i dużej nadwyżki finansowej, na którą ciężko zapracowały, wciąż mają problem z nagrodzeniem siebie – mówi Ewa Chodakowska.

Fot. KKinal/Shutterstock, Archiwum Ewy Chodakowskiej

eprasa.pl 63fbec476a

240 NIE BYLIŚMY GOTOWI NA SUKCESJĘ

– Nasze dzieci wyrastały w innym świecie. Pod ciepłą kołderką. Nie były wystarczająco twardo chowane, jak ja z mężem – mówi Solange Olszewska.

258 KARATE PRZENIOSŁAM DO BIZNESU

– Moja żyłka do interesów to zasługa karate, dynamiki tego sportu, takiej akcji-reakcji: „ucieknij, uderz, ucieknij, bądź szybsza” – mówi Anna Lewandowska.

Fot. Paulina Wesołowska, Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Czytaj Wprost

BIZNES

606 **1000 NAJWIĘKSZYCH FIRM W POLSCE**

Ranking gigantów, których przychody wyniosły w sumie ponad dwie trzecie całego polskiego PKB.

ZAGRANICA

747 **NAZYWAJMY WOJNĘ PO IMIENIU**

Zamrożona wojna koreańska może mieć swoją kontynuację na Ukrainie. Czas porzucić hybrydowe terminologie, nazwać globalny konflikt wprost i zastosować środki adekwatne do okoliczności.

FELIETON

760 **GEN. WALDEMAR SKRZYPCZAK**

Fot. WOLFGANG RATTAY / Reuters / Forum

eprasa.pl 63fbec476a

KULTURA

970 MOJĄ OBSESJĄ JEST NEUTRALNOŚĆ

– Mam przyzwoitą emeryturę, bo myślałem o niej już wcześniej. Ale nie zamierzam przestać występować. To zawód bez limitu wieku – wyznaje Marcin Daniec.

986 ZMIENIŁAM BÓL W COŚ POZYTYWNEGO

– Nie myślałam, że mogę żyć z muzyki, zwłaszcza, że moja rodzina jest związana z biznesem. A jednak utrzymuję się z niej od 17. roku życia – mówi Luna.

1005 CHAOS, LUKSUS I TORBY ZE STADIONU

– W latach 90. mama wyruszyła do Polski, na Stadion Dziesięciolecia, żeby sprzedawać i utrzymywać rodzinę na Litwie – wspomina Wiktoria Gorodeckaja.

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

To nieprawda, że...

Niedyskrecje parlamentarne

Fot. 123RF

eprasa.pl/0fbec476a

To nieprawda, że...

eprasa.pl 63fbec476a

To nieprawda, że...

Joanna Miziołek
𝕏 @JMiziolek

Eliza Olczyk

Kto chwalił ostatnio premiera Donalda Tuska? Czy Lewica przełknie nowe podejście rządu do migracji? **DLACZEGO NIE BYŁO ŻADNYCH WYDARZEŃ ZWIĄZANYCH Z WYBORAMI 15 PAŹDZIERNIKA?** *Czy Marcin Kierwiński utrzyma swoje wpływy w PO? Czego będzie żałował Mateusz Morawiecki?* **O TYM I INNYCH SPRAWACH PISZEMY W „NIEDYSKRECJACH PARLAMENTARNYCH”.**

Fot. Arek Markowicz

eprasa.pl 63fbec476a

Brunatny Donald – taki przydomek zyskał premier w środowiskach lewicy po tym, jak ogłosił zawieszenie prawa azylu. – Skojarzenia historyczne są oczywiste. Donald Tusk stał się czołową postacią żądającą wyrzucania z Polski przybyszów i przebił w tym PiS. Twardo wypowiada się też o Ukrainie i warunkach, jakie musi spełnić, żeby wejść do UE, czyli musi uszanować i upamiętnić ofiary rzezi wołyńskiej. Jest chwalony przez niemiecką AfD i naszą Konfederację. Stąd przydomek – brunatny – mówi polityk związany z koalicją rządzącą.

Zdaniem naszego rozmówcy, w koalicji rządzącej po tej wypowiedzi zapanował szok, pomieszany z niedowierzaniem.

– Tusk nikogo nie poinformował o zwrocie migracyjnym – ani PO, ani pozostałych koalicjantów. Dlatego Lewica przeciera oczy ze zdumienia, ale ma też świadomość, że to może być pułapka zastawiona przez Donalda Tuska – ocenia.

eprasa.pl 63fbec476a

– Gdyby Lewica zerwała koalicję rządzącą, to mogłoby się to skończyć powrotem PiS do władzy albo zastąpieniem Lewicy Konfederacją w rządzie Tuska, co jest całkiem realnym scenariuszem. Coś, co rok temu wydawało się iluzją, dziś staje się rzeczywistością – dodaje.

Zgodnie zjego słowami, strategię migracyjną opracował wiceminister spraw zagranicznych Maciej Duszczyk. – To jest doświadczony człowiek zajmujący się migracjami, otwarty na na przybyszów, ale zarazem nie zamykający oczu na zagrożenia. Rzecz w tym, że Tusk zdecydowanie ostrzej opowiedział o tym, co wiceminister Duszczyk przygotował. Zrobił to po to, żeby zaostrzyć reakcje, np. przejąć program PiS i przetrącić kręgosłup Lewicy, która została postawiona pod ścianą, a z koalicji wyjść nie może – opowiada nasz rozmówca.

W ubiegłym tygodniu przypadła pierwsza rocznica wyborów 15 października. – W swoim

eprasa.pl 63fbec476a

expose premier Tusk mówił, że chce, by 15 października był świętem narodowym, a jakoś ciągle do tego nie doszło – kpi polityk Zjednoczonej Prawicy.

– Gdy my obchodziliśmy pierwszą rocznicę dojścia do władzy, to zorganizowaliśmy masę wypasionych eventów pod hasłem: „to był dobry rok”. A oni nie zrobili nic. Gdyby nie prezydent i jego wystąpienie w Sejmie, to ta rocznica przeszłaby w ogóle bez echa – dodaje.

Pomysły na świętowanie 15 października miał podobno marszałek Sejmu Szymon Hołownia. – Ale Tusk powiedział – nie ma mowy, bierzecie się do pracy. I wszystkie wydarzenia celebracyjne z okazji 15 października zostały odwołane – opowiada polityk związany z obozem władzy.

– Wszyscy wiedzą, że 15 października nie może być świętem, bo nie ma czego świętować. Koalicjanci się kłócą, rząd jest beznadziejny i nie potrafi przeforsować najprostszych rzeczy. Zatem jedyne co może zrobić Tusk, to rozwalać PiS i zdominować koalicjantów – ocenia.

eprasa.pl 63fbec476a

Prezes Totalizatora Sportowego Rafał Krzemień został odwołany ze stanowiska. Jak pisze Onet, dymisja miała być wynikiem dziennikarskiego śledztwa, które wskazywało, że w ostatnich miesiącach dyrektorskie stanowiska otrzymały osoby związane politycznie z obecną koalicją rządzącą. – Kolejny człowiek Marcina Kierwińskiego poleciał – komentuje odwołanie prezesa Totalizatora Sportowego nasz rozmówca.

Jego zdaniem, powrót byłego europosła do Polski nie wzmocnił jego pozycji w partii, bo wciąż osoby kojarzone z tym politykiem tracą stanowiska. – Gość jest kompletnie zagubiony. Jedyne, czym się zajmuje, to jeżdżenie z Magdaleną Roguską, swoją prawą ręką, po zalanych gminach i wrzucanie fotek na portal X. Kierwiński nawet w warszawskiej PO przestaje być niepodzielnym władcą – mówi nasz informator.

Według naszego informatora, za pół roku TVN zostanie sprzedany. – Rozmawiałem w Nowym

eprasa.pl 63fbec476a

Jorku z ludźmi z branży i mówili, że w ciągu sześciu miesięcy TVN zmieni właściciela – słyszymy.

Jak informował tydzień temu „Newsweek”, partia Jarosława Kaczyńskiego przygląda się możliwości kupna grupy TVN. Zdaniem tygodnika, dzięki kontaktom Mateusza Morawieckiego pomóc mieliby w tym węgierscy inwestorzy zaprzyjaźnieni z Victorem Orbanem.

– W Kijowie czekają na wynik wyborów prezydenckich w USA. Gdyby Donald Trump zwyciężył, to wygrana Rosji byłaby jego prestiżową porażką. Dlatego musiałby skłonić Putina i Zełenskiego, żeby usiedli razem do stołu – mówi ważny polityk PiS, który uczestniczył w rozmowach z prezydentem Ukrainy.

Jego zdaniem, na przełomie zimy 2022/2023 roku mogło dojść do przełamania frontu na wschodzie Ukrainy i zwycięstwa tego kraju w wojnie z Rosją, ale dostawy broni z USA była zbyt małe. – „Too little, too late”, za mało za późno – kwituje nasz rozmówca.

eprasa.pl 63fbec476a

Znajomi Michała Kuczmierowskiego, byłego szefa Agencji Rezerw Strategicznych, który w londyńskim areszcie czeka na rozprawę w sprawie ekstradycji do Polski, wierzą w jego niewinność. Na dowód przywołują jego działania sprzed wyjazdu do Wielkiej Brytanii i sprzed zatrzymania.

– Kuczmierowski w czerwcu zawnioskował o tarczę antykorupcyjną CBA. Sam chciał kontroli służb – przekonuje nasz rozmówca.

Marcin Ociepa, poseł klubu PiS i lider stowarzyszenia OdNowa, napisał książkę pt. „Wolność i Solidarność” o przyszłości Polski i PiS. Na jej promocję pofatygowały się najważniejsze osoby w Prawie i Sprawiedliwości – prezes Jarosław Kaczyński, Mariusz Błaszczak, Piotr Gliński, Jacek Sasin. Wsłuchali wystąpienia autora, sami zabierali głos na temat przyszłości polskiej sceny politycznej i jeszcze długo po promocji siedzieli i rozmawiali. Nie było w tym gronie Mateusza Morawieckiego. Jak

eprasa.pl 63fbec476a

usłyszałyśmy, został zaproszony na promocję, ale miał zaplanowany wyjazd do Brukseli.

– I pewnie już żałuje, że nie pojawił się na imprezie, bo okazało się, że można o sprawach modernizacyjnych rozmawiać bez Morawieckiego. Co więcej, wcale go nie brakowało, nikt się na niego nie powoływał ani nie odnosił do jego dokonań – śmieje się nasz rozmówca.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

KANDYDACI NA KANDYDATA

Fot. Archiwum

eprasa.pl 63fbec476a

Karol Nawrocki, Tobiasz Bocheński, Mariusz Błaszczak, a może jeszcze ktoś inny? Od miesięcy opinia publiczna śledzi **POSZUKIWANIE PRZEZ PIS IDEALNEGO KANDYDATA NA PREZYDENTA**. *W medialnych spekulacjach pojawiają się ciągle nowe nazwiska. Rzucono nawet hasło prawyborów i ciągle nic. Spektakl nie ma końca, a publiczność jest coraz bardziej znużona.*

Tekst: **Eliza Olczyk**

W 2014 roku, kiedy PiS poszukiwało polityka, który mógłby się zmierzyć z pozornie niezatapialnym Bronisławem Komorowski, sytuacja była łatwiejsza – trzeba było znaleźć antytezę urzędującego prezydenta i zbudować opowieść o całkiem nowym rozdziale na scenie politycznej, którego symbolem miał być kandydat PiS na pre-

eprasa.pl 63fbec476a

zydenta. Dziś sytuacja jest o niebo bardziej skomplikowana. Nie ma punktu odniesienia w postaci lokatora Pałacu Prezydenckiego, a jedyna opowieść, jaką może lansować PiS, to przeciwstawienie się dominacji PO na scenie politycznej.

Rzecz w tym, że taka opowieść nie jest zbyt atrakcyjna dla wyborców, którzy dopiero odsunęli PiS od władzy. Przekonanie ich, żeby powierzyli Pałac Prezydencki komuś z nielubianej partii, kto podsycałby chaos w życiu publicznym, byłoby naprawdę karkołomne. Dlatego proces poszukiwania kandydata, który miałby szansę wygrać starcie np. z Rafałem Trzaskowskim i towarzyszącej mu opowieści, trwa tak długo.

Znikające daty

Jeszcze niedawno wydawało się, że kandydat na prezydenta zostanie wyłoniony w drugiej połowie października, a ogłoszony 11 listopada, czyli w rocznicę odzyskania niepodległości. Takie były nieoficjalne przekazy z kręgów PiS. Mariusz Błaszczak, prawa ręka pre-

eprasa.pl 63fbec476a

zesa Prawa i Sprawiedliwości, który sam jest jednym z kandydatów na kandydata, jeszcze niedawno mówił, że na ogłoszenie nazwiska osoby wytypowanej do walki o prezydenturę byłaby dobra jakaś symboliczna data, co sugerowało właśnie 11 listopada. Ale ostatnio oświadczył, że kierownictwo PiS nie przywiązuje się do dat. Zatem ten termin może być już nieaktualny. Niewykluczone, że jest to związane z pomysłem owych prawyborów, o których coraz głośniej się mówiło się w partiitii. Mateusz Morawiecki podczas niedawnej konferencji prasowej stwierdził, że prawybory kandydata na prezydenta są poważnie brane pod uwagę. Miałyby się odbyć podczas wyborów szefów organizacji regionalnych PiS, a więc niedługo.

Z drugiej strony Morawiecki ujawnił, że już w czerwcu rozmawiano o tym rozwiązaniu.

> *A skoro wtedy nie zdecydowano się na prawybory, to i teraz* **NIE MAJĄ RACJI BYTU**, *bo na takie operacje jest coraz mniej czasu.*

eprasa.pl 63fbec476a

– Prawybory są ciekawym pomysłem, ale wydaje się, że jest już na nie za późno. Gdybyśmy je teraz przeprowadzili, to byłoby to chaotyczne działanie już na etapie preselekcji kandydatów – uważa Bartłomiej Wróblewski z PiS, reprezentujący najbardziej konserwatywną część tej partii. I dodaje: – Nie mam wrażenia, żeby ten pomysł był bardzo mocno brany pod uwagę. I okazało się, że to Wróblewski miał rację, bo w miniony piątek Rafał Bochenek, rzecznik PiS, przekreślił możliwość przeprowadzenia prawyborów kandydata na prezydenta.

Ryzyko prawyborów

Dlaczego partia zrezygnowała z tego narzędzia, choć można by było zrobić wokół tego trochę szumu medialnego i skupić uwagę wyborców na PiS, które ostatnio nie ma szczęścia do narzucania narracji? Rzecz w tym, że prawybory niosłyby ze sobą kilka zagrożeń. Najważniejsze jest takie, że wybrany zostanie ktoś, kto nie będzie się podobał prezesowi Jarosławowi Kaczyńskiemu. Nie jest w jego stylu dobrowolne odda-

eprasa.pl 63fbec476a

wanie takiej kluczowej decyzji w ręce podwładnych, a wynik prawyborów trudno byłoby odkręcić. Przy czym ryzyko, że wynik prawyborów będzie przypadkowy, wcale nie jest małe. Wystarczy przypomnieć sobie, jak przebiegły prawybory kandydata na prezydenta w Konfederacji, w 2020 roku. Kto inny się szykował do startu, kto inny zdobył najwięcej głosów, a kandydatem został Krzysztof Bosak, najbardziej sprawny w partyjnych układankach. Co prawda PiS to nie Konfederacja, ale kto mógłby zagwarantować, że nie dojdzie do rozmaitych porozumień, w wyniku których z kapelusza wyskoczy królik?

Kolejne zagrożenie to zaangażowanie dołów partyjnych w kampanię. Rozmawiając nieoficjalnie z politykami PiS, można dojść do wniosku, że w tej chwili nie ma takiego kandydata, przynajmniej wśród tych publicznie wymienianych, którego mogłaby zaakceptować większość partii. A to jest konieczne, jeżeli działacze terenowi mają ciężko pracować na rzecz kandydata. Jeżeli góra kogoś wybierze, to teren nie będzie protestował, tylko zakasze rękawy i weźmie się do roboty.

eprasa.pl 63fbec476a

Ale jeżeli przegrałby kandydat którejś frakcji, to sytuacja byłaby zupełnie inna. Przegrani nie mieliby motywacji do prowadzenia kampanii na rzecz innego kandydata.

Poza tym głosy bardzo są rozstrzelone. Działacze terenowi PiS podobno mocno popierają aspiracje Mateusza Morawieckiego. Ale były premier byłby zbyt łatwym celem ataku dla przeciwników, żeby to w ogóle miało sens. Zresztą na szczeblu centralnym partii ma sporo przeciwników m.in. wśród polityków byłej Suwerennej Polski.

> *Radykalne skrzydło PiS pokochałoby Przemysława Czarnka, byłego ministra edukacji i nauki, ale za to* **PARTYJNE CENTRUM** *nie chciałoby pracować na jego wynik.*

Karol Nawrocki, prezes IPN, ma dziwne epizody w życiorysie. Chodzi m.in. o jego znajomości z osobami o kryminalnej przeszłości.

eprasa.pl 63fbec476a

– Nie wiem, czy to jest prawda, ale te historie powinny być publicznie wyjaśnione, gdyby Nawrocki miał dostać nasze poparcie w wyborach prezydenckich – mówi Wróblewski. Polityk nie kryje zresztą niechęci do tego kandydata . – Moje osobiste doświadczenie jest takie, że on jako prezydent będzie stawał po stronie silniejszych, a nie słabszych. A uważam, że politycy powinni być wyczuleni przede wszystkim na sprawy słabszych – mówi.

A może ktoś myślący?

Zdaniem Wróblewskiego nie ma sensu szukać kandydata na prezydenta wśród polityków podobnych do Rafała Trzaskowskiego, a do takich zalicza np. Tobiasza Bocheńskiego. Dlatego – jak mówi – osobiście postawiłby na Mariusza Błaszczaka albo Beatę Szydło, bo wie czego się po nich spodziewać.

Tyle, że Beata Szydło nie jest brana pod uwagę przez Kaczyńskiego jako kandydatka na prezydenta, a Mariusz Błaszczak nie ma szans na zwycięstwo. Szybko zostałaby mu przypomniana zagubiona w le-

eprasa.pl 63fbec476a

sie rosyjska rakieta albo bunt generałów tuż przed wyborami parlamentarnymi. Jedno i drugie nie jest dobrą rekomendacją dla przyszłego zwierzchnika sił zbrojnych.

Ciekawe, że dwa dosyć elektryzujące nazwiska, które mogłyby zainteresować szerszy elektorat, w ogóle nie przewijają się w spekulacjach o kandydatach. Mowa o Małgorzacie Wassermann, która podobno łapie niesamowity kontakt z wyborcami podczas otwartych spotkań i Kacprze Płażyńskim, dla którego łatwo jest wymyślić atrakcyjną narrację. O Wassermann mówiła posłanka Agnieszka Ścigaj w „Niedyskrecjach parlamentarnych do słuchania”, a Płażyńskiego wymienił Wróblewski w rozmowie z „Wprost”, mówiąc, że jest on najbardziej amerykański ze wszystkich kandydatów. Ale prezes PiS podobno za nim nie przepada, a kobietę w ogóle uważa za niewłaściwą kandydaturę w dobie wojny toczącej się za naszą wschodnią granicą. A ostatecznie wola prezesa jest decydująca.

Wróblewski jest zdania, że te kryteria wyznaczone przez kierownictwo partii, jakie powinien

eprasa.pl 63fbec476a

spełniać kandydat PiS na prezydenta – np. że powinien być wysoki, przystojny, dobrze mówić w obcym języku – nie wystarczą do pokonania Rafała Trzaskowskiego.

– Może naszym kandydatem powinien być ktoś myślący, kto ma coś do powiedzenia, bo urodą i obcymi językami możemy nie wygrać – konkluduje Wróblewski.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

ZWIĄZKI, KTÓRE DZIELĄ

Fo
epresa.pl 63fbec476a

– TO GRA PARTYJNA. BYCIE PRZECIW ZAPEWNIA UWAGĘ – *tak o zarzutach PSL wobec projektu ustawy o związkach partnerskich mówi Anita Kucharska-Dziedzic. Jak dodaje wiceprzewodnicząca Nowej Lewicy, ustępstwa już były, a kolejne zmiany mogą być „kosmetyczne”.*

Rozmawiał **Piotr Barejka**

Rządząca koalicja drży w posadach przez związki partnerskie?

Nie drży, spiera się od lutego o kształt rozwiązania, które wszyscy chcą wprowadzić. Jestem dobrej myśli. Głęboko wierzę w to, że finalnie PSL projekt ministry Katarzyny Kotuli poprze, a jeżeli będą zmiany, to raczej kosmetyczne.

Zapowiedzi jednak brzmią, jakby PSL miał zamiar storpedować ten projekt.

eprasa.pl 63fbec476a

Dyskusja, która w tej chwili się toczy, jest dyskusją zastępczą. Nie rozmawiamy o rozwiązaniach, które te dwie ustawy wprowadzają, tylko dyskutujemy, czy jest to ustawa rządowa, czy nie, przerzucamy się opiniami. Z tą dyskusją mamy też do czynienia dlatego, że być może niewiele osób, które zabrały w niej głos, przeczytało oba projekty ustaw. I może również dlatego, że w tych propozycjach nie ma niczego, do czego mogłyby

Anita Kucharska-Dziedzic

– posłanka i wiceprzewodnicząca Nowej Lewicy, literaturoznawczyni, doktor nauk humanistycznych, nauczycielka akademicka, działaczka na rzecz praw kobiet.

eprasa.pl 63fbec476a

mieć zastrzeżenia osoby o konserwatywnym światopoglądzie – zarówno w opozycji, jak i koalicji rządzącej.

Urszula Pasławska, wiceprezes PSL, nazwała projekt „ustawą małżeńskopodobną”. Podkreślała, że nie zgadza się na to, aby związek partnerski zawierać w urzędzie stanu cywilnego, na zmianę nazwisk, na zapisy dotyczące opieki nad dziećmi. PSL zapowiada nie tylko liczne uwagi do projektu ministry Kotuli, ale też swój projekt. Widzi pani szansę na kompromis?

Ministra Kotula robiła, co mogła aby ten projekt zadowolił wszystkich krytyków. Odkąd w lutym zapowiedziała, że nad nim pracuje, dyskusje toczyły się głównie wokół uroczystości w urzędzie stanu cywilnego, kwestii adopcji dzieci czy pieczy faktycznej nad dziećmi z innych związków.

Powiedziałabym, że ta dyskusja skręcała bardzo w prawo. Zniknęła z horyzontu rozmowa na przykład o równości małżeńskiej, czyli podstawowym postulacie Lewicy. Zaczęliśmy od postulatu o równości małżeńskiej, a skończyliśmy na tym, że mówimy o rejestro-

eprasa.pl 63fbec476a

wanych związkach partnerskich. W gruncie rzeczy realizujemy obowiązek, który wynika z wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

> *Rejestrowany związek partnerski zasadniczo się* **RÓŻNI OD MAŁŻEŃSTWA**. *Nie będzie uroczystości, tylko samo podpisanie dokumentów.*

Urzędnik zarejestruje związek partnerski tak, jak urodzenie, małżeństwo lub zgon. Nie będzie tego całego rytuału, na który ludzie tyle lat czekali, bo to również jest dla nich ważne.

Jeżeli chodzi o kwestie finansowe, to też mamy odwrotność. W przypadku małżeństwa z chwilą jego zawarcia powstaje – z mocy ustawy – wspólność majątkowa, z której można zrezygnować. Związek partnerski nie będzie dawał tej wspólności. Dopiero wizyta u notariusza może to zmienić. A w przypadku śmierci partnera nie będzie podatku od spadku, bo partnerzy będą traktowani jak najbliższa sobie rodzina, którą

eprasa.pl 63fbec476a

przecież są. Co do nazwiska, przecież jeżeli ktoś chce zmienić nazwisko, może to zrobić już teraz, tylko w innej procedurze. To nie jest nic nowego.

Czy Lewica byłaby skłonna zaakceptować jeszcze jakieś ustępstwa?

W tej chwili przestrzeni do większych ustępstw raczej nie ma. Możemy coś inaczej nazwać w projekcie, użyć innych słów. Przestrzeń, żeby cokolwiek jeszcze pozmieniać, jest naprawdę mikroskopijna. Zwracam uwagę, że pani ministra poszła już na ustępstwa wobec PSL-u, rezygnując między innymi z uroczystości w urzędzie stanu cywilnego.

Wyrugowanie nawet podpisywania tego dokumentu w urzędzie byłoby dla mnie po prostu niezrozumiałe. To kwestia pozbawiania elementów natury symbolicznej, które jednak mają walor pewnej faktyczności, bo to państwo jest gwarantem praw nabywanych przy zawarciu związku partnerskiego. Nie notariusz, ale państwo. Najsmutniejsze jest to, że my ciągle zapominamy o ludziach, którzy od wielu lat czekają na związki partnerskie. Dla nich dyskusja o tym, jak bardzo urząd stanu

eprasa.pl 63fbec476a

cywilnego nie będzie ich dostrzegał, ile uwagi poświęci im urzędnik, jest upokarzająca.

Pozostałe kwestie nie budzą sprzeciwu. Bardzo ważny jest dostęp do informacji medycznej. Osoba, którą się kocha, z którą spędziło się pół życia, trafia nieprzytomna do szpitala. Nie jest w stanie podpisać papierka z upoważnieniem do odbioru informacji i partner lub partnerka staje się nagle obcą osobą. Nie może się niczego dowiedzieć. Podobnie z prawem do pochówku. Ile mieliśmy takich sytuacji, że ludzie całe życie spędzili ze sobą, a potem nie mogli pochować ukochanej osoby? To są absolutnie elementarne rzeczy, które dadzą ludziom poczucie bezpieczeństwa.

Dlaczego w takim razie toczy się ta – jak pani oceniła – zastępcza dyskusja?

Moim zdaniem PSL znalazł się w dosyć trudnej sytuacji, bo trudno mu krytykować faktyczne zapisy tej ustawy. Dyskusja nie jest więc o związkach partnerskich, ale o podmiotowości poszczególnych koalicjantów. Jeżeli się na coś zgadzamy, to nie wzbudzamy specjalnego zainteresowania mediów i opinii publicznej.

eprasa.pl 63fbec476a

Bycie przeciw zapewnia uwagę, pozwala przedstawić swoje stanowisko większemu gremium. Myślę, że chodzi o zaznaczenie odrębności, o grę partyjną, a nie faktyczne uprawnienia, które się ludziom da albo nie da.

To, że projekt o związkach partnerskich jest krytykowany i z prawej, i z lewej flanki, pokazuje, że już mamy kompromis, z którego, jak to z kompromisu, nikt nie jest w pełni zadowolony.

> *Naprawdę, to nie jest kontrowersyjny projekt. Daje obywatelom* **ELEMENTARNE PRAWA**, *które im się po prostu należą.*

A może tym razem PSL powinno ustąpić Lewicy, skoro to właśnie głosami PSL-u w lipcu przepadła w Sejmie ustawa dekryminalizująca pomoc w aborcji?

Zawsze powtarzam, że PSL nie był tam jednomyślny, bo jednak cztery posłanki poparły projekt. Może to świadczy o mojej naiwności, ale jestem optymistką. Pamiętam, jak w poprzedniej kadencji Sejmu wnosiłam

eprasa.pl 63fbec476a

projekt o zmianie definicji gwałtu. Początkowo uchodził za skrajny, krzyczano o lewackości, dyktacie feministek, ale potem przyszły badania opinii publicznej, które pokazały, że ponad połowa kobiet czeka na te zmiany, a w najmłodszej grupie kobiet to aż 90 proc.

Kiedy składałam projekt w tej kadencji Sejmu, to już nie był tylko projekt lewicowy, ale projekt posłanek reprezentujących wszystkie partie koalicyjne. Ministerstwo Sprawiedliwości bardzo mocno nas wsparło, projekt został przegłosowany nie tylko głosami koalicji – nikt się nie wyłamał – ale „za” głosowało także niemal 100 przedstawicieli PiS-u. Prezydent podpisał ustawę bez zwłoki.

Mam nadzieję, że to się skończy analogicznie, bo jak popatrzymy na badania opinii publicznej, to ludzie gremialnie chcą związków partnerskich. I mają świadomość, że to, co zostało po miesiącach oczekiwania przedstawione, to jest efekt dyskusji ze wszystkimi stronami sporu politycznego i światopoglądowego. Tymi, które chciały dużo, dużo więcej i tymi, które chciały znacznie mniej.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

PODRÓŻUJ WYGODNIE NA **FERIE ZIMOWE**

Zapraszamy do hotelu w Warszawie, tuż przy Lotnisku Chopina, gdzie odpoczynek podczas zimowej podróży nabiera nowego wymiaru. Komfortowe pokoje i przestrzenie hotelowe zaskakują oryginalnym designem i funkcjonalnością, oferując idealne warunki do relaksu.

Bogate menu z lokalnymi akcentami w Restauracji Challenge '32 pobudzi zmysły i umili chwile spędzane z bliskimi lub znajomymi. Zadbamy o każdy szczegół Twojego pobytu, a Ty ciesz się tym, co jeszcze przed Tobą!

Rezerwuj już dziś i przekonaj się, jak wygodnie można wyjeżdżać na narty lub egzotyczny wypoczynek.

SPRAWDŹ,
CO DLA CIEBIE
PRZYGOTOWALIŚMY!

TEL. +48 22 164 70 00
RES@RENAISSANCE.WAW.PL
UL. ŻWIRKI I WIGURY 1H
00-906 WARSZAWA

RENAISSANCEWARSZAWA.PL

R
RENAISSANCE®
WARSAW AIRPORT HOTEL

MEMBER OF
MARRIOTT BONVOY™

eprasa.pl 63fbec476a

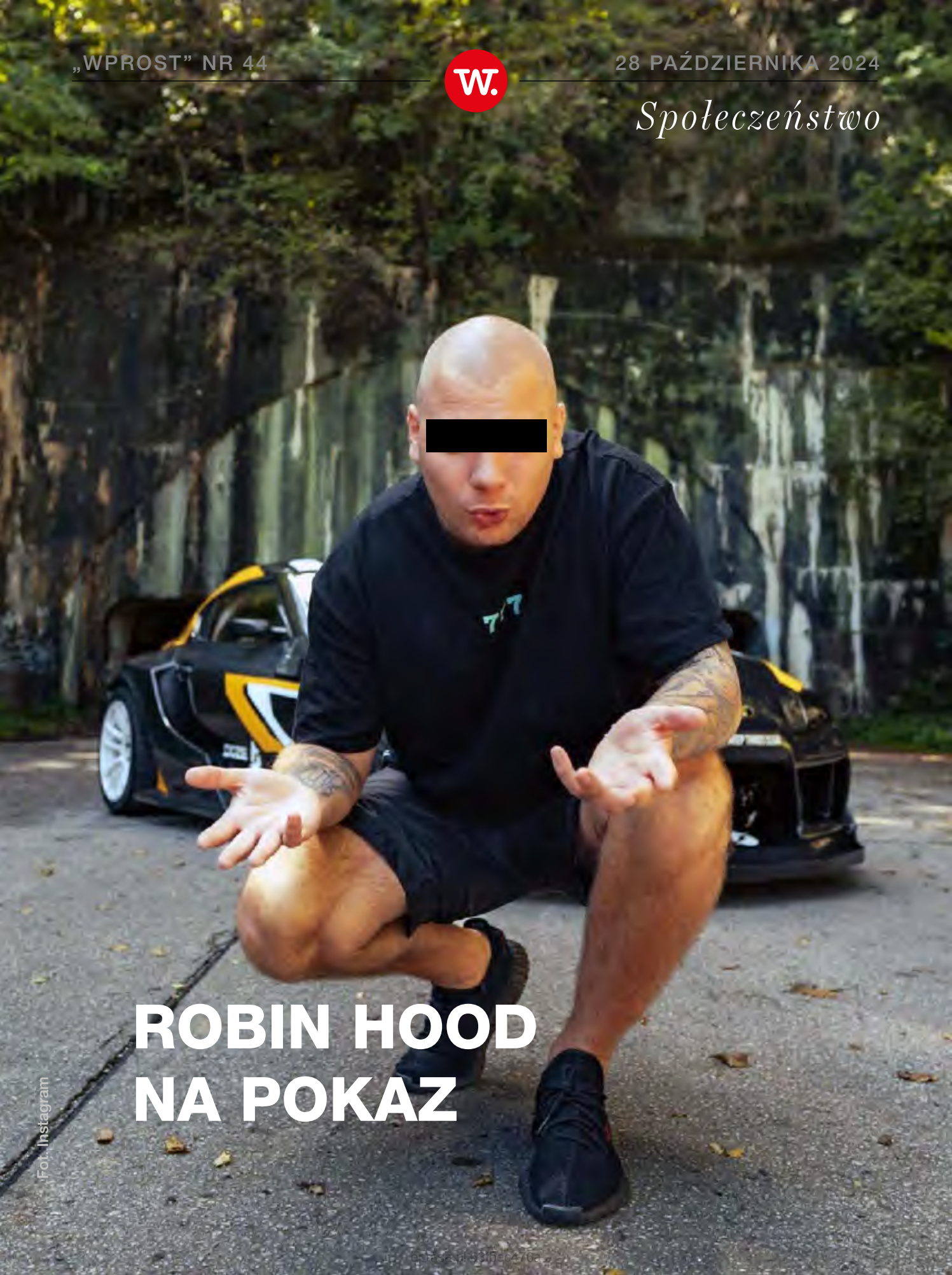

ROBIN HOOD NA POKAZ

Fot. Instagram

Co może zrobić celebryta, który wplątuje się w afery, świadomie robi lewe interesy albo okrada Skarb Państwa z grubych milionów?

WPŁACIĆ CZĘŚĆ NIELEGALNYCH ZYSKÓW NA CELE CHARYTATYWNE. LUDZIE TO ŁYKNĄ I BĘDZIE SPOKÓJ.

Tekst: **Karol Górski**

Kamil L., pseudonim Budda, to jeden z najpopularniejszych polskich youtuberów. Ma 26 lat, pochodzi z Krakowa. Nagrywał głównie filmiki o tematyce motoryzacyjnej. Jego kanał na YouTube zebrał prawie 2,5 miliona subskrypcji. Według wyliczeń „Business Insidera” Budda miał zarabiać na tej platformie około 15 milionów złotych rocznie. W zeszłym roku zorganizowany przez niego event motoryzacyjny zapełnił Stadion Narodowy. Wiosną tego roku w kinach puszczano film doku-

eprasa.pl 63fbec476a

mentalny o Kamilu. On sam zarobił na nim kolejne miliony.

Czy to się komuś podoba, czy nie – jest fenomenem społecznym swojego pokolenia. Również za sprawą regularnego wspierania potrzebujących, hojnych wpłat na rzecz organizacji charytatywnych. I organizowania loterii, w ramach których rozdawał auta czy nieruchomości.

Ostatnie wydarzenia rzucają jednak nowe światło na działalność youtubera, również tę charytatywną. Zanim przejdziemy do zjawiska charity washingu i czynów Buddy w jego kontekście, uporządkujmy fakty.

Zacznijmy od końca, czyli od tego, co stało się niespełna dwa tygodnie temu.

Zatrzymanie Buddy - o co chodzi?

13 października Budda opublikował na swoim kanale nagranie, w którym ogłosił, że kończy działalność w internecie.

Następnego dnia został zatrzymany przez Centralne Biuro Śledcze Policji w luksusowym hotelu w centrum

eprasa.pl 63fbec476a

Warszawy. Akcja przypominała „wjazd” do rezydencji groźnego narkobossa – na policyjnych nagraniach widać przynajmniej kilkunastu uzbrojonych po zęby agentów.

Wraz z youtuberem w hotelu zatrzymano jego dziewczynę Aleksandrę K., ps. Grażynka. Kilkadziesiąt należących do Buddy samochodów zostało odholowanych na policyjne parkingi.

> *Kilkanaście godzin* **PRZED ZATRZYMANIEM** *Aleksandra K. zamieściła na Instagramie wspólne zdjęcie z chłopakiem, zrobione w windzie. Podpis: „Koniec pewnego etapu”.*

Część internautów interpretuje go w ten sposób, że para spodziewała się zatrzymania. Inni uważają te słowa za potwierdzenie doniesień Onetu, wedle których Budda wraz ze swoją dziewczyną mieli planować ucieczkę do USA, czyli „koniec etapu” polskiego. Czy spodziewali się zatrzymania? Nie wiadomo. Jedno dru-

eprasa.pl 63fbec476a

giego nie wyklucza. Bardzo prawdopodobne jest za to, że pośpiech służb i rozmach akcji był efektem pogłosek o zbliżającej się ucieczce.

W związku z tą samą sprawą, 14 października na terenie różnych województw CBŚP zatrzymało jeszcze łącznie osiem osób. Trzy dni później prokuratura poinformowała o zastosowaniu aresztu tymczasowego wobec piątki podejrzanych: Kamila L. i Aleksandry K., a także Tomasza Ch., Adama U. i Bartosza G.

Kamil L., czyli Budda, oraz Tomasz Ch. usłyszeli zarzut kierowania grupą przestępczą. Wszyscy zatrzymani podejrzani są o pranie pieniędzy, wyłudzanie podatku VAT oraz organizowanie nielegalnych gier hazardowych pod postacią loterii w internecie. Zarzutami objęta jest działalność prowadzona w okresie od października 2021 roku do października tego roku.

Prokuratura zabezpieczyła mienie należące do podejrzanych o wartości około 140 milionów złotych. Na rachunkach bankowych osób i spółek, które miały czerpać korzyści majątkowe z nielegalnej działalności, zablokowano łącznie ponad 90 milionów zł.

eprasa.pl 63fbec476a

Żadna z zatrzymanych osób nie przyznała się do winy. Wobec pozostałej piątki zatrzymanych zastosowano środki zapobiegawcze o charakterze wolnościowym.

Głośny dobroczyńca

Budda zgromadził wokół siebie potężną społeczność fanów, może nawet fanatyków, zakochanych w jego tekstach o „tworzeniu historii” i „zwykłym chłopaku” koszącym grube miliony. Oddajmy – tekstach może i śmiesznie patetycznych, ale na pewno nie bezpodstawnych. Gdy pojawiła się informacja o zatrzymaniu youtubera, internetowa armia stanęła w jego obronie. Główny argument jej członków brzmiał tak: Budda wsparł tyle akcji charytatywnych, pomógł tylu osobom, że nawet jeśli faktycznie dopuścił się zarzucanych mu czynów, to służby nie powinny go aresztować.

I tu dochodzimy do sedna tego tekstu.

To, że Budda przekazał naprawdę dużo pieniędzy na cele charytatywne, nie podlega dyskusji. Jego akcje zawsze odbijały się w sieci głośnym echem.

eprasa.pl 63fbec476a

W styczniu tego roku Kamil przebrał się za starszego pana i wrzucił do puszki krakowskich wolontariuszy WOŚP 100 tys. złotych. Później **POCHWALIŁ SIĘ TYM** *w swoich socialach.*

Fundację Owsiaka wspierał kwotami rzędu kilkudziesięciu tysięcy złotych również przy okazji poprzednich finałów. W 2020 roku udostępnił w mediach społecznościowych reakcję wolontariuszy na wrzucenie do ich puszki 10 tysięcy złotych. Również w 2020 taką samą kwotą wspomógł swojego widza, zmagającego się z dziecięcym porażeniem mózgowym chłopca o imieniu Bruno. Kupił mu wózek trójkołowy i drobniejsze prezenty, zabrał go też na przejażdżkę po torze wyścigowym sportowym mercedesem.

Przez lata wpłacał na bezdomne psy, na dzieciaki z osiedla w Krakowie, na którym dorastał, organizował konkursy, w ramach których rozdawał fanom samochody. Anonimowo pozostawiał przed domami

eprasa.pl 63fbec476a

dziecka skrzynie z zabawkami, słodyczami i pieniędzmi. Anonimowo w tym sensie, że nie ujawniał się w momencie podrzucania skrzyń. O tym, że za akcją stał właśnie on, informował później, w tajemniczy i przyciągający uwagę sposób, w social mediach. Sam twierdził, że w ciągu kilku dni przekazał w ten sposób domom dziecka w całej Polsce milion złotych.

Wymienione przykłady to tylko część jego dobroczynnej działalności. Było tego naprawdę dużo.

Sto milionów na jednej loterii

Najgłośniej o charytatywnym wsparciu Buddy zrobiło się tuż przed jego zatrzymaniem, we wrześniu tego roku. Kiedy południową Polskę zalała powódź, youtuber zasponsorował postawienie czterech kontenerów mieszkalnych, zwanych domami mobilnymi czy modułowymi, dla poszkodowanych na Opolszczyźnie. Koszt jednego takiego tymczasowego domku to ponad 330 tys. złotych. Powodzian Budda wsparł więc łączną kwotą ponad 1,3 miliona.

„Nowa Trybuna Opolska” poinformowała jednak, że nie wiadomo, czy po aresztowaniu 26-latka powo-

eprasa.pl 63fbec476a

dzianie otrzymają obiecane domy. Gazeta przytoczyła historię kobiety, która miała dostać jeden z nich. Kupiła już nawet działkę za 150 tysięcy złotych, na którą kontener miał zostać dostarczony. Jak wyjaśniła, faktycznym właścicielem domku nie jest Budda, a jeden z jego wspólników, również aresztowany Adam U. Kobieta zapewnia, że wierzy w dobre intencje U., tak jak i Kamila L., jednak od 14 października z mężczyzną nie ma kontaktu, więc cała operacja utkwiła w martwym punkcie.

Podczas pożegnalnego streama, dzień przed zatrzymaniem, Budda przeprowadził losowanie nagród o łącznej wartości ok. 8 milionów złotych

Uczestnikami loterii były osoby, które zakupiły e-booka youtubera. Za jego dystrybucję odpowiadała firma Influ, w której zarządzie znajduje się wspomniany przed chwilą Adam U. Zwycięzcy otrzymali m.in. luksusowe samochody, dom w Zakopanem i gwarancję wypłacania „pensji” 10 tys. złotych przez następne pięć lat. Z ustaleń Onetu wynika, że Budda na loterii zarobił „na czysto ponad 50 milionów złotych”.

eprasa.pl 63fbec476a

Jeszcze większym zainteresowaniem cieszyła się jego poprzednia loteria. Z niej wyciągnąć miał ponad 100 milionów zł. Zaznaczam, że są to kwoty pochodzące z medialnych doniesień, oparte na wyliczeniach osób organizujących podobne loterie.

– Nie chcę niczego przesądzać, bo Budda nie został na razie skazany, a więc nie jest pewne, że miał się z czego wybielać.

> *Wiele wskazuje jednak na to, że jego działalność charytatywna była* **KLASYCZNYM PRZYKŁADEM** *charity washingu – ocenia Wojciech Kardyś,*

specjalizujący się w komunikacji internetowej i digital marketingu.

Charity washing - na czym polega?

Zatrzymajmy się na chwilę przy samym zjawisku charity washingu. Oddaję głos Kardysiowi:

eprasa.pl 63fbec476a

– Kojarzymy tę praktykę ze współczesnymi, zwłaszcza internetowymi celebrytami, ale przecież jest ona właściwie tak samo stara jak filantropia. Dotyczy nie tylko jednostek, nie tylko show biznesu, także wielkich korporacji. Z charity washingiem mamy do czynienia wtedy, gdy ktoś podejmuje działania charytatywne, żeby poprawić swój wizerunek. Umówmy się: bardzo duża część obecnej pomocy filantropijnej nosi znamiona charity washingu. Pomagający zwykle chwalą się swoim wsparciem. Nawet jeśli intencje mają szczere, przy okazji chcą zrobić wokół siebie trochę szumu. Czysty PR.

Gdzie zatem leży granica między pomocą ukierunkowaną na poprawę własnego wizerunku, ale mimo wszystko godną pochwały, a bezczelnym charity washingiem?

– Nie da się tego precyzyjnie określić, ta granica jest płynna, a każdy przypadek należy rozpatrywać osobno. Mam jeden uniwersalny apel do mediów: zawsze dopytujcie celebrytów chwalących się działalnością charytatywną, dlaczego wsparli akurat tę konkretną instytucję. Nie jest to oczywiście stuprocentowo skuteczny

eprasa.pl 63fbec476a

sposób na weryfikację szczerości intencji, ale odpowiedź może dać do myślenia. Warto też zwracać uwagę na to, co działo się w życiu danego celebryty bezpośrednio przed podjęciem aktywności charytatywnej. Jeśli miał wyjątkowo złą passę, wniosek nasuwa się sam – mówi Kardyś.

Wróćmy jeszcze do Buddy. Jego akurat ostatnie zdania z wypowiedzi mojego rozmówcy nie dotyczą. Działał charytatywnie, gdy był na fali. W przypadku tego youtubera Kardyś zwraca uwagę na inną podejrzaną prawidłowość.

– Akcje charytatywne Buddy często były skrajnie medialne, skrojone pod masową uwagę. Kiedy wrzucił 100 tysięcy złotych do puszki WOŚP w przebraniu staruszka, wiadomo było, że zrobi się o tym głośno. Albo gdy zostawiał te skrzynie przed domami dziecka – też gwarantowana obecność w mediach. W żadnym razie nie chcę go za to krytykować, bo przekazywał realną, znaczącą pomoc. Tylko dlaczego robił to w sposób tak spektakularny? Proste – żeby przy okazji zapewnić sobie reklamę. I to wcale nie aż tak wysokim kosztem.

eprasa.pl 63fbec476a

Gdyby chciał wykupić reklamę we wszystkich mediach, w których wtedy się pojawił, musiałby pewnie zapłacić więcej niż te 100 tysięcy – tłumaczy specjalista ds. komunikacji internetowej.

To jeszcze nic złego. Większość z nas podpisze się chyba pod tym, że lepiej, aby pieniądze trafiły do chorych dzieci niż w ręce medialnych koncernów. Rzecz w tym, że sprawa jest bardziej złożona.

– Jeśli, podkreślam – jeśli, Budda faktycznie popełnił zarzucane mu czyny, to znaczy, że jest winny Skarbowi Państwa wiele milionów.

> *Pozwalał sobie zatem na rozdawanie pieniędzy, które* **NALEŻĄ SIĘ PAŃSTWU**, *a więc pośrednio także podatnikom.*

Czy byłby równie hojny, gdyby rozliczał się prawidłowo i miał na koncie kilka milionów mniej? Tego się nie dowiemy – ucina Kardyś.

Przyznaje jednocześnie, że działalność charytatywna Buddy, jeśli faktycznie miała na celu głów-

eprasa.pl 63fbec476a

nie poprawę jego wizerunku, przyniosła zamierzony skutek.

– Fani kupili „Buddę-dobrego chłopaka”, jednego z nich, żywy dowód na istnienie ścieżki od zera do milionera. Po zatrzymaniu jego widzowie pisali jakieś petycje do prezydenta o uwolnienie ich idola, zgromadzili się nawet przed aresztem, w którym przebywa... – wylicza ekspert.

Krótkie wyjaśnienie. W ostatni weekend pod zakład karnym w zachodniopomorskim Nowogardzie, gdzie przebywa obecnie Budda, zjechali się jego fani. Z udostępnionych w sieci filmików wynika, że było ich przynajmniej kilkudziesięciu – i to nie dwudziestu, raczej bliżej setki. Na nagraniach słychać okrzyki wsparcia dla youtubera. Między innymi „Kamil, Kamil, trzymaj się!”, przeróbkę przyśpiewki znanej z protestu po zatrzymaniu Macieja Wąsika i Mariusza Kamińskiego. Zwolennicy polityków poprzestali wtedy na okrzykach, fani Buddy odpalili w Nowogardzie fajerwerki i „katowali” silniki samochodów, by wywołać ich charakterystyczny ryk.

eprasa.pl 63fbec476a

Tak pozdrawiali idola.

Pomaganie kryzysowe

Kardyś: – Buddzie faktycznie udało się zbudować armię zwolenników. Nie wszyscy celebryci są skuteczni do tego stopnia. Jest taki popularny dziennikarz telewizyjny, który zawsze wtedy, gdy wpada w kryzys wizerunkowy, a wpada w niego często, zaraz uruchamia czy nagłaśnia jakąś zbiórkę albo wpłaca znaczną sumę na rzecz organizacji charytatywnej.

> *Kiedyś to działało, teraz ludzie* **POŁAPALI SIĘ JUŻ** *w tym mechanizmie. I z jego wizerunkiem jest nie najlepiej.*

To tylko pierwszy z brzegu przykład. Charity washing jest powszechny w szemranym środowisku youtuberów. Pamiętam, jak jeden z nich, wyjątkowo często przyciągający różne afery, w przerwie między takimi aferami wybrał się do Afryki, żeby promować zbiórkę na budowę szkoły dla miejscowych dzieci.

eprasa.pl 63fbec476a

Z tym wyjazdem do Afryki to w ogóle niefortunna sprawa. A właściwie z jednym z wyjazdów, bo było ich kilka. Mowa o pierwszej wyprawie. Ona akurat nie miała raczej na celu oczyszczenia wizerunku – wtedy nie było jeszcze czego „zmywać”. Dało się za to poprawić swój PR, tak z góry i na wszelki wypadek. Tymczasem tamten wyjazd do dziś pozostaje jedną największych wizerunkowych klap youtubera, i to pomimo mocnej konkurencji w tej kategorii. Facet nagrał afrykańskie dziecko i wyśmiewał jego wygląd. Chyba nie wyczuł, że nie wypada, bo nagranie udostępnił w socialach. Internauci nie podłapali jego humoru. Posypał się hejt. Celebryta szybko przeprosił, ale mało kto w szczerość tych przeprosin uwierzył.

Kardyś nie chce rzucać nazwiskami czy ksywami, więc przychylam się do jego prośby i omijam personalia zainteresowanego. Sprawa była jednak głośna, śledzący środowisko youtuberów dobrze wiedzą, o kogo chodzi.

Nikogo nie zaskoczy raczej fakt, że o charity washing oskarżani bywają też politycy. W zeszłym roku dysku-

eprasa.pl 63fbec476a

sja na ten temat rozgorzała w Wielkiej Brytanii. W raporcie UK Aid Match (UKAM), rządowego programu kontrolującego pomoc charytatywną z publicznych pieniędzy, pojawiła się wzmianka o niepokojących praktykach ministrów. Podstawowym kryterium przy przyznawaniu dotacji poszczególnym organizacjom miała być ich zdolność do nagłaśniania działań rządu. To już charity washing do kwadratu. Nie dość, że jest przekręt, to jeszcze z własnej kieszeni nic nie znika.

A co do charity washingu klasycznego, to zawsze przy okazji jego tematu rozbrzmiewa w końcu pytanie mające studzić zapał krytyków: lepiej pomagać na pokaz czy nie pomagać wcale?

Nie mnie to oceniać, ale coś czuję, że głodujące dzieci albo marznący emeryci nad odpowiedzią długo by się nie zastanawiali.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

KKinal/Fot. Shutterstock

WITAMY W TECHNOFEUDALIZMIE

– Mamy początek technofeudalizmu, bo w cyfrowym świecie coraz wyraźniej tworzą się zależności typu pan-poddany – mówi prognostyk **GRZEGORZ LEWICKI**, *współautor książki „Światy AI” na temat wpływu sztucznej inteligencji i technologii cyfrowych na świat. – My jesteśmy tu poddanymi, a firmy technologiczne – i ewentualnie państwo – naszymi panami. Układ jest prosty:* **KTOŚ OBIECUJE CI SPOKOJNE, W MIARĘ DOSTATNIE ŻYCIE W ZAMIAN ZA ODDANIE DUŻEJ CZĘŚCI WOLNOŚCI ORAZ KONTROLĘ I NADZÓR TWOICH AKTYWNOŚCI**. *Oczywiście, nie musisz korzystać z oferty feudała, z jego opieki czy narzędzi cyfrowych, ale pech chciał, że potrzebujesz ich, żeby zarabiać i przetrwać – dodaje.*

eprasa.pl 63fbec476a

Publikujemy fragment książki „Światy AI. Technofeudalizm ery postludzkiej” Grzegorza Lewickiego i Jerzego Ramerta wydanej przez Regnum Inspiratio.

JERZY RAMERT: Zajmujesz się geopolityką technologii. Co to za dziedzina?

GRZEGORZ LEWICKI: Mówiąc potocznie, geopolityka technologii analizuje to jak technologia wpływa na potęgę państw i odwrotnie – jak państwa mogą wpływać na potęgę technologii. Co ciekawe zanim w wielu rejonach świata zorientowano się, iż geopolityka technologii jest ważna, to na przykład rywalizację między USA i Chinami często rozpatrywano przede wszystkim czysto ekonomicznie. Tymczasem chińskie źródła dyplomatyczne pokazują, że już na początku tego tysiąclecia Chińczycy alarmowali: „Nie rozumiemy rosnącego wpływu USA, który wydarza się poprzez ten internet, którego my sami nie stworzyliśmy”. Takie kwestie, jak choćby supremacja dzięki infrastrukturze światłowodów, czy pokrywanie rejonów globu swoim oprogramowaniem stały się wtedy celem Chińczyków.

eprasa.pl 63fbec476a

W tym duchu w listopadzie 2023 r. Chińczycy przemodelowali swoją sieć szkieletową, aby była jedną z najszybszych na świecie. W skrócie, software i hardware – a więc także AI – mogą być narzędziami władzy. Lubię o tym opowiadać językiem teorii sieci, bo jak wyobrazimy sobie planetę pokrytą internetem, to wyobrażamy sobie ją właśnie jako osieciowaną, okablowaną kulkę. Tylko że to nie są sieci, wyglądające jak np. sieci rybackie, gdzie każde ogniwo ma taką samą liczbę łączy, ale tzw. sieci hierarchiczne, bezskalowe, gdzie istnieją centra z wielką liczbą połączeń i wielką wagą dla systemu oraz peryferia z małą liczbą połączeń, z małą wagą dla systemu.

> *Nie trzeba być geniuszem geopolityki, by stwierdzić, że ten, kto* **KONTROLUJE CENTRA**, *może mieć jakąś władzę nad resztą, która jest od niego współzależna.*

Cel geopolityki w tym duchu to mieć wpływy w centrach, w wąskich gardłach sieci.

eprasa.pl 63fbec476a

JR: Na przykład?

GL: W Polsce np. Rzeszów. Lotnisko w Rzeszowie po inwazji stało się hubem transportowym pomocy dla Ukrainy, bez którego ta sieć wsparcia logistycznego by się załamała. Niejako automatycznie dzięki lokalizacji tego centrum sieci w Polsce, Bruksela i Waszyngton bardziej biorą pod uwagę zdanie Polski na temat inwazji Rosji.

Przykład w Europie: Trybunał Sprawiedliwości interpretujący prawo na korzyść lub na niekorzyść konkretnych krajów.

Albo przykład z USA: ICANN, organizacja kontrolująca adresy IP internetu, czyli adresów typu 192.0.2.1, które ma każdy komputer podłączony do sieci. Albo system bankowy SWIFT, dający USA sekretny wgląd informacyjny w przepływy finansowe. Nie ma tutaj równości – internet mający dawać równość, stworzył strukturalne nierówności. Zarówno państwa demokratyczne, jak i autorytarne starają się to wykorzystać. Dziś już widać, że systemy autorytarne, a więc nie tylko Chiny i Rosja, lecz także być może reżimy półdemokra-

eprasa.pl 63fbec476a

tyczne, mogą dążyć do tworzenia swego rodzaju autorytarnego kapitalizmu roju, wspartego AI i automatyzacją. To jest eksportowy produkt cywilizacyjny, np. Chin. System kontroli przenikający do samych podstaw społecznych, do samego życia jednostki, ciebie i mnie, do naszych wyborów życiowych. Na tej podstawie rządy autorytarne robią social scoring, system zaufania do obywatela z perspektywy rządu-zakapiora. Spotkałeś się z kimś o negatywnym scoringu? Nie poślesz dziecka do lepszej szkoły. Krytykujesz ciągle rząd? Nie pojedziesz koleją szybkich prędkości.

JR: Jaka jest alternatywa dla tego kapitalizmu roju?

GL: Państwa demokratyczne rozwijają to, co Shoshana Zuboff określa „kapitalizmem nadzoru”, który z jednej strony jakoś respektuje prawidła demokratyczne, ale z drugiej ma ciągoty autorytarne: w teorii masz sto procent wolności, aby nie dawać firmom swoich danych, ale wiele usług ci zablokujemy, jak nie staniesz się dla nas zasobem. Ja nazywam ten proces początkiem technofeudalizmu, to znaczy, że w sieć zależ-

eprasa.pl 63fbec476a

K.Kinal/Fot. Shutterstock

eprasa.pl 63f3ec4731

ności kapitałowych wlewa się sieć zależności feudalnych typu pan – poddany, gdzie ktoś obiecuje ci spokojne, w miarę dostatnie życie w zamian za oddanie dużej części wolności oraz kontrolę twojego życia. „Do niczego cię nie zmuszamy, ale bez nas sobie nie poradzisz, więc może przemyśl to”. W końcu przez całe średniowiecze ludzie tak żyli w Europie, więc „why not”? Politycy obiecujący technofeudalizm byliby dla wielu osób całkiem wybieralni. A w zasadzie nie trzeba ich nawet wybierać, bo feudalizacja kapitalizmu postępuje bez ich udziału. Coraz większa wartość jest wytwarzana już nie na rynkach, ale na platformach cyfrowych, jak Google, Facebook czy Amazon, gdzie nie rządzą ani mechanizmy wolnego rynku, ani nawet dynamika oligopolu. Rządzi tam po prostu chciejstwo właścicieli.

Popatrzmy na Elona Muska i platformę X.

> *Platformy cyfrowe są zarządzane jak* **PRYWATNE KSIĘSTWA** *czy majątki, w których liczy się głównie arbitralna i autorytarna wola władcy.*

eprasa.pl 63fbec476a

W efekcie, tak jak niegdyś z targanego kryzysami systemu feudalnego powoli rodził się kapitalizm, tak dziś zachodzi proces odwrotny – i w kapitalizmie kiełkują trendy neofeudalne.

Oczywiście, nie musisz korzystać z oferty feudała, z jego opieki czy jego narzędzi cyfrowych, ale pech chciał, że potrzebujesz ich, żeby zarabiać i przetrwać. Na takiej bezalternatywnej potrzebie kiedyś rodził się feudalizm: jak pisał filozof Tacyt ludzie, którzy nie mieli majątku oddawali się w zarząd. Idealny model feudalizmu zakładał, że chłopi kontrolują proces produkcji, generują jakąś nadwyżkę, z której korzystają panowie. Ci drudzy mogą wpływać na proces produkcji, ale nie biorą w nim udziału. Pilnują jednak, by poddani nie zmodyfikowali ich uprzywilejowanej pozycji władzy. Dzisiaj ty uprawiasz cyfrowe pola w sieci, a pan nimi zarządza. Jesteś niczym chłop pańszczyźniany. „Mamy cię w garści, bo potrzebujesz naszych narzędzi, jeśli chcesz zarabiać i przetrwać”. Nieprzypadkowo dziś największe firmy świata to właśnie firmy technologiczne: Microsoft, Apple, Nvidia, Alphabet (Google), Amazon.

eprasa.pl 63fbec476a

Wszystkie z USA. Natomiast Europa się tylko broni, przede wszystkim narzędziami prawnymi.

JG: „Mamy cię w garści”, bo na przykład analiza danych ubezpieczeniowych (szczególnie medycznych) może pozwalać korporacjom profilować całe społeczeństwa. Na poziomie UE pojawiają się pomysły, aby tworzyć centralne standardy dotyczące AI przechowywania danych itp. Ale dane i profile obywateli to są bardzo ważne dane wywiadowcze. Muszą być nieprzekraczalne bariery na poziomie narodowym i na poziomie unijnym, poza którymi wyciek danych jest już zdradą narodową.

GL: Wisława Szymborska pisała: „tyle wiemy o sobie, ile nas sprawdzono”. Ale to zdanie już nie obowiązuje. Dziś obowiązuje „tyle wiemy o sobie, ile nam zdradzono”. Wszystko dlatego, że nad każdym naszym krokiem w sieci pochyla się algorytm-psycholog. Na razie analizuje zachowania z mediów społecznościowych, wyszukiwania i konsumowane oraz generowane treści. Ale kto wie, czy algorytm kiedyś nie wywnioskuje, że skoro w dziewiątej części gry komputerowej „Wiedź-

eprasa.pl 63fbec476a

min” nałogowo zabijasz bohaterów neutralnych, to znaczy, że możesz być psychopatą? Albo co najmniej socjopatą kompensującym sobie uległość wobec innych?

JR: No właśnie, ten, kto ma dostęp do danych, otrzymuje wielką moc...

GL: ... Co już wykorzystano do zmajstrowania kryzysów politycznych, np. przy brexicie. Mało kto wie, że brexit by się nie wydarzył, gdyby nie narzędzia cyfrowe zdolne do przesunięcia języczka u wagi, czyli ok. 3–5 proc. populacji kluczowej dla wyniku referendum. Co zaskakujące, ludzie wciąż umniejszają rolę, jaką gra technologia w manipulacji całymi narodami. Rozmawiałem ostatnio z brytyjskim dyplomatą o Cambridge Analytica, firmie wypruwającej dane z Facebooka i skandalu wokół tej firmy przy okazji brexitu. Zapytałem go, po co firmie były dane o Brytyjczykach i czy wie, że „badania” zamawiały spółki powiązane z Kremlem? Nie wiedział. Tymczasem przed brexitem celem operacyjnym Rosji było przekonanie kilku kluczowych procent Brytyjczyków, że Unia jest zła.

eprasa.pl 63fbec476a

Algorytmy były w stanie po lajkach i aktywności sieci zidentyfikować ludzi o tzw. czarnej triadzie osobowości, czyli połączeniu cech narcyzmu, cynizmu i psychopatii (braku empatii).

> *Czemu akurat ich? Bo takie osoby mogą mieć* **SILNY WPŁYW NA INNYCH** *i potrafią być społecznie aktywne, przywódcze.*

Z tymi ludźmi kontaktowali się realni agenci wpływu, którzy podsycali ich brexityzm i dawali do wysyłania w świat materiały na ten temat. Kolejnym krokiem była organizacja probrexitowych spotkań w świecie fizycznym.

A zatem Facebook posłużył jako farma nieświadomych niczego Brytyjczyków, którzy zatańczyli, jak im Kreml zagrał. Więcej można przeczytać o tym m.in. w książce „Mindf*ck” (Christopher Wylie), mnie chodzi teraz o to, że skoro dziś można już koncertowo grać na ludzkich umysłach, to co będzie, jak tych danych będzie więcej i jak będą lepsze, np. gdy cyfrowi manipu-

eprasa.pl 63fbec476a

lanci będą mogli sparować twoje dane z social mediów z danymi zdrowotnymi albo z twoimi zwierzeniami przy winku, podsłuchanymi przez twojego humanoidalnego robota domowego. Pomyślmy o Szymborskiej, która dziś powiedziałaby „tyle wiemy o sobie, ile nam zdradzono”. Przecież brytyjscy narcyzi zrekrutowani na Facebooku nie wiedzieli, dla kogo pracują. Wiedzieli o sobie mniej, niż wie o nich big tech. Niedługo to przyjmie formy karykaturalne, np. zaprzyjaźniona firma big tech będzie ostrzegać władze jakiegoś kraju o niekorzystnym procesie społecznym na jego terytorium.

JR: No właśnie, jeśli można tak manipulować ludźmi, że zmienia się ich grupowe preferencje polityczne, to czy wciąż mamy do czynienia z demokracją? Przecież w dojrzałych demokracjach, np. w USA, prawie zawsze wybory dają wynik 50/50, pół na pół. Niewielkie przepływy między grupami mogą zaważyć na losie całych krajów.

GL: Do tego dochodzi jednak specyfika konkretnych państw, którą każdy manipulant musi znać. Reuters Institute for the Study of Journalism na Oxfordzie prze-

eprasa.pl 63fbec476a

analizował semantycznie przekazy głównych mediów cyfrowych w różnych krajach i wyszło, że jednak istnieją narodowe przechyły – w Polsce mainstream jest bardziej przechylony w prawo, a w Niemczech jest bardziej lewicowy. No ale oczywiście to było kiedyś. Wobec bezradności partii centrowych Niemcy dziś osuwają się w radykalizm prawicowy w typie partii AfD o ciągotach neonazistowskich. I wcale nie będzie nam do śmiechu, gdy dowiemy się pewnego dnia, że w Berlinie powstała koalicja centroprawicy z neonazistami.

JR: Nastaną czasy takiej quasi-demokracji, gdzie wpływowe lobby będą mieć narzędzia do manipulacji opinią publiczną, a wyniki wyborów będą fikcją, to znaczy wynikiem bezpośredniej inżynierii społecznej?

GL: Wydaje się, że w demokracjach przyszłości decyzje wyborcze będą podejmowane w sposób bardziej emocjonalny, przy niemożności ustalenia na czas, co jest prawdą, a co fikcją. Choć oczywiście wielu wrzucających kartkę wyborczą w danym momencie będzie absolutnie przekonanych o swojej racji. Tymczasem geopolityczna gra będzie toczyć się o lepsze wpływa-

eprasa.pl 63fbec476a

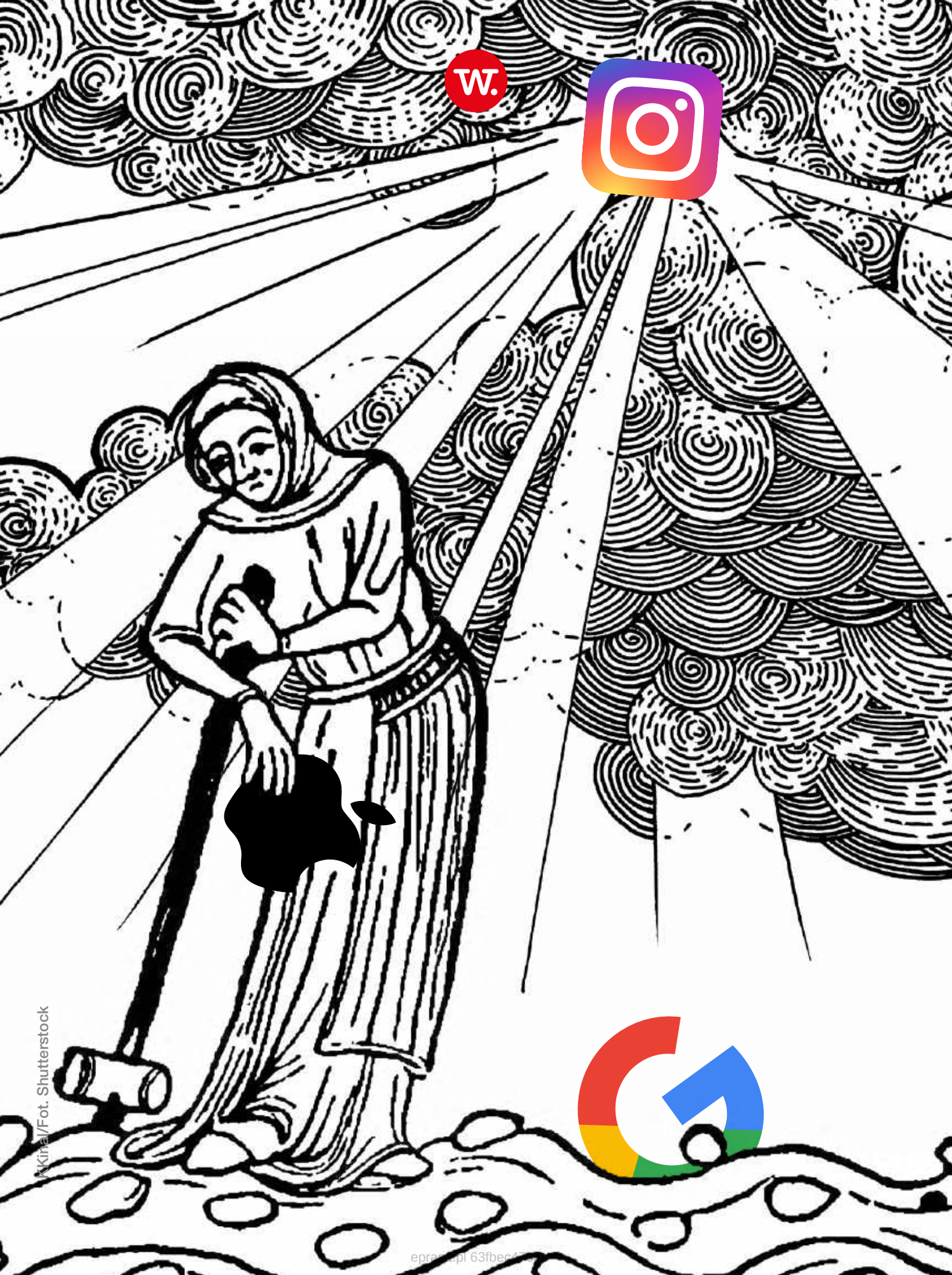

KKinal/Fot. Shutterstock

eprasa.pl 63fbec47

nie nie tylko na wrogów, lecz także na własnych sojuszników, o lepsze narzędzia detekcji i kontrowania cudzych wpływów.

Jeśli mamy zapis w polskiej „Strategii rozwoju sztucznej inteligencji”, że rozwój AI ma służyć obywatelowi, to można spytać: czy powinien też służyć państwu? Czy należy nakładać sankcje za zewnętrzny wpływ na polską świadomość masową? Czy tego da się w ogóle dowieść? Może trzeba by wprowadzić nowe kategorie prawne w ogóle? Temat rzeka.

JR: To jest całkiem śmieszne i straszne, że w XXI w. nie trzeba krajów podbijać, nie trzeba nawet fałszować wyborów, ale wystarczy znać profil ich społeczeństwa, a potem zrobić przekaz tak, aby profilować pod efekt pojedynczego odbiorcę.

GL: Mikrotargeting to nowa forma makiawelizmu!

JR: I dlatego państwo musi chronić dane, ograniczać ten możliwy wgląd cudzych podmiotów w świadomość masową. Oczywiście RODO, unijne rozporządzenie o ochronie danych, mówi o pewnych elementach ochrony, ale dla manipulatorów użyteczne mogą być

eprasa.pl 63fbec476a

też dane zanonimizowane. Te kwestie anonimizacji wymykają się regulacjom.

> *Sami codziennie w przeglądarce odhaczamy, że godzimy się przekazywać* **ANONIMOWE INFORMACJE**. *A tak naprawdę tworzymy profil, bo system i tak zbiera metadane profilujące.*

GL: Powstaje kuriozum: dane zanonimizowane i ogólne, które są jednak mimo wszystko konkretne, bo dotyczą sprofilowanych podmiotów zbiorowych, takich jak np. aktywni zawodowo ludzie z twojego osiedla, bezrobotni z twojego miasta, pracownicy państwowi z Podkarpacia, przedsiębiorcy z Pomorza czy obywatele Polski. Albo rozedrgani emocjonalnie konsumenci psychotropów w sektorze wojskowym. Filozof Paweł Rojek nazywa takie pojęcia konkretnymi uniwersaliami. Niby nie wskazują na jednostkę, ale zdradzają i jej cechy!

JR: Poziom profilowania jest ogromny, to ogromne zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego. Cyfrowym

eprasa.pl 63fbec476a

odciskiem palca jest wszystko, co robimy. Więc nawet jak byśmy wyjechali na drugi koniec świata, z nową tożsamością, ale ze starymi przyzwyczajeniami, to jakimś „hakiem” skojarzeń można by powiązać profile tego „nowego” kogoś z moim byłym „ja”.

GL: W związku z tym powstaje kolejne pytanie geopolityczne – na ile jesteśmy w stanie ufać swoim sojusznikom! Przywołajmy znów aferę Wirecard, o któ-

Grzegorz Lewicki
i Jerzy Ramert
„Światy AI. Technofeudalizm ery postludzkiej”
Regnum Inspiratio

eprasa.pl 63fbec476a

rej mówiliśmy. Ten niemiecki zalążek giganta technologicznego upadł, bo okazał się skorumpowany, przeżarty przez korupcyjne wpływy Rosjan i sztucznie pompowany przez fałszywe dane. I teraz pytanie – jak ufać niemieckiej technologii, jeśli wiemy, że ich gospodarka – pomimo deklarowanej przez kanclerza Olafa Scholza Zeitenwende, czyli wielkiej zmiany polityki po inwazji na Ukrainę – nie przeszła gospodarczej derusyfikacji? Dalej: jak prowadzić politykę gospodarczą w UE, aby takich procesów korupcyjnych rodem z Kremla nie było i żeby giganci technologiczni jednak zaczęli powstawać w UE? O tym będzie kolejna rozmowa

Książka jest dostępna na stronie **SWIATYAI.PL**
oraz **REGNUMINSPIRATIO.COM**

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Społeczeństwo

CZY SAUNA MOŻE BYĆ ASEKSUALNA

epr

Wprawdzie w Polsce nigdy nie będzie więcej saun niż samochodów (tak jest w Finlandii), ale saunowanie staje się coraz bardziej popularne. Saunę ma prawie każdy OSiR, mają je domki letniskowe położone nad jeziorami. Przybywa ich w dużych miastach i to nie tylko jako dodatki do basenów, ale jako oddzielne „miejskie uzdrowiska”. W saunach się bywa i się z nich korzysta. Ale nie łudźmy się, nie będziemy bardziej fińscy od Finów, bo **NASZE SAUNOWE ZWYCZAJE MOCNO SIĘ RÓŻNIĄ, ZWŁASZCZA W KWESTII MOTYWACJI**.

Tekst: **Krystyna Romanowska**

W Finlandii, wiadomo – sauna jest instytucją. Tu dzieje się wszystko. Rodzą się dzieci, umierają staruszkowie. Chodzi się do niej całymi rodzinami – wszystkie fińskie dzieci widziały swoich rodziców nago. Nikt nie wstydzi się

eprasa.pl 63fbec476a

swojego ciała, a niepisany kodeks zabrania krytycznych uwag, wyśmiewania. Saunowa kindersztuba zobowiązuje. Dzieci korzystają z sauny razem z rodzicami aż do osiągnięcia wieku dojrzewania. Potem przestaje być koedukacyjnie – rozpoczyna się korzystanie z sauny w ramach tylko jednej płci. Matki, babcie, ciocie, dziewczyny – wszystkie są w saunie równe i tak samo ważne – twierdzi w swojej doskonałej książce „Sauna” Ulla-Maija Rouhiainen, znawczyni saun, działaczka The Finnish Sauna Society.

Tak naprawdę chodzi o kąpiel, o rytuał oczyszczania, że to on w istocie swojej jest uzdrawiający i dodający energii. – Korzystanie z sauny jest dla Finów koniecznością – robią to najmniej dwa razy w tygodniu. Jak twierdzą, potrzebują fizycznej, umysłowej i duchowej przestrzeni ciała i umysłu i to znajdują w saunie. Sauna to nie tylko relaks. To tradycja, która zaczęła się 4000 lat temu. W Finlandii nie można kupić ani wynająć mieszkania bez sauny. Fińscy mężczyźni – często spokojni i wycofani – kiedy rozmawiają o swojej saunie, lesie lub piwie – lub hokeju na lodzie – robią się en-

eprasa.pl 63fbec476a

tuzjastyczni, dynamiczni i mocno wymachują rękami – pisze Ulla-Maija Rouhiainen.

– Chłopcy sprawdzają swoją męskość w odwadze w znoszeniu temperatury i kąpieli w bardzo zimnej wodzie lub tarzaniu się w śniegu. I jest to miejsce dla chłopców, aby nauczyć się mówić o sobie, mówić o kobietach i innych męskich sprawach – dodaje.

> *Ba, najsłynniejszy fiński prezydent i premier Urho Kaleva Kekkonen spotykał się w saunie z* **RADZIECKIMI PRZYWÓDCAMI** *i z powodzeniem omawiał najbardziej palące problemy polityczne.*

To w tym rytuale niektórzy doszukują się tak błyskotliwego i długofalowego sukcesu współpracy Finlandii i Rosji nawet do dzisiaj.

Sauna to Tinder

W polskich warunkach aseksualne saunowanie może i się zdarza, ale nie zawsze i nie wszędzie.

eprasa.pl 63fbec476a

– Z moich rozmów z pacjentami wynika, że mamy do czynienia z ogromną **RÓŻNICĄ W MOTYWACJACH** *dotyczących saunowania pomiędzy mężczyznami a kobietami*

– uważa Andrzej Gryżewski, psychoterapeuta i seksuolog, założyciel Instytutu Arte Vita. – Panie z reguły wybierają się do sauny z koleżankami, zwykle traktują tę wizytę jako element zadbania o siebie, swoje ciało, wypoczynku, spędzenia czasu z bliskimi sobie kobietami. Sauna w kobiecym wykonaniu spełnia funkcje socjalizujące, regulujące emocje. I tak są przez kobiety traktowane. Inaczej panowie. Oni uważają saunę za jedną z form Tindera i tak się w niej zachowują.

Hanna Turnau, aktorka znana m.in. z roli w serialu „M jak miłość”, po wizycie w jednej z saun napisała w mediach społecznościowych: „Panowie, dlaczego znowu to robicie?” Ten komentarz był reakcją na to, jak jeden z mężczyzn przebywających w saunie sko-

eprasa.pl 63fbec476a

eprasa.pl 63fbec4763

mentował pozytywnie wygląd jej biustu. Aktorka zakryła się ręcznikiem, a w odpowiedzi usłyszała, żeby się tak nie wstydziła.

Katarzyna, mieszkanka Warszawy, była w saunie z koleżanką. Siedząc w dużym jacuzzi z gigantycznymi bąblami poczuła, że jakiś mężczyzna gładzi ją po udzie. Akurat była w nastroju romansowym, więc nawet się jej to spodobało. Kiedy poszła do szatni, ten sam mężczyzna wrzucił jej do torebki kartkę ze swoim imieniem i numerem telefonu. – Napisałam nawet do niego, ale okazał się facetem z dziwnymi skłonnościami, wobec tego nie kontynuowałam znajomości – relacjonuje Katarzyna.

Sauna to froteryści i voyeuryści

Andrzej Gryżewski dostrzega, że spory odsetek tak zachowujących się mężczyzn można zakwalifikować jako froterystów. Są to osoby, które spełnienie seksualne osiągają tylko wtedy, kiedy ocierają się o drugą osobę.

– Tacy mężczyźni uważają, że ich ocieranie się o kobietę jest najlepszą formą komunikacji. Myślą, że ta ko-

eprasa.pl 63fbec476a

bieta, o którą on się ociera, natychmiast się nim zainteresuje, będzie chciała się z nim umówić i uprawiać seks jak z filmów porno, a on olśni ją wyszukaną ars amandi – twierdzi Andrzej Gryżewski.

Tymczasem kobiety – w zdecydowanej większości czują się skrępowane, zaskoczone i oburzone, bo zamiast poczuć się bezpiecznie i komfortowo muszą się „przełączyć na moduł klubowy”, czyli gotowości do bycia podrywaną.

– Mężczyznom także się wydaje, że sauna to coś w rodzaju salonu erotycznego masażu, gdzie można sobie na więcej pozwolić. Niektórzy traktują saunę nawet jak wybieg modowy, żeby podkręcić swój narcyzm – mówi Andrzej Gryżewski. – Jeden z moich pacjentów – czterdziestoletni uczestnik programów telewizyjnych, atrakcyjny, wysportowany i opalony,

> *przechadza się po saunie* **LICZĄC NA ZACHWYT** *w oczach kobiet. Tylko po to tam przychodzi – relacjonuje seksuolog.*

eprasa.pl 63fbec476a

Natomiast dla wielu młodych mężczyzn pobyt w saunie jest jedną z możliwości, żeby przyjrzeć się kobiecym ciałom w realu, a nie tylko na ekranie komputera. – Voyeuryści, czyli tacy niedoświadczeni mężczyźni przyglądający się kobietom, układają sobie w głowie „frenologiczne” historie np. o tym, że ciemniejsze sutki u kobiety to znak, że właśnie ta może być zdecydowanie bardziej namiętna w łóżku niż ta z jasnymi – mówi Andrzej Gryżewski. – Voyeuryści i froteryści są tak naprawdę mężczyznami pochłoniętymi strachem, z deficytem umiejętności miękkich polegających na flircie, uwodzeniu, zagadaniu, kontaktach z drugą płcią. Czują totalną niemożność w nawiązaniu relacji np. z koleżanką z pracy, która im się podoba. Liczba takich mężczyzn będzie rosnąć. Już i tak mocno powindowała w górę, ale przez nadużywanie pornografii deficyty społeczne wystrzelą w kosmos – zaznacza.

Oczywiście, są także tacy, którzy trafiają do sauny z... kobiecą motywacją, czyli po to, aby wypocząć i się zrelaksować. – To ci, którzy mają doświadczenie, korzystali z saun na Zachodzie i wiedzą, że sauna nie jest

eprasa.pl 63fbec476a

po to, żeby włożyć komuś rękę w majtki – mówi Andrzej Gryżewski.

Czy sauna więc **MOŻE BYĆ ASEKSUALNA**? *Zdaniem Ulli-Maiji Rouhiainen, autorki książki „Sauna” – tak.*

Prawdą jest niestety to, że kobietom trudniej jest dostrzegać swoje ciało jako obiekt nieseksualny, ponieważ przez lata były w tej sferze traktowane przedmiotowo.

Ulla-Maija: – Nie wiem, czy rytuał sauny wpływa na to, że akceptujemy swoje ciała. Jesteśmy mocno – szczególnie młode pokolenie – poddani presji szczupłych modelek, że może być z tym kłopot. Ale w saunie jesteśmy po prostu szczęśliwi bez względu na to jak wyglądamy.

Urszula z Warszawy, której zdarzało się korzystać z sauny w większości krajów Europy Zachodniej, uważa aseksualność sauny za niemożliwą, bo tam gdzie jest nagość, ludzie myślą o seksie. Natomiast, jej zdaniem,

eprasa.pl 63fbec476a

ma to inny wymiar niż froteryzm czy voyeuryzm. – To raczej poziom tego, że można czuć się bezpiecznie i komfortowo. A atmosfera seksu przejawia się bardziej w patrzeniu sobie w oczy czy sposobie, w jaki ktoś przepuszcza w drzwiach czy ustępuje miejsca albo się do ciebie uśmiecha. W Polsce w saunach rzadko można spotkać samotne kobiety, bo dla nich jest to nadal bardzo, bardzo krępujące. Mężczyźni nie mają kłopotów ze swoją nagością, a kobiety – tak.

Sauna to energia

Fińskie „LÖYLY” – to gorące pomieszczenie sauny, ale też czas, ciepło i energia, którą ma się w sobie podczas pobytu w saunie.

– Rytuał czystości i oczyszczania odgrywał od zawsze bardzo ważną rolę wśród grup społecznych, płci czy po prostu skupisk ludzi. Zawsze była dostrzegana w dwóch interesujących dychotomiach, np. Ubrany/Nagi, Czysty/Brudny, Kobieta/Mężczyzna, Dorosły/Dziecko, Śmierć/Zycie, Biedny/Bogaty, Zakazany/Dozwolony – analizuje w książce Ulla-Maija Rouhiaine.

eprasa.pl 63fbec476a

Spotkała kiedyś Amerykankę. – Nie jestem w stanie wyobrazić sobie sytuacji, w której zobaczyłabym nago swoją teściową – powiedziała. – Jako Finka, szalenie się zdziwiłam, bo dla nas jest czymś normalnym, że idę na saunę, zabieram teściową, rozmawiamy o urodzie, dzieciach, ciąży, seksie – mówi autorka książki o saunie.

– Rozmawiamy o tym, oczywiście, dyskretnie, raczej podczas chłodzenia i odprężenia niż w upale. Sauna jest naturalnym środowiskiem do rozmawiania o tym tematach. A dorastające dziewczyny! Te to dopiero w saunie prowadzą ciekawe dyskursy!

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

POLECA

POLSKA NAUKA
DLA ROZWOJU MEDYCYNY I ZDROWIA POLAKÓW

Popularnonaukowy projekt popularyzujący i promujący
osiągnięcia naukowe polskiej medycyny i pracę naukowców.

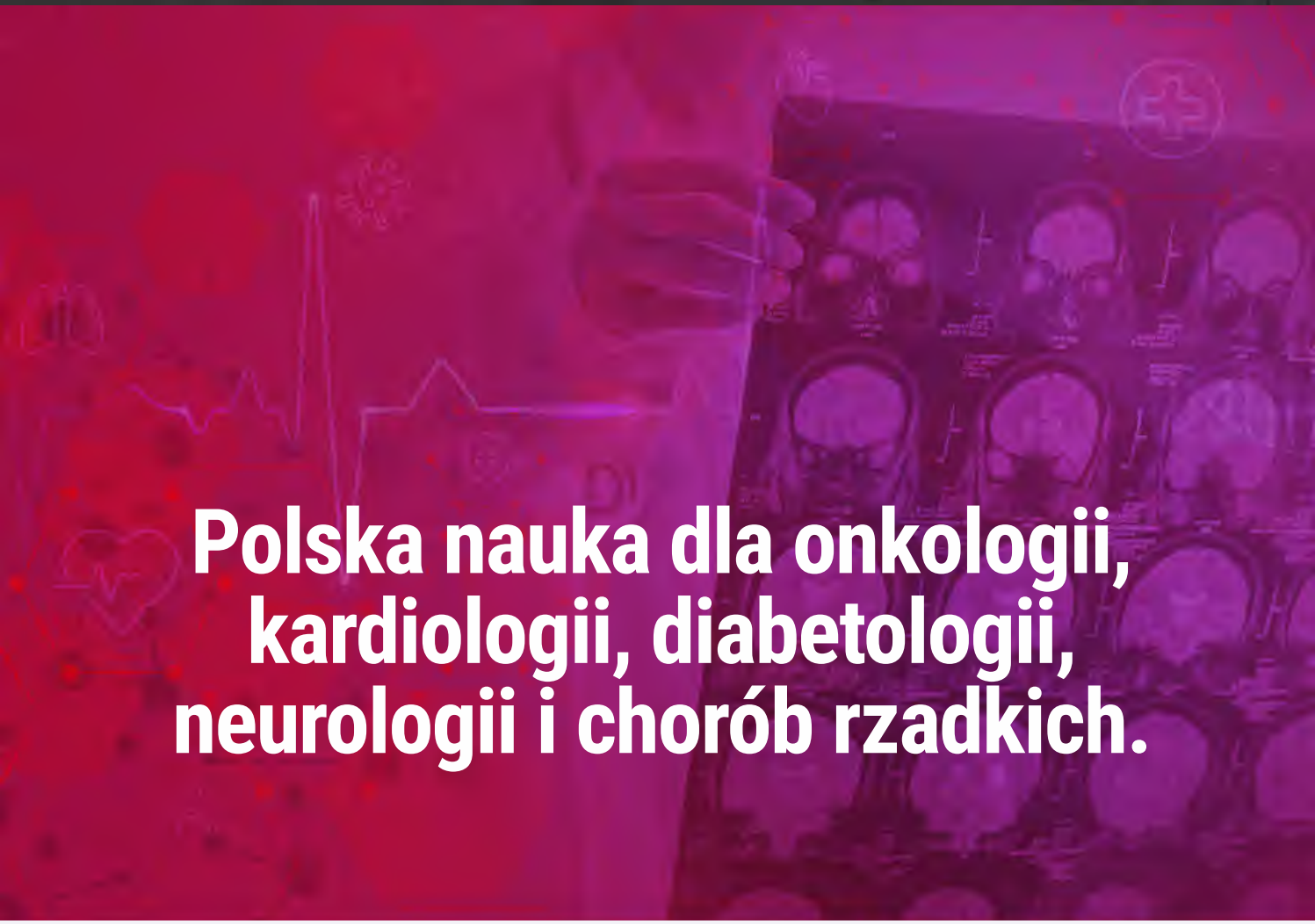

Polska nauka dla onkologii, kardiologii, diabetologii, neurologii i chorób rzadkich.

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki
w ramach Programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

50 najbogatszych Polek

PARTNERZY RANKINGU

SEIKO
PRECISION FOR VISION

CHOCOLISSIMO
20 Lat

JAKULO
CANDLES & MORE

Candle Craft
Manufaktura zapachów

WMF

SADVA

LEX
KANCELARIA FINANSOWA

DEALDONE

Tarasola®

M&M GOLD

eprasa.pl 63fbec476a

393 MLD ZŁ – na taką kwotę jest szacowany majątek Alice Walton, najbogatszej kobiety świata od amerykańskiej sieci marketów Walmart

54 MLN ZŁ – tyle mogą być warte nieruchomości Ewy Chodakowskiej w Grecji. Dysponuje obiektami w Atenach, na Peloponezie i wyspie Milos

353 MLD ZŁ
posiada Françoise Bettencourt Meyers, główna udziałowczyni koncernu L'Oréal. Najbogatsza Europejka i druga najbogatsza kobieta na świecie

7 kobiet zadebiutowało na tegorocznej Liście 50 najbogatszych Polek

10 apartamentów z wystrojem nawiązującym do sukcesów Agnieszki Radwańskiej czeka w prywatnym obiekcie polskiej tenisistki w sercu Krakowa

Dla Elżbiety Grycan to był rekordowy rok. W 2023 r. sprzedała lodów za ponad **430 MLN ZŁ**

403 MLN ZŁ przychodów osiągnął w zeszłym roku producent biżuterii YES należący do Marii Magdaleny Kwiatkiewicz

Fot. vim/abacapress.com / East news, Sławomir Brandt, Stephen Ironside, Paulina Wesołowska, Porsche, Dzień dobry tvn, Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

2024

104 MLN ZŁ
– tyle trzeba było mieć, żeby znaleźć się przynajmniej na ostatnim miejscu Listy 50 najbogatszych Polek

Anna Lewandowska:
„Mój mąż nie dołożył mi do żadnej z firm w momencie ich otwierania"

32,7 MLD ZŁ – tyle w tym roku wyniósł majątek całej pięćdziesiątki najbogatszych Polek. To o 5,5 proc. więcej niż w zeszłym roku

Porsche Taycan S Sport Turismo – to jedna z wygranych Igi Świątek. W jej garażu jest jeszcze kilka innych aut koncernu ze Stuttgartu

40 PROC. – tyle średnio pobierają urzędy skarbowe z wygranych Igi Świątek. Do tej pory zarobiła na kortach **128 MLN ZŁ** brutto

708 MLN ZŁ
musiał wydać Adar Poonawalla, indyjski biznesmen, by nabyć luksusową rezydencję w Londynie należącą do Dominiki Kulczyk

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

	IMIĘ I NAZWISKO	MAJĄTEK W MILN ZŁ	ZMIANA POZYCJI NA LIŚCIE	ZMIANA MAJĄTKU
		2024	WOBEC 2023	WOBEC 2023
1	**Dominika Kulczyk**	7100	-	-17,4%
2	**Barbara Komorowska**	2500	-	+25,0%
3	**Grażyna Kulczyk**	2000	-	+5,3%
4	**Małgorzata Adamkiewicz**	1700	-	-10,5%
5	**Zyta Olszewska**	1500	+1	+7,1%
6	**Elżbieta Kaczmarek**	1300	+5	+36,8%
6	**Barbara Kaczmarek**	1300	-1	-8,5%
8	**Katarzyna Frank-Niemczycka**	1100	-1	-
9	**Teresa Mokrysz**	1000	-2	-9,1%
10	**Wiesława Herba**	948	+4	+18,1%
11	**Urszula Siecińska**	900	-1	-12,6%
12	**Grażyna Karkosik**	850	POWRÓT	POWRÓT
13	**Solange Olszewska**	700	+2	-
14	**Jadwiga Adamczak**	666	+5	+26,6%
15	**Aldona Wejchert**	623	+1	+0,3%
16	**Irena Eris**	594	+1	+2,1%
17	**Małgorzata Włodarczyk**	500	+22	+203,0%
18	**Wiesława Kałkus**	428	+5	+5,7%
19	**Elżbieta Filipiak**	410	+14	+79,0%
20	**Alicja Kotarba**	370	-11	-64,8%
21	**Kamila Błażejewska**	364	+6	+17,8%
22	**Anna Lewandowska**	362	+4	+6,8%

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

	IMIĘ I NAZWISKO	MAJĄTEK W MILN ZŁ	ZMIANA POZYCJI NA LIŚCIE	ZMIANA MAJĄTKU
		2024	WOBEC 2023	WOBEC 2023
23	**Elżbieta Grycan**	348	POWRÓT	POWRÓT
24	**Izabela Koral**	312	+5	+32,2%
24	**Monika Urbańczyk-Koral**	312	+5	+32,2%
26	**Ewa Sałek**	290	-2	-27,1%
27	**Elżbieta Tarczyńska**	271	+13	+81,9%
28	**Dorota Soszyńska**	270	-8	-47,6%
29	**Paulina Szukalska-Bryńska**	238	+2	+2,6%
30	**Ewa Chodakowska**	222	+4	+0,9%
31	**Marta Półtorak**	221	DEBIUT	DEBIUT
32	**Anna Pruska**	220	DEBIUT	DEBIUT
33	**Maria Filipiak**	219	DEBIUT	DEBIUT
33	**Barbara Sobuś**	219	DEBIUT	DEBIUT
35	**Dorota Jarodzka-Śródka**	214	-	+0,9%
36	**Iwona Olczyk**	186	DEBIUT	DEBIUT
37	**Magdalena Malaczyńska**	184	-12	-51,5%
37	**Lucjana Kuźnicka-Tylenda**	184	-9	-31,9%
39	**Iwona Przybyło**	174	+6	+61,1%
40	**Ewa Lechowska**	166	POWRÓT	POWRÓT
41	**Alina Krasnowska-Sawicka**	160	DEBIUT	DEBIUT
41	**Maria Magdalena Kwiatkiewicz**	160	-5	-18,8%
43	**Marzena Gradecka**	150	-1	+7,1%
44	**Urszula Gróbarczyk**	140	+2	+32,1%

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

	IMIĘ I NAZWISKO	MAJĄTEK W MILN ZŁ 2024	ZMIANA POZYCJI NA LIŚCIE WOBEC 2023	ZMIANA MAJĄTKU WOBEC 2023
44	**Joanna Kaniewska**	140	+2	+32,1%
46	**Anna Rozwadowska**	125	-3	+5,9%
47	**Iga Świątek**	112	DEBIUT	DEBIUT
48	**Dorota Łękawa**	110	-	+4,8%
49	**Wioletta Bodnaruś**	106	-	+1,9%
50	**Agnieszka Radwańska**	104	-	+1,0%

eprasa.pl/63fbec476a

eprasa.pl 63fbed476a

Fot. Albert Zawada / Agencja Gazeta

1. Dominika Kulczyk

7,1 mld zł

Bezapelacyjnie najbogatsza Polka. Już od dziewięciu lat króluje na szczycie zestawienia 50 najbogatszych Polek „Wprost”. I nic nie wskazuje na to, że miałoby się to zmienić. Od innych pań w naszym rankingu dzieli ją wielomiliardowy dystans.

Najważniejszym składnikiem majątku Dominiki Kulczyk pozostają udziały w Polenergii – największej prywatnej grupie energetycznej w kraju. Cała spółka jest wyceniana na warszawskiej giełdzie na ponad 5,5 mld zł. Stawia przede wszystkim na pozyskiwanie energii z wiatru. Razem z norweskim Equinorem ma wybudować trzy farmy wiatrowe na Bałtyku. Dysponując mocą 3000 MW, będzie w stanie dać zieloną energię 4 mln gospodarstw domowych.

eprasa.pl 63fbec476a

najbogatszych Polek

ADOPCJA
INTELEKTUALNA

Program „Adopcja intelektualna” jest realizowany dzięki wsparciu donatorek z Listy 50 najbogatszych Polek tygodnika „Wprost”
www.fundacjawprost.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Pierwszy prąd z nowych inwestycji może popłynąć już za trzy lata.

Ale to nie jedyna domena spółki. Polenergia stale poszerza własną sieć ładowania pojazdów elektrycznych. Przy autostradzie A2 buduje 40 nowych stacji dla samochodów osobowych i ciężarowych. Coraz mocniejszą biznesową nogą spółki jest również produkcja zielonego wodoru. Kilka tygodni temu spółka po raz pierwszy w historii wyemitowała własne 5-letnie Zielone Obligacje. Popyt przerósł podaż. Chętni dawali firmie Dominiki Kulczyk ponad miliard złotych.

Ale Polenergia to nie wszystko. Po śmierci Jana Kulczyka w 2015 r. i długotrwałym procesie spadkowym, to właśnie Dominice przypadła znaczna część gotówki. Choćby ta ze sprzedaży kilkuprocentowego udziału w globalnym koncernie piwowarskim SABMiller. Do tego dochodzą również liczne nieruchomości. Jak choćby obłędna rezydencja Aberconway House poło-

eprasa.pl 63fbec476a

żona w pobliżu londyńskiego Hyde Parku. Dominika Kulczyk zdecydowała się w zeszłym roku nieruchomość sprzedać. Nabywcą został Adar Poonawalla, indyjski biznesmen, założyciel Serum Institute of India, którego media okrzyknęły królem szczepionek. Kwota transakcji miała wynieść 138 mln funtów. Była to rekordowa transakcja na londyńskim rynku nieruchomości.

Poza biznesem, Dominika Kulczyk angażuje się w wiele działań charytatywnych. Od lat stoi na czele rodzinnej fundacji Kulczyk Foundation. Jak sama mówi, podejmuje tematy niezaadresowane, obok których wiele innych organizacji przechodzi obojętnie. To choćby walka o dostęp do środków higieny menstruacyjnej dla dziewczynek. Przez ponad dekadę działalności fundacja zrealizowała ponad 200 projektów pomocowych w blisko 70 krajach.

Dominika Kulczyk jest z wykształcenia sinolożką. Ukończyła również politologię na Wydziale Nauk

eprasa.pl 63fbec476a

Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Kształciła się także na Uniwersytecie w Szanghaju i Uniwersytecie Pekińskim. Ukończyła również studia podyplomowe z zakresu filantropii strategicznej organizowane przez Rockefeller Foundation.

eprasa.pl/63fbec476a

Call&Fly

CALLANDFLY.EU

TAKSÓWKI POWIETRZNE | AIR TAXI

ROZSIĄDŹ SIĘ WYGODNIE
I ZASMAKUJ W KOMFORCIE PODRÓŻY

CALLANDFLY

+48 500 803 800

BOOKING@CALLANDFLY.EU

eprasa.pl 63fbec476a

2. Barbara Komorowska

2,5 mld zł

Druga najbogatsza Polka, choć od lat pozostaje tą jedną z najbardziej tajemniczych. Nie udziela wywiadów, nie pokazuje się publicznie, trudno o jej jakiekolwiek zdjęcie. Wiadomo, że to ona, a nie jej mąż Zbigniew, były senator PSL, kontroluje udziały w rodzinnych spółkach. A te zajmują się przede wszystkim produkcją żywności. Perłą w koronie pozostaje znany producent jogurtów Bakoma, który zresztą wziął swoją nazwę od pierwszych liter imienia i nazwiska Barbary Komorowskiej. Poza tym do rodzinnego holdingu BZK należy m.in. producent oleju rzepakowego – spółka Komagra, jeden z największych wytwórców mąki – firma Polskie Młyny, BZK Alco od własnych marek alkoholi czy Bioagra Oil, spółka zajmująca się produkcją biopa-

eprasa.pl 63fbec476a

liw. Przychody wszystkich biznesów są liczone w miliardach złotych rocznie. Sama Komagra miała w zeszłym roku ponad 2 mld zł przychodów. Zysk netto przekroczył 75 mln zł.

Komorowscy zaczynali w sektorze spożywczym od uprawy cebuli i jej przerabiania na susz. Później weszli w owoce. Głównie jabłka, z których wytwarzali wytłoki, pektynę i mrożonki na eksport. Produkcję jogurtów zaczęli w 1992 r.

eprasa.pl 63fbec476a

NOMADE
Odkryj świat luksusowych podróży
www.nomade.pl

Fot. Anoush Abrar

3. Grażyna Kulczyk
2 mld zł

– DO MOJEGO MUZEUM NIE PRZYJECHAŁ do tej pory żaden polski minister kultury, oficjalnie czy choćby turystycznie. Smutne, ale nie żałuję, że muzeum jest w Szwajcarii – mówiła w czerwcu w wywiadzie dla „Wprost”. Nie ma się co dziwić, że Grażyna Kulczyk może czuć się rozgoryczona, skoro sama od zera stworzyła największą prywatną polską instytucję kultury poza granicami kraju. Jej muzeum w szwajcarskiej miejscowości Susch odwiedzają turyści, znawcy sztuki i politycy z całego świata, ale przedstawiciele polskiego resortu kultury jeszcze tam nie dotarli.

Grażyna Kulczyk w kulturze działa już od dekad. Sama pozostaje zresztą największą promotorką i fundatorką inicjatyw artystycznych nad Wisłą. W swojej

eprasa.pl 63fbec476a

karierze wsparła tysiące przeróżnych projektów kulturalnych.

W biznesie zaczynała również od własnej inicjatywy. W latach 90. sprowadzała do Polski rowery z Tajwanu. Rynek był głodny i chłonny. W krótkim czasie wyprzedziła nawet Romet. Jej największym projektem pozostaje budowa Starego Browaru w Poznaniu, który w 2015 r. sprzedała niemieckiemu funduszowi inwestycyjnemu za 290 mln euro. Część pieniędzy przeznaczyła na budowę szwajcarskiego muzeum, ulokowanego zresztą też w dawnym browarze. Ważnym składnikiem majątku pozostaje również jej prywatna kolekcja dzieł sztuki, wyceniana na ponad 100 mln euro.

eprasa.pl 63fbec476a

PURĀPURI

SHOWROOM AGD

NASZ PROFESJONALIZM TO TWÓJ LUKSUS

Profesjonalny dobór sprzętu AGD do Twojej inwestycji.

www.purapuri.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

4. Małgorzata Adamkiewicz

1,7 mld zł

PROMOTORKA POLSKIEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI poprzez współpracę nauki z biznesem oraz rozwoju gospodarki poprzez innowacje i ekspansję międzynarodową. Inicjatorka prac nad innowacjami w Polsce. W ramach działalności społecznej rozwija młode talenty i wspiera zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży.

Przewodnicząca Rady Nadzorczej i Współwłaścicielka Adamed Pharma – rodzinnej firmy farmaceutyczno-biotechnologicznej ze stuprocentowym polskim kapitałem, która powstała dzięki polskiej myśli naukowej oraz innowacyjności. Adamed oferuje produkty pacjentom w kilkudziesięciu krajach na świecie. Od 2001 r. przeznaczył ok. 2,2 mld zł na inwestycje i działalność B+R. W 2024 r. kluczowe inwestycje

eprasa.pl 63fbec476a

Adamed dotyczyły rozbudowy zaplecza laboratoryjnego do rozwoju nowych produktów oraz zwiększenia mocy produkcyjnych. Adamed Pharma jest stuprocentowym udziałowcem Davipharm – jednej z najszybciej rozwijających się firm farmaceutycznych w Wietnamie. Adamed niezmiennie angażuje się społecznie. Na pomoc Ukrainie, w tym leki i środki pomocy medycznej przeznaczył dotychczas 17 mln zł. Jest zaangażowany w pomoc instytucjom zdrowia oraz osobom prywatnym poszkodowanym w powodzi w 2024 r.

Dr n. med. Małgorzata Adamkiewicz jest również prezesem Fundacji Adamed powołanej w 2014 r. i obchodzącej w tym roku jubileusz 10-lecia. Fundacja od dekady prowadzi szereg działań na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży. Jej wiodącym programem jest ADAMED SmartUP – platforma wiedzy i program stypendialny dla najzdolniejszej młodzieży w Polsce, do którego dotychczas zarejestrowało się blisko 80 tys.

eprasa.pl 63fbec476a

uczniów. Fundacja prowadzi także program „Wspierająca Szkoła”, którego celem jest budowanie wspierającego otoczenia dla młodych osób w kryzysie psychicznym.

Dr n. med. Małgorzata Adamkiewicz posiada specjalizację I i II stopnia z chorób wewnętrznych oraz endokrynologii. Ukończyła Akademię Medyczną w Warszawie (obecnie Warszawski Uniwersytet Medyczny). Od 2013 r. jest członkiem Rady Nadzorczej Polskiego Związku Pracodawców Przemysłu Farmaceutycznego. Od 2015 r. pełni funkcję wiceprezesa Zarządu Polskiej Rady Biznesu, należy także do Business Centre Club oraz CorporateConnections™ Polska. W 2024 r. dołączyła do Rady Nadzorczej MCI Capital ASI S.A.

Dr n. med. Małgorzata Adamkiewicz jest również współwłaścicielem i członkiem zarządu Adamed Technology – firmy, która inwestuje w nowe rozwiązania medyczne na wczesnym etapie rozwoju.

eprasa.pl 63fbec476a

Została odznaczona w 2013 r. Złotym Krzyżem Zasługi Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej, a w 2019 r. Medalem 100-lecia Odzyskania Niepodległości przyznawanym osobom zasłużonym dla polskiej gospodarki. Znalazła się też w gronie Laureatów TOP CHARITY 2023 w Polsce.

eprasa.pl 63fbec476a

JESZCZE WIĘKSZA PRZEJRZYSTOŚĆ

SEIKO SRC™-ULTRA

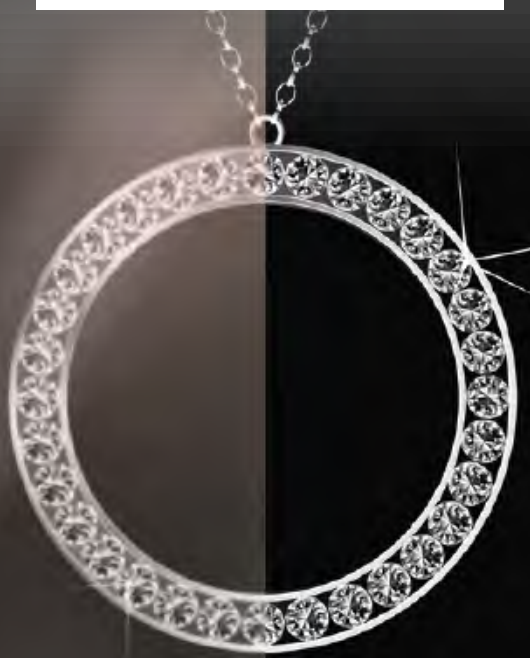

Nowa, najbardziej zaawansowana powłoka antyrefleksyjna SEIKO

Przy wyborze nowych okularów jakość powłoki antyrefleksyjnej jest równie ważna, co jakość soczewek.

Powłoka antyrefleksyjna SEIKO SRC™-Ultra charakteryzuje się niespotykaną przejrzystością i jest prawie niewidoczna, zapewniając niezwykle wysoki kontrast widzenia i wyznaczając nowe standardy jakości. Jej wyjątkowo subtelny, złoto-miedziany kolor refleksu szczątkowego, gwarantuje maksymalną estetykę - znak rozpoznawczy SEIKO.

Znajdź Specjalistę SEIKO i dowiedz się więcej.

Soczewki okularowe SEIKO służą do korygowania wad wzroku. Producent: SEIKO Optical Products Co. Ltd
Upoważniony przedstawiciel: Seiko Optical Europe GmbH. Podmiot prowadzący reklamę: Hoya Lens Poland sp. z o.o.

SEIKO

PRECISION FOR VISION

To jest wyrób medyczny. Używaj go zgodnie z instrukcją używania lub etykietą.

eprasa.pl 63fbec476a

5. Zyta Olszewska
1,5 mld zł

Trzyma ponad 45 proc. udziałów w Farmacolu. To jeden z największych sprzedawców farmaceutyków na polskim rynku. Co piąty produkt leczniczy kupowany przez Polaków w aptekach pochodzi z jej magazynów. Firma prowadzi centra logistyczne w siedmiu największych polskich miastach. Rocznie sprzedaje ponad pół miliona produktów. Oprócz zaopatrywania 700 szpitali, prowadzi sprzedaż hurtową oraz detaliczną przez własną sieć aptek Cefarm 36,6. Wytwarza też produkty pod marką własną „Rodzina Zdrowia”. W zeszłym roku obroty całej grupy wyniosły 8,4 mld zł.

eprasa.pl 63fbec476a

6. Elżbieta Kaczmarek

1,3 mld zł

Współwłaścicielka rodzinnego imperium Kaczmarków. Należy do niej połowa udziałów w spółkach Com40 i Correct-K.Błaszczyk i Wspólnicy. To meblarscy giganci zajmujący się produkcją sof, materacy i mebli tapicerowanych, których największym odbiorcą jest szwedzka Ikea. Tylko te dwie firmy przynoszą jej grubo ponad 3 mld zł przychodów rocznie. O Elżbiecie Kaczmarek wiadomo niestety niewiele. Nie udziela się publicznie, nie występuje w mediach.

eprasa.pl 63fbec476a

UZDROVISCO

dobro z natury

ODKRYJ PIĘKNO
W KAŻDEJ KROPLI...

NOWOŚĆ!

HYDRATION + PEPTIDE

Multi pielęgnacja anti-aging
z rewolucyjnym
PEPTYDEM MIEDZIOWYM!
Działa na wielu poziomach skóry.

EFEKT?
Udowodniona redukcja zmarszczek
i gładka, nawilżona, pełna blasku skóra
(PLUMPING EFFECT).

Dostępne na uzdrovisco.com i rossmann.pl

6. Barbara Kaczmarek z rodziną

1,3 mld zł

Największy producent wyrobów z tworzyw sztucznych w Polsce. Rodzinna firma Kaczmarek Malewo rocznie przynosi ponad miliard złotych przychodów. Udziałowcami są: Barbara, Andrzej, Krzysztof, Kazimierz i Jarosław Kaczmarkowie. Do gry weszło w tym roku również młode pokolenie Kaczmarków, czyli urodzeni już w latach 90. Karolina, Adrianna, Monika i Łukasz Kaczmarkowie. Firma produkuje plastikowe systemy kanalizacji, studnie, drenaże czy zbiorniki.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Adam Jankowski/REPORTER/East News

8. Katarzyna Frank-Niemczycka

1,1 mld zł

Jej ojciec, Ksawery Frank, był uczestnikiem Powstania Warszawskiego. Został odznaczony m.in. Krzyżem Powstańczym i Krzyżem AK. Był także wielokrotnym mistrzem Polski w rajdach samochodowych. Jej matka, Halina Frank, była łączniczką. Również została odznaczona Krzyżem AK. Mąż Katarzyny jest jednym z najbogatszych Polaków. Zbigniew Niemczycki już od ponad 30 lat utrzymuje się w ścisłej czołówce Listy 100 najbogatszych Polaków. Ale w czołówce by nie był, gdyby nie żona.

Ona sama też zajmowała się biznesem. Jeszcze w drugiej połowie lat 80. prowadziła własną firmę konfekcyjną Netco. Później oddała się filantropii. Powołała do życia Fundację Gwiazdy dla Dzieci, która organizo-

eprasa.pl 63fbec476a

wała imprezy charytatywne. Później sama inicjowała koncerty, m.in. światowej sławy śpiewaka José Carrerasa, z których dochód był przeznaczony na program przeszczepu szpiku kostnego.

Sponsorowała również stypendia dla uzdolnionej młodzieży. Jako pierwsza kobieta w Polsce otrzymała tytuł Ambasadora Dobrej Woli UNICEF. Przez ponad 20 lat była prezesem Stowarzyszenia Olimpiady Specjalne Polska, które wspiera osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Na fotelu prezesa zastąpiła ją potem Anna Lewandowska.

eprasa.pl 63fbec476a

2025
Coming soon
creo
concept
PERFECT home
ściany szklane
drzwi
okna aluminiowe
pergole
www.creohome.pl

eprasa.pl 63fbec47

9. Teresa Mokrysz

1 mld zł

W zeszłym roku jej Mokate osiągnęło prawie miliard złotych przychodów. Zyski były astronomiczne, bo przekroczyły kwotę 108 mln zł. Zaczynała od produkcji cappuccino w proszku i śmietanki do kawy. Dzisiaj kontroluje gigantyczny koncern spożywczy, na który składa się kilka przedsiębiorstw działających w Polsce, Czechach, Wielkiej Brytanii, RPA, Dubaju, na Słowacji czy Węgrzech. Firma posiada trzy zakłady produkcyjne – w Ustroniu, Żorach i czeskich Voticach. 80 proc. przychodów jest generowanych z eksportu. Firma wysyła swoje produkty do 73 krajów. W Mokate pracuje ponad 1,5 tys. osób. Do najbardziej znanych marek należy oczywiście samo Mokate, ale również: LOYD, NYCoffee, Minutka, Marila, Marizzi, Alpino, Babcia Jagoda.

eprasa.pl 63fbec476a

10. Wiesława Herba

948 mln zł

NAJWIĘKSZA DYSTRYBUTORKA LEKÓW W POLSCE. W zeszłym roku sprzedała farmaceutyków za ponad 11 mld zł. To tyle, co połowa budżetu całej Warszawy. Wiesława Herba jest drugim co do wartości udziałów akcjonariuszem giełdowej spółki Neuca. To jeden z ostatnich dystrybutorów farmaceutyków, który pozostał na warszawskim parkiecie. Ten wycenia całą firmę na ponad 3,7 mld zł.

eprasa.pl 63fbec476a

Tyska manufaktura zapachu

Candle Craft

Zapachy do samochodu, które pachną jak perfumy.
–wizaz.pl

"Przez waszą zawieszkę do auta Pear & freesia prawie rozpadło się moje małżeństwo! Zamówiłem, nie wiedziałem, że to damski zapach, zawiesiłem. Żona weszła później do auta i zapytała kogo nim woziłem, bo pachnie damskimi perfumami! P.S. zapach świetny, polecam!"
-Pan Andrzej z Rumi

www.candlecraft.com.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

11. Urszula Siecińska
900 mln zł

W 1989 r., wraz z mężem Edwardem, założyła rodzinne przedsiębiorstwo. Na początku postawili na krewetki poławiane u wybrzeży Holandii i Belgii. Trafiały na zachodnie europejskie rynki, w tym nawet na belgijski dwór królewski. Po paru latach zdecydowali przestawić produkcję z krewetek na łososia wędzonego. I do dziś to główny produkt Suempolu. Firma stała się już globalnym potentatem w tej kategorii produktowej. U Siecińskiej można kupić łososia pod każdą postacią: wędzonego na zimno, na gorąco, marynowanego, świeżego. Kierowanie firmą Urszula Siecińska przekazała już jakiś czas temu córce Monice Siecińskiej-Jaworowskiej (na zdj.). Sama angażuje się w działalność charytatywną. Wspiera domy pomocy społecznej, sponso-

eprasa.pl 63fbec476a

ruje konkursy akademickie, drużyny sportowe, fundu-
je stypendia uzdolnionej młodzieży. Pomaga Biało-
rusinom, którzy chcą studiować w Polsce. Jest mece-
nasem kultury, wspierając finansowo odbudowę wielu
lokalnych zabytków.

eprasa.pl/63fbec476a

MAGIĘ ZAPACHU

SCAN ME

https://ethere.com.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Wojciech Kardas / Agencja Gazeta

eprasa.pl 63fbec476a

12. Grażyna Karkosik

850 mln zł

PARTNERKA BIZNESOWA ROMANA KARKOSIKA. Do niedawna rekina polskiej giełdy, który z warszawskim parkietem zdecydował się jednak pożegnać. Karkosikom sukces przyniosła seria inwestycji w dawne państwowe zakłady przemysłowe. Restrukturyzowali je i sprzedawali już jako zyskowne przedsięwzięcia. Własny portfel akcji Grażyna Karkosik buduje od 20 lat. Najważniejszym składnikiem majątku pozostaje Boryszew. Kiedyś producent popularnego płynu do chłodnic Borygo, dzisiaj jedna z największych grup przemysłowych w Polsce. Specjalizuje się w produkcji komponentów do samochodów dla największych światowych marek. Co 10. samochód na świecie, a co 5. w Europie ma części wyprodukowane przez firmę Karkosików. To głównie schowki, kokpity, klamki, osłony silnika i inne ele-

eprasa.pl 63fbec476a

menty z tworzyw sztucznych, a także przewody do transportu płynów w układach hamulcowych i klimatyzacyjnych. Cała Grupa Boryszew działa w 35 zakładach produkcyjnych i sześciu centrach innowacji zlokalizowanych w Europie, Azji oraz obu Amerykach. Firma zatrudnia ponad 9 tys. pracowników na czterech kontynentach.

eprasa.pl/63fbec476a

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Wojciech Robakowski/Forum

eprasa.pl/63fbec476a

13. Solange Olszewska
700 mln zł

Współtwórczyni sukcesu Solarisa, jednego z największych producentów autobusów w naszej części Europy. W 2018 r. zdecydowała się jednak firmę sprzedać hiszpańskiemu koncernowi motoryzacyjnemu CAF. Kwota transakcji miała opiewać na 300 mln euro. Chociaż ma dwójkę dzieci, to w wywiadzie dla „Wprost” po raz pierwszy tłumaczy, dlaczego nie była gotowa na sukcesję.

Przez 4 ostatnie lata nie występowała w mediach. Mówi, że musiała odpocząć, poukładać sobie wszystko po nowemu. Życie dzieli po połowie – między Szwajcarię a Polskę. Do Szwajcarii zdecydowała się wyprowadzić w trosce o zdrowie męża, który od kilkunastu lat jest ciężko chory. W Polsce prowadzi Zagrodę Szczę-

eprasa.pl 63fbec476a

śliwych Zwierząt – ekologiczne gospodarstwo, które ma wskrzesić w Polsce agrokulturę i wytwarzać żywność taką jak dawniej. – Przyroda bez nas przeżyje. A my bez przyrody nie. Myślę, że zostawię po sobie coś pięknego, gdzie ludzie będą się uczyć, jak żyć lepiej – mówi w obszernej rozmowie opublikowanej również w tym numerze.

eprasa.pl 63fbec476a

CHOCOLISSIMO

20 Lat

BIZNESOWE UPOMINKI

Wyjątkowa czekolada
w świątecznym wydaniu

CHOCOLISSIMO BY MM BROWN • TEL. +48 61 102 37 27 • UPOMINKI@CHOCOLISSIMO.PL • WWW.CHOCOLISSIMO.PL

14. Jadwiga Adamczak

666 mln zł

TWÓRCZYNI JEDNEJ Z NAJSTARSZYCH i największych marek kosmetycznych w Polsce. Produkuje pudry, pomadki, kredki, cienie, lakiery do paznokci i setki innych kosmetyków. Jej Wibo z siedzibą w Kartuzach osiągnęło w zeszłym roku ponad 228 mln zł przychodów. Zysk netto przekroczył 69 mln zł. Jadwiga Adamczak nie zawsze była w biznesie. Własną firmę otworzyła w 1989 r. Wcześniej pracowała w urzędzie skarbowym. Skorzystała jednak z transformacji gospodarczej i ustawy Wilczka, po której 2 mln Polaków zdecydowało się otworzyć własny biznes. Jej pierwszym produktem był lakier do paznokci. I to od razu w trzech kolorach.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Radosław NAWROCKI / Forum

eprasa.pl 63fbec

15. Aldona Wejchert

623 mln zł

CHOCIAŻ LATA TEMU WYPROWADZIŁA SIĘ DO MONAKO, to w tym roku zapowiedziała, że zamierza inwestować w Polsce. Interesują ją głównie nieruchomości i projekty deweloperskie. Do spojrzenia ponownie na polski rynek skusiła ją zmiana rządów, chociaż inwestować zamierza dyskretnie.

Aldona Wejchert jest wdową po zmarłym w 2009 r. Janie Wejchercie, twórcy telewizji TVN. To ona współtworzyła sieć multipleksów Multikino, zasiadała też w radzie nadzorczej grupy medialnej TVN, która w lipcu 2015 r. została kupiona przez Scripps Network Interactive, a dziś należy do koncernu Discovery Communications.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Mariusz Szacho Fotoszki.pl

eprasa.pl 63fbec476a

16. Irena Eris z rodziną

594 mln zł

Doktor farmacji. Współwłaścicielka i założycielka firmy Dr Irena Eris. Od początku jej istnienia zajmuje się kreacją nowych produktów i zarządza procesem ich powstawania. Prekursorka holistycznego podejścia do piękna, które tworzą kosmetyki, profesjonalna pielęgnacja w Kosmetycznych Instytutach Dr Irena Eris oraz dbałość o zrównoważony wypoczynek w Hotelach SPA na Wzgórzach Dylewskich, w Krynicy-Zdroju i w Polanicy-Zdroju. Stworzona przez nią marka – Dr Irena Eris – jako jedyna z Polski została zaproszona do prestiżowego Comité Colbert – stowarzyszenia najbardziej luksusowych światowych marek, gdzie wciąż jest jedyną marką kosmetyczną niepochodzącą z Francji. Dzisiaj produkty firmy są sprzedawane w ponad 70 krajach na całym świecie.

eprasa.pl 63fbec476a

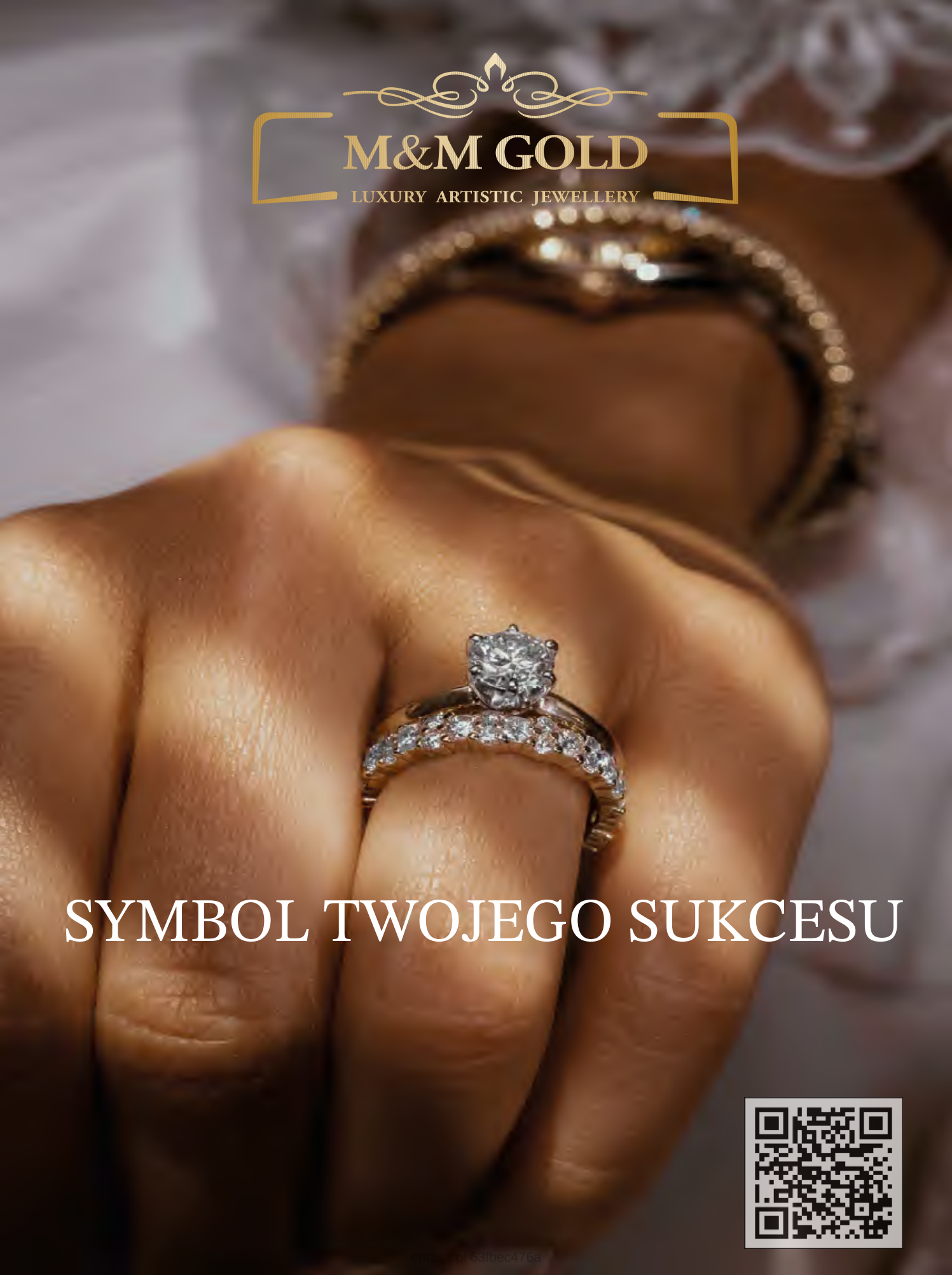
M&M GOLD
LUXURY ARTISTIC JEWELLERY
SYMBOL TWOJEGO SUKCESU

17. Małgorzata Włodarczyk
500 mln zł

Współwłaścicielka spółki Iglotex, jednego z największych producentów mrożonej żywności w naszej części Europy. W zeszłym roku spółka miała ponad pół miliarda złotych przychodów. Zysk netto przekroczył rekordowe 113 mln zł.

Włodarczykowie zaczynali biznes jeszcze w latach 80. od sprzedaży wyrobów cukierniczych. Później była produkcja lodów, a na początku lat 90. do oferty weszły mrożone pizze czy zapiekanki. Dzisiaj rocznie produkuje kilkadziesiąt tysięcy ton mrożonek. Połowa z tego trafia na eksport. Swoje produkty sprzedają m.in. pod nazwą Proste Historie, które reklamowali już m. in. Marcin Prokop czy Maryla Rodowicz.

eprasa.pl 63fbec476a

18. Wiesława Kałkus

428 mln zł

Trzyma jedną piątą udziałów w rodzinnej firmie Motorol Automotive. Sprzedaje części zamienne, chemię samochodową, oleje i akcesoria do aut osobowych i dostawczych. Firma istnieje na rynku od ponad 30 lat, zatrudnia ponad 250 osób. W zeszłym roku osiągnęła prawie 2,5 mld zł przychodów.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

19. Elżbieta Filipiak

410 mln zł

Największa udziałowczyni krakowskiego Comarchu, jednej z największych spółek IT w Europie. Elżbieta Filipiak ukończyła studia na AGH. Kierunek: metalurgia o specjalizacji fizyka metali i metaloznawstwo. Pod koniec lat 80. wyjechała na staż na australijskim Uniwersytecie w Adelaide. Zrobiła również studia podyplomowe na warszawskiej SGH w zakresie zarządzania finansami w przedsiębiorstwie.

Na początku lat 90. zaczęła już pracę na własny rachunek, zakładając razem z mężem, prof. Januszem Filipiakiem, Comarch. Dzisiaj to jeden z największych producentów oprogramowania w Europie Środkowo-Wschodniej. Od początku istnienia spółki Elżbieta Fi-

eprasa.pl 63fbec476a

lipiak zasiada w jej władzach. Pełni funkcję przewodniczącej rady nadzorczej.

Po nagłej śmierci prof. Janusza Filipiaka, rodzina Filipiaków zdecydowała się wejść we współpracę z międzynarodowym funduszem inwestycyjnym CVC. W chwili, kiedy tworzymy ten ranking, ważą się jeszcze kwoty wezwania na akcje Comarchu. Pod koniec października zostanie ogłoszony oficjalny komunikat w sprawie wezwania i pojawi się informacja, czy akcje Comarchu będą zdjęte z giełdy. Elżbieta Filipiak jest również właścicielką legendarnej restauracji Wierzynek w samym sercu Krakowa. Przewodniczy też radzie nadzorczej KS Cracovia, najstarszego klubu sportowego w Polsce.

eprasa.pl 63fbec476a

Lista najlepszych doradców ubezpieczeń na życie

Oto lista **najlepszych doradców ubezpieczeniowych w Polsce**, uznanych przez międzynarodowe stowarzyszenie **Million Dollar Round Table**. Są uosobieniem etyki i profesjonalizmu, a oferowane przez nich ubezpieczenia to gwarancja bezpieczeństwa finansowego, **dopasowana do indywidualnych potrzeb ochrona i obsługa premium**.

Top of the Table Member MDRT®

Paweł Grabowski

Court of the Table Member MDRT®

Piotr Bartoń

Daniel Koprzywa

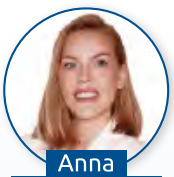
Anna Lenartowicz

Life Member MDRT®

Monika Walenciak

Grzegorz Dymski

Jacek Hyży

Radosław Kurzawa

Artur Rychter

„Włączenie w poczet członków Million Dollar Round Table to wyjątkowe uznanie dla każdego eksperta finansowego. Jedynie wybrani doradcy z całego świata zyskują dostęp do najlepszych rozwiązań, praktyk i wiedzy, jaką MDRT oferuje. Serdecznie gratuluję aż 51 agentom Unum! Ich sukces to potwierdzenie najwyższych standardów w obsłudze klienta i oferowanych rozwiązaniach".

Aneta Podyma
Prezes Zarządu Unum Życie

„MDRT zrzesza tylko najlepszych doradców ubezpieczeniowych z całego świata. W tym wybitnym gronie 51 osób to agenci Unum. Z roku na rok ich liczba rośnie, bo stawiamy na rozwój i stałe doskonalenie standardów obsługi. Nasi klienci zasługują na najlepszych doradców!".

Renata Stawiczny
Krajowa Dyrektor Sprzedaży Ubezpieczeń Indywidualnych

eprasa.pl 63fbec476a

Barbara Nawrocka

Tomasz Poniakowski

Joanna Włochowicz

Magda Krzyszczak

Piotr Danielewicz

Sebastian Powroźnik

Agata Karkusiewicz

Jacek Puchajda

Joanna Opolska

Elżbieta Mielcarz

Luiza Kukowska

Jarosław Jęśko

Sebastian Dziubiński

Katarzyna Mielnicka

Małgorzata Jemmali

Karol Jakubczyk

Magdalena Herman

Mariusz Dworzański

Dominik Dmochowski

Anna Antończak

Martyna Szulc

Agnieszka Szmal-Dyrek

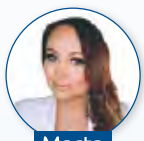
Marta Styczyńska

Łukasz Kucharski

Robert Kabala

Izabela Chróścielewska-Dziubińska

Aleksandra Bagińska

Alicja Friedensberg

Magdalena Gałęska

Anna Jabłońska

Monika Jachimowska

Michał Judek

Anna Kaczmar

Mariusz Kryska

Piotr Melon

Agnieszka Ochocka

Marta Słomian

Agnieszka Strzelecka

Piotr Subaczewski

Mateusz Szargało

Mariola Truszczyńska

Roman Winkel

Member MDRT®

Skontaktuj się z wybranym doradcą: **mdrt.unum.pl**

Million Dollar Round Table (MDRT) to założone w USA, dziś globalne stowarzyszenie z ponad 90-letnią tradycją. Zrzesza ponad 72 000 czołowych, światowych specjalistów w dziedzinie ubezpieczeń na życie i usług finansowych z ponad 700 firm w 80 krajach i terytoriach. Członkowie MDRT wykazują się wyjątkową wiedzą zawodową, bezkompromisową etyką i doskonałą obsługą klienta. Członkostwo w MDRT jest uznawane na całym świecie za standard doskonałości w branży ubezpieczeń na życie i usług finansowych.

eprasa.pl 63fbec476a

20. Alicja Kotarba

370 mln zł

JEDNA Z NAJWIĘKSZYCH PRODUCENTEK STALI. W zeszłym roku należąca do fundacji rodzinnej Kotarbów spółka BTH Import Stal miała ponad 783 mln zł przychodów. Zysk netto przekroczył 24 mln zł. Zaopatruje polski i zagraniczny przemysł w wyroby hutnicze. Oferuje również usługi cięcia blach, szlifowania stali czy ich obróbki laserem lub plazmą.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

epresa.pl 63ibec4764

21. Kamila Błażejewska

364 mln zł

Współwłaścicielka Cosmo Group z siedzibą w Poznaniu. Dzisiaj to już polska globalna firma z sektora beauty. Lider na rynku lakierów hybrydowych. Spółka ma bazę 770 kontrahentów na 40 międzynarodowych rynkach. W ciągu jednej sekundy sprzedaje cztery swoje produkty. Na rynku działa od ponad 18 lat. Jej wyroby oferuje się w ponad 3,6 tys. punktach sprzedaży na całym świecie. Do najważniejszych marek Cosmo Group należą m.in. NeoNail, Mylaq, Neo Make up, Neonail Expert czy uruchomiona w zeszłym roku StayLAC.

eprasa.pl 63fbec476a

SADVA

BĄDŹ!
Po swojemu.

Tworzymy biżuterię, która nie tylko zachwyca swoim pięknem i delikatnością, ale także inspiruje do wyrażania siebie **bez obaw i ograniczeń**

ZESKANUJ
sadva.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Dorota Szulc

eprasa.pl 63fbec476a

22. Anna Lewandowska

362 mln zł

W WYWIADZIE DLA „WPROST", który publikujemy również w tym numerze tłumaczy, że nie wstydzi się rozmawiać o pieniądzach. Podkreśla, że oczywiście w takich chwilach zawsze wraca temat Roberta, ale, jak mówi: „Mój mąż nie dołożył mi do żadnej z firm w momencie ich otwierania". W tej chwili Anna Lewandowska trzyma udziały w 10 różnych spółkach. To m.in. Eat by Ann, która prowadzi sklep ze zdrową żywnością. To Levann od suplementów diety. To Moodiphy od kosmetyków czy HPBA od cateringu dietetycznego. Oprócz krajowych biznesów, Lewandowska zaczęła się również rozwijać za granicą. W Barcelonie otwiera multibutik EDAN – nowy koncept Polki łączący w sobie fitness, pilates, szkołę tańca czy warsztaty kulinarne. – To duża inwestycja, która jest w całości opła-

eprasa.pl 63fbec476a

cona z zarobionych przeze mnie pieniędzy – mówi Lewandowska.

Na swój pierwszy milion zapracowała wyłącznie sama. Rok po tym, jak wzięła ślub z Robertem, ruszyła z pierwszym własnym projektem. Autorskim blogiem, gdzie radziła Polakom, jak mądrze i zdrowo jeść. Potem były pierwsze grupowe treningi. Pierwsza książka. Pierwszy kontrakt reklamowy.

Pierwszą pracę podjęła w trzeciej klasie gimnazjum. Pomagała trenerowi na obozach i prowadziła treningi. Pierwsze zarobione pieniądze to 400 zł stypendium za osiągnięcia sportowe. 300 zł z tej kwoty oddawała wtedy mamie.

Ukończyła warszawską Akademię Wychowania Fizycznego. Z wykształcenia menadżerka sportu i specjalistka do spraw żywienia. Trenerka personalna z kilkudziesięcioma certyfikatami na koncie. Prywatnie mama 7-letniej Klary i 4-letniej Laury.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

23. Elżbieta Grycan

348 mln zł

ZESZŁY ROK BYŁ DLA JEJ FIRMY REKORDOWY. Sprzedała lodów za ponad 430 mln zł. Elżbieta Grycan jest współwłaścicielką spółki Lodziarnie Firmowe, która produkuje słynne lody Grycan oraz prowadzi sieć ponad 130 lodziarnio-kawiarni na terenie całej Polski.

Biznes prowadzi wraz z mężem Zbigniewem Grycanem, który tak opowiadał „Wprost” o ich wspólnej historii: – Aby podtrzymać rodzinną tradycję, rozpocząłem naukę rzemiosła. Praktykowałem w warszawskim Bristolu, słynącym z pracowni cukierniczej. Tam poznałem swoją przyszłą żonę Elżbietę, córkę mojego mistrza. Wychowana jak ja w rodzinie cukierniczej, towarzyszy mi od ponad 30 lat, wspierając mnie

eprasa.pl 63fbec476a

we wszystkich życiowych i zawodowych przedsięwzięciach. W najśmielszych snach nie marzyłem wtedy o tym, że wspólnie z nią zbuduję powszechnie znaną markę lodów.

eprasa.pl/63fbec476a

WITTCHEN
new luxury
AW 24/25
www.wittchen.com

24. Izabela Koral
312 mln zł

24. Monika Urbańczyk-Koral
312 mln zł

KAŻDA Z NICH TRZYMA PO JEDNEJ TRZECIEJ udziałów w Przedsiębiorstwie Produkcji Lodów Koral. To największy producent lodów w Polsce i jeden z największych w całej Europie. Izabela i Monika Urbańczyk-Koral to już drugie pokolenie w rodzinnym biznesie słynnych braci Koral z Nowego Sącza. W zeszłym roku przychody spółki osiągnęły prawie pół miliarda złotych. Zysk netto przekroczył 70 mln zł. Koralowie produkują ponad 400 rodzajów lodów. Najsłynniejsze marki to: Grand, Oskar, Świderek, Rożek, Iza czy Solo. Lody Koralów reklamowała już połowa polskiego showbiznesu: Figura, Rodowicz, Olbrychski, Krupa, Urbańska, Kozidrak i tak można by jeszcze długo.

eprasa.pl 63fbec476a

26. Ewa Sałek

290 mln zł

NALEŻY DO NIEJ POŁOWA UDZIAŁÓW w Przedsiębiorstwie Wielobranżowym „Autos” z siedzibą w Solcu Kujawskim. To jeden z największych w kraju dystrybutorów części do ciężarówek, maszyn budowlanych czy samochodów dostawczych. Działa od ponad 30 lat. Zatrudnia ponad tysiąc osób. W ofercie ma ponad 700 tys. artykułów, które sprzedaje przez sieć 106 sklepów.

27. Elżbieta Tarczyńska

271 mln zł

JEDNA Z NAJWIĘKSZYCH AKCJONARIUSZEK giełdowej spółki Tarczyński, znanego producenta kabanosów, parówek i innych mięsnych przekąsek. Elżbieta Tarczyńska pełni w firmie funkcję członka rady nadzorczej.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Jacek Kaminski

eprasa.pl 63fbec476a

28. Dorota Soszyńska

270 mln zł

Od ponad 40 lat współtworzy jedną z największych firm kosmetycznych w Polsce. Należą do niej udziały w spółce Oceanic od takich marek jak AA, More4Care, L'biotica, BIOVAX, Oillan czy Aquaseline.

„Wielu udaje się szybko odnieść sukces i zdobyć szczyt, ale prawdziwym wyzwaniem jest zostać na nim przez wiele lat" – mówiła w jednym z wywiadów. I ma w tym dużo racji, bo rodzina Soszyńskich w czołówce biznesu utrzymuje się przecież od pokoleń.

Dorota Soszyńska ukończyła Akademię Muzyczną w Gdańsku. Chciała zostać pianistką, a została przedsiębiorczynią. Historii jej firmy nie byłoby bez jej teścia, Zenona Soszyńskiego. Był uważany za jednego z najbogatszych ludzi PRL. Jeszcze przed drugą wojną

eprasa.pl 63fbec476a

światową założył Zakład Produktów Aromatycznych, Zapachowych i Kosmetycznych Inter-Fragrances. Robienia perfum uczył się we francuskim Grasse. Tam stworzył własną firmę, która eksportowała zapachy m.in. do Polski. Później przeniósł się do Maroka, gdzie przez kilkanaście lat prowadził firmę kosmetyczną Somapar. Zarobione pieniądze inwestował w nieruchomości w Casablance. W latach 70. wrócił do Polski, gdzie starał się rozkręcić własny biznes. Założył firmy polonijne produkujące meble, kosmetyki, nawet aromaty do ciast. W latach 90. był jednym z pierwszym dystrybutorów światowych marek: Dior, Cartier czy Carolina Herrera.

eprasa.pl 63fbec476a

SCALA
APARTAMENTY

GDAŃSK
ŚRÓDMIEŚCIE

APARTAMENTY NIESPOTYKANEGO FORMATU

WYKOŃCZONE POD KLUCZ
GOTOWE DO ODBIORU

900 M OD NEPTUNA
300 M OD WYSPY SPICHRZÓW

moderna
Superior living

T: 585 733 733
MODERNA.PL

eprasa.pl 63fbec476a

29. Paulina Szukalska-Bryńska

238 mln zł

Właścicielka jednej czwartej udziałów w rodzinnej firmie Portos z siedzibą w Kaliszu. Produkują rolety, moskitiery, żaluzje czy bramy rolowane. Oprócz Pauliny Szukalskiej w akcjonariacie firmy są również jej ojciec i brat, czyli Tomasz i Piotr Szukalscy.

eprasa.pl 63fbec476a

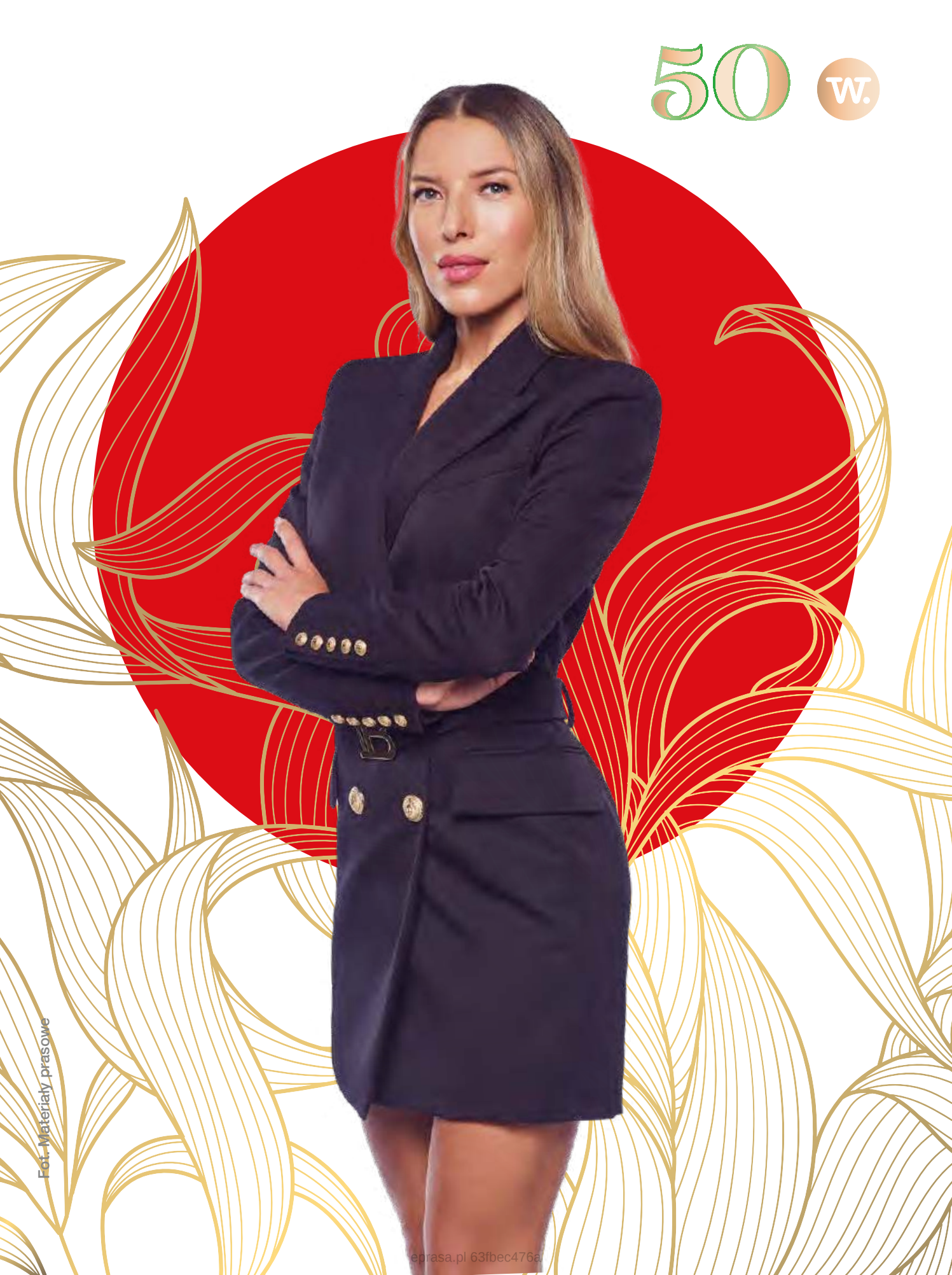

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

30. Ewa Chodakowska

222 mln zł

W TEJ CHWILI TRZYMA UDZIAŁY W DZIEWIĘCIU różnych spółkach. Jedną z najbardziej dochodowych jest Lema Group, która prowadzi catering od Ewy Chodakowskiej.

Be Diet Catering osiąga już ponad 25 mln zł przychodów rocznie i generuje po kilka milionów złotych zysku netto. Drugą biznesową nogą jest samo Bebio, jedna z pierwszych spółek trenerki wszystkich Polek. To tam trafiają wpływy z internetowego sklepu Ewy Chodakowskiej, gdzie sprzedaje nie tylko swoją żywność, ale też książki, kalendarze czy całe eventy. W 2022 r. spółka Bebio miała ponad 17 mln zł przychodów. Zysk netto wyniósł prawie 1,7 mln zł. Kolejną gałęzią są naturalne kosmetyki, które Chodakowska sprzedaje pod własną marką BeBIO. W 2022 r. przychody sprzedają-

eprasa.pl 63fbec476a

cej je spółki wyniosły prawie 26 mln zł. Zysk netto osiągnął ok. 2,8 mln zł.

Zarobione pieniądze Ewa Chodakowska często inwestuje w nieruchomości w Polsce i Grecji, ojczyźnie jej męża, Lefterisa Kavoukisa. Dysponuje powierzchnią biurową na wynajem zlokalizowaną w centrum Aten. Na Peloponezie ma własny pensjonat z widokiem na morze. Do tego dochodzą kolejne dwie inwestycje turystyczne na wyspie Milos. W Polsce parę lat temu ruszyła z budową własnego osiedla w rodzinnym Sanoku. Na sprzedaż ma trafić 16 dwupoziomowych apartamentów. Cała inwestycja została zbudowana bez złotówki kredytów na własnej ziemi zakupionej przez Ewę.

W rozmowie z Pauliną Sochą-Jakubowską, którą można przeczytać również w tym numerze „Wprost", Ewa Chodakowska mówi, że miała w planach wybrać się w tym roku już na emeryturę. Ale na jej drodze stanęła pewna para, która zaproponowała jej długoterminową współpracę.

eprasa.pl 63fbec476a

Smolna 23

ADRES NIESKOŃCZONYCH *MOŻLIWOŚCI*

Prestiżowa inwestycja w sercu Warszawy. Tu biznes łączy się z kulturą.

Apartamenty inwestycyjne z pełną obsługą hotelową.

Odkryj butikową inwestycję w samym sercu miasta przy ul. Smolnej 23. To niezwykłe miejsce, które łączy luksus, unikalny design oraz doskonałą lokalizację w jednej z najbardziej pożądanych części Stolicy.

Nowoczesny budynek, nawiązujący do architektury przedwojennych kamienic, oferuje 54 wyjątkowe apartamenty z imponującymi widokami na wspaniałą panoramę Warszawy.

Ten kameralny budynek został zaprojektowany dla koneserów wyjątkowego adresu, którzy cenią prestiżowy charakter apartamentów z możliwością zarządzania przez renomowanego operatora hotelowego.

Salon Sprzedaży:
+48 608 480 000

smolna23.pl

NDI DEVELOPMENT

eprasa.pl 63fbec476a

31. Marta Półtorak

221 mln zł

Współwłaścicielka Marma Folie. To jeden z największych przetwórców tworzyw sztucznych w Europie. Specjalizuje się w wyrobach polietylenowych różnych zastosowań – od rolniczych i ogrodniczych, poprzez budowlane i przemysłowe, aż po sektor chemiczny, kosmetyczny i spożywczy. Produkuje folie ogrodnicze, agrowłókniny, ekrany dachowe, membrany, maseczki ochronne, nawet jednorazowe prześcieradła.

Oprócz biznesu, Marta Półtorak od lat angażuje się w działalność charytatywną, edukacyjną czy sportową. Prężnie działa na Podkarpaciu. Wspiera lokalnych sportowców, artystów, najzdolniejszą młodzież, stoi za wieloma projektami kulturalnymi i społecznymi. Jako pierwsza kobieta w historii otrzymała tytuł Honorowego Obywatela Rzeszowa.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Piotr Iwaszko

32. Anna Pruska

220 mln zł

PREZES COMARCHU I JEGO DRUGI NAJWIĘKSZY udziałowiec. Z firmą założoną przez jej ojca, prof. Janusza Filipiaka, związana jest od ponad 20 lat. Już w 2004 r. zajmowała się rozwojem i tworzeniem struktur biznesu w Europie Zachodniej: Niemczech, Francji i Belgii.

Dr Anna Pruska ukończyła Szkołę Główną Handlową na kierunku Finanse i Bankowość, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Obroniła również doktorat w dziedzinie Stosunków Międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. W październiku 2023 r., na niecałe dwa miesiące przed nagłą śmiercią prof. Filipiaka, została delegowana przez nadzór spółki do wykonywania czynności Prezesa Zarządu Comarch. Na początku stycznia tego roku została już oficjalnie wybrana na to stanowisko.

eprasa.pl 63fbec476a

33. Maria Filipiak

219 mln zł

NAJMŁODSZA CÓRKA PROF. JANUSZA FILIPIAKA z nieco ponad 8-proc. udziałem w akcjonariacie Comarchu.

33. Barbara Sobuś

219 mln zł

W TYM ROKU WRAZ Z RESZTĄ RODZINY zadebiutowała w naszym najważniejszym zestawieniu, czyli na Liście 100 najbogatszych Polaków. Chociaż spółka dzisiaj należy do dwóch rodzinnych fundacji, to jeszcze niedawno Barbara Sobuś kontrolowała w niej oficjalnie jedną czwartą udziałów. Mowa o Bispol – to jeden z największych producentów świec, podgrzewaczy, wkładów i zniczy w Europie. Siedziba firmy mieści się w maleńkim Głuchowie niedaleko Łańcuta na Podkarpaciu.

eprasa.pl 63fbec476a

ikershop

must have

Kolekcja krzeseł Throne must have 2024

eprasa.pl 63fbec476a

Firma przynosi rocznie ponad miliard złotych przychodów. Duża część z tej kwoty pochodzi z eksportu, bo świece i znicze od Sobusiów trafiają na 40 zagranicznych rynków.

35. Dorota Jarodzka-Śródka

214 mln zł

W 2021 ROKU ZDECYDOWAŁA SIĘ SPRZEDAĆ ARCHICOM, jednego z największych deweloperów na Dolnym Śląsku. Spółkę wraz z mężem budowała od zera. Tłumaczyła, że pomysł na własny biznes pojawił się, kiedy nie mogła znaleźć pracy w wymarzonym biurze projektowym, ponieważ z dwójką małych dzieci nie była pożądanym pracownikiem. Jedynym – i jak się okazało najsłuszniejszym wyjściem – było założenie własnej firmy.

Chociaż Archicom dalej jest notowany na warszawskiej giełdzie, to dzisiaj jego największym udziałow-

eprasa.pl 63fbec476a

cem jest Echo Investment, niegdyś znana firma budowlana Michała Sołowowa, która dzisiaj należy już do węgierskiego funduszu inwestycyjnego Wing.

36. Iwona Olczyk

186 mln zł

JEJ CAŁA RODZINA ZADEBIUTOWAŁA na tegorocznej Liście 100 najbogatszych Polaków „Wprost". Olczykowie są właścicielami spółki Tartak Olczyk z siedzibą w Świdnie między Kielcami a Włoszczową. To rodzinna firma, a zarazem jeden z największych graczy w polskiej branży drzewnej. Na rynku działa od ponad 40 lat. Specjalizuje się w produkcji tarcicy, więźby dachowej i wyrobów z drewna sosnowego. Iwona Olczyk kontroluje w rodzinnym biznesie jedną czwartą udziałów.

eprasa.pl 63fbec476a

GROHE SPA

JAK DZIEŁO SZTUKI W ŁAZIENCE

GROHE ALLURE BRILLIANT PRIVATE COLLECTION

Wyobraź sobie armaturę, która przywodzi na myśl najlepsze przykłady dzieł sztuki użytkowej. Dzięki zastosowaniu kwarcu Ceasarstone w uchwytach baterii z kolekcji GROHE Allure Brilliant Private Collection udało się uzyskać wyjątkowe połączenie pięknej formy z funkcjonalnością. Odkryj bogaty wybór uchwytów i ponadczasowe kolory, które nadadzą wnętrzu niepowtarzalnego uroku, a Tobie pomogą wyrazić swój styl w łazience.
Więcej na grohespa.com

eprasa.pl/63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

63fbec476a

37. Magdalena Malaczyńska

184 mln zł

W ZESZŁYM ROKU SPRZEDAŁA LAKIERÓW DO PAZNOKCI za ponad 128 mln zł. Zysk netto spółki Indigo Nails, w której trzyma 36 proc. udziałów, wyniósł ponad 26,6 mln zł. Magdalena Malaczyńska jest czołową reprezentantką nowej gałęzi polskiego biznesu, którą można by ubrać w nazwę „robienie paznokci". Indigo Nails, z siedzibą w Łodzi, oferuje nie tylko same lakiery, ale też preparaty pomocnicze, żele, akryle, ozdoby, pyłki, akcesoria oraz całe elementy wyposażenia salonu – od lamp po frezarki, wzorniki, rękawiczki i ręczniki.

Polskie produkty są sprzedawane na czterech kontynentach, również w tak odległych państwach, jak Australia, RPA czy Stany Zjednoczone.

eprasa.pl 63fbec476a

Strefa VIP Line na Lotnisku Chopina

Poczuj luksus podróżowania

Wejdź do świata pełnego komfortu i dyskrecji. Gwarantujemy indywidualną odprawę biletową, bagażową, celną oraz kontrolę bezpieczeństwa w atmosferze pełnej prywatności i spokoju. Do Twojej dyspozycji jest także ekskluzywna usługa City Transfer, oferująca wygodny transport limuzyną z kierowcą po Warszawie i okolicach (do 20 km od lotniska).

Teraz możesz cieszyć się luksusem podróży, który zaczyna się jeszcze przed odlotem.

LOTNISKO CHOPINA WARSZAWA

eprasa.pl 63fbec476a

37. Lucjana Kuźnicka-Tylenda

184 mln zł

W ZESZŁYM ROKU PRZYCHODY jej najważniejszej spółki przekroczyły 619 mln zł. Lucjana Kuźnicka-Tylenda jest właścicielką spółki TFP. To największy producent tektury falistej do opakowań w Polsce. Kontroluje kilkanaście procent krajowego rynku. A największym klientem spółki jest szwedzka Ikea. Kuźnicka-Tylenda kieruje firmą od 1993 r. Przejęła ją po mężu, który zginął w wypadku samochodowym. Zaczynała od jednej tekturownicy, dzisiaj prowadzi trzy gigantyczne zakłady w Kórniku, Śremie i Babimoście.

eprasa.pl 63fbec476a

39. Iwona Przybyło

174 mln zł

Największy prywatny udziałowiec giełdowej spółki AB. To gigantyczny sprzedawca elektroniki z ponad 100 tys. produktów w ofercie. Działa na terenie praktycznie całej Europy, a poza Polską swoje siedziby utrzymuje również w Czechach i na Słowacji. Sprzedaje praktycznie wszystko, co wiąże się z elektroniką: telefony, aparaty, serwery, oświetlenie, komputery, sprzęt AGD i RTV.

eprasa.pl 63fbec476a

40. Ewa Lechowska

166 mln zł

Należy do niej jedna czwarta udziałów w znanym producencie przypraw Prymat. Historia firmy sięga 1983 r., kiedy Ewa Lechowska z mężem Ryszardem założyli w Jastrzębiu-Zdroju firmę Prima, zajmującą się dystrybucją przypraw i dodatków spożywczych. Przełomowy dla firmy był 1995 r., kiedy zarejestrowano markę Prymat, a Lechowscy zaczęli importować egzotyczne przyprawy. W tym samym roku wypuścili też na rynek słynnego Kucharka, który okazał się hitem na rynku.

eprasa.pl 63fbec476a

Zadbaj o relacje w biznesie i podaruj

ELEGANCKI KOSZ PREZENTOWY

prezentowe.pl

eprasa.pl 63fbec476a

41. Alina Krasnowska-Sawicka

160 mln zł

DEBIUT

Właścicielka Bialchem Group z siedzibą w Białymstoku. To jeden z największych importerów gazu płynnego propan-butan, nawozów mineralnych oraz węgla kamiennego. Oprócz importu, dostarcza również gaz LPG do stacji paliw, domów i mieszkań oraz sprzedaje popularne butle gazowe do kuchenek.

Posiada swój własny terminal przeładunkowy i bocznicę kolejową. Zatrudnia ponad 200 osób. W zeszłym roku przychody spółki przekroczyły 630 mln zł. O Alinie Krasnowskiej-Sawickiej wiadomo niestety niewiele. Nie udziela się publicznie.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

epresa.pl 63bec476a

41. Maria Magdalena Kwiatkiewicz

160 mln zł

ZESZŁY ROK ZAKOŃCZYŁ SIĘ DLA JEJ SPÓŁKI REKORDEM. Sprzedała biżuterii za ponad 403 mln zł. Zysk netto wyniósł niecałe 39 mln zł. Maria Magdalena Kwiatkiewicz jest współtwórczynią i współwłaścicielką znanej marki biżuterii YES. Oprócz biznesu, angażuje się w działalność kulturalną. Od lat promuje polską sztukę złotniczą i dokonania rodzimych artystów.

Jest właścicielką unikatowej Kolekcji Współczesnej Polskiej Sztuki Złotniczej, rejestrującej wszystkie zjawiska zachodzące w tej dziedzinie sztuki od czasów powojennych aż do dzisiaj. Z aparatem zjeździła cały świat. Była m.in. w Birmie, Etiopii, Indonezji, Kambodży, Laosie, Mauretanii, Kamerunie, Nepalu czy Tybecie.

eprasa.pl 63fbec476a

50 W.

Fot. Rafał Masłow

43. Marzena Gradecka

150 mln zł

PREZES I WSPÓŁUDZIAŁOWIEC PGD POLSKA. Od ponad 30 lat specjalizuje się w dystrybucji kosmetyków, chemii i artykułów higienicznych. Stanowi platformę dystrybucyjną dla ponad 200 dostawców. W zeszłym roku spółka sprzedała produktów za ponad 745 mln zł. Do Gradeckiej należą również udziały w sieci drogerii Jasmin, która na terenie całego kraju prowadzi już 300 placówek.

Z kolei w miejscowości Brzeźno, 30 km od Wrocławia, prowadzi Gradi Golf Club. To kompleks pałacowo-golfowy z własnym 18-dołkowym polem golfowym klasy mistrzowskiej, na którym rozgrywano m.in. Mistrzostwa Polski. Oprócz tego mieści się tam strefa SPA, korty tenisowe i strefy treningowe.

eprasa.pl 63fbec476a

Biznesowa historia Gradeckiej należy do najbardziej fascynujących spośród wszystkich bohaterek na naszej liście. Pochodzi z jednej z najstarszych rodzin kupieckich w Polsce. Jej prababka Michalina prowadziła własny sklep w Jazłowcu koło Tarnopola. Gradecka pierwsze pieniądze zarobiła jeszcze jako uczennica podstawówki, prowadząc przez dwa lata szkolny sklepik w Obornikach Śląskich. Razem ze swoim mężem Krzysztofem w połowie lat 90. zdecydowali się otworzyć pierwszy supermarket spod marki EKO. Jeden sklep przerodził się w całą sieć liczącą 300 punktów. Później z sukcesem sprzedali ją Amerykanom za 160 mln zł.

eprasa.pl 63fbec476a

Marchewka®

SCHODY · PODŁOGI · WNĘTRZA

Realizacja w hotelu „GLAR" w Wisełce

tel. +48 71 397 01 94 · kom. 513 184 515 · schody@marchewka.pl

www.marchewka.pl

eprasa.pl 63fbec476a

44. Urszula Gróbarczyk
140 mln zł

44. Joanna Kaniewska
140 mln zł

Każda z nich kontroluje 16 proc. udziałów w spółce Serwistal z siedzibą w Ełku. To krajowy lider w branży wyrobów stalowych. Oferuje blachy stalowe ocynkowane, powlekane czy aluminiowe. Produkuje głównie dla firm z sektora motoryzacyjnego, budowlanego czy AGD. W 2022 r. przychody firmy przekroczyły 1,1 mld zł. Zysk netto wyniósł ok. 57 mln zł.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Piotr Waniorek/Forum

eprasa.pl 63fbec476a

46. Anna Rozwadowska

125 mln zł

KONTROLUJE NIECO PONAD 22 PROC. UDZIAŁÓW w giełdowej spółce Enel-Med. To jedna z największych prywatnych sieci opieki zdrowotnej w Polsce. Spółka liczy kilkaset placówek medycznych zlokalizowanych m.in w Warszawie, Gdańsku, Łodzi, Krakowie, Poznaniu i we Wrocławiu. Współpracuje z ponad 2 tys. lekarzy i specjalistów. Firma oferuje pełną obsługę medyczną, prowadzi pacjenta od konsultacji, przez diagnostykę, hospitalizację, operację, aż po rehabilitację.

eprasa.pl 63fbec476a

Tarasola®

Taras,
Twój drugi dom

Przestrzeń, w której żyjesz wyraża Ciebie, inspiruje do działania.

Chcemy, aby taras był miejscem spotkań, niczym drugi dom - komfortowy, bezpieczny i przyjemny, niezależnie od pory roku. Projektując tarasolę, projektujemy Twoje najlepsze chwile spędzone na tarasie z rodziną, przyjaciółmi i bliskimi. Projektujemy przestrzeń,w której rodzą się wspomnienia na lata.

Zapytaj o tarasolę:
+48 535 00 55 77
tarasola@tarasola.com

Tarasola.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Lancôme/ zdjęcie Gosia Turczyńska

47. Iga Świątek

112 mln zł

JESZCZE ROK TEMU BRAKOWAŁO JEJ KILKUDZIESIĘCIU milionów, żeby zadebiutować w gronie 50 najbogatszych kobiet w Polsce. Ale tylko w 2024 r. zarobiła na kortach kolejne 30 mln zł, więc debiut w naszym rankingu był już pewny.

Igi Świątek przedstawiać nie trzeba. Wystarczy jedno zdanie, że jest najbardziej utytułowaną tenisistką w historii Polski, najważniejszą wizytówką naszego kraju za granicą.

32,1 mln dolarów – taką kwotę z nagród zgromadziła do tej pory w swojej profesjonalnej karierze. W przeliczeniu na złote, po aktualnym kursie dolara, wychodzi ok. 128 mln zł. Kwota robi wrażenie, ale tak jak mówił tata Igi Świątek, 40 proc. z tych zarobków zjadają po-

eprasa.pl 63fbec476a

datki. Po rozliczeniach z urzędami skarbowymi, zostaje więc na czysto jakieś 77 mln zł.

Ale nagrody pieniężne wypocone na kortach to nie wszystko. Dochodzą również wpływy z intratnych kontraktów reklamowych. Iga reklamowała już smartfony Xiaomi i szwajcarskie zegarki Rolex. W zeszłym roku została ambasadorką marki Visa, znanego operatora kart płatniczych. Rozpoczęła współpracę z Infosys, indyjskim koncernem IT. Wystąpiła w reklamach Porsche. Podpisała umowy ze szwajcarską firmą odzieżową ON oraz polskim producentem napojów izotonicznych Oshee. Parę miesięcy temu ogłoszono, że Iga, jako pierwsza Polka w historii, została również ambasadorką francuskiej marki Lancôme.

Pozostaje rzecz najważniejsza: ile Iga Świątek może zarabiać na reklamach. Kontrakty pozostają oczywiście owiane tajemnicą, więc zostają szacunki. Jeszcze parę lat temu mówiono, że za roczny kontrakt Iga Świą-

eprasa.pl 63fbec476a

tek może brać nawet 2 mln zł. Dzisiaj trzeba by liczyć przynajmniej milion dolarów.

Oprócz wpływów z kortów czy kontraktów reklamowych dochodzą też inne drobiazgi, jak choćby 150 tys. zł za brązowy medal na igrzyskach w Paryżu. Iga wygrała też dwa razy najnowsze modele Porsche. Jedno Porsche dostała jako prezent. To kultowy model 911.

W wywiadzie dla „Wprost” Świątek przyznała, że jak na razie nie ma głowy do inwestowania zarobionych pieniędzy. Koncentruje się na grze, a na zarządzanie majątkiem przyjdzie jeszcze czas.

eprasa.pl 63fbec476a

48. Dorota Łękawa

110 mln zł

Trzyma jedną czwartą udziałów w Spyrosoft. Warszawska giełda wycenia całą spółkę na ponad 430 mln zł. Firma zajmuje się przede wszystkim dostarczaniem usług programistycznych dla branży finansowej, motoryzacyjnej czy medycznej. W zeszłym roku spółka osiągnęła ponad 416 mln zł przychodów. Zysk netto wyniósł niecałe 20 mln zł

49. Wioletta Bodnaruś

106 mln zł

Trzeci największy udziałowiec w dostarczającej oprogramowanie giełdowej spółce Spyrosoft.

eprasa.pl 63fbec476a

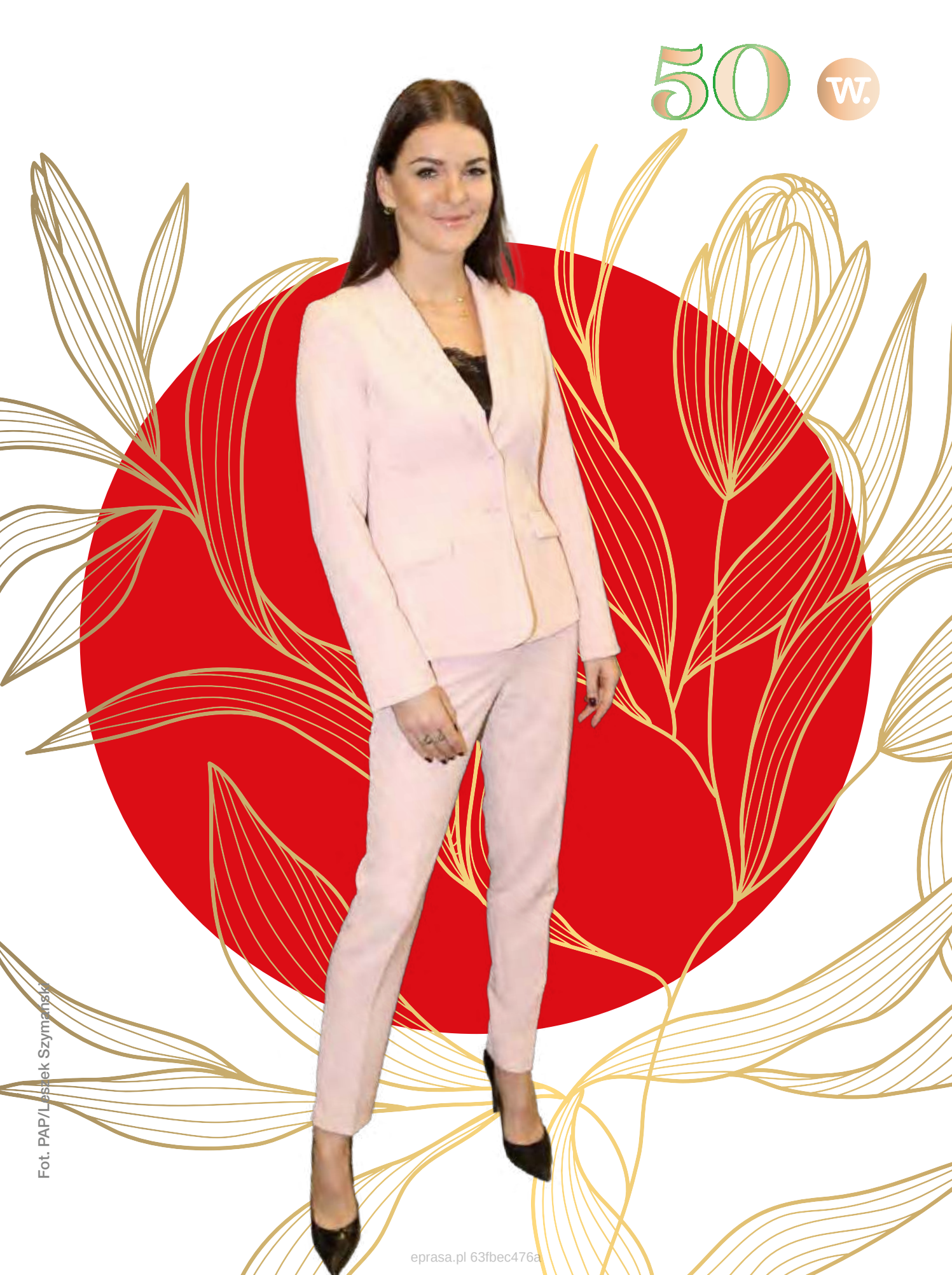

Fot. PAP/Leszek Szymański

eprasa.pl 63fbec476a

50. Agnieszka Radwańska

104 mln zł

To jej Iga Świątek radzi się w kwestii inwestowania pieniędzy. Radwańska ponad 27 mln dolarów zarobionych na światowych kortach zainwestowała głównie w nieruchomości w kraju i za granicą. Postawiła również na własny biznes. W Krakowie prowadzi własny hotel, gdzie na gości czeka 10 apartamentów z wystrojem nawiązującym do sukcesów polskiej tenisowej gwiazdy.

eprasa.pl 63fbec476a

Jak wycenialiśmy?

W przypadku kiedy bohaterka Listy 50 najbogatszych Polek kontroluje pakiet akcji spółki giełdowej, oceniamy jego wartość na podstawie notowań z początku października tego roku. Wartość firm, które nie są notowane na giełdzie, wyceniamy metodą porównawczą. Pod uwagę bierzemy przede wszystkim zyski netto i kapitały własne. Bazujemy na ostatnich dostępnych sprawozdaniach finansowych. Te wyniki zestawiamy z wynikami spółek o podobnej wielkości, kondycji i branży, która albo w ostatnim roku została sprzedana i znamy wartość takiej transakcji, albo jest notowana na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych i znamy jej kapitalizację. Stosujemy też wskaźniki sektorowe dla danej branży publikowane przez GPW. Przy wycenie nieruchomości korzystamy z pomocy firm zajmujących się ich obrotem lub sami szacujemy ich wartość, biorąc pod uwagę średnie ceny sprzedaży z tego roku. Przy pozyskiwaniu i analizowaniu dokumentów spółki korzystamy z serwisów prawno-gospodarczych, Portalu Rejestrów Sądowych, pomocy informatorów gospodarczych i rynkowych ekspertów. Należy pamiętać, że kwota pojawiająca się przy nazwisku bohaterki z listy jest jedynie szacunkiem opracowanym przez redakcję „Wprost”. Często jest to szacunkowa wartość udziałów w firmie, a nie stan konta bankowego danej bohaterki.

eprasa.pl 63fbec476a

eprasa.pl 63fbed476a

Fot. Archiwum Ewy Chodakowskiej

eprasa.pl 63fbec476a

– Znam zamożne kobiety, które pomimo stabilnego życia i dużej nadwyżki finansowej, na którą ciężko zapracowały, wciąż mają problem z nagrodzeniem siebie, czy po prostu podniesieniem standardu swojego życia. Jeśli to robią, jest w tym niekiedy dużo wyrzutów sumienia, obawy o bycie nazwaną próżną, egoistyczną – mówi **Ewa Chodakowska**.

Rozmawiała **Paulina Socha-Jakubowska**

eprasa.pl 63fbec476a

Czy kobiety, które dorobiły się dużych pieniędzy, mają w Polsce łatwo?

Zawsze patrzę na jasną stronę życia. Pieniądze dają sprawczość, stabilność, wolność w podejmowaniu decyzji, pewność siebie i środki, dzięki którym mogę zadbać o siebie oraz bliskich. I tak się dzieje niezależnie od płci. Nie śmiałabym powiedzieć, że kobiety, które odniosły sukces finansowy, mają pod górkę. Natomiast generalnie ludzie, którzy odnieśli sukces, zawsze są głośniej i chętniej oceniani, często doszukuje się drugiego dna w ich historii, wymaga się od nich więcej.

Ale to częściej kobiety nie chcą trafiać na listy najbogatszych.

Bo faktycznie nadal to szczególnie kobiety muszą się tłumaczyć ze swoich wyborów życiowych, sukcesów, inwestycji, tego jak zarabiają pieniądze i na co je wydają. Luksusowe auto, torebka, egzotyczne wakacje, inwestycja w nowy projekt, odkładanie macierzyństwa lub decyzja o życiu bez dzieci – wszystko to jest na ce-

eprasa.pl 63fbec476a

lowniku chętnie komentującego środowiska i nierzadko piętnowane, określane mianem egoizmu. Im sukces zawodowy większy, tym więcej chętnych do oceny. Społecznie nadal mamy dużo większą łatwość w ocenianiu kobiet niż mężczyzn.

Znam zamożne kobiety, które pomimo stabilnego życia i dużej nadwyżki finansowej, na którą ciężko zapracowały, wciąż mają problem z nagrodzeniem siebie, czy po prostu podniesieniem standardu swojego życia. Jeśli to robią, jest w tym niekiedy dużo wyrzutów sumienia, obawy o bycie nazwaną próżną, egoistyczną.

Poczucie bycia niewystarczającą, zależność od opinii innych, zaniżanie swoich kompetencji czy stawek – to nie zawsze znika wraz z sukcesem zawodowym i finansowym, co potwierdza wiele historii, którymi dzielą się ze mną kobiety z mojej społeczności. Jednocześnie wiele z tych kobiet z większą lekkością wyda pieniądze, żeby uszczęśliwić lub wesprzeć bliskich oraz potrzebujących.

eprasa.pl 63fbec476a

Naszym obowiązkiem jest zadbać też o siebie. My, kobiety, często o tym zapominamy.

Żeby skutecznie działać na rzecz świata, pomagać, służyć innym, najpierw trzeba pomóc sobie – zadbać o swoje zdrowie, dobrobyt, samopoczucie, poczucie godności i wartości. Kobiety niechętnie opowiadają o swoich sukcesach, zarobionych pieniądzach, bo nie chcą być postrzegane jako nieskromne.

> *Skromność i pokora to ważne cechy, o ile ich konsekwencją nie jest* **ZANIŻANIE WŁASNEJ WARTOŚCI** *tylko po to, aby druga strona nie poczuła się urażona.*

To nie powinno mieć miejsca, bez względu na płeć i stan konta. Ale naprawdę wierzę, że historie sukcesu mogą stać się dla innych inspiracją i bodźcem do zmiany.

eprasa.pl 63fbec476a

Twój gigantyczny sukces bywa paliwem dla hejterów.

Bardzo często. Sukces generuje wiele skrajnych emocji. Przywykłam do tego. W psychologii istnieje pojęcie efektu lustra. Często to, co widzimy w innych, co nas w nich frustruje, w rzeczywistości jest odbiciem nas samych – naszych cech charakteru, myśli. I sukces innych może przypominać nam o naszych niespełnionych marzeniach, celach, błędach. I o ile trudne uczucia są częścią natury, to w naszych rękach jest to, co z nimi zrobimy. Dla jednych staną się pozytywnym bodźcem do rozwoju a dla innych paliwem na złość i żal czy nawet nienawiść.

Mam w sobie dużo więcej spokoju wobec uszczypliwych komentarzy, odkąd zrozumiałam, że często świadczą one o drugiej stronie i wiele mówią o jej życiu. Częściej chciałabym taką osobę po ludzku przytulić i dać jej trochę ciepła, nadziei na lepsze jutro, zamiast odbijać podkręconą piłkę. Częściej współczuję, bo wiem, że

eprasa.pl 63fbec476a

ludzie spełnieni i szczęśliwi nie atakują innych, nie mają takiej potrzeby.

Rozmawiamy o biznesie i sukcesie, chciałabym się dowiedzieć, czy masz jakieś postulaty do rządu w kwestii podejścia do przedsiębiorców?

Chciałabym, żeby branże fitness i wellness miały obniżony próg podatkowy. Usługi w zakresie opieki medycznej są zwolnione z podatków, a przecież dietetyka i fitness to najlepsza forma prewencji, to podstawa zdrowego stylu życia, który w 70 proc. warunkuje stan naszego zdrowia. I tu nie tyle chodzi o to, żeby ułatwić życie przedsiębiorcom z tego sektora, ale przecież to ostatecznie ma wpływ na ceny oraz dostępność tych usług i produktów.

Ty cały czas myślisz o cenach swoich produktów i usług?

Zawsze zależało mi na tym, żeby moje produkty i usługi były w zasięgu finansowym jak największej grupy osób, dlatego dbamy mocno o politykę cenową.

eprasa.pl 63fbec476a

Ogrom moich treści, materiałów edukacyjnych, treningów jest dostępnych za darmo na YouTube, na moim Instagramie, na Facebooku – jednak jest to efekt naszej decyzji biznesowej, naszych inwestycji. Gdybyśmy mieli tutaj wsparcie z góry, myślę, że w długofalowej perspektywie moglibyśmy zrobić jeszcze więcej na rzecz poprawy zdrowia i samopoczucia społeczeństwa.

Jest jeszcze coś. Ubolewam nad faktem, że będąc na antenie stacji telewizyjnej, wolno mi głośno powiedzieć: „znajdziesz mnie na moim profilu na Instagramie”, czyli mogę tym samym zareklamować zagraniczną platformę. Nie mogę natomiast powiedzieć „znajdziesz mnie na beactivetv.pl”.

Mogę założyć t-shirt **Z WIELKIM LOGO** *marki luksusowej, ale już nie mogę założyć koszulki ze swoim brandingiem.*

eprasa.pl 63fbec476a

Dlaczego mamy większe przyzwolenie na promowanie i wspieranie tego, co cudze, zagraniczne niż tego, co nasze, lokalne? Myślę, że warto się nad tym pochylić.

Żałujesz którejś ze swoich inwestycji?

Mamy za sobą parę nieudanych, ale stanowią one znikomy procent naszych działań. Dużo ważniejsze są dla mnie inwestycje w ludzi i nie mam tu na myśli inwestowania pieniędzy, a czasu i energii. Mamy za sobą bolesną lekcję z ostatnich miesięcy. Zostaliśmy zdradzeni przez bardzo bliskie nam osoby. To są lekcje dużo większego kalibru niż stracone pieniądze. Ale nie chcę tego roztrząsać, tak jak powiedziałam, skupiam się na pozytywach.

Czyli porażki traktujesz jako lekcje?

Dokładnie. Nie ma porażek. Są lekcje, za które jestem wdzięczna, bo to one uczą najwięcej. Dzięki nim wiem, że zawsze warto słuchać intuicji i działać w zgodzie ze swoimi wartościami. Nie podejmować projek-

eprasa.pl 63fbec476a

tów, których nie czujesz. Bardzo dbać o najbliższe otoczenie i o to, kto jest w gronie przyjaciół oraz doradców. Mieć czyste intencje. Poza wyczuciem biznesowym, zrozumieniem trendów i potrzeb rynku, to są kluczowe elementy do prowadzenia działań biznesowych z sukcesem, satysfakcją i takim ludzkim spokojem ducha.

Obserwujesz pewnie greckie podejście do przedsiębiorców. Robisz porównania, jak Polska wypada w tym zestawieniu?

Grecja to dobre lokalne produkty i kwitnąca turystyka. Można tam znaleźć też najlepsze okazje inwestycyjne pod względem stosunku wartości aktywów do ceny. Każdy inwestor, spoglądający w kierunku rynku nieruchomości w celu zabezpieczenia kapitału, powinien szukać okazji także poza krajem zamieszkania.

Poza tym Grecja stwarza wiele możliwości dla biznesu – rynek pracy jest pełen utalentowanych i dobrze wykształconych młodych ludzi, jednak same proce-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Archiwum Ewy Chodakowskiej

eprasa.pl 63fee476a

dury prawne bywają sporym utrudnieniem, szczególnie dla zagranicznych inwestorów. Polska to zdecydowanie lepsze środowisko dla rozwoju biznesu.

A propos Grecji... Podejrzewam, że w życiu każdej bizneswoman przychodzi taki moment, że można wrzucić na luz, odcinać kupony. Planujesz jakoś wyhamowywać?

Miałam taki plan.

> *Wraz z początkiem 2024 r. chciałam* **PRZEJŚĆ NA EMERYTURĘ**. *Ale w tym samym czasie na mojej drodze stanęła para, która podziela moje wartości i misje.*

Która zaproponowała mi długoterminową współpracę, otworzyła drzwi na świat i zadeklarowała się wspierać moje działania.

Czy możesz powiedzieć, co to za ludzie?

eprasa.pl 63fbec476a

Oczywiście. To Dariusz Miłek (założyciel i prezes Grupy CCC – red.) i jego żona Valeriya. To „spotkanie", ta współpraca, postawiła mi przed oczami nowe cele i marzenia, bo jest jeszcze wiele dobrego do zrobienia. Nigdy spoglądając za siebie nie pomyślałam: żałuję, że nie spróbowałam. Dlatego wkładam dobre buty i idę w górę. Okazuje się, że mój szczyt jest znacznie wyżej niż zakładałam.

Mówisz, że masz za sobą pewne zawirowania, zawiodłaś się na ludziach, ale z drugiej strony na twojej drodze stanęli nowi, dzięki którym idziesz wyżej. Czy w związku z tymi sytuacjami coś w twoim podejściu do biznesu, czy w ogóle do życia, się zmieniło?

Zwracam dużo większą uwagę na to, jak żyję i jaką cenę płacę za zawodowe spełnienie. Więcej w moim życiu jest przestrzeni na regenerację, przyjemności, podróże, cały ogrom jakościowego czasu z rodziną, czas dla siebie. Ta harmonia przekłada się nie tylko na moje poczucie szczęścia, ale też na efektywność biznesową.

eprasa.pl 63fbec476a

To zostańmy przy efektywności biznesowej. Kolejne cele, po które sięgniesz to...?

Biznesowo z BeBio planujemy kolejne stacjonarne aktywności, Tygodnie Metamorfoz i BeActiveTour, które wyprzedają się na pniu. Naszą platformę BeActiveTV.pl i współtworzone marki BeBio Cosmetics, BeRaw i całą grupę FoodWell czeka międzynarodowa ekspansja. Pracujemy też nad zupełnie nową aplikacją, której dystrybucję planujemy na rynku międzynarodowym. Fakt, że niedawno podjęłam globalną współpracę z Grupą CCC i marką Reebok sprawił, że otworzyły się przede mną kolejne nowe drzwi. Jak widać, plany o emeryturze muszą jeszcze chwilę poczekać.

Markę stworzyłaś wspólnie z mężem, ale zapraszasz też siostrzenicę i siostrzeńca do różnych działań. Zastanawiam się, jak ci się współpracuje z najbliższymi? Jak jest dla ciebie ważne rodzinne wsparcie w biznesie?

eprasa.pl 63fbec476a

Nie byłoby mnie tutaj, gdybyśmy na co dzień nie pracowali razem z moim mężem w doskonałej synergii. Jego wsparcie i biznesowe wyczucie są nieocenione.

Mam też wspaniałą bazę w postaci ogromu **WSPARCIA OD RODZINY**. *To jedna z najwyższych dla mnie wartości.*

Mój fundament, moja siła, mój azyl. O każdej porze dnia i nocy mogę liczyć na najbliższych, oczywiście ze wzajemnością.

Wspieram dużą część swojej rodziny i owszem, jestem bardzo blisko ze swoimi siostrzeńcami. Cieszę się, że u podstaw ich marzeń leży edukacja i rozwój, przy jednoczesnym zachowaniu wartości, w jakich dorastali. Vanessa studiuje dietetykę kliniczna na WUM, Alex w trybie dziennym studiuje biznes na Akademii Leona Koźmińskiego i dodatkowo pracuje. Stąpają mocno po ziemi. Natomiast kiedy zapraszam ich na

eprasa.pl 63fbec476a

plan, produkcję czy okładkę, to jest to jedynie forma przygody, dobrej zabawy, budowania wspólnych wspomnień. Jestem z nich dumna i zawsze jestem obok, gdy tego potrzebują.

A możesz powiedzieć, jaka inwestycja, w co lub „w kogo" to był twój życiowy strzał w dziesiątkę?

Największy wpływ na moje życie miała decyzja o wyborze partnera życiowego. Wybór partnera to największa niematerialna inwestycja, która ma wpływ na całe życie. Lefteris to mój strzał w dziesiątkę! Stał się moją inspiracją i iskrą, z której zrodziła się chęć pomagania innym przez aktywność fizyczną i samorozwój. Zawsze był moją opoką, wsparciem i, jak się okazało, najlepszym partnerem biznesowym. Doskonale się uzupełniamy.

Drugą najważniejszą inwestycją była inwestycja w siebie i decyzja o tym, żeby kilkanaście lat temu wrócić z Grecji do Polski ze śmiałymi marzeniami i celami, chociaż nikt w nie wtedy nie wierzył. Wróciłam do Polski sama, nie mając żadnych koneksji. Najpierw zebra-

eprasa.pl 63fbec476a

łam wokół siebie grupę kobiet w mediach społecznościowych, rozsyłając darmowe plany treningowe, potem zaczęłam pukać do właściwych drzwi, przedstawiając oczekiwania nie swoje, a swojej społeczności. I tak mając za plecami kilkudziesięciotysięczną „armię", podjęłam współpracę z wydawnictwem, które wydało mój pierwszy trening na DVD. 80 tysięcy sprzedanych kopii. Takiego sukcesu nie wróżył mi nikt. Popularność rosła z każdym dniem.

> *Po roku działań na polskim rynku,* **UDOWODNIŁAM SWOJEMU PARTNEROWI**, *że Polki chętnie korzystają z mojego wsparcia i mają listę życzeń, którą powinniśmy spróbować spełnić.*

Mój obecny mąż przeprowadził się do Polski i wszystkie kolejne projekty oraz inwestycje były tego konsekwencją. Zawsze w zgodzie z misją i wartościami.

eprasa.pl 63fbec476a

Dziś jestem właścicielką, współwłaścicielką, udziałowcem w sumie w dziewięciu firmach. Dieta online BeDiet i platforma BeActiveTV to nasz trzon biznesowy. Stworzenie wiele lat temu pierwszej w Polsce platformy treningowej „fitness on demand" było jedną z najlepszych decyzji i miało wpływ nie tylko na nasz rozwój, ale także rozwój całej branży fitness.

Obok tego widzę ogromny sens w działaniach społecznych. Dobro rodzi dobro, dlatego działania pro bono zawsze będą wpisane w DNA moje i moich firm.

Skoro jesteśmy przy tematach społecznych... Ostatnio, zapytana przez „Super Express", komentowałaś sprawę polskiej olimpijki, Julii Szeremety: „W dziejach historii, na czas igrzysk wstrzymywano wojny. Olimpijczycy zasługują na NAJLEPSZE warunki, które wspierają ich cel. Mieszkanie to absolutne minimum dla osoby, która przynosi dumę naszemu narodowi". Martwi cię to, że wciąż musimy rozmawiać o tak - wydawałoby się - fundamentalnych

eprasa.pl 63fbec476a

kwestiach, jak godne warunki życia sportowców, którzy reprezentują Polskę? Czy te dysproporcje finansowe w świecie sportu cię bolą?

Patrząc na to, ilu mamy utalentowanych, utytułowanych sportowców z nadal niestety niszowych w Polsce sportów, którzy muszą się skupić na walce o podstawowy byt, jestem przekonana, że potrzebujemy zmiany. Ale mam świadomość, skąd wynikają takie dysproporcje finansowe w świecie sportu. Większe pieniądze są tam, gdzie tematy są bardziej medialne. A jednocześnie medialne tematy to te, które generują większe zasięgi, a większe zasięgi generują większe pieniądze. I koło się zamyka.

Mamy sportowców z ogromnymi sukcesami i świetnymi historiami do opowiedzenia. Ludzi ambitnych i pełnych pasji, którzy mogą stać się autorytetami dla nowych pokoleń. Oczywiście, wsparcie ze strony instytucji i biznesu jest istotne, ale myślę, że każdy z nas także może pomóc. Wiem, jak wielką moc mają media społecznościowe i jak każdy lajk, każde podzielenie się

eprasa.pl 63fbec476a

dalej historią, czytanie, chwalenie się sukcesami, może pomóc zwiększyć zasięgi, a tym samym przyczynić się do realnego wsparcia dla olimpijczyków i wszystkich sportowców, którzy przynoszą i mogą w przyszłości przynieść nam dumę. Pokazanie różnorodności w sporcie może też pomóc dzieciom i młodzieży zrozumieć, że nie każdy musi być dobry np. w piłkę nożną. Mamy różne talenty i predyspozycje. Każda forma ruchu jest tą najlepszą. Ważne, żeby wpuścić aktywność fizyczną do swojego życia i rutyny.

Czy czujesz, że jakiś temat „wokół ciebie", jest już totalnie medialnie wyeksploatowany? Czy jesteś jakimiś pytaniami zmęczona?

Co jakiś czas emocje wzbudza początek mojej kariery, czyli to, na ile jestem prawdziwą „selfmade businesswoman", czy to wszystko zasługa mojego męża albo jednoznacznego wsparcia znanych osób. Tę historię opowiadałam wiele razy, ale z jakiegoś powodu niektórym ciężko ją zaakceptować. Powiem zatem raz jeszcze. Bez

eprasa.pl 63fbec476a

pomocy osób trzecich, bez kapitału, bez koneksji kobieta też może osiągnąć sukces. I żeby było jasne, nie neguję takiej drogi, ale udowadniam, że można inaczej.

Owszem, mam ogromne szczęście prowadzić swój biznes z mężem. Oboje z Lefterisem jesteśmy bardzo aktywni w tym zakresie, każdy z nas ma obszary, za które jest odpowiedzialny i działamy jak jeden organizm. Ale faktem jest, że nasze początki leżą w mojej decyzji powrotu do Polski z poczuciem misji, z wielkim marzeniem o przeprowadzeniu rewolucji zdrowego stylu życia w polskich domach.

Na początku słyszałam, że jestem szalona, ale nie przestawałam wierzyć w **POWODZENIE TEJ REWOLUCJI**. *Byłam swoim największym i jedynym fanem.*

Sukces biznesowy zawdzięczam wielu trudnym decyzjom, ciężkiej pracy dzień po dniu – siedem dni w ty-

eprasa.pl 63fbec476a

godniu, po 16 godzin dziennie – ale też ogromnemu szczęściu do wspaniałych ludzi, partnerów biznesowych, naszego zespołu, współpracowników.

A oprócz kwestii biznesowych?

Drugi temat, który wciąż wzbudza wiele emocji, to temat naszej decyzji o świadomej bezdzietności. Cieszy mnie, że moja publiczna deklaracja wywołała pewną lawinę i pomogła wielu kobietom w zmierzeniu się z tym, postawieniu swoich granic. Martwi mnie jednak, że kobiety nadal muszą walczyć o swoją autonomię i wciąż są poddawane ocenie ze względu na swoje wybory. Tymczasem nikt nie ma prawa decydować za drugą jednostkę, zwłaszcza w tak ważnych tematach jak macierzyństwo, które jest misją na całe życie.

Jeśli jednak moje stanowisko może w tym temacie pomóc, dalej będę śmiało o tym rozmawiać. Wsparcie kobiet jest jedną z moich najważniejszych misji, która nie wygaśnie, nawet gdy kiedyś podejmę decyzję o emeryturze.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Wojciech Pobakowski / Forbes / FORUM

Nie byliśmy gotowi na sukcesję

eprasa.pl 63fbec476a

– Moje dzieci wyrastały w innym świecie. Pod ciepłą kołderką. Chcieliśmy wszystko im dać. Nie były wystarczająco twardo chowane, jak ja z mężem. My zaczynaliśmy od niczego. Pracowaliśmy w Berlinie. Pieniędzy było mało. Kupowałam dzieciom najtańsze ubrania w Aldi. Ale mieliśmy siebie. Byliśmy szczęśliwą rodziną – mówi **Solange Olszewska**, kiedyś właścicielka Solarisa, dzisiaj Zagrody Szczęśliwych Zwierząt.

Rozmawiał **Szymon Krawiec**

eprasa.pl 63fbec476a

Jak się żyje w Szwajcarii?

O wiele spokojniej niż w Polsce. Ale nigdzie nie ma raju. Mimo że jesteśmy w Europie, to różnice w mentalności między Polakami a Szwajcarami są istotne.

Co się na przykład różni?

Trzeba uważać na to, co się mówi i jak się mówi. Gdybym w rozmowie użyła jakiegoś nieparlamentarnego słowa, to by się Szwajcar przeraził. Tutaj grzecznie się prowadzi rozmowę. Mówi się „dzień dobry” nieznajomym na ulicy. Trzyma się reguł – jak jest znak „Nie parkować”, to się nie parkuje, bo inaczej na pewno przyjdzie mandat. Musiałam się przyzwyczaić do Szwajcarów. A Szwajcarzy do mnie. Na początku patrzyli trochę podejrzliwie, co ta Polka tu robi i czego chce.

A czego pani szukała w Szwajcarii?

Opieki dla męża, który ciężko zachorował w 2012 r. Łatwiej tutaj o dobrą opiekę, o specjalistów, o rehabilitację. Ale jak podaję taką przyczynę mojego przyjazdu Szwajcarom, to się dziwią.

eprasa.pl 63fbec476a

Dlaczego?

Nie mogą zrozumieć, dlaczego ciągle żyję z mężem, a nie oddałam go jeszcze do domu opieki. Tutaj schorowani Szwajcarzy nawet sami opuszczają rodziny i z własnej woli idą do domu opieki, żeby nie robić bliskim kłopotu. To jest też właśnie ta inna mentalność.

Postawiła pani w Szwajcarii rezydencję?

Jaką rezydencję? Nie mamy tu nawet domu. Żyjemy w mieszkaniu. Pod nami mieszka sąsiad. A na parterze działa firma. Po Lucernie jeżdżę często autobusem.

Solarisem?

A żeby pan wiedział, że Solarisem, bo jeździ ich tutaj trochę.

Wchodzę do autobusu i czasem **ZAGADUJĘ KIEROWCĘ**, *jak mu się tym jeździ, czy wygodnie, czy coś trzeba by zmienić.*

eprasa.pl 63fbec476a

I co mówią?

Że wygodnie, ale trzeba się przyzwyczaić. Potem kierowca mnie od razu zagaduje, dlaczego go o to pytam: „Zna pani tę firmę? Pracowała pani tam?". „Pracować, to też tam pracowałam" – odpowiadam.

Nie tęskni pani za Solarisem?

Nie tęsknię. Jak sprzedawaliśmy w 2018 r. firmę Hiszpanom z CAF, to nawet chcieli, żebym jeszcze została prezesem jakiś czas. Ale się nie zgodziłam. Powiedziałam, że wraz ze sprzedażą odchodzę, znikam, nie ma tęsknoty.

Dlaczego?

Bo to ciężka praca była. Ciągły stres. Ciągłe ryzyko. Wie pan, niby mieliśmy z mężem Solarisa, wielką firmę, ale tak naprawdę nie mieliśmy pieniędzy. Wszystko należało do banków. My i firma byliśmy po uszy w kredytach. Cały zysk wkładaliśmy w przedsiębiorstwo. I to było takie ciągłe życie na szpilkach, że jak coś się stanie, gdzieś się potkniemy, coś nie wypali, to nie zosta-

eprasa.pl 63fbec476a

nie nic. Nie będzie firmy, nie będzie domu, ludzie zostaną bez pracy. Mąż chory, do pracy nie wróci. Dzieci w szkołach. Ja jestem dentystką, ale nie leczę już ludzi od lat, dawno straciłam prawo wykonywania zawodu. Co byśmy robili? Zostalibyśmy w długach, na zasiłku.

Trzeba było sprzedawać?

To była wtedy najlepsza możliwa decyzja. Tamte czasy to nie był dobry okres dla firm rodzinnych w tej branży.

Co to znaczy?

Że konkurowaliśmy z gigantami – Mercedes, MAN, Volvo. To światowe koncerny z ogromnym zapleczem finansowym. Oprócz produkcji autobusów, mają w ofercie setki innych pojazdów – samochodów dostawczych, osobowych, TIR-ów. Produkują części, silniki, akcesoria. Dla nich produkcja autobusów to był tylko jakiś dodatek. A dla nas to było główne źródło utrzymania. W przetargach na komunikację miejską marże były minimalne.

eprasa.pl 63fbec476a

Po 20 latach w biznesie ciężko było ciągle żyć z nosem tuż nad powierzchnią wody. Czy jeszcze kolejny miesiąc popłynę, czy już zatonę? Chociaż oczywiście były cudowne momenty. Zarząd mnie prosił, żeby nie sprzedawać, że będą się jeszcze bardziej starać, że tak im się dobrze pracuje. Prosiłam, żeby mnie zrozumieli i chyba się udało. Dla uratowania 2,5 tys. miejsc pracy to była decyzja najlepsza z możliwych.

Co z sukcesją? Ma pani przecież syna i córkę. Jan mówił, że był gotowy przejąć Solarisa, ale mama zadecydowała, żeby sprzedać.

To trudne pytanie.

Nie wiem, co powiedzieć, żeby dzieci się na mnie nie obraziły. Był oczywiście **ZAWÓD I ŻAL**. *Ale moje dzieci nie były gotowe na sukcesję.*

Wyrastały w innym świecie. Pod ciepłą kołderką. Chcieliśmy wszystko im dać. Nie były wystarczająco

eprasa.pl 63fbec476a

twardo chowane, jak ja z mężem. My zaczynaliśmy od niczego. Pracowaliśmy w Berlinie. Pieniędzy było mało. Kupowałam dzieciom najtańsze ubrania w Aldi, biegałam od jednej promocji do drugiej. Ale mieliśmy siebie. Byliśmy szczęśliwą rodziną.

Dzieci pracowały przecież w Solarisie, były zaznajomione z firmą.

Pracowały, ale za krótko i nie od samego dołu, tylko od wyższych stanowisk. Poza tym, sam pan może się domyślać, jak traktuje się w firmie dziecko właściciela. Nie wymaga się od niego tyle, co od innych pracowników.

Nie ma przepisu na sukcesję?

Kiedyś mi się wydawało, że sukcesja to będzie fajna rzecz, takie marzenie, że dzieci przejmą przedsiębiorstwo i się uda. Ale świat pędzi tak szybko, tyle się zmienia. Robienie sukcesji na siłę to nie jest dobry krok. Rok temu spotkałam się z członkami takiej organizacji prywatnych przedsiębiorców z branży motoryzacyjnej.

eprasa.pl 63fbec476a

Rozmawiałam z ludźmi i nagle polały się łzy. Jedna osoba powiedziała, że wprawdzie przejęła firmę, ale straciła rodzinę.

To jest często walka na śmierć i życie. Dzieci miewają kompleksy wobec rodziców. Nic na siłę. Ja nie byłam po prostu na to gotowa. Nie mogłam powiedzieć dzieciom – słuchajcie, weźcie firmę, poćwiczcie sobie trochę, a jak się Solaris rozleci, to trudno, będziemy robić coś innego. To była zbyt duża odpowiedzialność. Przede wszystkim za te 2,5 tys. zatrudnionych osób.

Solaris został sprzedany za wiele milionów euro. Jak się inwestuje takie pieniądze?

Wszystko trafiło do mojej fundacji na prawie szwajcarskim, którą założyłam. Może pan się śmiać, ale pieniądze mają iść na ratowanie świata. Pod Poznaniem prowadzę już od lat Zagrodę Szczęśliwych Zwierząt, ekologiczne gospodarstwo. Chcemy na jego przykładzie pokazać ludziom, że jeśli nie zaczniemy szanować natury, to nasza cywilizacja szybko zginie.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Wojciech Robakowski / Forbes / FORUM

eprasa.pl 53fbec476a

Skąd pomysł na gospodarstwo?

To było już jakiś czas temu.

> *Kiedy mój mąż wrócił ze szpitala, chciałam, żeby miał* **PRAWDZIWĄ ŻYWNOŚĆ**, *żeby dobrze się odżywiał. Ja już wtedy miałam krowy, grządki,*

stawiałam w rolnictwie pierwsze kroki. Wypożyczyłam nawet mały kontenerek i sprzedawałam nadwyżki. Zdrową żywność oferujemy i dzisiaj.

Nie inwestujemy w żadną reklamę, bo często w reklamach jest coś z oszustwa. A ja chcę, żeby ludzie sami się przekonali, jaka jest różnica między tym, co oferuję ja a co oni kupują w sklepach.

Za moją żywnością stoi solidna wiedza naukowa. Co zrobić, żeby ziemia rodziła, jak jest susza i co zrobić, żeby roślin nie podtopiło, kiedy leje deszcz. W te gospodarstwa inwestuję wszystkie środki. Nie chcemy

eprasa.pl 63fbec476a

robić rolnictwa, tylko wrócić do dawnego określenia – agrokultura, bo praca z ziemią, z przyrodą to jest też sztuka. Znam profesora w Szwajcarii, który doradza mi w kwestii nasadzeń. Znalazłem stare mapy z początków poprzedniego wieku. Chcemy uprawiać tę ziemię jak nasi przodkowie, a nie stawiać na pierwszym miejscu zysk i efektywność z hektara. Może i oddaliłam się od autobusów, ale w gruncie rzeczy nadal robię to samo. Tak jak napisał mi w liście jeden z dawnych pracowników – kiedyś dbała pani o planetę, produkując przyjazne dla środowiska autobusy, a teraz kontynuuje pani tę misję w gospodarstwie.

Dlaczego fundację założyła pani w Szwajcarii, nie w Polsce?

Bo prawo w Szwajcarii jest stabilniejsze. Nie zmienia się praktycznie nic. A w Polsce zmienia się coś cały czas. Poza tym fundacja na prawie szwajcarskim też ma szlachetne założenia. Bycie w radzie takiej fundacji to zaszczyt, a nie powód do pobierania honorariów.

eprasa.pl 63fbec476a

Wszystko jest też jasno określone. Fundacyjnego samochodu nie można używać do celów prywatnych. Mimo że jestem prezesem rady fundacji, to płacę za pobyt w domku na gospodarstwie. Ta przejrzystość działania też była dla mnie ważna, że nie wykorzystuje się fundacji do innych celów niż jej sama misja.

A misją jest ratowanie świata.

To ma być coś, co chcę zostawić wszystkim 2,5 tys. pracownikom Solarisa. Przecież te gospodarstwa leżą na ziemi kupionej jeszcze przez męża pod rozbudowę fabryki autobusów. Odkupiłam ją od Hiszpanów. „Solarisowcy" mają do nas rzut beretem. Często nas odwiedzają. Robią zakupy. Oprócz upraw i hodowli chcemy edukować, chcemy obcować z naturą, kulturą, organizować koncerty muzyki klasycznej. To mnie napędza, żeby pokazać, że inny świat istnieje i możemy go wspólnie stworzyć.

A jak kobieta odnajdywała się w męskim jednak świecie motoryzacji?

eprasa.pl 63fbec476a

Były oczywiście złośliwostki, były zaczepki. Pamiętam, jak wymyśliłam ten obrazek z jamnikiem, który był naklejany na niskopodłogowe autobusy Solarisa.

> *Kiedy byłam na miejscu w firmie, to obrazki naklejali, ale* **KIEDY WYJEŻDŻAŁAM**, *to jeden z dyrektorów kazał od razu je zdzierać.*

Mówił, że to nie jest fabryka zabawek, tylko autobusów.

Druga sytuacja. Wracaliśmy kiedyś z mężem do firmy z podróży. Akurat było zebranie. W zarządzie mieliśmy wtedy Niemca, który na to zaczynające się właśnie spotkanie zaprosił tylko mojego męża, a do mnie powiedział: „A pani Olszewska to pewnie chce walizki po podróży rozpakowywać”. I mój mąż nie stanął wtedy w mojej obronie.

Dlaczego?

eprasa.pl 63fbec476a

Uznał, że sama powinnam o siebie walczyć. Że muszę sobie radzić i wypracowywać sobie szacunek, a nie się kryć za nim.

Mąż zachorował i została pani sama.

Wtedy niektórzy konkurenci zachowywali się mało elegancko. Mnie nie chodziło o to, żeby ktoś mnie po rękach całował, ale mówiono wtedy do naszych klientów – że ona to bez męża nie da rady, żeby nie brać Solarisa w ogóle pod uwagę w kolejnym przetargu, a może ona już męża nawet pochowała i nie chce się przyznać? Takie sypały się komentarze, które do mnie trafiały. Naprawdę nie było łatwo. Dużo się wtedy nauczyłam i nie wiem, czy by mi się udało udźwignąć firmę bez wsparcia zarządu – były w nim wtedy dwie kobiety i czterech mężczyzn – bardzo mnie wspierali, dużo dobrego zrobili.

Ale to nie był ten od zrywania jamników i rozpakowywania walizek?

Nie, ten pierwszy sam odszedł. A drugiego zwolniliśmy z firmy. Nie z mojego powodu oczywiście.

eprasa.pl 63fbec476a

Dzisiaj co pani myśli o tamtych sytuacjach?

Co mogę powiedzieć. No, tak kobiety były przez pokolenia wychowywane. Kobieta miała dbać o dom, wychowywać dzieci, służyć mężowi.

> *Mam nadzieję, że nowe pokolenia będą już inne. Ale też,* **ŻEBY NIE PRZESADZIĆ** *w drugą stronę i z patriarchatu nie zrobić matriarchatu.*

Bioróżnorodność jest wszędzie ważna na świecie. Zarówno w rolnictwie, jak i w życiu, i w firmie.

A takie pomysły Komisji Europejskiej, żeby firmy giełdowe niejako przymuszać do obsadzania stanowisk w zarządzie kobietami pod groźbą kar finansowych?

Mam z tym problem. Może mnie moje koleżanki-feministki zjedzą, ale też nie muszę mieć tutaj racji. One mają większą wiedzę z historii, jak to sufrażystki wal-

eprasa.pl 63fbec476a

czyły o swoje. Ja tylko nie chcę, żeby to się działo na siłę. Żeby kobiety stały się takimi paprotkami w zarządach, bo Unia tak każe i tak musi być. To i tak będzie się działo, bo kobiety są doskonałymi specjalistkami, potrafią walczyć o swoje i bardzo często są lepsze od mężczyzn. Ich będzie przybywać w zarządach. Może będzie się to działo wolniej, ale przynajmniej jakoś naturalnie.

Obserwuje pani jeszcze polską gospodarkę i swoją dawną branżę?

Pewnie, że obserwuję. Chociaż przez cztery lata nigdzie mnie nie było. Musiałam trochę się odciąć. Poukładać sobie to wszystko w głowie. Ale w Szwajcarii telewizja polska leci cały czas. Widzę, co się dzieje. Rosną ceny energii. Rosną koszty pracy. Tym bardziej utwierdzam się w przekonaniu, że decyzja o sprzedaży była słuszna. I dobrze, że wybrałam CAF, bo to solidna firma, z dużym zapleczem finansowym, ponad 100-letnią historią. Nie załamują się chwilowymi trudno-

eprasa.pl 63fbec476a

ściami, tylko patrzą długofalowo. My moglibyśmy tych obecnych trudności nie przetrzymać, gdybyśmy dalej prowadzili Solarisa.

Zrobiła sobie pani przerwę od świata na te cztery lata i co pani zauważyła?

Że to, co nas otacza jest niszczone. Że sami się niszczymy. Ile razy już słyszałam, że kolejna osoba ma raka. To jakaś epidemia, a kiedyś to była rzadkość. Musimy bardziej dbać o siebie i o to, co nas otacza. Ci, którzy tak mówią i to widzą, to się ich nazywa śmiesznymi ekologami. „Starsza pani Olszewska pieski, kwiatki, krówki sobie na starość wymyśliła” – przecież ja widzę czasem te miny. Ale proszę pamiętać, że przyroda bez nas przeżyje. A my bez przyrody nie. Myślę, że zostawię po sobie coś pięknego, gdzie ludzie będą się uczyć, jak żyć lepiej.

Wróci pani jeszcze na stałe do Polski?

Jestem w Polsce w połowie. To poszerza horyzonty.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Karate przeniosłam do biznesu

Fot. Paulina Wesołowska

eprasa.pl 63fbec476a

– Moja żyłka do interesów to zasługa karate, dynamiki tego sportu, takiej akcji-reakcji: „ucieknij, uderz, ucieknij, bądź szybsza" oraz uporczywego dążenia do celu. Sprawne podejmowanie decyzji, konsekwencja, systematyczność, dyscyplina, ambicja i podnoszenie poprzeczki – to jest karate w jednym zdaniu; wszystkie te elementy przeniosłam do życia biznesowego – mówi **Anna Lewandowska**.

Rozmawiała **Katarzyna Burzyńska-Sychowicz**

eprasa.pl 63fbec476a

Co myślisz albo co czujesz, kiedy słyszysz o sobie: jedna z najbogatszych Polek?

Nie skupiam się na tym. Raczej koncentruję się na pracy i projektach, które realizuję. Zdecydowanie wolałabym mówić o swoich wartościach, o tym, do czego zachęcam, czyli: zmiana nawyków na zdrowsze, regularne badania... Nikt nie może mi zarzucić braku ambicji czy pracowitości. Od 17 lat buduję swoją markę w obrębie holistycznego podejścia do życia i zdrowia, skupiając się na tematach związanych ze sportem i aktywnością fizyczną. Zdecydowanie wolałabym więc ranking pracowitości. Tym bardziej, że od dawna łączę pracę między krajami: mieszkam poza Polską, a swoje marki buduję głównie będąc w Barcelonie, co jest pewnym utrudnieniem.

Wywodzę się ze sportu, to on mnie ukształtował, wyniosłam z niego m.in. systematyczność i konsekwencję, i to wnoszę do swoich biznesów. Takie rankingi są oczywiście miłe, ale z definicji służą porównywaniu,

eprasa.pl 63fbec476a

kto ile ma, a to budzi mieszane uczucia. Najbardziej istotne jest, jakimi jesteśmy ludźmi, jak wykorzystujemy swoją popularność i sukcesy biznesowe. Ja wykorzystuję je do dobrych celów, mocno angażując się społecznie, będąc zawsze chętną do pomocy; to jest spójne i zgodne ze mną.

Pomagacie razem z Robertem, często po cichu, ale zdarza się, że informacje o waszej anonimowej pomocy wypływają do mediów. Tak było z zamknięciem, rzekomo przez was, zbiórki dla piłkarskiego klubu GKS Głuchołazy, który ucierpiał wskutek powodzi.

> *Nie chwalimy się,* **KOMU I JAK CZĘSTO POMAGAMY**. *Nie mamy potrzeby, żeby to nagłaśniać.*

Z jednej strony fajnie jest pomagać i mówić o tym – kiedyś tak robiłam – ale teraz jestem już trochę zmęczona udowadnianiem ludziom, że jesteśmy dobrzy.

eprasa.pl 63fbec476a

Robimy to z serca i po cichu. Najważniejsza jest dla nas zawsze skuteczna pomoc.

Czy rozliczanie ludzi z pomocy ma tendencję wzrostową?

Żyjemy w czasach różnych kataklizmów, problemów ekonomicznych, atmosferycznych, wojny. W czasie napięć i ciągłych obaw potrzebne jest nam zrozumienie, odnalezienie się w nowych okolicznościach, a nie wieczne komentowanie zachowań innych ludzi. Duża presja, wymuszanie na znanych osobach jakichś konkretnych zachowań, wmawianie, że coś powinniśmy, a czegoś nie – to bardzo niepokojące zjawisko.

Polacy mają w sobie wyjątkową i piękną cechę: zawsze w obliczu kryzysu potrafimy się zjednoczyć, ale niestety po pewnym czasie dochodzi do niepotrzebnego rozłamu i rozliczania innych. W czasie pandemii wszyscy pomagaliśmy i wszystkim biło się brawo, następnie wspieraliśmy Ukraińców, ale to też w pewnym momencie stało się tematem polaryzującym, te-

eprasa.pl 63fbec476a

raz przy powodzi jest jeszcze trudniej... Uważam, że trzeba dać ludziom pomagać na tyle, na ile chcą i mogą, nie przymuszać do niczego i nie wygłaszać kategorycznych, krzywdzących opinii na ich temat. Presja może wywołać efekt zupełnie odwrotny od zamierzonego.

Awans w rankingu „Wprost" traktujesz jako rodzaj nagrody za ciężką pracę?

Takie wyróżnienia pokazują, że jestem w świecie biznesu, ale – ze względu na moją rozpoznawalność i pozycję Roberta – wiążą się też z odpowiedzialnością, która na nas spoczywa. To nie jest łatwe prowadzić firmy jako właścicielka i ambasadorka. Pozycja w rankingu zawsze może się zmienić a wartości, w które wierzę i wyznaję, zostają ze mną. Przed moimi firmami bardzo ambitne plany rozwoju na następne lata, ale mam kompetentny zespół i jestem przekonana, że razem podołamy i jeszcze nieraz zaskoczymy rynek naszymi pomysłami.

eprasa.pl 63fbec476a

Są Polki, które nie chcą figurować na takich listach - jak myślisz, z czego to wynika?

Obecność w takich rankingach może utrudniać prowadzenie biznesu. Powszechnie znana wartość majątku może rodzić niepożądane konsekwencje, nawet w kontekście pomagania: ludzie lepiej wiedzą, jak powinnaś pomagać, ile powinnaś dać. Chęć pozostania anonimowym może też wynikać z lęku o siebie i najbliższych. Ja też miałam niefajne sytuacje związane z bezpośrednim niebezpieczeństwem zagrażającym mojej rodzinie...

W Polsce wstydzimy się mówić o pieniądzach? Ty już się nie wstydzisz?

Nie wstydzę się.

Oczywiście w tej kwestii zawsze powraca temat Roberta, ale mój mąż **NIE DOŁOŻYŁ MI** *do żadnej z firm w momencie ich otwierania.*

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Paulina Wesołowska

Teraz realizuję dużą inwestycję w Barcelonie i ona również w całości jest opłacona z zarobionych przeze mnie pieniędzy.

Robert nie chce się angażować?

Nie, tutaj chodzi o moją niezależność; to w ogóle jest trudny temat. Był moment, że bardzo chciałam się odciąć od finansowych skojarzeń z moim mężem. Pogodziłam się już z komentarzami, że „gdyby nie Robert, nic bym nie osiągnęła"; dziś wiem, że nie pozbędę się tej łatki. Gdyby nie Robert, nie byłabym taka znana, ale na pewno realizowałabym swoje plany. Ludzie, którzy mnie znają, wiedzą, że nie usiedzę w miejscu, muszę działać. Z Robertem jesteśmy totalnymi przeciwieństwami: on jest bardzo skupiony na jednym celu, ja mam wiele drobnych. On robi duże rzeczy, ja robię sto małych i też osiągam swoje założenia, sukcesy i jestem z tego dumna.

Nie wstydzę się statusu. Nie będę ukrywała, że jesteśmy majętnymi ludźmi, ludzie to wiedzą, ale myślę też,

eprasa.pl 63fbec476a

że nie jestem osobą, która się chwali, nie wywyższam się. Na co dzień obcuję z ludźmi o różnym statusie i wszystkich traktuję tak samo. Nie wstydzę się, że zarabiam, ale nie żyję luksusowo, choć bym mogła. Czasem oczywiście sobie pozwalam: kupuję droższe rzeczy, wyjeżdżamy na droższe wakacje, ale potrafię też pojechać na wyjazd z plecakiem z przyjaciółką i dobrze się odnaleźć w podróży z budżetem za kilkadziesiąt euro dziennie.

Pieniądze zmieniają ludzi?

Mnie dały jeszcze większą wrażliwość na sytuację innych osób w moim otoczeniu. Jeszcze częściej myślę o tym, żeby nikt nie czuł się przeze mnie źle, zastanawiam się, jak mogę pomóc lub coś ułatwić.

Skąd ta twoja żyłka do interesów? W twojej rodzinie nie było takich tradycji.

Nie, były wyłącznie artystyczne. Ale to wszystko zasługa karate, dynamiki tego sportu, czyli takiej akcji-reakcji: „ucieknij, uderz, ucieknij, bądź szybsza” oraz

eprasa.pl 63fbec476a

uporczywego dążenia do celu. Sprawne podejmowanie decyzji, konsekwencja, systematyczność, dyscyplina, ambicja i podnoszenia poprzeczki – to jest karate w jednym zdaniu; wszystkie te elementy przeniosłam do życia biznesowego. Pomogła mi też moja energia i często powtarzane „never give up".

> *Jednocześnie wiem, że* **BYWAM ZA SZYBKA** *dla ludzi, ludzie za mną nie nadążają. Mój mąż mówi: „Ciebie trzeba stopować, a nie motywować".*

I to jest prawda. Ale wsparcia i motywacji też potrzebuję, żeby utrzymać swój poziom, żeby wiedzieć, że jestem na tyle wystarczająca i dobra, że czasem mogę sobie odpuścić, usiąść i powiedzieć: niech się dzieje.

Twoje nazwisko bywa przeszkodą w biznesie?

Przyznaję, że bywa. Choćby pod kątem wyższych wycen, które często otrzymują moje firmy. Inna obserwa-

eprasa.pl 63fbec476a

cja to cykl rozwoju firm opartych na silnych markach osobistych: pierwsze 3-4 lata są super, wszystko idzie w miarę płynnie i dość gładko, bo tworzymy coś dla swoich odbiorców. Dopiero później, jeśli zależy nam na rozwoju i chcemy poszerzać tę grupę, zaczynają się schody i prawdziwe wyzwania. Konieczne są zmiany, które wymagają nowego podejścia i pomysłów. Każdorazowo kluczowy jest jednak produkt, który musi się obronić. Ktoś może Lewandowską lubić, ktoś może nie lubić, ale najfajniejsze jest to, kiedy ktoś, kto może nie darzy mnie sympatią, kupuje moje produkty, bo są po prostu dobre.

Twoja marka osobista, biznesy są oparte na wizerunku. Jaki dziś masz wizerunek?

Wizerunek się zmienia i nad moim również muszę pracować. Ze względu na mój temperament, mogłam popełnić wiele błędów. Długo żyłam w przeświadczeniu, że jeżeli mam dobre intencje, na bank nie będę źle oceniana, tymczasem rzeczywistość zweryfikowała mój

eprasa.pl 63fbec476a

pogląd... Od 15 lat jestem na świeczniku, teraz, w związku z tym, że mieszkam w Barcelonie, ludziom się wydaje, że jestem mniej dostępna, ale to nieprawda. Oczywiście rzadziej jestem w Polsce, ale w Barcelonie często przebywam z Polakami: można mnie spotkać na plaży, wspólnie potrenować, a za chwilę odwiedzić w moim multibutiku EDAN. Zdaję sobie sprawę, że wizerunek jest istotną częścią publicznej działalności. Mam pewne refleksje i lekcje do odrobienia.

> *Ale prawda też jest taka, że ja zawsze* **SZŁAM POD PRĄD**, *chciałam żyć na własnych zasadach i pokazać kobietom, że można się realizować*

mimo tego, że nasze życie przez lata było podporządkowane karierze mojego męża i piłce.

Jest coś, na co musisz specjalnie uważać, będąc żoną Roberta Lewandowskiego?

eprasa.pl 63fbec476a

Zawsze czegoś mi nie wypada, czegoś nie powinnam... Jestem łodzianką wychowaną w Podkowie Leśnej, która nagle wskoczyła do świata show-biznesu. Miałam z tego bardzo dużą radochę, wszystko odbierałam pozytywnie, ale cechował mnie też brak obycia, w związku z czym mogłam popełnić wiele błędów. Wtedy, na początku, to było oceniane jako urocze, ale potem mnie, dziewczynę z sąsiedztwa, nagle przyporządkowano do świata celebryckiego, zabroniono mi popełniania błędów i niczego nie wybaczano. Dziś staram się żyć i działać zgodnie z moimi wartościami, nie według wyobrażenia ludzi na mój temat, bo chcę być szczęśliwa na moich zasadach.

Prowadzisz biznesy w Polsce, równolegle zaczynasz biznes w Hiszpanii. Jakie są różnice w prowadzeniu działalności tu i tam?

Moje nowe, hiszpańskie przedsięwzięcie to multibutik EDAN – pierwszy taki projekt w Europie, z którym wiążę duże ambicje. Prowadzić go będę z wiodą-

eprasa.pl 63fbec476a

cymi postaciami w świecie fitnessu, co jest dla mnie nobilitacją. Moim partnerem biznesowym jest Jonathan Fisher, CEO Holmes Place Brands – twórca wielu popularnych sieci siłowni na całym świecie. Prowadzenie firm w Polsce i w Hiszpanii to jest zupełnie inny styl pracy. Działalność w Hiszpanii wiąże się z definicji z wieloma opóźnieniami. Codziennie walczymy z zawiłością tamtejszego prawa i biurokracją, a okres wakacyjny niemalże uniemożliwił mi prowadzenie projektu. Z drugiej strony pracuję w międzynarodowym środowisku, mam więc świetną okazję do rozwoju. Poznaję inne style zarządzania, narzędzia i sposoby realizacji projektów.

W tym wszystkim jest jednak jeden punkt wspólny: ostatnie lata mojej działalności w Polsce nauczyły mnie, jak istotny jest zespół – od kadry menadżerskiej, przez wspólników, bez których nie udałoby mi się osiągnąć sukcesu. Dzięki partnerstwu z międzynarodową grupą Jonathana wskakuję na kolejny, wyższy poziom w świe-

eprasa.pl 63fbec476a

cie biznesu. Jeżeli uda nam się zrealizować nasze plany, to EDAN może być w przyszłości fajnym przykładem sukcesu Polki w Europie. Ta praca jest dla mnie wyzwaniem i dużą nauką.

Kiedy pytano twoje fanki, dlaczego obserwują cię w mediach społecznościowych, zdecydowana większość odpowiedziała, że chce podglądać twój biznes i to, jak go rozwijasz. Co byś poradziła dziewczynom, które myślą o założeniu własnej firmy?

Po pierwsze: należy otaczać się ludźmi mądrzejszymi od siebie i ich słuchać. Bardzo mocno wierzę w zespół, o który należy codziennie dbać. Trzeba też być pokornym i jednocześnie mocno wierzyć w siebie oraz w swój pomysł. Jeśli tej wiary nie będziemy mieć, nasz zapał szybko zgaśnie i niczego nie osiągniemy. Podstawą projektów jest również serce i dużo pracy, bo sukces przychodzi z czasem. Kiedy wiele lat temu zaczęłam nagrywać moje programy treningowe, byłam przekonana, że odmienią życie Polek i tak się stało. Nagrałam już nie-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Dorota Szulc

eprasa.pl 63fbec476a

skończoną liczbę treningów i stale pracuję nad nowymi, bo nieprzerwanie wierzę w tę samą ideę, którą miałam na początku. Konsekwentne działanie pozwoliło mi osiągnąć sukces.

Co ci się nie udało? Jest jakaś inwestycja, pomysł, który nie wypalił, a nauczył cię czegoś?

Przyznam, że ostatnio miałam trudniejszy czas w spółce Levann. Przez rok wspólnie z zespołem **PRACOWAŁAM NAD POPRAWĄ SYTUACJI** *– wdrożony plan przynosi świetne rezultaty.*

Kilka lat temu musiałam ostatecznie zamknąć mój mały serwis parentingowy, ale nie żałuję tego projektu, bo dzięki niemu poznałam wiele mam, z którymi do dziś mam kontakt. Każdy biznes jest dla mnie wartościową nauką. Przez ostatnie lata nauczyłam się, że prowadzenie firmy to ciągłe podejmowanie trudnych de-

eprasa.pl 63fbec476a

cyzji i zarządzanie zmianą. Wymaga to ode mnie cierpliwości i wytrwałości.

Z czego jesteś najbardziej dumna jako matka?

Mamy super dzieciaki. Nasze córki wiedzą, że ich tata jest znanym piłkarzem, ale wychowujemy je normalnie, zgodnie z naszymi wartościami, zasadami i mam nadzieję, że w przyszłości będą szczęśliwe. Jestem dumna z tego, jak codziennie się rozwijają, jakie są ciekawe świata i poznawania nowych rzeczy.

Na czym poległaś jako matka?

Czasem jest mi ciężko wszystko pogodzić, łapię wiele srok za ogon w tym samym czasie: chcę być z dziećmi, potrenować, coś nagrać, a jednocześnie odbieram służbowe telefony lub muszę połączyć się na video. Wiem, że lepiej przez dwie godziny skupić się na dzieciach, a później dwie godziny poświęcić na pracę niż robić wszystko naraz; pracuję nad tym, żeby to zmienić. Chcę rozdzielić czas: tylko dla dzieci i tylko na pracę.

eprasa.pl 63fbec476a

Wojtek Szczęsny w jednym z ostatnich wywiadów powiedział: „Czuję, jak bardzo ciężko jest nie rozpieścić swojego dziecka, mając wszystkie do tego narzędzia. Bo powiedzenie »nie«, jest dużo trudniejsze, kiedy masz środki, żeby powiedzieć »tak«.” Zgadzasz się?

Ja, jak każda matka lwica, oddam za moje dzieci wszystko. I rzeczywiście to ja często jestem tą, która nie potrafi powiedzieć „nie”, ale wtedy stopuje mnie mój mąż. Całą sobą wspieram moje córki, żeby były szczęśliwe i zawsze się zastanawiam, jaka decyzja w danej sytuacji będzie najlepsza. Chcemy im dać wszystko, żeby miały jak najlepszą przyszłość – chodziły do dobrych szkół, znały wiele języków. Zależy nam, żeby pomimo popularności rodziców i medialnego zamieszania wokół nas, stworzyć im jak najlepsze warunki, by wyrosły na wartościowe, mądre kobiety, które same zdecydują, kim chcą być w przyszłości.

Polska, cała Europa się wyludnia - jak myślisz, dlaczego Polki nie chcą mieć dzieci?

eprasa.pl 63fbec476a

Myślę, że decyzja o dziecku to indywidualna sprawa każdej kobiety. Kobiety chcą być niezależne i samodzielnie decydować o swoim życiu. Polki się kształcą, realizują, spełniają zawodowo i prywatnie, podbijają świat. Wszystkie jesteśmy bardzo ambitne i wielozadaniowe.

Teraz jest **CZAS KOBIET**, *zaczęłyśmy myśleć o sobie, bo wcześniej kobiety żyły dla mężczyzn i dzieci. Ja tego nie oceniam:*

jeżeli ktoś chce być mamą, niech nią będzie i niech będzie taką mamą, jaką potrafi być, a jeśli nie chce, niech nie będzie, pozostając szczęśliwą i nieocenianą przez nikogo.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

OMENAA MENSAH: MOJA DZIAŁALNOŚĆ WZIĘŁA SIĘ Z BRAKU ZGODY NA NIESPRAWIEDLIWOŚĆ

eprasa.pl 63fbec476a

– Nasza działalność w Afryce to coś więcej niż liczby. **TO HISTORIE KONKRETNYCH DZIECI, KTÓRYM ZMIENIAMY ŻYCIE NA LEPSZE – MÓWI OMENAA MENSAH. MARZENIE O POMAGANIU REALIZUJE WRAZ Z MĘŻEM, RAFAŁEM BRZOSKĄ,** *podczas Top Charity Auction, corocznej licytacji dzieł sztuki, która jednoczy polski biznes w misji pomagania. Z okazji 10-lecia Omenaa Foundation rusza z kolejnym przedsięwzięciem – budową unikalnego Kids Haven Sport & Art Complex w Ghanie, łączącego zdrowie, edukację i sztukę z filantropią.*

Rozmawiała **Martyna Kośka**

Od jakich czynności panią oderwałam?

Przed naszą rozmową akceptowałam materiały marketingowe dla naszych darczyńców z okazji świąt Bo-

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe/Jacek Poremba

eprasa.pl 63fbec476a

żego Narodzenia oraz te dotyczące działań artystycznych, które są ważnym filarem. Dzięki aukcjom rzeźb i obrazów zbieramy pieniądze na realizację naszych celów, ale też promujemy polską sztukę na arenie międzynarodowej.

Zapoznawałam się też z agendą zbliżającego się wyjazdu do Ghany, który organizuję z okazji 10-lecia istnienia Omenaa Foundation. Zabieramy ze sobą dużą delegację, w skład której wejdą polscy dyplomaci, przedstawiciele Ministerstwa Kultury, gwiazdy. Na miejscu nastąpi wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę unikalnego obiektu Kids Haven Sport & Art Complex. Obok m.in. boisk do koszykówki i piłki nożnej, kortu tenisowego, powstaną tam: rezydencja artystyczna, przestrzeń do arteterapii i gabinet pediatryczno-psychologiczny, gdzie wychowankowie Kids Haven School otrzymają kompleksową opiekę medyczną oraz wsparcie terapeutyczne.

eprasa.pl 63fbec476a

Do współpracy zaprosimy lekarzy stażystów z Polski, którzy **BĘDĄ ZDOBYWAĆ BEZCENNE DOŚWIADCZENIE ORAZ POGŁĘBIAĆ WIEDZĘ NA TEMAT PROBLEMÓW ZDROWOTNYCH AFRYKAŃSKICH DZIECI.** *Marzę, żeby taki kompleks powstał kiedyś także w Polsce.*

Jego namiastką będzie zadaszone boisko typu Orlik wraz z siłownią i studiem artystycznym dla wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Kiernozi, na który Omenaa Foundation przeznaczy ponad 700 tys. zł.

Co kierowało panią, gdy w 2014 roku założyła fundację pomagającą dzieciom ulicy w Afryce? Dla polskich darczyńców to temat odległy, więc pewnie trudno było przekonać ich do wpłat.

Nie byłam w stanie pogodzić się z tym, że w XXI wieku w mojej drugiej ojczyźnie, Ghanie, nadal prak-

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe/ Natalia Poniatowska

eprasa.pl 63fbec476a

tykuje się sprzedawanie dzieci do niewolniczej pracy. Postanowiłam stworzyć szkołę i wyciągnąć je z tych miejsc. Budowa rozpoczęła się w kwietniu 2017 roku, a we wrześniu 2021 roku odbyło się oficjalne otwarcie Kids Haven School. Moim marzeniem jest, aby nasi wychowankowie – obecnie jest ich 37 – nie powielali w swoich przyszłych rodzinach złych nawyków. A najzdolniejszym chcemy dać szansę na studiowanie w Polsce.

Nasza działalność to coś więcej niż liczby – **TO HISTORIE KONKRETNYCH DZIECI. CHOĆBY PRINCE'A – CHŁOPCA, NA OKO SIEDMIOLATKA, KTÓRY ZOSTAŁ WYSWOBODZONY Z PRACY NIEWOLNICZEJ.** *Gdy przywieziono go do naszego ośrodka – jak większość dzieci, które do nas trafiają – nie wiedział, jak ma na imię, ani ile ma lat.*

eprasa.pl 63fbec476a

Dziś chodzi do naszej szkoły. Gdy zabraliśmy dzieci na wycieczkę na plażę, inny z naszych podopiecznych, Kodjo, zjadł trzy obiady, bo bał się, że więcej nie dostanie jedzenia. Poruszająca jest też historia Brighta, którego matka oddała do pracy niewolniczej. Obecnie jest jednym ze stypendystów Rafał Brzoska Foundation, a w przyszłości chce zostać ginekologiem. Cieszymy się, że mamy pod opieką młodych ludzi, którzy chcą się rozwijać. Dla mnie miarą sukcesu jest wykształcenie choćby jednego lekarza czy architekta, który będzie pomagał innym.

A polscy przedsiębiorcy są skłonni dzielić się pieniędzmi?

Tak, co udowadnia nasza Top Charity Auction, która łączy świat biznesu ze sztuką i filantropią. Skierowana jest do wąskiego grona 450 osób z pierwszej setki najbogatszych Polaków oraz właścicieli i udziałowców przedsiębiorstw z przychodami powyżej 100 milionów złotych.

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe/Jacek Poremba

eprasa.pl 63fbec476a

Przed nami czwarta edycja aukcji. Do tej pory zebraliśmy ponad 85 mln zł. Nie byłoby to możliwe, gdyby nie mój wspaniały mąż. **W PIERWSZEJ EDYCJI ZEBRALIŚMY NIEMAL 9 MLN ZŁ, A ON Z PRYWATNEGO MAJĄTKU WPŁACIŁ DRUGIE TYLE.** *Podwajanie kwoty licytacji z jego prywatnych środków stało się nieformalnym zwyczajem naszego wydarzenia.*

Dzięki aukcji nie tylko zbieramy pieniądze na cele charytatywne, ale też promujemy polską sztukę. Jesteśmy doceniani przez międzynarodowe gremia, m.in. Luxury Lifestyle Awards, które w tym roku uhonorowało po raz kolejny naszą aukcję. Tym razem nagrodą w kategorii The Best Luxury Auction Event in Europe. Zawdzięczamy to miano m.in. rekordowemu wynikowi, który wyniósł 48 mln zł. To też dowodzi, że Polacy po-

eprasa.pl 63fbec476a

trafią być szczodrzy i robić rzeczy na światowym poziomie. Jestem z tego bardzo dumna.

We wrześniu rozpoczęliśmy prace nad czwartą edycją Top Charity Auction, ponieważ przygotowanie wydarzenia trwa ok. 10 miesięcy.

W przygotowaniu kolejnych edycji biorą udział także wybitne osobowości ze świata sztuki.

Współpracują z nami topowe nazwiska: Leo Crane z Sotheby's Institute of Art, Alex Sarfati z Opera Gallery i Isabel de Vasconcellos – niezależna kuratorka. Do tego grona należą także Anda Rottenberg, Hanna Wróblewska, która przygotowała wystawę w Oranżerii w 2023 roku, Kama Zboralska czy Iwona Büchner-Grzesiak. Przy wyborze dzieł na licytację doradzają nam także specjaliści z Rady Eksperckiej. Ich pomoc będzie bardzo potrzebna, bo w przyszłorocznej edycji będziemy stawiać bardzo mocno na sztukę międzynarodową.

Każdy może obejrzeć dzieła sztuki, które trafią na aukcję. Kilka tygodni wcześniej prezentujemy je na wy-

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

stawie w Oranżerii Pałacu w Wilanowie. Przestrzeń tę można zwiedzić bezpłatnie, potrzebny jest tylko bilet do pałacu. Po raz pierwszy zorganizowaliśmy wystawę w Wilanowie w 2023 roku. Odwiedziło ją wówczas ok. 50 tys. osób. Rok później było ich już 70 tys. Ta frekwencja i zainteresowanie wysoką sztuką bardzo mnie cieszą. Kolejna wystawa Top Charity Art odbędzie się już 25 kwietnia 2025 roku.

> *30 proc. kwoty zebranej w trakcie Top Charity Auction* **TRAFIA DO BUDŻETU KONSORCJUM FILANTROPIJNEGO, KIEROWANEGO PRZEZ SYLWIĘ DOBRZYCKĄ,** *a następnie w formie grantów do różnych fundacji i stowarzyszeń.*

Współpracujemy też z międzynarodowymi organizacjami m.in. Andrea Bocelli Foundation, Rafa Nadal Foundation czy ShoulderUp, prowadzoną przez Phyl-

eprasa.pl 63fbec476a

lis Newhouse. Chcemy pokazać, że pomaganie powinno odbywać się ponad podziałami.

Pani mąż Rafał Brzoska nie tylko uczestniczy w corocznej aukcji, ale też powołał własną fundację. Pozazdrościł pani sukcesów w działalności filantropijnej?

Absolutnie nie! Przekonałam go, że mając tak wybitne osiągnięcia w biznesie, warto dzielić się wiedzą, doświadczeniem i dobrami materialnymi. Rafał stawia na edukację, prowadzi fundusz stypendialny dla uzdolnionej młodzieży w wieku 13-25 lat. Chce, aby Rafał Brzoska Foundation stała się kuźnią kadr. Nasi wspaniali stypendyści studiują na najlepszych światowych uczelniach, od NASA, przez Yale, Uniwersytet Stanforda, aż po Szanghaj i są wybitni w swoich dziedzinach. Oboje jesteśmy z nich dumni.

Kilka tygodni temu wygrała pani ze spółką Meta po tym, jak nie zareagowała na fałszywe doniesienia

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe/BDV

eprasa.pl 63fbec476a

o pani śmierci. To były ohydne fake newsy, których celem było wyłącznie zwiększenie klikalności. Złożyła pani skargę do Prezesa UODO. Firma otrzymała zakaz publikacji reklam z użyciem pani danych.

To było precedensowe postanowienie sądu, które, mam nadzieję, zachęci innych do walki z fake newsami w sieci. W 1967 roku dwaj psychiatrzy Thomas Holmes i Richard Rahe opisali najbardziej stresujące wydarzenia w życiu człowieka. Na pierwszym miejscu znalazła się śmierć współmałżonka. Śmierć bliskiego członka rodziny zajęła piątą pozycję. Gdy zaczęły pojawiać się kolejne informacje o mojej śmierci, poinformowałam moją mamę, że to oszustwo. Powiedziała mi, że gdyby sama o tym przeczytała, pewnie dostałaby zawału, bo wcześniej straciła mojego brata. Zarabianie na tego rodzaju działaniach jest cyniczne i podłe. Oboje z mężem się na to nie godzimy.

Zapowiedzieli państwo dalszą walkę o swoje dobre imię. Co planujecie?

eprasa.pl 63fbec476a

Nie chodzi już nawet o nas personalnie ani o szarganie wizerunku osób znanych.

> *Znacznie gorsze jest to, że* **W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH POJAWIA SIĘ WIELE TREŚCI SZKODLIWYCH DLA DZIECI ALBO DOTYKAJĄCYCH DELIKATNYCH EMOCJI.** *Dzieci i młodzież nie zawsze potrafią sobie z tym poradzić i jest to jedna z przyczyn samobójstw.*

Tylko w 2023 roku w Polsce 146 nieletnich odebrało sobie życie. Liczba zarejestrowanych prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży do 18. roku życia wyniosła 2139, ale eksperci szacują, że prób, które nie zostały zgłoszone, może być od 80 do 100 razy więcej. To zatrważające statystyki, dlatego musimy zadbać o profilaktykę zdrowia psychicznego zaczynając od dzieci, przez osoby dorosłe i na seniorach kończąc.

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe/Jacek Poremba

eprasa.pl 63fbec476a

Ma pani na to konkretny plan?

Wspólnie z Polską Radą Biznesu (PRB), przedstawicielami organizacji biznesowych i mediów złożyliśmy list otwarty do Ministra Sprawiedliwości Adama Bodnara nawołujący do podjęcia legislacyjnej walki z fake newsami i mową nienawiści w przestrzeni wirtualnej. Dodatkowo planujemy szereg działań, m.in. kampanię społeczno-edukacyjną na temat hejtu, by lepiej zadbać o najmłodszych. Wkrótce podamy więcej informacji na ten temat.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

KAMPANIA „PIWO TO TEŻ ALKOHOL”

eprasa.pl 63fbec476a

OLGA LEGOSZ, AKTYWISTKA SPOŁECZNA I WSPÓŁZAŁOŻYCIELKA FUNDACJI SPS, *podejmuje kolejne wyzwanie – kampanię „Piwo to też alkohol”.*

Rozmawiała **Paulina Zaborowska**

Skąd wzięła się inspiracja do rozpoczęcia akcji „Piwo to też alkohol”?

Inspiracją były moje spacery z psem wzdłuż Wisły. Ilość butelek po piwie, które tam zobaczyłam, była przerażająca. Wtedy zrozumiałam, że społecznie jesteśmy karmieni przekonaniem, że piwo to niewinny napój, a tymczasem alkoholizm może zaczynać się od właśnie tego trunku. W rozmowie z mężem, chirurgiem, dowiedziałam się, że nawet na oddziałach ratunkowych pacjenci zaprzeczają spożyciu alkoholu, twierdząc, że

eprasa.pl 63fbec476a

„tylko pili piwo”. To pokazuje, jak bardzo zakorzenione jest błędne przekonanie, że piwo to nie alkohol.

Jakie były reakcje społeczne na rozpoczęcie kampanii?

Otrzymałam mnóstwo wiadomości od ludzi, którzy opowiadali historie o swoich bliskich, którzy zaczynali od piwa, a kończyli z poważnymi problemami zdrowotnymi. Wielu z nich nigdy nie przeszło na mocniejsze

---

Olga Legosz

– aktywistka społeczna i działaczka na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Jest współzałożycielką Fundacji SPS, wspierającej rozwój kobiet i ich obecność w przestrzeni publicznej i biznesowej. Olga angażuje się w różnorodne kampanie społeczne, w tym walkę z nadmiernym spożyciem alkoholu oraz działania na rzecz wprowadzenia systemu asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami. Jest również autorką akcji „Piwo to też alkohol”, która ma na celu zwiększenie świadomości na temat zagrożeń związanych z nadmiernym spożyciem piwa w Polsce.

eprasa.pl 63fbec476a

trunki, jednak alkoholizm z piwem w roli głównej był równie niszczycielski.

Dlaczego, twoim zdaniem, piwo nie jest postrzegane jako zagrożenie w Polsce, mimo że jest najczęściej spożywanym alkoholem?

W Polsce często utożsamiamy alkoholizm z wódką, ale zapominamy, że piwo jest również alkoholem. Reklamy i kultura wokół piwa sprawiają, że ludzie nie postrzegają go jako równie szkodliwego. Tymczasem alkohol pity nieodpowiedzialnie – w nadmiarze – jest dla nas szkodliwy, niezależnie od jego postaci.

Skąd zrodziła się potrzeba kampanii na rzecz zakazu reklamy piwa?

Przede wszystkim uważam, że każdy alkohol powinien być traktowany równo pod względem prawnym. Reklamy piwa są wszędzie – na stadionach, koncertach, w pobliżu szkół. Kampania miała na celu uświadomienie społeczeństwa, że reklamy piwa przyczyniają się

eprasa.pl 63fbec476a

do jego spożycia, co z kolei prowadzi do problemów zdrowotnych.

Podwyższenie akcyzy na piwo - czy to mogłoby pomóc finansować ważne inicjatywy społeczne?

Tak, zdecydowanie. Podwyższona akcyza na piwo mogłaby finansować na przykład asystencję osobistą dla osób z niepełnosprawnością. Alkohol, w tym piwo, powoduje liczne problemy zdrowotne, więc dlaczego nie wykorzystać tych środków na rozwiązanie społecznych wyzwań, takich jak pomoc osobom z niepełnosprawnościami?

Co to jest projekt ustawy o asystencji osobistej i jak mogłoby wyglądać jego finansowanie?

Projekt ustawy o asystencji osobistej to inicjatywa, która powinna zostać wprowadzona już dawno. Asystencja to nie tylko pomoc w codziennych obowiązkach, ale także szansa na pełne włączenie osób z niepełnosprawnością w życie społeczne i zawodowe. Finansowanie tego projektu mogłoby pochodzić z wyż-

eprasa.pl 63fbec476a

szej akcyzy na piwo, co byłoby sprawiedliwe, biorąc pod uwagę, jak alkohol wpływa na zdrowie publiczne.

Jakie wyzwania widzisz w kontekście wprowadzenia tego rozwiązania?

Wyzwania to przede wszystkim zmiana świadomości społecznej oraz decyzje polityczne. Asystencja osobista to nie koszt, to inwestycja w ludzi. Wystarczy podnieść cenę piwa o złotówkę, by sfinansować tak ważne inicjatywy. To wymaga odwagi, ale jestem pewna, że jest to możliwe.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Dorota Kuprianowicz-Legutko

Fot. Materiały prasowe

T-MOBILE: „DREAM WORKPLACE" W PRAKTYCE

eprasa.pl 63fbec476a

ROZMOWA Z DOROTĄ KUPRIANOWICZ-LEGUTKO, *Członkinią Zarządu i Dyrektorką ds. HR, Prawnych i Bezpieczeństwa w T-Mobile.*

Rozmawiała **Marta Magierecka**

W T-Mobile pełni pani kluczową rolę w kształtowaniu wizji „dream workplace”. Jakie właściwie jest to „wymarzone miejsce do pracy”? Czym powinna cechować się firma, która aspiruje do tego miana?

Budowanie pozytywnych doświadczeń pracowników i stworzenie „dream workplace” jest zadaniem wymagającym – trzeba brać pod uwagę różne czynniki, które finalnie przekładają się na to, czy pracownicy faktycznie czują się dobrze, rozwijają się i chcą dalej kontynuować swoją zawodową przygodę w danym miejscu. To „wymarzone miejsce pracy” musi więc nie tylko spełniać podstawowe oczekiwania pracowników (ro-

eprasa.pl 63fbec476a

zumiane m.in. jako atrakcyjne wynagrodzenie, benefity), ale także inspirować ich do osiągania pełni swojego potencjału i podejmowania nowych wyzwań zgodnie z ich zainteresowaniami.

Dla nas w T-Mobile kluczowe jest stworzenie środowiska, które jest zarówno wspierające, jak i stymulujące. Realizujemy więc różne inicjatywy, które pomagają pracownikom się rozwijać. Mamy program dla osób z doświadczeniem, ale dajemy też szansę dołączenia do naszego zespołu młodym, kreatywnym ludziom poprzez inicjatywę Magenta Talents Squad. Wiemy też, jak ważne jest dla pracowników poczucie akceptacji i zrozumienia, dlatego kładziemy duży nacisk na różnorodność i inkluzywność. Wysiłki te przyczyniły się do rekordowego poziomu satysfakcji pracowników, który w listopadzie 2023 roku wyniósł 84 proc.

Jedno z istotnych wyzwań stojących przed współczesnym społeczeństwem to kwestia nierówności

eprasa.pl 63fbec476a

w wynagrodzeniach między kobietami a mężczyznami. Jaka jest w kontekście tzw. „pay gap” polityka firmy T-Mobile?

Równość wynagrodzeń to kluczowy aspekt, zarówno dla mnie osobiście, jak i dla naszej firmy. Branża technologiczna przez lata była zdominowana przez mężczyzn, co doprowadziło do powstania wielu stereotypów, z którymi dziś musimy się mierzyć. Jednak temat „pay gap” nie jest już tematem tabu – świadczą o tym choćby Dyrektywy Parlamentu Europejskiego, które zobowiązują pracodawców do ustalania wynagrodzeń w sposób obiektywny i neutralny, a także do zapewnienia pracownikom dostępu do tych informacji. Celem jest jak najszybsze zmniejszenie luki płacowej.

W T-Mobile natomiast kierujemy się zasadą, że to kompetencje danej osoby są najważniejsze. Dbamy o transparentność i równość wynagrodzeń, zapewniając, że każdy pracownik jest wynagradzany spra-

eprasa.pl 63fbec476a

wiedliwie i adekwatnie do swoich umiejętności i wkładu w firmę. Równość naszych pracowników, także pod względem wynagrodzeń, jest dla nas priorytetem.

Kobiety coraz chętniej przyjmują liderskie stanowiska i coraz odważniej konkurują z mężczyznami na polu biznesu i polityki. Co pani, jako wieloletnia członkini zarządu i dyrektorka, mogłaby poradzić tym kobietom, których poczucie bycia niekompetentną związane jest właśnie z kwestią płci?

Rzeczywiście, sytuacja na rynku pracy zmienia się, a coraz więcej kobiet obejmuje stanowiska liderskie, jednak tempo tych zmian wciąż jest zbyt wolne. Jak pokazuje Global Gender Gap Report z 2023 roku, kobiety będą musiały czekać aż 131 lat, aby osiągnąć równe prawa na rynku pracy. To zatrważające dane! Dlatego powinniśmy zrobić wszystko, aby możliwie ten proces przyśpieszyć. Jak? Tutaj istotne jest zaangażowanie oraz nieustanna edukacja biznesu w za-

eprasa.pl 63fbec476a

kresie różnorodności oraz jej wpływu na sukces organizacji. Musi ona jednak iść w parze ze wspieraniem kobiet na rynku pracy poprzez elastyczne formy zatrudnienia dla matek, a także programy mentoringowe, które pomogą im dostrzec i wykorzystać swój potencjał.

Co mogę poradzić kobietom dążącym do sukcesu? Wykorzystujcie swoje naturalne talenty, nie poddawajcie się i szukajcie inspiracji w swoim otoczeniu. Wybierajcie miejsca pracy, które wspierają Wasze ambicje i ułatwiają realizację celów. Osobiście miałam szczęście otaczać się inspirującymi liderkami i liderami, którzy odegrali istotną rolę na mojej zawodowej ścieżce, i było to dla mnie niezwykle pomocne.

Czy dziś kobiety w zarządzie tak dużej firmy jak T-Mobile jeszcze kogokolwiek dziwią? Jaka jest strategia spółki wobec pracownic i ścieżek ich kariery?

Absolutnie nie! Kobiety mają ogromny potencjał i odnoszą sukcesy, jak np. Dominique Leroy, człon-

eprasa.pl 63fbec476a

kini zarządu Deutsche Telekom. W naszej organizacji 33 proc. zarządu stanowią kobiety. I nikogo to w naszej firmie nie dziwi. Cieszą mnie również programy wspierające tempo zmian, np. dyrektywa „Women on Boards", która daje szansę na lepsze partnerstwo w biznesie oraz efektywniejsze wykorzystanie talentów. Należy jednak pamiętać, że takich zmian nie da się wprowadzić z dnia na dzień, dlatego ważne jest długofalowe działanie i odpowiednie przygotowanie firm. Z pewnością potrzebna będzie właściwa kultura organizacyjna oraz zmiana nastawienia wśród pracowników i kluczowych decydentów.

Zaś jeśli chodzi o naszą strategię, to opiera się na tym, aby wspierać rozwój naszych pracownic na każdym etapie ich kariery i ułatwić im prowadzenie życia rodzinnego. Ważne jest elastyczne podejście, które umożliwia im łatwiejszy powrót do obowiązków zawodowych, np. elastyczne godziny pracy czy możliwość

eprasa.pl 63fbec476a

pracy zdalnej. Mamy też grupę pracowniczą Magenta Women Network, której celem jest nie tylko edukacja i wymiana doświadczeń, ale przede wszystkim budowanie w organizacji świadomości potrzeb reprezentowanej grupy.

Czy między zawodowymi historiami kobiet na liderskich stanowiskach w pani firmie można znaleźć wspólny mianownik? Czy istnieje zestaw cech, które wyróżniają kobiety liderki w T-Mobile?

W T-Mobile codziennie obserwuję setki wspaniałych, inspirujących kobiet na stanowiskach liderskich. Obecnie kobiety stanowią 42,9 proc. kadry zarządzającej departamentami, a jestem przekonana, że ta liczba będzie rosła z każdym rokiem.

Uważam, że kobiety liderki wyróżniają się pewnymi cechami, chociaż oczywiście każdy człowiek, niezależnie od płci, jest wyjątkowy. Wspólnym mianownikiem dla kobiet jest zdecydowanie empatia i inteligencja emocjonalna. Kobiety często mają szczególnie rozwi-

eprasa.pl 63fbec476a

niętą zdolność do odczuwania i rozumienia emocji innych, co jest niezwykle cenne na stanowiskach kierowniczych. Ponadto charakteryzuje je odporność w działaniu oraz umiejętność poszukiwania nieszablonowych rozwiązań, nawet w trudnych sytuacjach. Z mojego doświadczenia wynika również, że kobiety często z zaangażowaniem uczestniczą w projektach mentoringowych i wspierają rozwój innych. Taka rola przychodzi im z łatwością.

Niemniej jednak, jak wspomniałam wcześniej, każdy człowiek jest unikalny – to, czy ktoś jest kobietą, czy mężczyzną, nie definiuje jego tożsamości. Dla nas najważniejsze są: szacunek, zrozumienie i różnorodność. To one stanowią klucz do sukcesu w naszej organizacji.

W ciągu wielu lat swojej zawodowej kariery pracowała pani z setkami osób bardzo różniących się pod kątem temperamentu, osobowości, umiejętności. Czego prywatnie nauczyła się pani jak dotąd? Co

eprasa.pl 63fbec476a

było najważniejszą lekcją dla pani jako człowieka, który po pracy w korporacji wraca do swoich bliskich?

Postęp rodzi się z różnorodności – jeśli wszyscy myślą podobnie i zawsze się ze sobą zgadzają, łatwo utknąć w martwym punkcie. Im więcej pomysłów i odmiennych perspektyw, tym większa kreatywność i szansa na znalezienie innowacyjnych rozwiązań, co pozwala osiągać wymierne rezultaty. Dotyczy to zarówno życia zawodowego, jak i prywatnego. Zatem warto otwierać się na nowe perspektywy, spojrzenia oraz osoby, które je wnoszą.

„Zarządzanie kapitałem ludzkim" może brzmieć bezosobowo, ale wszystko wskazuje na to, że najnowsze trendy w tym obszarze bardziej niż kiedykolwiek uwypuklają znaczenie pracownika jako indywidualnej jednostki z własnymi potrzebami. Mogłaby pani opowiedzieć o tych zmieniających się tendencjach i o tym, co je kształtuje?

eprasa.pl 63fbec476a

Dzisiejsze podejście do zarządzania kapitałem ludzkim ewoluuje, kładąc coraz większy nacisk na indywidualne potrzeby pracowników. To podejście bardzo mnieciesz y, ponieważ umożliwia organizacjom lepsze zrozumienie preferencji i potrzeb swoich pracowników, co z kolei przekłada się na bardziej dopasowane strategie rozwoju, szkolenia i motywacji.

Rosnące znaczenie well-beingu pracowników jest wyraźnym tego przykładem. Firmy coraz częściej oferują programy wspierające zdrowie psychiczne, elastyczne formy pracy oraz inicjatywy sprzyjające równowadze między życiem zawodowym a prywatnym.

Te działania nie tylko zwiększają zaangażowanie, ale również podnoszą produktywność i lojalność pracowników.

Dodatkowo, różnorodność i inkluzywność stają się kluczowymi priorytetami. Młodsze pokolenia, takie jak millenialsi i pokolenie Z, oczekują bardziej auten-

eprasa.pl 63fbec476a

tycznego i zrównoważonego podejścia do pracy. Firmy, które kładą nacisk na rozwój, równowagę i indywidualne podejście do pracowników, zyskują ich lojalność oraz wyższe zaangażowanie.

Z dumą mogę powiedzieć, że nasze ostatnie wewnętrzne badanie wykazało, że 93 proc. pracowników uważa T-Mobile za firmę oferującą bezpieczne i wspierające środowisko pracy. To pokazuje, że nasi pracownicy stali się prawdziwymi ambasadorami zmiany.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

DZIAŁA CHARYTATYWNIE. TERAZ WSPIERA UKRAINĘ

Dla Anny Kobylarz najważniejsza jest pomoc innym. Od lat walczy o potrzebujące dzieci.

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

ANNA KOBYLARZ MIESZKA I PROWADZI BIZNES W USA. *Jest osobą skromną i ciepłą, z determinacją lwicy walczącą o życie najmłodszych i najbardziej bezbronnych.* **LAUREATKA WIELU WYRÓŻNIEŃ, W TYM PRESTIŻOWEJ NAGRODY ELLIS ISLAND MEDAL OF HONOR, Z KTÓREJ JEST NIEZWYKLE DUMNA.**

Tekst: **Anastazja Lipska**

Pozostaje wciąż aktywna w działaniach charytatywnych i otworzyła Fundację Nadziei Anny Kobylarz. Nieustannie rozwija swoje umiejętności, uczestnicząc w kursach dotyczących ochrony praw najmłodszych.

Jej pomoc dla Ukrainy rozpoczęła się 3 marca 2022 roku, kiedy poleciała do Polski z dwiema walizkami pełnymi leków. Dostarczyła je do szpitali ogarniętego

eprasa.pl 63fbec476a

wojną kraju. Kilka dni później, razem z Aldoną Wleklak, udały się do Lwowa, aby pomóc w transporcie chorych dzieci do Polski.

Pod koniec marca 2022 roku odwiedziła po raz pierwszy Miasto Dobroci na południowym zachodzie Ukrainy. To schronisko dla kobiet i dzieci uciekających przed przemocą oraz dla sierot ewakuowanych z terenów objętych wojną. Usłyszała o nim od Zoriany Kramarenko, na stałe mieszkającej w Stanach Ukrainki, której Anna Kobylarz zawdzięcza wiele wsparcia w swoich misjach. Została tam, aby pomóc w opiece nad dziećmi, które potrzebowały karmienia, przewijania, usypiania oraz zabawy. Personel był okrojony, a wsparcie wolontariuszy było nieocenione.

W kolejnych miesiącach Anna Kobylarz pomagała w budowie nowego obiektu, który stał się domem dla dzieci ze wschodniej Ukrainy. Sanktuarium nadziei i rezyliencji powstało dzięki wsparciu Andrew Sabin

eprasa.pl 63fbec476a

Family Foundation. W 2023 roku otwarto Dom Motylków – jedyne hospicjum dziecięce w Ukrainie. Anna miała zaszczyt przeciąć wstęgę podczas ceremonii otwarcia. Inspiracją dla wystawy „Motylki dla Nadziei" była mała Mariczka, która mieszkała w Domu Motylków i marzyła, że zostanie piosenkarką. Dziewczynka zmarła na chorobę nowotworową w grudniu 2023 roku. Wystawa odniosła wielki sukces i została zaprezentowana w różnych miejscach na świecie.

Anna Kobylarz spotkała wielu ludzi godnych naśladowania, w tym profesora Jerzego Sieńko, wybitnego specjalistę, który uratował życie dziecka, dostarczając niezbędne leki w krytycznej sytuacji.

W Mieście Dobroci poznała jego założycielkę, Martę Levchenko. Jej praca jest dla Anny Kobylarz ogromną inspiracją. Kolejną bohaterką jest dr Lesia Lysytisa, której poświęcenie i determinacja stanowią wzór do naśladowania.

eprasa.pl 63fbec476a

Anna Kobylarz od początku wojny była w Ukrainie 18 razy, angażując się w liczne misje humanitarne.

Więcej informacji o Mieście Dobroci na stronie

MISTO-DOBRA.COM.UA/EN/HOME

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

PERFEKCYJNY CATERING MATEUSZA GESSLERA

eprasa.pl 63fbec476a

RESTAURACJE MATEUSZA GESSLERA – *Warszawa Wschodnia i Warszawski Sen* – **OFERUJĄ WYJĄTKOWE SMAKI I KOMPLEKSOWĄ OBSŁUGĘ.**

Tekst: **Oliwia Friske**

Jakie usługi świadczą restauracje w ramach cateringu?

– Mamy propozycję dla tych, którzy pragną uczynić swoje wydarzenie niezapomnianym. Świadczymy różnorodne usługi cateringowe, organizujemy zarówno firmowe, jak i prywatne przyjęcia, dostosowując się do różnych lokalizacji oraz okazji.

Urodziny, spotkania i konferencje w biurach, wieczory panieńskie i kawalerskie czy wesela w niestandardowych miejscach zasługują na szczególną oprawę, dlatego zawsze starannie wszystko planujemy.

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Nasze menu jest różnorodne, możemy przygotować tradycyjne, klasyczne dania, jak i nieoczywiste pozycje. Szeroki wybór przystawek, zup, dań głównych oraz deserów zapewnia swobodę w kreowaniu własnej wizji menu. Mateusz zadbał o każdy szczegół tworząc propozycje na wszelkie okazje – mówi Łukasz H. Sagan, wieloletni opiekun restauracji.

Bufet, boxy czy formalna kolacja? A może połączenie tych opcji?

Oferta cateringu jest niezwykle szeroka i elastyczna, dostosowana do indywidualnych potrzeb. Jeśli marzysz o eleganckiej kolacji zasiadanej, bufecie złożonym ze znakomitych „finger-foods" na ciepło i na zimno czy eleganckich boxach z przystawkami – Warszawa Wschodnia by Mateusz Gessler oraz Warszawski Sen by Mateusz Gessler to idealne restauracje do organizacji powyższych.

Zapewniają kompleksową obsługę, jednak na szczególną uwagę zasługuje obsługa, która wykazuje

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

się dużym zaangażowaniem, empatią i poziomem kultury.

Wesela w niestandardowych miejscach

Organizacja zaślubin w nietypowej lokalizacji to coraz popularniejszy wybór. Niezależnie od tego, czy chcesz zorganizować ceremonię w malowniczym ogrodzie, w starym zamku czy Pałacu Kultury i Nauki – catering dostosuje się do wymagań konkretnego miejsca.

Spotkania biznesowe i konferencje w biurze

Jest też rozwiązanie dla firm – eleganckie boxy z „finger-foods". Zdrowe i pyszne opcje, które zaspokoją potrzeby gości, jednocześnie dbając o ich dobre samopoczucie.

Elastyczność

Dostosowujemy się do próśb naszych gości i spełniamy każdą prośbę. W odpowiedzi na rosnące zainteresowa-

eprasa.pl 63fbec476a

50 NAJBOGATSZYCH POLEK | 2024

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

nie dietą roślinną oferujemy dania wegańskie i wegetariańskie, bez laktozy i glutenu, które również zachwycą smakiem i wyglądem.

Dlaczego warto wybrać catering Mateusza Gesslera?

– Ponieważ zależy nam w szczególności na pięknych wspomnieniach naszych gości. Nasz catering to nie tylko jedzenie – to sztuka tworzenia niezapomnianych chwil – podkreśla Łukasz H. Sagan.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

SIŁA KOBIET W SUKCESIE FIRM RODZINNYCH

Dr n.pr. Małgorzata Rejmer, założycielka i Prezes Zarządu Kancelarii Finansowej Lex. Pierwsza w Polsce złożyła wniosek o rejestrację Fundacji Rodzinnej

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

KOBIETY ODGRYWAJĄ KLUCZOWĄ ROLĘ W SUKCESIE FIRM RODZINNYCH W POLSCE. *Mimo że formalnie są właścicielkami 30 proc. firm prywatnych, ich wpływ na rozwój przedsiębiorstw jest większy.*

Rozmawiała **Paulina Zaborowska**

Jakie jest, pani zdaniem, znaczenie kobiet dla biznesu rodzinnego w Polsce?

Firmy rodzinne stanowią o sile polskiej gospodarki. Formalnie kobiety są właścicielkami około 30proc. firm prywatnych. W rzeczywistości ich wpływ na rozwój biznesu jest znacząco większy. Kobiety mają dużą umiejętność budowania trwałych relacji i długoterminowych strategii. Współczesne liderki są otwarte na zmiany, ale jednocześnie dbają o pielęgnowanie war-

eprasa.pl 63fbec476a

tości i tradycji rodzinnych. Jak twierdzi były sekretarz generalny OECD A. Gurria, kobiety są najsłabiej wykorzystanym dobrem ekonomicznym światowej gospodarki.

Czy w przypadku kobiet zaangażowanych w biznes można mówić o życiowej równowadze?

Doradzając firmom rodzinnym od prawie 30 lat potwierdzam, że dla kobiet równowaga między aktywnością zawodową a życiem osobistym ma kluczowe znaczenie. Potrafią zbudować relacje rodzinne, które są solidnym fundamentem firmy.

Często budują kulturę organizacyjną, w której empatia i zrozumienie dla potrzeb pracowników są kluczowe, a menedżerowie i liderzy organizacji są uwrażliwieni na indywidualną sytuację pracowników i konieczność elastycznego reagowania, gdy wymagają oni szczególnego wsparcia.

Czy można zatem mówić o kobiecym stylu zarządzania?

eprasa.pl 63fbec476a

G.N. Powell twierdzi, że zarówno mężczyzn, jak i kobiety charakteryzuje podobny potencjał kierowniczy. Kobiety cechuje interaktywny styl kierowania, nastawione są na współpracę i komunikowanie z innymi. Mężczyźni preferują styl nakazowo – autorytarny. Kobiety mają skłonność do myślenia kontekstowego, biorą pod uwagę więcej danych i informacji, w odróżnieniu od męskiego myślenia sekwencyjnego i liniowego.

A jak mogłaby pani scharakteryzować drogę na szczyt najbogatszych Polek?

Każda z nich bez wątpienia jest bardzo indywidulana. Są to kobiety, które mają wyjątkową zdolność adaptacji do warunków rynkowych i dokonywania odważnych wyborów.

Profesor Dorota Dobija wskazuje, że decydującą rolę w osiągnięciu sukcesu w biznesie, oprócz wykształcenia, otwartości na wyzwania i gotowości do chwytania okazji, ma także sieć kontaktów. Kobiety, które zostały liderkami w biznesie i osiągnęły ponadprzeciętny suk-

eprasa.pl 63fbec476a

ces, były zwykle bardzo aktywne już na wczesnych etapach życia (harcerki, sportsmenki, działaczki samorządu uczniowskiego) i podejmowały się zadań społecznych i przywódczych. To pozwalało im na poznawanie osób spoza bliskiego otoczenia i budowanie tzw. kapitału pomostowego.

Kobiety, które osiągnęły spektakularny sukces, świadomie budują swoją markę osobistą. Duże znaczenie przykładają do rozwoju osobistego i ciągłego podnoszenia kompetencji zawodowych.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

W W W . K F - L E X . P L

LEX
KANCELARIA FINANSOWA

Jako firma rodzinna rozumiemy, jak ważne są więzi, tradycje i znaczenie **Twojego biznesu.**

Zaufaj ekspertom z doświadczeniem **– KancelariaFinansowaLEX** wspiera firmy rodzinne na każdym kroku.

TWÓJ DOROBEK TO WIĘCEJ NIŻ LICZBY. **TO TWOJE DZIEDZICTWO**

KANCELARIA FINANSOWA LEX. UL. GRÓJECKA 43 LOK.15, 02-031 WARSZAWA

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

DEALDONE WSPIERA PROCES DUE DILIGENCE

eprasa.pl 63fbec476a

SPRZEDAŻ FIRMY TO ZŁOŻONY PROCES, W KTÓRYM KLUCZOWĄ ROLĘ ODGRYWA DUE DILIGENCE – *szczegółowa analiza sytuacji firmy, wykonywana przez potencjalnych nabywców.*

Tekst: **Jan Matura**

Wykorzystanie narzędzi takich jak Virtual Data Room SECUDO (VDR) od DealDone może znacząco usprawnić i zabezpieczyć ten proces. VDR SECUDO to platforma do bezpiecznego zarządzania i udostępniania poufnych dokumentów firmowych, niezbędna w procesie sprzedaży, fuzji czy przejęcia.

Virtual Data Room SECUDO - co to jest?

VDR SECUDO to wirtualna przestrzeń umożliwiająca bezpieczne przechowywanie i udostępnianie poufnych

eprasa.pl 63fbec476a

dokumentów firmowych. Dostęp do nich mają wyłącznie upoważnione osoby, co ma kluczowe znaczenie podczas transakcji.

Etapy sprzedaży firmy z VDR SECUDO

1. Przygotowanie firmy do sprzedaży

Najpierw kompletowana jest dokumentacja firmy, obejmująca m.in. sprawozdania finansowe, umowy, informacje o zadłużeniu, aktywach i zobowiązaniach prawnych.

DealDone Sp. z o.o.

oferuje usługi doradcze i technologiczne związane z transakcjami biznesowymi, takimi jak fuzje, przejęcia, sprzedaż firm czy pozyskiwanie kapitału. Kluczowym produktem firmy jest Virtual Data Room SECUDO, bezpieczna platforma do zarządzania dokumentacją transakcyjną, co pozwala firmom i inwestorom efektywnie przeprowadzać transakcje i procesy due diligence.

eprasa.pl 63fbec476a

2. Zarządzanie procesem udostępniania dokumentów

VDR SECUDO umożliwia sprzedającemu kontrolę nad dostępem do dokumentów. Różne poziomy uprawnień, takie jak przeglądanie czy pobieranie plików, pozwalają na elastyczne zarządzanie dostępem.

3. Proces due diligence

Podczas due diligence, inwestorzy oraz ich doradcy mają zdalny dostęp do dokumentów z dowolnego miejsca na świecie, co przyspiesza proces i eliminuje konieczność fizycznego dostępu do biura firmy.

4. Negocjacje i finalizacja transakcji

Po zakończeniu due diligence następują negocjacje i finalizacja transakcji. VDR SECUDO zapewnia bezpieczny dostęp do dodatkowych dokumentów aż do zamknięcia transakcji.

eprasa.pl 63fbec476a

Korzyści z VDR SECUDO

1. Zwiększone bezpieczeństwo

VDR SECUDO oferuje zaawansowane technologie szyfrowania danych na poziomie bankowym oraz dwustopniowe uwierzytelnianie, co zabezpiecza dane przed nieautoryzowanym dostępem.

2. Pełna kontrola nad procesem

Sprzedający ma pełną kontrolę nad dokumentami i ich dostępnością, a raporty aktywności użytkowników pomagają monitorować zainteresowanie nabywców.

3. Zwiększona efektywność

VDR SECUDO eliminuje potrzebę fizycznego przekazywania dokumentów, co przyspiesza procesy negocjacyjne i decyzje.

eprasa.pl 63fbec476a

4. Oszczędność czasu i kosztów

Dzięki zdalnemu dostępowi do dokumentów, redukowane są koszty związane z drukowaniem i przesyłką dokumentacji. Due diligence może być przeprowadzone szybciej, co skraca cały proces sprzedaży.

5. Przejrzystość procesu

VDR SECUDO umożliwia pełną transparentność transakcji. Sprzedający może monitorować zainteresowanie ofertą, a nabywcy mają pewność, że dokumenty są aktualne. To narzędzie podnoszące efektywność procesu sprzedaży firmy.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

DEAL
DONE
Virtual Data Room,
któremu można zaufać
Odwiedź naszą
stronę internetową
+48 539 304 980
office@dealdone.pl
dealdone.pl

wprost

RAPORT

PRIVATE BANKING

PARTNER RAPORTU

Bankowość Prywatna

Fot. Shutterstock

PRIVATE BANKING NAD WISŁĄ

eprasa.pl 63fbec476a

Private banking, czyli **BANKOWOŚĆ PRYWATNA, TO USŁUGI PRZEZNACZONE DLA NAJZAMOŻNIEJSZYCH KLIENTÓW.** *Ubezpieczenie jachtu? Inwestowanie w aktywa na drugim końcu świata? Wachlarz usług jest przeogromny.*

Tekst: **Martyna Kośka**

Kolebką tego rodzaju usług były kraje, w których bankowość ma długie tradycje, a instytucji finansowych jest tak wiele, że muszą zabiegać o zainteresowanie najbogatszych klientów. To Szwajcaria, Włochy i Anglia. Prawdziwy rozwój sektora bankowości prywatnej przypadł na XVII wiek, kiedy bankowość zaprojektowaną dla konkretnych przedsiębiorstw i rodów zaczął rozwijać działający do 2022 roku brytyjski Bank Child & Co.

eprasa.pl 63fbec476a

Kilka lat później powstał londyński Bank Coutss, który obsługuje rodzinę królewską i zajmuje się wyłącznie bankowością prywatną. W 1741 r. pierwszy wyspecjalizowany w tym obszarze bank zaczął działać w Szwajcarii. Naprawdę szybki rozwój bankowości prywatnej rozpoczął się w XX wieku, a przyczyniły się do tego rozwój technologii (coraz szybsza możliwość przesyłania informacji o klientach za granicę – tam, gdzie akurat przebywali lub prowadzili interesy) i przyspieszenie biznesu, rodzenie się wielkich fortun.

W Polsce private banking ma niewiele ponad 30 lat. Jako pierwszy udostępnił tego typu usługę w 1993 r. Bank Handlowy w Warszawie. Z czasem takie usługi włączały do portfolio kolejne banki, natomiast nie przyjął się u nas model banków wyspecjalizowanych w obsłudze wyłącznie najbogatszych klientów – choć takie próby były podejmowane.

Dlaczego bankowość prywatna w Polsce ma tak krótkie tradycje i w porównaniu z innymi krajami znajduje się na początkującym stadium rozwoju?

eprasa.pl 63fbec476a

Zadecydowała o tym wielka historia. Brakuje u nas kapitału gromadzonego od pokoleń, bo najpierw rozbiory, a później wojny i 45 lat PRL pozbawiły pieniędzy tych, którzy je mieli. Od czasu transformacji ustrojowej Polska nadrabia jednak dystans do krajów Europy Zachodniej: przybywa u nas milionerów, wielkich grup kapitałowych, prężnych biznesów rozwijających się z niepozornych firm rodzinnych. Pieniądz rodzi pieniądz (a do tego lubi ciszę), więc bankowość prywatna będzie się dynamicznie rozwijała.

Czym właściwie jest private banking (bankowość prywatna)?

Wspólnym mianownikiem wszystkich definicji jest stworzenie przez banki wyspecjalizowanego pakietu usług dla najzamożniejszych klientów. Obejmuje zarządzanie majątkiem, administrowanie nim i pomnażanie poprzez wyspecjalizowane narzędzia inwestycyjne. Majątek obejmuje nie tylko pieniądze, ale też nieruchomości, portfele akcji, udziały w fun-

eprasa.pl 63fbec476a

duszach. Skuteczne zarządzanie tymi wszystkimi aktywami wymaga szerokiej wiedzy, ale i dostępu do informacji. Bankiera z zamożnym klientem łączy zaufanie i szczególny rodzaj profesjonalnej zażyłości. Nie należy mylić private banking z wealth management czy asset management, które skupiają się na budowaniu strategii pomnażania majątku lub szukaniu najkorzystniejszych rozwiązań podatkowych.

Oferta bankowości prywatnej obejmuje:

– dostęp do pakietu globalnych produktów do zarządzania majątkiem

– zarządzanie zgromadzonym majątkiem

– doradztwo inwestycyjne

– prywatną obsługę wyznaczonego bankiera

– dostęp do usług ekspertów finansowych specjalizujących się w różnych zagadnieniach

– specjalistyczne ubezpieczenia, w tym ubezpieczenie aktywów (jachtów, biżuterii, dzieł sztuki)

– lepsze oferty finansowe niż w standardowej ofercie banków

eprasa.pl 63fbec476a

– bonusy w rodzaju kart umożliwiających bezpłatne wejście do saloników lotniskowych VIP

– dodatkowe usługi w ramach consierge (organizacja czasu wolnego klientów, zamawianie zakupów, zakup biletów).

Dla kogo private banking, czyli ilu mamy w Polsce milionerów

Każdy bank określa w regulaminach kryteria, które musi spełnić klient, by korzystać z usług bankowości prywatnej. W Polsce usługa ta jest dostępna z reguły dla osób dysponujących aktywami finansowymi, które mogą powierzyć w zarządzanie, o wartości co najmniej 1 mln zł. Czy to duża baza potencjalnych klientów?

Miesięcznik „Forbes” wyliczył na początku obecnej dekady, że liczba klientów sektora w Polsce to ok. 80 tys. osób i będzie rosła. Na podstawie danych z izb skarbowych „Wprost” przyjmuje, że w naszym kraju żyje obecnie ponad 44 tys. osób, które zarabiają przynajmniej milion złotych rocznie. Najwię-

eprasa.pl 63fbec476a

cej z nich, czyli 5,2 tys. osób mieszka w Warszawie. W położonym nieopodal stolicy Piasecznie mieszka ponad pół tysiąca zarabiających co najmniej milion rocznie.

Milionerów jest w naszym kraju jednak znacznie więcej. Według raportu Credit Suisse Global Wealth Databook 2021, pod koniec 2020 roku w Polsce mieszkało ok. 150 tys. osób, których majątek liczony w aktywach netto wyniósł co najmniej 1 mln dolarów. Od 2019 roku do 2020 roku przybyło 14,6 tys. osób, które można określić mianem HNWI (ang. High Net Worth Individuals). Tym samym, w bezwzględnej liczbie HNWI wyprzedzaliśmy takie kraje, jak Portugalia, Finlandia, Grecja oraz Czechy, zbliżając się do Norwegii (177 tys. HNWI) oraz Irlandii (182 tys.).

Prof. Małgorzata Zaleska i dr Magdalena Kozińska z warszawskiej Szkoły Głównej Handlowej w monografii „Private banking. Tradycja i nowoczesność w bezpiecznym wydaniu” (Oficyna Wydawnicza SGH, 2022) podzieliły klientów private banking na 3 kategorie według źródeł pochodzenia majątku:

eprasa.pl 63fbec476a

– zamożni od urodzenia (long-standing rich)
– gromadzący majątek w długim czasie (steadily rich)
– klienci, którzy nagle weszli w posiadanie majątku, np. w wyniku wygranej na loterii (suddenly rich).

Private banking w Polsce i na świecie

Tym, co odróżnia bankowość prywatną w Polsce od bankowości w krajach Europy Zachodniej oraz Stanach Zjednoczonych jest skala zainwestowanych środków. Choć Polacy się bogacą, to jeszcze przez wiele lat nie dogonimy najbogatszych tego świata. Ograniczona liczba klientów – w porównaniu do rynku amerykańskiego czy brytyjskiego – skutkuje nieco uboższą ofertą. To nie znaczy, że jesteśmy w jakimś światowym ogonie bankowości prywatnej, po prostu potrzebujemy czasu, by nadgonić zaległości. To jednak tylko kwestia czasu.

Polscy klienci cenią sobie nowinki technologiczne tak samo, jak klienci zagranicznych oddziałów banków. Wśród popularnych narzędzi oferowanych przez bankierów znajdują się:

eprasa.pl 63fbec476a

– kryptowaluty
– specjalne karty kredytowe
– możliwości inwestowania w świecie wirtualnym podobnie jak w tradycyjnych kanałach inwestycyjnych
– zasoby cyfrowe NFT (niewymienialne tokeny).

O ile jeszcze kilka lat temu bankowość prywatna kojarzyła się z wyposażonymi w drogie meble gabinetami skutecznie odgrodzonymi od oczu osób postronnych, to dziś klienci wcale nie potrzebują takiego anturażu. W 2023 r. już 45 proc. konsumentów wykorzystało kanały cyfrowe do zakupu produktów bankowych. To wzrost o 12 punktów procentowych w stosunku do 2020 roku.

Polska. Perspektywy i wyzwania

Usługa bankowości prywatnej ewoluuje, głównie na skutek zmiany pokoleniowej oraz upowszechniania się nowych technologii. Największymi wyzwaniami są: budowanie zaufania między bankierami oraz wdrożenie przez banki narzędzi uniemożliwiających pranie brudnych pieniędzy i finansowanie terroryzmu. Dla seg-

eprasa.pl 63fbec476a

mentu bankowości prywatnej ważne jest też ustalenie, jaki wpływ na obsługę klienta i dostępność usług będzie miała sztuczna inteligencja.

Perspektywy rozwoju bankowości prywatnej w Polsce są bardzo obiecujące. Walkę o zainteresowanie klientów wygrają te instytucje, które najlepiej wyczują potrzeby bogatych klientów i będą umiały elastycznie się do nich dopasować. Gra toczy się o naprawdę wysoką stawkę!

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe/Mariusz Szacho

KOMFORTOWE ZARZĄDZANIE MAJĄTKIEM

eprasa.pl 63fbec476a

Private banking w Polsce zadebiutował w latach 90. XX wieku, po transformacji ustrojowej, kiedy wzrosła zamożność społeczeństwa. **JAK KSZTAŁTOWAŁ SIĘ W MINIONYCH DEKADACH I JAKIE WYZWANIA NAPOTKAŁ NA SWOJEJ DRODZE?**

Tekst: **Monika Szymankiewicz**

Niektóre źródła upatrują początków private bankingu – czyli bankowości prywatnej dedykowanej najzamożniejszym klientom – w czasach wypraw krzyżowych, kiedy to powstały podwaliny bankowości. Trudno się odnieść do tej hipotezy, ale na pewno prawdziwy rozwój tego sektora bankowości przypada na XVII wiek, kiedy to w Anglii Bank Child & Co. projektuje pierwsze rozwiązania bankowe na potrzeby konkretnych przedsiębiorców.

eprasa.pl 63fbec476a

W Polsce historia private bankingu zaczyna się raptem w latach 90. XX w., co wynika z uwarunkowań historycznych – zabory, wojny, a następnie czasy PRL. Dopiero przemiany ustrojowe końca XX wieku umożliwiły wzrost zamożności Polaków, nadając pewien rys bankowości prywatnej w naszym kraju. W dobie powstawania usług tego sektora bankowości, jego klienci byli dopiero na etapie gromadzenia swoich majątków. Nie było ugruntowanej warstwy społecznej gromadzącej majątek z dziada pradziada. Sytuacja ta uwarunkowała sposób rozwoju private bankingu.

Usługa narodziła się w bankach specjalizujących się w bankowości korporacyjnej. Początkowo klienci oczekiwali lepszej jakości obsługi w obszarze podstawowych bankowych czynności: depozytów, rachunku osobistego i wydanych kart o podwyższonym limicie, ekskluzywności obsługi, usług typu concierge oraz wsparcia w obsłudze swojego konta. Z czasem oczekiwania polskich klientów private bankingu zaczęły ewoluować. Wraz z bogaceniem się społeczeństwa,

eprasa.pl 63fbec476a

wzrastało zapotrzebowanie na bardziej kompleksowe usługi zarządzania majątkiem obejmującym różne aktywa. W odpowiedzi na potrzeby klientów w ofercie banków, poza oferowanymi na preferencyjnych warunkach tradycyjnymi usługami bankowymi, pojawiły się czynności z zakresu wealth managementu, nakierowane m.in. na:

– ochronę majątku i zarządzania ryzykiem niezależnie od typu posiadanych aktywów klienta obejmujących np. nieruchomości, firmy, itp., niezależnie od kraju, w jakim te dobra się znajdują;

– doradztwo inwestycyjne i planowanie długofalowe, w tym w zakresie emerytury, zgodne z indywidualnymi potrzebami i celami, jakie chce osiągnąć dany klient;

– doradztwo i planowanie procesu przekazywania majątku spadkobiercom;

– doradztwo podatkowe czy ubezpieczeniowe;

– możliwość uzyskania pełnej i spójnej informacji o wszystkich posiadanych aktywach klienta.

eprasa.pl 63fbec476a

Indywidualne rozwiązania i najwyższa obsługa

Dziś private banking jest skierowany do zamożnych ludzi, w Polsce z reguły są to osoby, których oszczędności przekraczają 1 mln zł i których potrzeby w zakresie zarządzania aktywami są na tyle rozbudowane, że wymagają profesjonalnego doradztwa w procesie wyboru produktów finansowych i pozafinansowych, indywidualnego i kompleksowego podejścia. Efektem tych działań jest powstawanie wyspecjalizowanych rozwiązań, które jednocześnie mają w jak największy sposób spełnić oczekiwania danego klienta.

Proces „szycia na miarę złożonych rozwiązań” wymaga dogłębnego poznania potrzeb klienta, dyskrecji oraz wsparcia w długim horyzoncie czasowym, ponieważ bankowość prywatna zakłada długoterminową współpracę. Dlatego fundamentem bankowości prywatnej stała się doświadczona kadra, mocne relacje z klientem oraz wzajemne zaufanie.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe/Piotr Waniorek/Forbes

Zbigniew Kluza, dyrektor Bankowości Prywatnej w PKO Banku Polskim

eprasa.pl 63fbec476a

Według Zbigniewa Kluzy – dyrektora Centrum Bankowości Prywatnej w PKO Banku Polskim, pozostającym w czołówce banków świadczących usługę private bankingu w Polsce: „Bankowość prywatna to wymagający, ale również satysfakcjonujący biznes. Bank chcący być konkurencyjnym partnerem, musi mieć silną pozycję na rynku, dysponować pełnym wachlarzem usług finansowych. Jednak najważniejsza jest kadra. Doradcy Bankowości Prywatnej to eksperci w planowaniu finansowym, ich sposób działania wynika z przyjętych zasad kodeksu etycznego określonych przez bank. A w przypadku PKO BP to trzy filary, na których opieramy nasz biznes: zrozumienie potrzeb klientów, oferowanie produktów odpowiednich dla nich oraz wspieranie ich decyzji."

30 lat zmian private banking w Polsce

Postępująca edukacja ekonomiczna, dojrzewanie rynku, popularyzacja internetu, rozwój, a następnie boom technologii cyfrowych i rozwój branży FinTech skutkują powstawaniem nowych metod zarządzania ma-

eprasa.pl 63fbec476a

jątkiem, np. wealthtech – opartym na technologii czy doradztwa finansowego wykorzystującego boty, nowych produktów, tj. kryptowaluty, usług – umożliwiających inwestowanie w świecie wirtualnym i platform, na których można przeprowadzać skomplikowane transakcje.

Digitalizacja usług bankowych postępuje w zaskakującym tempie. Według „European Retail Banking Radar” w 2023 r. 45 proc. konsumentów wykorzystywało kanały cyfrowe do zakupu produktów bankowych, co stanowi wzrost o 12 punktów procentowych względem roku 2020. Z raportu wynika także, iż ponad jedna trzecia (około 37 proc.) interakcji klientów z bankami jest obecnie prowadzona w sposób cyfrowy.

Czy w czasach tak głębokiej digitalizacji życia ma szansę przetrwać tradycyjny sposób funkcjonowania private bankingu?

Prof. Małgorzata Zaleska i dr Magdalena Kozińska w monogafii „Private banking. Tradycja i nowoczesność w bezpiecznym wydaniu” przyznają (opierając

eprasa.pl 63fbec476a

się na danych firmy doradczej Capgemini), że w 2021 r. z usług wealthtech skorzystało 34 proc. klientów private bankingu na całym świecie. Zwracają jednocześnie uwagę na pewien mało zauważalny aspekt wyścigu technologicznego, który pozornie może świadczyć, że oferta banków w zakresie bankowości prywatnej nie nadąża za trendami rynku, podając za przykład brak dedykowanych aplikacji na smartfony dla tej grupy klientów.

Tempo ewolucji usług świadczonych w ramach private bankingu wyznaczają przede wszystkim sami jego klienci, którzy nie tyle oczekują znacznych ułatwień w bieżącej obsłudze, co spersonalizowanej oferty i indywidualnego podejścia – ponownie podkreślając relacyjny charakter private bankingu. Na brak rewolucyjnych zmian w bankowości prywatnej zwraca uwagę również Zbigniew Kluza zauważając, że pomimo tak dynamicznego rozwoju e-usług i coraz szerszego wykorzystywania nowoczesnych technologii w obsłudze zamożnych klientów, Polacy nadal chcą i cenią sobie możliwość kontaktu z doradcą bankowości prywatnej.

eprasa.pl 63fbec476a

Wyjaśnia jednocześnie przyjęte przez PKO BP podejście polegające na zachowaniu równowagi w biznesie. Bank ten, dostrzegając wagę nowoczesnych technologii, podjął współpracę z podmiotami z innowacyjnych obszarów: bierze udział w programie bankowym „Let's fintech”, aniołami biznesu czy zarządzającymi funduszem Venture Capital, inwestującym w projekty na ich bardzo wczesnym etapie rozwoju, a jednocześnie utrzymuje oczekiwane przez klientów bardziej klasyczne formy obsługi.

Równomiernie z ewolucją, a może wręcz rewolucją technologiczną, zmianie ulega struktura wiekowa klientów banków, w tym sektora private bankingu.

Według deVere Group – jednej z wiodących na świecie organizacji doradztwa finansowego, w 2022 r. popularność aplikacji finansowych wzrosła prawie o dwie trzecie, przy czym najczęściej używane są one przez osoby pochodzące z wyżów demograficznych. Zwiększenie wykorzystania narzędzi FinTech deklarowało:

– 78 proc. klientów z wyżu demograficznego z lat 1946–1964,

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe/Mariusz Szacho

eprasa.pl 63fbec476a

– 71 proc. przedstawicieli pokolenia X (urodzeni w latach 1965–1980) i

– 67 proc. milenialsów (urodzonych w latach 1981–1996).

Tym samym, do pierwszych klientów private bankingu – budujących samodzielnie swoje majątki biznesmenów lat 90. XX wieku, ufającym sprawdzonym rozwiązaniom, dołączają ich sukcesorzy – jak określa ich Zbigniew Kluza – „mieszanka inwestorskiego konserwatyzmu i poszukiwania nowych dróg” oraz całkiem nowa grupa klientów, „których majątki wyrosły od początku nowej rzeczywistości”.

Zbigniew Kluza, oprócz otwartości na nowe technologie, zauważa u młodszych klientów bankowości prywatnej wrażliwość na kwestie społeczne, zainteresowanie „zielonymi” inwestycjami, które tak wspaniale wpisują się w kwestię zyskującego popularność trendu zrównoważonego rozwoju – ESG oraz chęć do wspierania innych w prowadzeniu biznesu, np. w ramach powstających grup aniołów biznesu. Jak mówi:

eprasa.pl 63fbec476a

„Aniołowie biznesu to społeczność ludzi doświadczonych w prowadzeniu własnych firm – oprócz finansowania oferują także młodym firmom wiedzę merytoryczną, a przy okazji zapewniają rozległą sieć kontaktów biznesowych. PKO BP wspiera tę społeczność, dostrzegając ogromny potencjał, jaki tkwi we wzajemnym wspomaganiu się rodzimego biznesu, szczególnie w obszarze nowych technologii i związanych z nim start-up'ów, których rozwój może decydować w niedalekiej przyszłości o sile polskiej gospodarki.”

Zmiana struktury wiekowej klientów private bankingu łączy się z tematem sukcesji.

Zmiana generacyjna polskiego biznesu

W Polsce 80 proc. klientów private bankingu stanowią przedsiębiorcy. Według danych Ministerstwa Rozwoju i Technologii ponad 830 tys. polskich przedsiębiorstw deklaruje, że jest firmami rodzinnymi. Wiele z nich stoi dziś u progu sukcesji – przekazania zgromadzonego majątku swoim dorosłym dzieciom. Ochronę integralności i trwałości firm ma zapewnić nowopowstała osoba

eprasa.pl 63fbec476a

prawna – Fundacja Rodzinna, powołana do życia 22 maja 2023 r. na mocy Ustawy z 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz.U. z 2023, poz. 326).

Powstawanie w Polsce nowego prawnego narzędzia umożliwiającego łatwiejsze zarządzanie majątkiem w ramach transferu pokoleniowego umożliwia bankom świadczącym usługi private bankingu patrzenie na relację z klientem z jeszcze szerszej perspektywy i tworzenie długofalowych (wielopokoleniowych) strategii zarządzania aktywami.

Nowopowstałe rozwiązanie poszerza wachlarz oferowanych usług, stanowiąc potencjał rozwojowy sektora, tak by na wzór krajów, w których private banking funkcjonuje znacznie dłużej (dla przykładu w Wielkiej Brytanii) nikogo nie dziwił fakt, że dany klient, a dokładnie konkretna rodzina jest związana z tą samą instytucją bankową od kilku pokoleń. Zapewnienie wsparcia w procesie sukcesji na każdym etapie jej planowania i przeprowadzania w najbliższym czasie w Polsce może stać się jednym z wiodącym obszarów w bankowości prywatnej.

eprasa.pl 63fbec476a

Tym samym jesteśmy świadkami ważnej zmiany, powstawania pierwszego ogniwa wielopokoleniowego łańcucha gromadzenia majątku, dlatego, jak zauważa Zbigniew Kluza:

„Wszechstronność i sukcesja to dwa tematy niezwykle istotne dla rozwoju rynku bankowości prywatnej – trzeba patrzeć na relację z klientem z szerszej perspektywy: wielopokoleniowej i różnorodności prowadzonego biznesu. Planujemy spójny program wspierania firm rodzinnych w procesie sukcesji, od założenia fundacji, a następnie przekazania firm w ręce kolejnych pokoleń i codzienną dbałość o każdy aspekt ich własności. Chcemy być partnerem klienta w każdym wymiarze, także operacyjnym. Chodzi nam o zaproponowanie klientom holistycznego podejścia – dla nich i ich firm.”

Rola kobiet

Kolejną wartą zauważenia zmianą w strukturze klientów private bankingu jest wzrost ilości zamożnych kobiet, co jest pokłosiem umocnienia się roli pań w biznesie.

eprasa.pl 63fbec476a

Według raportu Grant Thornton „Polski biznes otwarty na kobiety” – opublikowanego 8 marca 2020 roku, kobiety stanowią 38 proc. wyższej kadry kierowniczej (stanowiska prezesa, miejsca w zarządzie i szefów pionów), plasując Polskę w ścisłej światowej czołówce. Wyprzedzamy chociażby Niemcy, w których kobiety takie stanowiska zajmują jedynie w 30 proc., czy Wielką Brytanię i USA (odpowiednio: 29 proc. i 28 proc.). Trend potwierdza również Zbigniew Kluza, wskazując, iż kobiety stanowią coraz liczniejszą grupę klientów bankowości prywatnej banku PKO BP – sięgającą 47 proc. – i dodając, iż:

„Przyszłość to rzeczywistość, w której będzie jeszcze więcej kobiet: przecierające szlaki kobiety inwestorki – przedsiębiorczynie, aniołowie biznesu, mentorki i menadżerki. Współpracują ze sobą w celu napędzania zmian i kształtowania przyszłości dzięki inwestycjom prowadzonym przez kobiety. Przecieramy ścieżki dla kobiet na każdym etapie ich kariery, również w finansach. Wśród klientów Bankowości Prywatnej prawie połowa to kobiety (47 proc.), dlatego po-

eprasa.pl 63fbec476a

trzeba nam coraz więcej pań, które świetnie sprawdzają się w roli doradców kluczowych klientów banku. Zrównoważone zespoły pod względem płci osiągają lepsze wyniki, łatwiej współpracują ze sobą, są wszechstronne i ukierunkowane na wspólne dobro.”

Private banking w Polsce ma krótką historię. Jednak „zaszyte w jego DNA” indywidualne podejście do klienta, przy jednoczesnym nieprzerwalnym od kilku lat wzroście zamożności społeczeństwa i rozwoju nowych sposobów dokonywania inwestycji, pozwala patrzeć z dużym optymizmem na dalsze losy tego segmentu. Pojawianie się innowacyjnych rozwiązań technologicznych na rynku może wręcz pomóc w tworzeniu jeszcze bardziej spersonalizowanej oferty, a wraz z rosnącą mobilnością klientów i globalizacją takie usługi bankowości prywatnej, jak pakiety ubezpieczeń czy wsparcie concierge będą nabierały jeszcze większego znaczenia.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Doświadczenie, które zapewnia komfort zarządzania finansami

Bankowość Prywatna PKO Banku Polskiego pozwala pomnażać potencjał finansowy i dbać o osobisty oraz rodzinny majątek najbardziej zamożnych Klientów. Łączymy środowiska Innowatorów, Inwestorów i Przedsiębiorców, żeby tworzyć nowoczesne i komplementarne rozwiązania finansowe.

Bankowość Prywatna

Odpowiedzialnie zarządzamy portfelem Państwa aktywów finansowych o wartości ponad 70 mld zł

Dziękujemy za okazane nam zaufanie!

wprost

Raport

SIŁA FIRM RODZINNYCH

PARTNER RAPORTU

LEX
KANCELARIA FINANSOWA

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

PRZYSZŁOŚĆ FIRMY A BIZNESOWA EMERYTURA

Tysiące polskich przedsiębiorców udaje się właśnie na biznesową emeryturę. Co dalej z firmami, które budowali od zera?

„WPROST” RUSZA Z CYKLEM O POLSKICH FIRMACH RODZINNYCH.

Tekst: **Szymon Krawiec**

Przez ostatnie pół roku pisaliśmy o największych firmach prywatnych działających w Polsce. Otworzyliśmy Forum Wolności Gospodarczej, które ma na celu pokazać siłę prywatnych przedsiębiorców działających u nas w kraju. Pokazywaliśmy stan polskiej gospodarki po 1989 r.

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

Badaliśmy wizerunek polskich przedsiębiorców. Stworzyliśmy kilkadziesiąt rankingów i kilkanaście raportów na temat największych gałęzi prywatnego sektora.

> *Chcemy iść dalej i tym razem w ramach Forum Wolności Gospodarczej* **SKONCENTROWAĆ SIĘ NA POLSKICH FIRMACH RODZINNYCH.**

Taki temat wybraliśmy z kilku ważnych powodów. Oto, co chcemy zrobić i o czym będziemy pisać.

Zaczynają się schody

W Polsce działa ponad 830 tys. firm rodzinnych. Rocznie wypracowują 332 mld zł przychodów. To praktycznie połowa budżetu Polski. Według ekspertów od spraw spadkowych w ciągu najbliższych paru lat połowa z tych kilkuset tysięcy firm przejdzie w ręce następnego pokolenia.

eprasa.pl 63fbec476a

I tutaj zaczynają się schody, bo właścicielom rodzinnych przedsiębiorstw wcale się nie uśmiecha, żeby biznes oddać dzieciom. Ciekawe badanie na ten temat opublikowała parę lat temu firma konsultingowa KPMG. Wyszło, że 85 proc. właścicieli firm rodzinnych planuje przekazać zarządzanie firmą następnemu pokoleniu. Ale mówimy tutaj o zarządzaniu właśnie, bo jeśli chodzi o odpowiedź na pytanie, czy właściciel przekaże własność swojej firmy dzieciom, to było za tym wyraźnie mniej, bo tylko 61 proc. ankietowanych.

W tej chwili zaczyna się rola mediów, żeby edukować, doradzać, informować i wziąć na barki tak gigantyczny temat, jakim jest sukcesja i polska przedsiębiorczość rodzinna.

Trudno nie tylko nad Wisłą

Powodów do ruszenia z takim projektem jest więcej. Przez ostatnie tygodnie cała Polska żyła przecież przyszłością imperium Zygmunta Solorza, który nagle zde-

eprasa.pl 63fbec476a

cydował się usunąć ze wszystkich spółek swoich synów. Takie historie przeżywaliśmy już wcześniej. Warto wymienić choćby przypadek Druteksu, największego producenta okien w Polsce, gdzie dzieci walczyły o swoje miejsce w biznesie.

> *Polska nie jest jakimś ewenementem.* **TEGO TYPU PRZYPADKI ZDARZAJĄ SIĘ NA CAŁYM ŚWIECIE.** *I mają jeszcze bardziej drastyczny przebieg.*

Theo Schöller od popularnej marki lodów ze swoim nazwiskiem w nazwie, prowadził swój biznes praktycznie do śmierci. Mimo tego, że miał kilku synów gotowych do przejęcia rodzinnej firmy. Ojciec nie ufał im jednak do tego stopnia, że na dwa lata przed śmiercią kazał biznes sprzedać. Nowym nabywcą okazał się odwieczny rywal Schöllera, czyli szwajcarski koncern Nestle.

Liliane Bettencourt, najbogatsza kobieta na świecie od koncernu kosmetycznego L’Oreal na 6 lat przez

eprasa.pl 63fbec476a

śmiercią w 2017 roku została ubezwłasnowolniona przez własne dziecko. Powodem była postępująca demencja miliarderki.

Kłócą się w Japonii, gdzie synowie założyciela koncernu Lotte, od 2010 r. właściciela polskiego Wedla, tak kopali pod sobą dołki o rodzinny majątek, że zostali skazani przez sąd. Na jaw wyszły oszustwa menadżerskie oraz sprzeniewierzenie setek milionów dolarów.

Był zawód i żal

Dużo na temat sukcesji mówiła Solange Olszewska, która tworzyła przecież Solarisa, największego producenta autobusów w naszej części Europy. W 2018 roku zdecydowała się jednak firmę sprzedać hiszpańskiemu koncernowi motoryzacyjnemu CAF. Kwota transakcji miała opiewać na 300 mln euro. Chociaż ma dwójkę dzieci, to w rozmowie z „Wprost” mówi, że nie była gotowa na sukcesję.

– Nie wiem, co powiedzieć, żeby dzieci się na mnie nie obraziły. Był oczywiście zawód i żal. Ale moje

eprasa.pl 63fbec476a

dzieci nie były gotowe na sukcesję. Wyrastały w innym świecie. Pod ciepłą kołderką. Chcieliśmy wszystko im dać. Nie były wystarczająco twardo chowane, jak ja z mężem. My zaczynaliśmy od niczego – tłumaczyła.

> *Żeby nie było tak pesymistycznie, to oczywiście, że* **MAMY W POLSCE MULTUM PRZYPADKÓW UDANYCH SUKCESJI.**

Krzysztof Oleksowicz przekazał synowi Inter Cars, największego sprzedawcę części motoryzacyjnych w Polsce. Piotr Voelkel akurat na Dzień Dziecka przekazał swój meblarski VOX również synowi. Bracia Koral, najwięksi producenci lodów w Polsce, oddali biznes córkom. Teresa Mokrysz z Mokate uwierzyła synowi. Zbigniew Komorowski z Bakomy, Tomasz Szukalski z Portos, Urszula Siecińska ze Suempolu, Anna Podniesińska z Rekord – tak można by jeszcze wymieniać długo. Oni wszyscy też wprowadzili nowe poko-

eprasa.pl 63fbec476a

lenia do swoich firm. A to tylko przykłady tych największych.

Bat na fundację

W sukcesji ma pomóc fundacja rodzinna – nowa instytucja w polskim prawie do zabezpieczenia rodzinnego majątku i gładkiego przejścia biznesu w ręce dzieci. W ponad rok od wprowadzenia nowych rozwiązań polscy przedsiębiorcy założyli już ponad tysiąc fundacji rodzinnych. Mówiło się o sukcesie, do czasu kiedy Ministerstwo Finansów nie zapowiedziało, że zacznie się fundacjom rodzinnym przyglądać. Oczywiście po to, żeby je mocniej opodatkować.

To też kolejna przyczyna, żeby o firmach rodzinnych pisać i mówić głośniej. Przez polski biznes przetacza się właśnie teraz fala sukcesji. Z korzyścią dla polskiej gospodarki byłoby, żeby te przedsiębiorstwa zostały w Polsce, w rękach rodziny, a nie zostały sprzedane za granicę. Takich przypadków też już mieliśmy mnóstwo.

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

W tym cyklu będziemy pisać o wielu najważniejszych dla firm rodzinnych sprawach. O tym, jak wychować spadkobiercę, jak nie dać się syndromowi króla Karola III, który na koronę czekał przecież 74 lata, jakie są główne grzechy sukcesji, jak rodzice powinni traktować dzieci w biznesie i na odwrót, jak dzieci powinny rozumieć rodziców. Pokażemy największe firmy rodzinne w Polsce, pokażemy, jak sukcesja wygląda za granicą, pokażemy najbardziej udane sukcesje w Polsce. I na tym nie koniec.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

Fot. Piotr Woźniakiewicz

FIRMY RODZINNE SĄ KLUCZOWE DLA GOSPODARKI

Dr n. pr. Małgorzata Rejmer

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

Firmy rodzinne odgrywają kluczową rolę w gospodarce wielu krajów, w tym także w Polsce. Ich **DŁUGOTERMINOWA WIZJA, SILNE WIĘZI RODZINNE ORAZ ZDOLNOŚĆ DO PRZETRWANIA ZMIENIAJĄCYCH SIĘ WARUNKÓW GOSPODARCZYCH CZYNIĄ JE FILAREM GOSPODARKI,** *zarówno lokalnie, jak i globalnie. Jakie wyzwania i możliwości stoją przed nimi w Polsce?*

Tekst: **Dr n. pr. Małgorzata Rejmer**

Nie istnieje jedna, powszechnie przyjęta definicja firmy rodzinnej. Najczęściej przyjmuje się, że firma rodzinna to przedsiębiorstwo, które jest kontrolowane i zarządzane przez członków jednej rodziny, a jej przetrwanie, sukces i długoterminowy rozwój mają na celu prze-

eprasa.pl 63fbec476a

kazywanie wartości oraz własności następcom prawnym. Najbardziej oczekiwanym przez założycieli biznesu modelem sukcesji jest oczywiście sukcesja pokoleniowa. Stanowi ona jednak zaledwie 10% skutecznie przeprowadzonych zmian właścicielskich, co oznacza, że właściciele firm sięgają także po inne rozwiązania, takie jak sukcesja w gronie wspólników czy sukcesja z udziałem kadry menedżerskiej. Sprzedaż firmy również może być realizacją koncepcji sukcesyjnej, pod warunkiem, że jej celem pozostaje utrzymanie ciągłości firmy, a nie jej likwidacja.

Dr n. pr. Małgorzata Rejmer

– ekspertka ds firm rodzinnych i sukcesji, założycielka firmy rodzinnej Kancelarii Finansowej Lex i Przewodnicząca Komisji ds. Firm Rodzinnych i Partnerskich BCC.

WWW.KF-LEX.PL

eprasa.pl 63fbec476a

W Polsce, zgodnie z różnymi badaniami, **FIRMY RODZINNE STANOWIĄ NAWET 60-70% WSZYSTKICH PRZEDSIĘBIORSTW,** *co czyni je jednym z filarów krajowej gospodarki. Wypracowują ponad 70% polskiego PKB, tworząc około 8 milionów miejsc pracy.*

Firmy te działają w różnych sektorach – od produkcji, przez usługi, aż po rolnictwo – i mają ogromny wpływ na rozwój zarówno lokalnych społeczności, jak i całego kraju.

Proces sukcesji - wyzwanie dla firm rodzinnych

Jednym z największych wyzwań stojących przed firmami rodzinnymi jest proces sukcesji. Pragnieniem większości właścicieli firm jest zapewnienie ciągłości biznesu poprzez przekazanie go kolejnym pokoleniom. Tymczasem sukcesja pokoleniowa stanowi zaledwie

eprasa.pl 63fbec476a

10% skutecznie przeprowadzonych zmian właścicielskich. Oznacza to, że firmy rodzinne w Polsce często szukają alternatywnych rozwiązań, jak sukcesja wśród wspólników czy kadry menedżerskiej.

Brak planów sukcesyjnych jest jednym z głównych powodów, dla których firmy rodzinne nie przetrwają zmiany pokoleniowej. Proces sukcesji nie polega wyłącznie na przekazaniu własności, ale także na przygotowaniu następnego pokolenia do zarządzania firmą, co często wiąże się z koniecznością rozwiązywania konfliktów wewnętrznych i zachowania integralności wartości rodzinnych.

Kluczowe filary tożsamości firm rodzinnych

Tożsamość firmy rodzinnej opiera się na kilku fundamentalnych filarach:

1. WARTOŚCI RODZINNE I DŁUGOTERMINOWA WIZJA

W firmach rodzinnych wartości takie jak zaufanie, lojalność, odpowiedzialność oraz dążenie do stabilności

eprasa.pl 63fbec476a

są często silniej obecne niż w przedsiębiorstwach korporacyjnych. Decyzje są podejmowane z myślą o stabilnym rozwoju na przestrzeni dziesięcioleci, co sprzyja długowieczności.

2. ADAPTACJA I INNOWACYJNOŚĆ

Firmy rodzinne muszą przez lata dostosowywać się do zmieniających się realiów społecznych, ekonomicznych i technologicznych. Zdolność do ewolucji przy zachowaniu kluczowych wartości jest jednym z głównych czynników pozwalających im przetrwać. Wiele firm rodzinnych inwestuje w innowacje i potrafi szybko reagować na zmiany, co umożliwia im przetrwanie w konkurencyjnym środowisku.

3. ELASTYCZNOŚĆ W ZARZĄDZANIU

Rodzinne firmy są często bardziej zwinne niż duże korporacje, co pozwala im na szybsze podejmowanie decyzji i dostosowanie się do zmieniających się warunków rynkowych. Dzięki temu mogą oferować bardziej

eprasa.pl 63fbec476a

spersonalizowane podejście do klientów i lepiej dostosowywać swoją ofertę.

4. ZAANGAŻOWANIE W LOKALNE SPOŁECZNOŚCI

Wiele firm rodzinnych, zwłaszcza w Polsce, ma głębokie związki z lokalnymi społecznościami, w których działają. To przekłada się na większe zaangażowanie w działania społeczne oraz odpowiedzialność za lokalny rozwój. Dzięki temu budują lojalność klientów i partnerów biznesowych, a także stabilną reputację.

Znaczenie firm rodzinnych na świecie

Na arenie międzynarodowej firmy rodzinne mają różne oblicza, w zależności od kultury, tradycji biznesowej i gospodarki danego kraju. Jednak pewne elementy są wspólne dla większości z nich.

– W Europie, w krajach takich jak Niemcy, Włochy czy Francja, firmy rodzinne są fundamentem gospo-

eprasa.pl 63fbec476a

darki. W Niemczech termin „Mittelstand” odnosi się do średnich firm rodzinnych, które są kluczowym elementem eksportowej potęgi kraju.

– W Ameryce Północnej, w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, firmy rodzinne często działają w strukturze bardziej korporacyjnej, ale ich wartości rodzinne są nadal widoczne. Przykładem mogą być takie giganty jak Walmart czy Ford.

– W krajach azjatyckich, takich jak Japonia, Korea Południowa czy Indie, firmy rodzinne mają długą tradycję sukcesji i przekazywania biznesu z pokolenia na pokolenie. Japonia słynie z firm działających nieprzerwanie od setek lat.

Najstarsze firmy rodzinne na świecie i w Polsce

Najstarszym biznesem rodzinnym na świecie jest firma Hoshi Ryokan, założona w 718 roku. To jeden z najstarszych hoteli na świecie, prowadzony przez tę samą rodzinę od ponad 46 pokoleń. Do niedawna

eprasa.pl 63fbec476a

palmę pierwszeństwa dzierżyła firma Kongo Gumi, założona w 578 roku, specjalizująca się w budowie i renowacji świątyń buddyjskich. Choć w 2006 roku firma została przejęta przez Takamatsu Construction Group z powodu problemów finansowych, nadal działa, a część rodziny Kongo pozostaje zaangażowana w jej zarządzanie.

Château de Goulaine to najstarsza działająca firma w Europie, założona około 1000 roku we Francji. Firma ta, będąca jednocześnie zamkiem i winnicą, pozostaje w rękach rodziny Goulaine od ponad tysiąca lat.

Najstarszą działającą firmą rodzinną w Ameryce Północnej jest Shirley Plantation, założona w 1613 roku w stanie Wirginia, USA. Plantacja ta, będąca własnością rodziny Hill-Carter od 11 pokoleń, początkowo specjalizowała się w uprawie tytoniu, a dziś zajmuje się turystyką i ochroną dziedzictwa kulturowego.

eprasa.pl 63fbec476a

W Polsce **NAJSTARSZĄ FIRMĄ RODZINNĄ JEST APTEKA POD ZŁOTYM LWEM WE WROCŁAWIU, ZAŁOŻONA W 1773 ROKU.** *Apteka ta funkcjonuje od ponad 250 lat i nadal jest prowadzona przez kolejne pokolenia farmaceutów. Przetrwała wiele zmian historycznych, łącząc tradycyjne podejście do farmacji z nowoczesnymi rozwiązaniami.*

Wyzwania i perspektywy dla firm rodzinnych w Polsce

Polskie firmy rodzinne stoją przed wyzwaniami związanymi z sukcesją i profesjonalizacją zarządzania. Pierwsze pokolenie przedsiębiorców, które zakładało firmy w latach 90., powoli przekazuje pałeczkę swoim dzieciom. Proces ten nie zawsze przebiega bezproblemowo, a brak przygotowania do sukcesji często prowadzi do problemów w kontynuacji działalności.

eprasa.pl 63fbec476a

Jednym z kluczowych wyzwań jest także profesjonalizacja zarządzania. Coraz częściej firmy rodzinne korzystają z zewnętrznego doradztwa w zakresie sukcesji, zarządzania majątkiem i planowania strategicznego, aby zapewnić stabilny rozwój i przekazanie firmy kolejnym pokoleniom.

Firmy rodzinne, zarówno w Polsce, jak i na świecie, odgrywają kluczową rolę w gospodarce dzięki swoim silnym wartościom, długoterminowej wizji oraz zdolności do adaptacji. Jednak, aby kontynuować swój rozwój, muszą sprostać wyzwaniom związanym z sukcesją oraz dostosowaniem się do zmieniających się warunków rynkowych.

LEX
KANCELARIA FINANSOWA

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

Fot. Piotr Woźniakiewicz

FIRMY RODZINNE OKIEM ICH ZAŁOŻYCIELI

Dr n.pr. Małgorzata Rejmer i dr r.pr. Dawid Rejmer, Kancelaria Finansowa LEX

eprasa.pl 63fbec476a

Siła Firm Rodzinnych

FIRMY RODZINNE W POLSCE ODGRYWAJĄ WYJĄTKOWĄ ROLĘ W GOSPODARCE, STANOWIĄC SOLIDNY FILAR PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I STABILNOŚCI. *Od lat 90. przeszły długą drogę, by stać się ważnym elementem rynku, który generuje około 70% polskiego PKB.* **CZĘSTO JEDNAK SPOTYKAJĄ SIĘ Z WYZWANIAMI, KTÓRE SĄ TRUDNIEJSZE DO PRZEZWYCIĘŻENIA W PORÓWNANIU Z KORPORACJAMI.** *W tym artykule oddajemy głos pionierom polskiej gospodarki, którzy stawili czoła zmianom i zbudowali firmy o długoterminowej wizji.*

Tekst: **Dr n. pr. Małgorzata Rejmer, Dr r.pr. Dawid Rejmer**

Bazując na wypowiedziach założycieli firm rodzinnych, przyglądamy się, jak zmieniły się warunki prowadzenia biznesu, jakie wyzwania stoją przed firmami oraz jak dostosowują się do zmieniającego się świata.

eprasa.pl 63fbec476a

Kondycja firm rodzinnych - porównanie z przeszłością

Założyciele firm rodzinnych, którzy rozpoczęli działalność na początku lat 90., często wspominają, jak różne były warunki gospodarcze na przestrzeni lat. Jarosław Zieliński, właściciel firmy Polkorn (piekarnie i cukiernie), opisuje lata 90. jako okres dynamicznego rozwoju, lecz również „szlachetnego dyletantyzmu”, kiedy to wielu przedsiębiorców działało intuicyjnie. Wspomina, że: „biznes zaczynał się od podróży służbowych fiatem 126p lub 125p z przyczepką lub bez - ewentualnie od jakiegoś innego niemieckiego samochodu osobowego z NRD lub RFN”. W porównaniu do tamtych czasów, obecne warunki prowadzenia firmy wymagają o wiele większej znajomości technologii oraz specjalistycznej wiedzy. To co się nie zmieniło to znaczenie właściciela jako lidera – wizjonera, który potrafi czytać rynek i diagnozować zmieniające się potrzeby szerokiego kręgu interesariuszy (klientów, pracowników, kontrahentów).

eprasa.pl 63fbec476a

Osoby zakładające biznes w latach dziewięćdziesiątych lub na początku dwutysięcznych podkreślają, że paradoksalnie wówczas było łatwiej. „Rozpoczęcie działalności 25 lat temu stwarzało mniej zagrożeń i pozwalało na dynamiczny rozwój firmy” podkreśla Krzysztof Urbański z firmy Alan (branża meblarska).

Marzena Szczotkowska-Topić z Renexu (automatyka i robotyka) podkreśla, że obecna sytuacja jest trudniejsza, a warunki prowadzenia działalności gospodarczej zmieniły się na niekorzyść, co znacznie utrudnia rozwój. Jej zdaniem główne problemy to wzrost kosztów pracy, niestabilność legislacyjna i zmieniające się przepisy fiskalne. Ta niestabilność powoduje, że przedsiębiorcy muszą podejmować decyzje bardziej zachowawcze, co często hamuje dynamiczny rozwój.

Magdalena Czyż z sieci Smakosz (branża spożywcza) dodaje, że w odpowiedzi na te zmiany, przedsiębiorstwa muszą inwestować w nowoczesne technologie i cyfryzację: „Biznesy rodzinne przeszły ogromną transformację, korzystając z doświadczeń doradców

eprasa.pl 63fbec476a

podatkowych oraz finansowych. Wprowadzamy cyfryzację, automatyzację, wizualizację procesów, by sprostać wymaganiom rynku.”

Te opinie znajdują potwierdzenie w danych. Jeszcze w 2017 roku Polska zajmowała 27 miejsce w rankingu Doing Business. **W 2019 ROKU SPADŁA JUŻ NA 40 MIEJSCE. SYTUACJA NIE POPRAWIA SIĘ – WEDŁUG RAPORTU GBCI Z 2024 R. SPOŚRÓD WSZYSTKICH PAŃSTW UE,** *Polska jest siódmym krajem w UE, w którym najtrudniej jest prowadzić biznes.*

Wyzwania stojące przed firmami rodzinnymi w Polsce

Obecna sytuacja rynkowa wiąże się z licznymi wyzwaniami. Jednym z najczęściej wymienianych proble-

eprasa.pl 63fbec476a

mów jest konieczność konkurowania z dużymi korporacjami, które mają znacznie większe zasoby finansowe i technologiczne. „Firmy rodzinne stoją przed wyzwaniem konkurencji z korporacjami dysponującymi kapitałem finansowym i ludzkim oraz z podmiotami umieszczonymi w krajach z tanią siłą roboczą i liberalną polityką środowiskową” – zaznacza Maria Karbowska z firmy PAK (produkcja opakowań foliowych).

Dariusz Borecki z CTI (budownictwo sieci gazowych) zwraca uwagę na brak wykwalifikowanej kadry: „Ogromnym wyzwaniem okazuje się brak wykwalifikowanej siły roboczej, co jest konsekwencją niżu demograficznego oraz emigracji pracowników.” Dariusz Borecki wskazuje również na trudności związane z nieadekwatnym systemem kształcenia, który nie odpowiada na potrzeby rynku pracy.

Polityka państwa również nie sprzyja firmom rodzinnym. Zbyt wysokie koszty pracy, w tym gwał-

eprasa.pl 63fbec476a

towny wzrost płacy minimalnej, zmuszają przedsiębiorców do przenoszenia produkcji za granicę. Marzena Szczotkowska-Topić z firmy Renex podkreśla: W związku z podwyższoną płacą minimalną, wiele większych firm rodzinnych poszukuje tańszych rynków i przenosi swoje inwestycje z Polski do innych krajów.” Za tempem wzrostu płac nie podąża polityka państwa służąca faktycznemu rozwojowi przedsiębiorczości. A to rodzi konsekwencje powrotu do szarej strefy, zwłaszcza w branżach szczególnie na to podatnych (np. budownictwo, gastronomia). Wzrost wynagrodzeń jest nieproporcjonalnie wysoki do tempa wzrostu przychodów w firmach rodzinnych. „Właściciele poszukują różnych sposobów na utrzymanie się na rynku. Jednym z nich jest mniejsze zaangażowanie w finansowanie nowych inwestycji. Jest to jednak polityka krótkowzroczna” – dodaje Bogumił Zach z firmy Ronet (produkcja sprężyn).

eprasa.pl 63fbec476a

Wyzwania przed jakimi staje środowisko firm rodzinny tak podsumowuje Dariusz Jasiński z firmy Darpol (produkcja części do pojazdów szynowych) - **„GŁÓWNE WYZWANIE DLA FIRM: SUKCESJA, POKONANIE MENTALNE GRANIC NIEMOŻNOŚCI DZIAŁANIA, WEJŚCIE NA RYNKI ZAGRANICZNE,** *umiejętność poruszania się w niestabilnym polskim prawie, relacje z pracownikami”.*

Powyższe wypowiedzi pokazują, jak ważny jest dialog ze środowiskiem firm rodzinnych. Potrafią one wskazać, w jakich obszarach polityka gospodarcza państwa jest w długim terminie szkodliwa i co należy zmienić. Wynika to z wieloletniej perspektywy firm rodzinnych, która z założenia wykracza poza standardową 4-letnią perspektywę polityczną.

eprasa.pl 63fbec476a

Dostosowanie się do zmian – szansa dla firm rodzinnych

Mocną stroną firm rodzinnych jest szybkość podejmowania decyzji oraz zaangażowanie osobiste członków rodziny w budowanie firmy. „Jest szansa, że wróci szacunek dla ludzi prowadzących firmy rodzinne” – wyraża nadzieję Dorota Szcześniewska z firmy Arkas (handel hurtowy).

„Firmy rodzinne patrzą w długiej perspektywie, więc często są w stanie w pewnych zakresach przeczekać kryzys i doinwestowywać biznes w trudnych czasach z kapitału prywatnego” – podkreśla Marzena Szczotkowska – Topić z firmy Renex.

Firmy rodzinne są gotowe na dynamiczne zmiany i elastyczne podejście do biznesu. Jak podkreśla Zenon i Mariola Polińscy z firmy Transpol (kopalnie kruszywa) „w mniejszych firmach decyzyjność i elastyczność jest na zdecydowanie lepszym poziomie, lepszy jest również kontakt z pracownikami co pozwala szybciej reagować na ewentualne problemy”. Firmy ro-

eprasa.pl 63fbec476a

dzinne są kreatywne w podejściu do różnych rozwiązań. Szukają niestandardowych rozwiązań i często ryzykują więcej niż korporacje. Coraz dynamiczniej wdrażają nowe technologie, zaczynają definiować swoje miejsce w świecie AI.

> *„Mocne strony firm rodzinnych upatruję w wąskiej specjalizacji,* **WYTWARZANIU PRODUKTÓW UNIKATOWYCH LUB USŁUG W DANEJ BRANŻY ORAZ SZYBKOŚCI REAKCJI NA POJAWIAJĄCE SIĘ TRENDY”** *– podkreśla Maria Karbowska z firmy PAK.*

Wyzwaniem współczesnych firm rodzinnych jest bez wątpienia globalizacja i cyfryzacja procesów biznesowych. Istnieje konieczność adaptacji do nowych warunków rynkowych. Często trzeba działać pod presją, a jednocześnie być otwartym na zmiany i innowacje. Wprowadzanie nowych technologii, reorganizacja

eprasa.pl 63fbec476a

struktur zarządzania oraz dostęp do globalnych rynków mogą stać się sposobem na ucieczkę do przodu polskich firm rodzinnych.

Proces sukcesji - kluczowe wyzwania i wskazówki

Sukcesja w firmach rodzinnych to temat, który budzi zarówno nadzieję, jak i niepewność. Wielu właścicieli obawia się, czy młodsze pokolenie będzie chciało przejąć stery w firmie i czy będą na to gotowi. Na przestrzeni ostatnich lat widać zasadniczą zmianę rozumienia, czym jest sukcesja dla firmy rodzinnej. Właściciele wskazują na sukcesję jako warunek przetrwania firmy, jako największe wyzwanie, przed którym stają, ale także jako szansę na zbudowanie biznesu nie na lata, a na pokolenia.

Bogumił Zach z Ronetu opowiada o swojej historii sukcesji: „Przeprowadzona sukcesji zapewniła ciągłość działania, liderstwa w przedsiębiorstwie i zabezpieczyła przyszłość firmy. Największym za-

eprasa.pl 63fbec476a

skoczeniem była sytuacja, gdzie moje dzieci (3) wraz ze swoimi połówkami zrezygnowali z dotychczasowej pracy i pracują w firmie naprawdę rodzinnej. Tym samym wnosząc swoje dotychczasowe doświadczenie co z kolei przełożyło się na rozwój firmy. Poprzez sukcesję zabezpieczono finansowanie seniorom.”

> *Równie często słyszy się jednak słowa obawy i niepewności (***CZY DZIECI BĘDĄ CHCIAŁY PRZEJĄĆ FIRMĘ W WARUNKACH NIESPRZYJAJĄCYCH PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W POLSCE,** *czy będę wiedział, jak ich wdrożyć do biznesu, jak przeprowadzić proces zmiany właścicielskiej, żeby był skuteczny i bezpieczny).*

Ci, co przygotowali się na zmianę właścicielską lub jej dokonali podkreślają, że jest to proces. A jeśli tak,

eprasa.pl 63fbec476a

nie może być mowy o żadnym pochopnym i nieprzemyślanym działaniu.

„Dobrze jest poświęcić czas na wybór najlepszego partnera. Sukcesja to nie są sprawy szybkie a proces nie jest krótki. Czy warto? Zdecydowanie tak, bo odczuwam spokój o moje finanse, a mój majątek jest profesjonalnie zabezpieczony” – dzieli się swoim doświadczeniem Piotr Kciuk z firmy Pk Components (handel surowcami do produkcji suplementów diety).

Sukcesja wymaga działania na wielu polach równolegle. „W niektórych przypadkach należałoby zapewne zacząć od pracy z psychologiem czy terapeutą oraz ze specjalistą od kompetencji miękkich w celu zgromadzenia wiedzy o członkach rodziny i ich przygotowaniu do podjęcia wyzwań właścicielskich i zarządczych. Może to ułatwić nestorowi podjęcie racjonalnych decyzji zmierzających do konsolidacji majątku firmy - z jednej strony, a z drugiej - sprawiedliwego podziału korzyści dla wszystkich członków

eprasa.pl 63fbec476a

gniazda rodzinnego” – podkreśla Jarosław Zieliński z firmy Polkorn.

Profesjonalnie przeprowadzony proces sukcesji pozostaje w interesie nie tylko samej rodziny biznesowej, ale zdecydowanie całej gospodarki. Potrzebne są programy edukacyjne skierowane do pokolenia potencjalnych następców prawnych. Jak podkreśla Marzena Szczotkowska – Topić z firmy Renex „młodzież musi zobaczyć wartość w angażowaniu się w biznesy rodzinne i powinna widzieć wyraźne poparcie organów państwa, które wspierają i promują przedsiębiorczość oraz doceniają wkład firm rodzinnych w budowanie gospodarki”.

Sukcesja wymaga także wsparcia ustawodawcy. Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji fundacji rodzinnej jest długo wyczekiwanym rozwiązaniem. Środowisko firm rodzinnych apeluje o stabilność przepisów, w szczególności tych służących trwałości biznesów na pokolenia. Mamy w świecie przykłady przepisów w zakresie fundacji rodzin-

eprasa.pl 63fbec476a

nej, które właściwie nie zmieniły się od 100. lat (np. Lichtenstein). Warto sięgać po sprawdzone wzorce w zakresie kultury tworzenia prawa.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

LEX KANCELARIA FINANSOWA

Materiał opracowany przez ekspertów w zakresie firm rodzinnych:

Dr n.pr. Małgorzata Rejmer, ekspertka ds firm rodzinnych i sukcesji, założycielka firmy rodzinnej Kancelarii Finansowej Lex, Prezes Zarządu Kancelarii Finansowej LEX i Przewodnicząca Komisji ds. Firm Rodzinnych i Partnerskich BCC.

Dr r.pr. Dawid Rejmer, radca prawny i finansista, Partner Zarządzający Kancelarii Finansowej LEX.

Małgorzata i Dawid Rejmerowie jako pierwsi w Polsce złożyli wniosek o rejestrację fundacji rodzinnej

WWW.KF-LEX.PL

eprasa.pl 63fbec476a

PARTNERZY DODATKU

estí life
WIEDZA ZDROWIE URODA

MARKO
JEWELLERY MADE IN POLAND

Ethere

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. shutterstock

SZTUKA DBANIA O SIEBIE: PIĘKNO CIAŁA I DUSZY

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Codzienne rytuały pielęgnacyjne, zdrowe odżywianie, aktywność fizyczna i chwile medytacyjnego spokoju to narzędzia, które pozwalają czuć się lepiej we własnym ciele, na każdym etapie życia. **W HARMONII MIĘDZY CIAŁEM A DUSZĄ ODNAJDUJEMY SWOJE NAJPIĘKNIEJSZE OBLICZE.**

Tekst: **Paulina Zaborowska**

W dzisiejszym zabieganym świecie, dbanie o siebie to już nie tylko kwestia estetyki, ale świadome podejście do zdrowia fizycznego i emocjonalnego. Kobiety, które osiągnęły sukces, doskonale wiedzą, że inwestowanie w siebie to nie luksus, a konieczność, która przynosi owoce zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym.

eprasa.pl 63fbec476a

Piękna skóra to zdrowa skóra

Skóra to nasza wizytówka – zarówno w kontaktach prywatnych, jak i zawodowych. Dbanie o cerę nie polega wyłącznie na używaniu najdroższych kosmetyków, ale na odpowiednio dobranej pielęgnacji, dostosowanej do potrzeb i wieku. Kluczowa jest tutaj codzienna rutyna, oparta na trzech filarach: oczyszczanie, nawilżanie i ochrona.

Oczyszczanie skóry to podstawa – zanieczyszczenia, sebum i makijaż codziennie osadzają się na twarzy, blokując pory i przyspieszając procesy starzenia. Warto wybierać produkty delikatne, które nie naruszają bariery hydrolipidowej skóry, a jednocześnie skutecznie ją oczyszczają. Regularne peelingi enzymatyczne lub delikatne mechaniczne złuszczanie pomagają usunąć martwy naskórek, przywracając skórze blask i promienność.

Kolejnym krokiem w pielęgnacji jest nawilżanie. Nawet cera tłusta potrzebuje odpowiedniej dawki nawilżenia, by zachować równowagę. Kremy bogate w kwas

eprasa.pl 63fbec476a

hialuronowy, kolagen, ceramidy czy oleje roślinne są idealnym wyborem, aby skóra była elastyczna i jędrna.

Niezwykle istotna jest także ochrona przed promieniowaniem UV. Niezależnie od pory roku, kremy z filtrem przeciwsłonecznym SPF powinny być obowiązkowym elementem pielęgnacji. Promienie UV przyczyniają się do przedwczesnego starzenia skóry, dlatego tak ważne jest ich blokowanie, aby zachować młody wygląd na dłużej.

Zadbaj o siebie od wewnątrz

To, co nakładamy na skórę, jest ważne, ale równie istotne jest to, co spożywamy. Zrównoważona dieta bogata w antyoksydanty, witaminy i minerały wspiera zdrowie cery i całego organizmu. Regularne spożywanie owoców i warzyw, pełnych błonnika, witaminy C oraz E, przyczynia się do poprawy elastyczności skóry. Kwasy omega-3, które znajdziemy w tłustych rybach, orzechach i nasionach, działają przeciwzapalnie, co pomaga utrzymać cerę w dobrej kondycji.

eprasa.pl 63fbec476a

Nie można też zapominać o odpowiednim nawodnieniu organizmu. Picie co najmniej dwóch litrów wody dziennie pomaga utrzymać właściwe nawodnienie skóry, co przekłada się na jej zdrowy wygląd. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na unikanie nadmiaru cukru i przetworzonej żywności, które mogą prowadzić do stanów zapalnych i problemów skórnych, takich jak trądzik.

Aktywność fizyczna: klucz do zdrowego ciała

Dbanie o ciało to nie tylko pielęgnacja skóry, ale także regularna aktywność fizyczna, która wpływa na nasze samopoczucie, zdrowie i wygląd. Ćwiczenia pomagają w utrzymaniu smukłej sylwetki, wzmacniają mięśnie, a także poprawiają krążenie, co korzystnie wpływa na kondycję skóry.

Świadome kobiety rozumieją, że luksus polega nie na ilości godzin spędzonych na siłowni, ale na jakości podejścia do ćwiczeń. Popularne formy aktywności to joga, pilates, trening personalny czy sesje cardio z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

eprasa.pl 63fbec476a

Warto także rozważyć treningi indywidualne z trenerem personalnym, który dopasuje plan ćwiczeń do indywidualnych potrzeb. Takie rozwiązanie nie tylko zapewnia najlepsze efekty, ale także pozwala na większą elastyczność czasową, co jest kluczowe dla kobiet prowadzących intensywny tryb życia. Regularne ćwiczenia wzmacniają ciało, poprawiają wydolność organizmu, a także wspomagają procesy metaboliczne, co przekłada się na lepszą kondycję skóry i ogólny stan zdrowia.

Harmonia ducha: medytacja i mindfulness

Współczesne kobiety sukcesu wiedzą, że dbanie o siebie to także troska o zdrowie psychiczne i duchowe. Medytacja, mindfulness, a także praktyki jogi pomagają osiągnąć wewnętrzny spokój i równowagę. W dzisiejszych czasach, kiedy presja zawodowa i prywatna jest tak duża, umiejętność zatrzymania się i skupienia na chwili obecnej jest kluczowa.

Regularna medytacja może zmniejszyć poziom stresu, poprawić koncentrację i zwiększyć poczucie

eprasa.pl 63fbec476a

harmonii. Badania pokazują, że osoby, które medytują, lepiej radzą sobie z wyzwaniami dnia codziennego, mają lepszy sen, a także cieszą się lepszym zdrowiem psychicznym. Medytacja pomaga także w zrozumieniu swoich emocji i ich akceptacji, co przyczynia się do lepszego samopoczucia i większej satysfakcji z życia.

Mindfulness, czyli uważność, to praktyka polegająca na świadomym przeżywaniu chwili obecnej. Może to być tak proste, jak skupienie się na oddechu, smakowaniu posiłku czy spacerze w przyrodzie. Uważność uczy nas doceniania małych rzeczy i bycia bardziej obecnym w swoim życiu, co wpływa na ogólne poczucie szczęścia.

Piękno w równowadze

Pielęgnacja ciała i ducha to proces, który nie wymaga przesady ani skomplikowanych rytuałów – kluczowe jest znalezienie równowagi, która pasuje do stylu życia, potrzeb i wartości. Dbając o swoje ciało, skórę i zdrowie, nie tylko pielęgnuje się swój wygląd, ale również

eprasa.pl 63fbec476a

buduje swoją wewnętrzną siłę, która przekłada się na lepsze samopoczucie, większą pewność siebie i gotowość do stawiania czoła codziennym wyzwaniom.

Zewnętrzne piękno jest odbiciem wewnętrznej równowagi. Dlatego tak ważne jest holistyczne podejście do dbania o siebie – łączące troskę o ciało z uważnością na potrzeby umysłu i duszy. Regularna pielęgnacja skóry, odpowiednia dieta, aktywność fizyczna oraz duchowe praktyki, takie jak medytacja czy joga, to filary zdrowego, spełnionego życia. Piękno to harmonia pomiędzy tym, jak się czujemy, a tym, jak wyglądamy.

Dbanie o siebie w sposób zrównoważony to inwestycja w długowieczność, zdrowie i poczucie szczęścia. Kobiety, które potrafią połączyć troskę o ciało i ducha, żyją bardziej świadomie, cieszą się lepszym zdrowiem, a ich skóra i ciała odwdzięczają się im promiennym wyglądem.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Biżuteria inspirowana
światowej sławy dziełami Gustava Klimta,
oprawiona 18kt złotem i diamentami.

Kolekcja „The Golden Kiss” to
geometryczna gra złotem, przedstawiająca
miłosną więź – prostokąty symbolizują
energię męską w uścisku kobiecych
spiral i okręgów.

FREYWILLE®
18 kt &

61-888 Poznań
Stary Browar, Półwiejska 42
Tel: +48 616 671 394

FREYWILLE.COM • MADE IN VIENNA

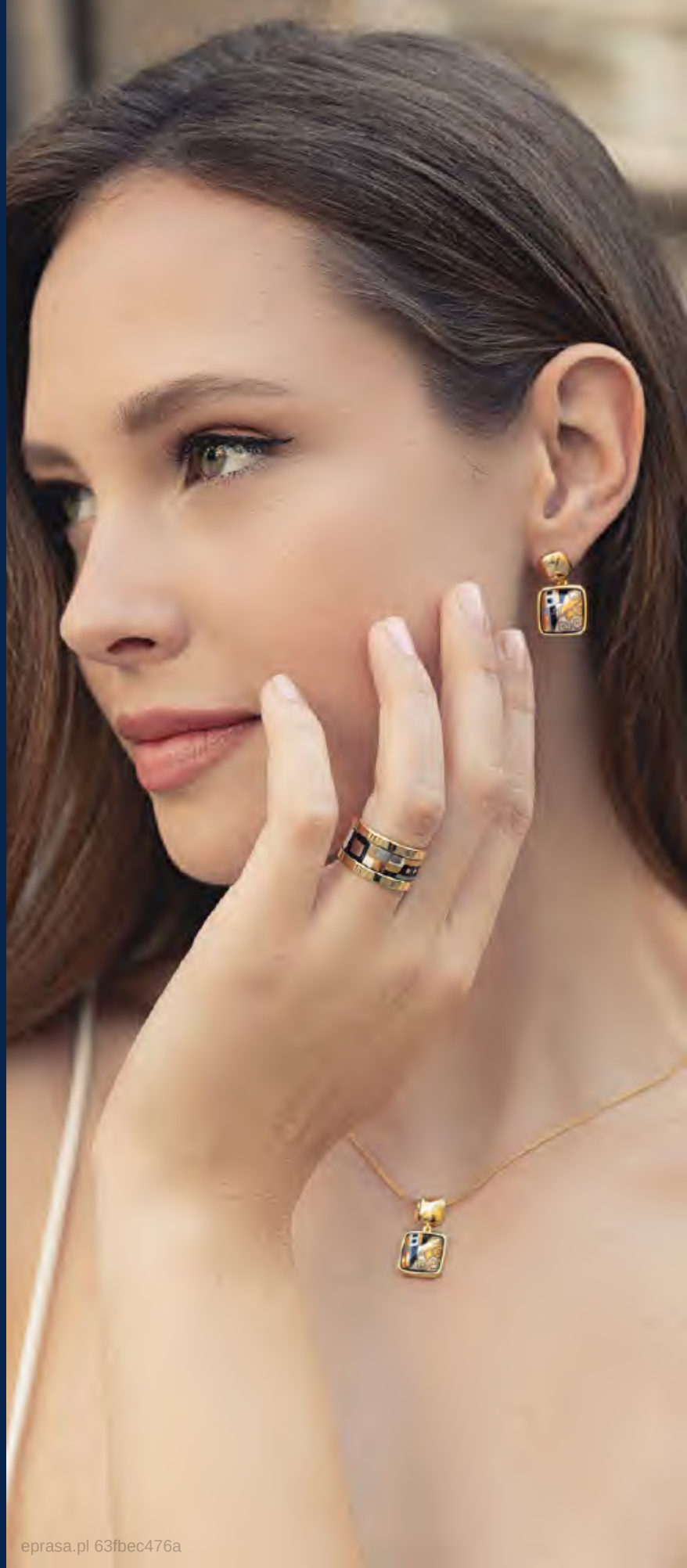

eprasa.pl 63fbec476a

Producent biżuterii z brylantami

MARKO

JEWELLERY MADE IN POLAND

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

TRĄDZIK W DOROSŁOŚCI – JAK Z NIM WALCZYĆ?

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Trądzik kojarzy nam się głównie z okresem dojrzewania. Ale **CO, JEŚLI LAT PRZYBYWA, A TRĄDZIK NIGDZIE SIĘ NIE WYBIERA?** *Dlaczego tak się dzieje? Czas się z tym rozprawić!*

Tekst: **Jan Matura**

Trądzik to wróg niełatwy do okiełznania. Powodów jego powstania może być mnóstwo i nie zawsze łatwo je ustalić. Czasem wszystko zaczyna się od genów – tłusta cera sprzyja zapychaniu gruczołów łojowych, a to prosta droga do stanów zapalnych. Na szczęście odpowiednia codzienna pielęgnacja, złuszczanie skóry oraz stabilizowanie poziomu sebum mogą pomóc. Ale uwaga! Konsekwencja to klucz. Wystarczy jedna noc z niezmytym makijażem na twarzy, a krostki zrobią sobie z twojej skóry plac zabaw na kolejne tygodnie.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Co za dużo to niezdrowo

Co ciekawe, niekiedy zbyt intensywna pielęgnacja może być równie szkodliwa jak jej brak. Zasada „im więcej, tym lepiej” nie działa w przypadku skóry. Przestymulowana i zbyt obciążona może zareagować stanem zapalnym.

Doświadczony kosmetolog jest w stanie dobrać zbilansowany plan pielęgnacji oparty na kilku preparatach, które celują idealnie w potrzeby skóry i odpowiednio się uzupełniają. Warto skorzystać z takiej porady i dobrać kilka jakościowych kosmetyków zamiast kupować na chybił trafił, bo promocja albo spodobało nam się opakowanie. Kosmetolog poleci sprawdzone marki, których składów i jakości jest pewien.

Dieta i układ hormonalny

Kobieca gospodarka hormonalna, a zwłaszcza funkcjonowanie jajników i tarczycy, może siać spustoszenie na skórze. Kiedy hormony szaleją, często cera

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

jako pierwsza ponosi straty. Niestety, bez odpowiednich badań i unormowania stanu zdrowia trudno liczyć na trwałe pozbycie się problemu. Czasami trądzik ma również podłoże bakteryjne, wirusowe czy grzybicze.

Jedną z najczęstszych przyczyn wyprysków jest zła dieta. Wysoko przetworzone produkty, mało błonnika, a także niedobory pokarmowe to gotowy przepis na trądzik. Niekiedy problem jest poważniejszy i wynika z zaburzenia funkcjonowania układu pokarmowego. Wszelkie choroby na tym podłożu, nie tylko alergie i nietolerancje pokarmowe, ale też złej jakości flora jelitowa czy zaburzenia metabolizmu cukrów również mogą objawiać się na cerze.

Jak odzyskać kontrolę nad cerą?

Ostatecznie, by wygrać wojnę z trądzikiem, trzeba spojrzeć na swoje ciało holistycznie. Stres, nieprawidłowy cykl okołodobowy, problemy z jelitami –

eprasa.pl 63fbec476a

wszystko to może odbić się na cerze. Czasami potrzeba trochę czasu, aby zidentyfikować źródło problemu, ale warto! Tylko zdrowe ciało będzie w stanie zapewnić ci zdrową promienną skórę.

KLINIKA ESTI LIFE

estí lífe

WIEDZA ZDROWIE URODA

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

estí lífe

WIEDZA ZDROWIE URODA

Tutaj wiedza i profesjonalizm łączą się z życzliwością i troską.

Pokochaj Siebie

I SWOJE ODBICIE
Z
estí lífe

estilife
estilifewarszawa
estilifewarszawa

KOSMETOLOGIA
MEDYCYNA ESTETYCZNA
LECZENIE TRĄDZIKU
TERAPIE ANTY-AGING
MEZOTERAPIA
LASERY I ZABIEGI SPRZĘTOWE

EPILACJA LASEROWA
DEPILACJA WOSKIEM
ELEKTROEPILACJA
MODELOWANIE SYLWETKI
REDUKCJA CELLULITU
BRWI, RZĘSY, PAZNOKCIE

KLINIKA ESTI LIFE
ul. Bergamotki 4 lok. 6
02-758 Warszawa
+48 516 336 996
recepcja@estilife.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

SIŁA NAJNOWOCZEŚNIEJSZYCH TECHNOLOGII

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Imperial Clinic to innowacyjna klinika w Warszawie, która **SPECJALIZUJE SIĘ W NIEINWAZYJNYCH ZABIEGACH KOSMETOLOGII HIGH-TECH** *i medycyny estetycznej.*

Tekst: **Zofia Szkarłat**

Klinika powstała ze zrozumienia potrzeb skóry w każdym wieku. Głównym jej celem jest przywrócenie młodego wyglądu skóry, poprawienie jej kondycji a także polepszenie komfortu życia.

Imperial Clinic to przede wszystkim zespół profesjonalistów z wieloletnim doświadczeniem, a także park najnowocześniejszych technologicznie urządzeń z certyfikacją medyczną, dzięki którym zabiegi wykonane w klinice są skuteczne i bezpieczne.

eprasa.pl 63fbec476a

Dzięki technologiom high-tech możliwa jest niemal natychmiastowa poprawa gęstości i jędrności skóry.

Nowoczesne zabiegi, które można wykonać w Imperial Clinic aby poprawić swój komfort życia:

– trwałe usuwanie niechcianego owłosienia za pomocą siły podwójnego lasera w jednym urządzeniu: aleksandrytowego i neodymowo-yagowego. Tak silne połączenie będzie odpowiednie zarówno dla włosów ciemnych, jak i jasnych. Dodatkowo laser jest bezbolesny i bardzo szybki.

– wyszczuplanie i modelowanie sylwetki. Na każdy problem znajdzie się efektywne rozwiązanie. Fala uderzeniowa na cellulit, technologia mikrofali na usuwanie tkanki tłuszczowej, ultradźwięki i fale radiowe na zmniejszenie obwodów, masaż podciśnieniowy na wysmuklenie sylwetki i redukcję obrzęków,

– rozbudowanie mięśni i wyrzeźbienie sylwetki za pomocą elektrostymulacji mięśniowej.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

– ujędrnienie wiotkiej skóry na twarzy lub ciele za pomocą podczerwieni, fal radiowych, radiofrekwencji mikroigłowej.

– pozbycie się blizn i rozstępów za pomocą laserów frakcyjnych ablacyjnych i nieablacyjnych, mezoterapii mikroigłowej, radiofrekwencji mikroigłowej.

– zabiegi intensywnie stymulujące skórę i spowalniające procesy starzenia, redukujące przebarwienia: lasery, zabiegi z podczerwienią, mezoterapia igłowa, stymulatory tkankowe, mezoterapia mikroigłowa, radiofrekwencja mikroigłowa, fale radiowe.

– usuwanie naczynek, rumienia, łagodzenie trądziku różowatego.

– oczyszczanie skóry, zabiegi odbudowujące barierę hydrolipidową, zabiegi normalizujące na skórę trądzikową.

– zabiegi z użyciem profesjonalnych kosmetyków, manualne terapie skóry twarzy, masaż KOBIDO.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

– zabiegi medycyny estetycznej, m.in. z użyciem toksyny botulinowej, wolumetria, modelowanie ust, osocze bogatopłytkowe, zabiegi stymulujące porost włosów.

IMPERIAL CLINIC

Warszawa, ul. Zygmunta Słomińskiego 7
tel: 739 122 751
kontakt@imperialclinic.pl

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

SLOW AGING

Najlepsza metoda korzystania z dóbr Medycyny Estetycznej

Anna Bulwicka

W obliczu ciągłego pośpiechu i presji, aby wyglądać młodo i atrakcyjnie, pojawia się trend, który promuje bardziej zrównoważone podejście do pielęgnacji skóry i medycyny estetycznej – slow aging. Idea ta opiera się na filozofii, która łączy świadome podejmowanie decyzji dotyczących zabiegów estetycznych z naturalnym procesem starzenia się. Warto przyjrzeć się, jak można skutecznie korzystać z dobrodziejstw medycyny estetycznej, zachowując jednocześnie zdrowy i naturalny wygląd.

HOLISTYCZNE PODEJŚCIE DO PIELĘGNACJI

Slow aging promuje holistyczne podejście do pielęgnacji skóry, które uwzględnia zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne aspekty zdrowia. To oznacza, że warto zwrócić uwagę na zdrową dietę, regularną aktywność fizyczną oraz odpowiednią ilość snu. Dobrze odżywiona skóra, bogata w witaminy i minerały, lepiej reaguje na zabiegi estetyczne.

MINIMALIZM W ZABIEGACH ESTETYCZNYCH

Zamiast poddawać się licznym, inwazyjnym procedurom, slow aging zachęca do wyboru mniejszych, mniej obciążających zabiegów, które przynoszą subtelne, ale widoczne efekty. Przykładem mogą być lekkie wypełniacze, które przywracają objętość, czy mezoterapia, która nawilża i odżywia skórę. Dzięki temu można osiągnąć naturalny wygląd, unikając efektu "przeciążenia" twarzy.

WYBÓR JAKOŚCIOWYCH PRODUKTÓW I URZĄDZEŃ

Kiedy decydujemy się na zabiegi estetyczne, kluczowe jest korzystanie z wysokiej jakości produktów oraz certyfikowanych urządzeń. Warto wybierać renomowane kliniki, które stosują sprawdzone i bezpieczne metody. Produkty powinny być przebadane dermatologicznie i posiadać odpowiednie certyfikaty, co zapewnia bezpieczeństwo i skuteczność.

EDUKACJA I ŚWIADOME PODEJMOWANIE DECYZJI

Slow aging to także edukacja w zakresie zabiegów estetycznych. Kluczowe jest, aby pacjenci byli świadomi dostępnych metod oraz ich potencjalnych efektów. Konsultacje z wykwalifikowanymi specjalistami pozwalają na lepsze zrozumienie, jakie zabiegi będą najbardziej odpowiednie dla indywidualnych potrzeb.

REGULARNOŚĆ I DBAŁOŚĆ O SKÓRĘ

Zamiast sporadycznych, intensywnych kuracji, slow aging promuje regularne, ale delikatne zabiegi oraz codzienną pielęgnację. Warto wprowadzić do swojej rutyny produkty nawilżające, ochronne oraz te zawierające składniki aktywne, takie jak witamina C czy retinol, które wspierają regenerację skóry.

DBANIE O ZDROWIE PSYCHICZNE

Nie można zapominać o zdrowiu psychicznym, które ma ogromny wpływ na nasze samopoczucie oraz postrzeganie siebie. Medytacja, joga czy techniki relaksacyjne mogą pomóc w redukcji stresu, co przekłada się na lepszy wygląd skóry. Warto także otaczać się pozytywnymi ludźmi i cieszyć się życiem, co sprzyja utrzymaniu młodzieńczego wyglądu.

Slow aging to podejście, które łączy medycynę estetyczną z dbałością o zdrowie i naturalne piękno. Dzięki holistycznemu podejściu, minimalizmowi w zabiegach oraz świadomemu podejmowaniu decyzji, można cieszyć się młodym wyglądem i zdrową skórą. Kluczowe jest, aby pamiętać, że piękno to nie tylko wygląd zewnętrzny, ale także dobre samopoczucie i harmonia wewnętrzna. Warto zatem podejść do tematu starzenia się z szacunkiem i zrozumieniem, szukając równowagi między naturalnością a nowoczesnymi metodami wspierającymi nas w tej podróży.

KLINIKA 54

www.klinika54.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

W BIZNESIE NAJWAŻNIEJSZY JEST UMIAR I KONSEKWENCJA

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

ZA MARKĄ CLOCHEE STOI ZESPÓŁ PRĘŻNIE DZIAŁAJĄCYCH KOBIET. *O tym, dlaczego pierwiastek kobiecy zwycięża,* **OPOWIADA DARIA PROCHENKA,** *założycielka i prezeska zarządu firmy.*

Rozmawiała **Agnieszka Niesłuchowska**

W jednym z wywiadów mówiła pani, że biznes nie ma płci, jednak kobieca intuicja pomaga w prowadzeniu firmy. Jakie inne cechy płci pięknej sprawiają, że współpracuje pani głównie z kobietami?

Mam szczęście, że większość zawodowego życia pracuję z nimi i umiem to robić. Z pewnością kobiety potrzebują więcej empatii, rozmowy i przez to momentami spowalniają pewne rzeczy, ale z drugiej strony jesteśmy bardziej elastyczne, potrafimy się naginać, ale nie podporządkować. Potrafimy kreatywnie podchodzić do niektórych zagadnień.

eprasa.pl 63fbec476a

U panów jest szybciej i konkretnie.

To prawda, z impetem idą do przodu, ale przez to czasem coś im umyka. Kobiety szukają innych dróg, alternatywy. W kobiecej firmie jest więcej emocji, dlatego trzeba więcej czasu poświęcić, by poznać te charaktery.

Czy każda kobieta ma szansę odnieść sukces w biznesie? Zbudowanie własnej firmy wymaga posiadania szczególnych predyspozycji?

Nie każdy nadaje się na szefa, bez względu na płeć. Choć oczywiście nadal kobiety mają nieco trudniej, bo większość z nich ma w życiu moment, który chce poświęcić rodzinie, wychowaniu dzieci.

Pani od 11 lat prowadzi firmę kosmetyczną. Jak narodził się pomysł wejścia na ten rynek z własnymi produktami?

Wprowadziliśmy zupełnie nową kategorię, kosmetyki naturalne, które w 2013 roku jeszcze nie były popularne. Myślałam, że ludzie przyjmą nas z otwartymi ramionami, ale myliłam się. Początki nie były łatwe,

eprasa.pl 63fbec476a

trzeba było wyedukować klientów. Na szczęście miałam swoją wizję i cel. Wiedziałam, że muszę ją realizować. Jak coś mi nie wychodzi, kombinuję, jak to zrobić inaczej. Jestem konsekwentna.

4-5 lat temu zaczęło pojawiać się coraz więcej podobnych firm, stawiających na ekologiczne składniki. Wtedy było gorzej?

Dopiero teraz widać przesycenie, konkurencję, półki się uginają pod wszystkimi produktami. Ostatnio tak się zastanawiałam: co tu się wydarzyło? Ale wzięłam głęboki oddech. Nie wykonuję gwałtownych ruchów, obserwuję rynek, analizuję, jak zmieniają się klienci, ich potrzeby. Widzę, jak wyedukowały się konsumentki.

Co jest waszym znakiem rozpoznawczym?

Od lat pozostajemy wierni wyznaczonej na początku wizji – czerpania z natury z jednoczesnym jej poszanowaniem, dzięki wprowadzaniu w życie założenia „little steps count”. Wpływa to chociażby na wybór opakowań do lub po recyklingu czy stosowaniu ekologicznych wypełniaczy do naszych paczek. Jednocześnie za-

eprasa.pl 63fbec476a

leży nam, aby nasze kosmetyki były skuteczne i odpowiadały na potrzeby nowoczesnych kobiet, a kosmetologia jest jedną z szybciej rozwijających się dziedzin, dlatego w nowych formułach ekologiczne wartości łączymy z innowacjami.

Jakie jest pani zawodowe marzenie?

Te cele ciągle ewoluują. Jesteśmy przed rebrandingiem, za kilka miesięcy zaprezentujemy naszą markę w nowej odsłonie. Skupiamy się też na eksporcie, ponieważ w Polsce udało nam się dotrzeć do większości kanałów dystrybucyjnych, w których sprzedajemy nasze produkty.

Co doradziłaby pani kobietom, które myślą o założeniu własnej działalności?

Jeśli są przekonane, że mają dobry pomysł na biznes, powinny w to iść. Oprócz intuicji biznesowej i wiary w sukces, przyda się też umiejętność liczenia. Polecam zatem umiar i zaprzyjaźnienie się z excelem.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

CLOCHEE®

PREMIUM

ZAAWANSOWANA PIELĘGNACJA SLOW-AGE

Kobiece piękno niech trwa... naturalnie

Podaruj swojej skórze innowacyjną moc z natury...
Resweratrol zagwarantuje witalność, ajurwedyczna **Emblika** rozjaśni przebarwienia, organiczne wody kwiatowe dostarczą witamin oraz nawilżą, a **Stewiozyd** zapewni efekt naturalnego botoksu.

www.clochee.com

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

5 SPOSOBÓW NA JESIENNY RELAKS

eprasa.pl 63fbec476a

Żyjemy zbyt szybko i w zbyt dużym stresie. To, w połączeniu ze spadkiem odporności, może zaszkodzić zdrowiu. Dlatego **JESIENNY RELAKS JEST SZCZEGÓLNIE ISTOTNY.**

Tekst: **Zofia Szkarłat**

Relaksować się możemy codziennie w domu – przy książce, muzyce, dobrym filmie, podczas ciepłej kąpieli z dodatkiem olejku eterycznego. Ukojenie przynosi również aktywność na świeżym powietrzu, jednak przemęczeni rzadko mamy na nią ochotę. Świetnym pomysłem jest głęboki relaks podczas terapii połączonej z zabiegiem poprawiającym urodę.

Rytuały jak odprężające wakacje

W Polsce na szczęście istnieją takie miejsca, w których można skorzystać z nowoczesnych zabiegów poprawia-

eprasa.pl 63fbec476a

jących urodę, a jednocześnie gwarantujących głębokie odprężenie. To sieć Instytutów Yasumi. Nic dziwnego, w końcu Yasumi znaczy relaks. W ofercie sieci znaleźć można zabiegi oparte na nowoczesnej technologii – od laseroterapii i światłoterapii, poprzez modelowanie sylwetki i usuwanie owłosienia, mikronakłucia skóry z falą radiową, aż po wyróżniające się na rynku japońskie rytuały pielęgnacyjne, które są jak odprężające wakacje.

Jednym z takich rytuałów jest Japoński Spacer po Lesie. Odwołuje się on do popularnej w Japonii praktyki „shinrin-yoku” i opiera się na wchłanianiu leśnej atmosfery. Innym wspaniale relaksującym rytuałem jest Japoński Masaż Trychologiczny, z tym, że obejmuje nie tylko głowę, ale również plecy, kark i twarz. Zawiera elementy terapii manualnej shiatsu polegającej na uciskaniu punktów akupresurowych. Osobom, które chcą połączyć odprężenie z zabiegiem mocno odmładzającym twarz, polecamy Yellow Peel Forte. Jest bezbolesny, komfortowy, wręcz przyjemny, a jednocześnie ukierunkowany na odmłodzenie skóry.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Nieinwazyjnym i jednocześnie przynoszącym korzyści skórze zabiegiem, idealnym na jesień, jest Fotoodmładzanie IPL. Przede wszystkim hamuje on procesy starzenia się skóry, ale silne impulsy światła IPL, które w tkance zmieniają się energię cieplną, redukują również trądzik i rumień.

Przyjemnymi zabiegami są również te, które obejmują nie tylko twarz, ale też ciało. Warto rozpocząć je już jesienią, by wiosną cieszyć się ich efektami. Do nich należy zabieg Lipo Zero. Wykorzystuje on aż pięć metod terapeutycznych: Body Skalpel, endermomasaż, liposukcję kawitacyjną i Magic Lift.

Tego typu zabiegi nie tylko odprężają, ale dają też poczucie, że zrobiliśmy dla siebie coś dobrego, zadbaliśmy o ciało i duszę, a to znacząco podnosi nastrój i poprawia humor.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

eprasa.pl 63fbec476a

NA CZYM POLEGA DEPILACJA LASEROWA?

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

DEPILACJA LASEROWA TO JEDNA Z NAJSKUTECZNIEJSZYCH METOD TRWAŁEGO USUWANIA OWŁOSIENIA, *zyskująca coraz większą popularność. Skutecznie likwiduje niechciane owłosienie, co czyni ją niezwykle wygodnym rozwiązaniem.*

Tekst: **Zofia Szkarłat**

Depilacja laserowa jest odpowiednia dla większości osób, niezależnie od płci. Najlepsze rezultaty uzyskuje się u osób o jasnej skórze i ciemnych włosach, ponieważ melanina w ciemnych włosach skutecznie absorbuje energię lasera. Jednak dzięki nowoczesnym technologiom, zabiegi są skuteczne również dla osób o ciemniejszej karnacji oraz tych z jaśniejszymi włoskami.

Zabieg ten nie jest zarezerwowany wyłącznie dla kobiet. Coraz więcej mężczyzn decyduje się na trwałe usu-

eprasa.pl 63fbec476a

nięcie owłosienia, szczególnie w takich obszarach, jak plecy, klatka piersiowa czy twarz.

Jak przebiega zabieg depilacji laserowej?

Choć zabieg może wydawać się skomplikowany, jego skuteczność wynika z precyzyjnego oddziaływania lasera na cebulki włosów. Polega na wykorzystaniu wiązki lasera, która przenika przez skórę, docierając do cebulek włosowych. Laser emituje energię, która jest pochłaniana przez melaninę w mieszku włosowym. Energia przekształcana jest w ciepło i niszczy cebulkę oraz brodawkę włosa, uniemożliwiając jego ponowny wzrost. To określa depilację laserową jako najskuteczniejszą metodę.

Przed pierwszym zabiegiem konieczna jest konsultacja z kosmetologiem, podczas której specjalista przeprowadza wywiad i ocenia stan skóry oraz włosów. Aby uzyskać pełne efekty, konieczne jest przeprowadzenie serii zabiegów (od 6 do 9) w odstępach 6-8 tygodni.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Jak przygotować się do zabiegu?

Przygotowanie do depilacji laserowej jest kluczowe dla bezpieczeństwa i skuteczności zabiegu. Przede wszystkim, na miesiąc przed i po zabiegu należy unikać opalania – zarówno na słońcu, jak i w solarium.

Ważne jest również zaprzestanie stosowania kremów depilacyjnych, wosków, depilatorów, a także niektórych kosmetyków zawierających witaminy A i C, retinol czy kwasy owocowe. Zabiegu nie można wykonywać podczas i zaraz po zakończeniu antybiotykoterapii oraz podczas stosowania na stałe niektórych leków czy suplementów. Niektóre z nich zawierają substancje fotouczulające, mogące spowodować przebarwienia lub poparzenia.

Po zabiegu mogą pojawić się drobne zaczerwienienia, które zazwyczaj ustępują po kilku godzinach, dlatego ważne jest stosowanie delikatnych kosmetyków nawilżających z prostym składem, najlepiej na bazie alantoiny, pantenolu i masła shea.

eprasa.pl 63fbec476a

Dlaczego warto?

Depilacja laserowa oferuje szereg korzyści, które wyróżniają ją na tle innych metod usuwania owłosienia. Najważniejszą z nich jest trwałość efektów. Po zakończeniu pełnej serii zabiegów można cieszyć się gładką skórą i nie trzeba martwić się o codzienne golenie ani o wrastające włoski, które są częstym problemem przy innych metodach depilacji.

Dodatkową zaletą depilacji laserowej jest oszczędność czasu i pieniędzy. Ponadto depilacja laserowa może wspierać leczenie niektórych problemów skórnych. Dzięki zaawansowanej technologii i odpowiedniemu przygotowaniu można uzyskać rezultaty, które zapewnią długotrwały komfort.

Jeśli masz pytania, umów się na bezpłatną konsultację z kosmetologiem w salonie lub online.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

ROBIĘ TO, BO

KOCHAM SWOJE CIAŁO

Depilacja.pl
DEPILACJA LASEROWA

Depilacja laserowa – trwała i bezpieczna metoda usuwania niechcianego owłosienia!

WWW.DEPILACJA.PL

22 699 96 00

Kobiece Oblicze Piękna

THE ODDER SIDE: ROZWÓJ I EKOLOGIA W MODZIE

Justyna Przygońska i Brygida Handzelewicz-Wacławek

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

W wywiadzie z **JUSTYNĄ PRZYGOŃSKĄ I BRYGIDĄ HANDZELEWICZ-WACŁAWEK, WSPÓŁZAŁOŻYCIELKAMI MARKI THE ODDER SIDE,** *rozmawiamy o ich początkach i nowych wyzwaniach.*

Tekst: **Paulina Zaborowska**

Jak rozwijała się marka The Odder Side od momentu powstania, jakie wyzwania musiała pokonać?

Marka The Odder Side rozwijała się dynamicznie od samego początku, mimo że założyłyśmy ją jako 25-latki bez doświadczenia w biznesie. Największym wyzwaniem było budowanie firmy metodą prób i błędów oraz zdobycie zaufania w branży. Dzięki elastyczności zespołu przetrwałyśmy pandemię, a zatrudnienie coacha pozwoliło nam wprowadzić struktury, które usprawniły zarządzanie w momencie szybkiego wzrostu firmy.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Jakie działania podejmujecie, aby budować społeczność wokół marki i jakie znaczenie ma dla państwa bezpośredni kontakt z klientkami?

Bezpośredni kontakt z klientkami od zawsze był dla nas kluczowy, a początki marki The Odder Side opierały się na spotkaniach w naszym pierwszym sklepie. Organizujemy różnorodne wydarzenia, jak joga, koncerty czy kolacje, aby budować naszą społeczność. Dla nas to proces naturalny, wynikający z potrzeby wspólnego spędzania czasu, a opinie klientek są dla nas najważniejsze.

Co zainspirowało The Odder Side do przyjęcia ekologicznego podejścia w branży mody i jak wpłynęło to na proces projektowania i produkcji?

Od początku kierowałyśmy się ekologicznymi wyborami, które były zgodne z naszym stylem życia, co naturalnie przełożyło się na proces produkcji, gdzie sięgamy po naturalne tkaniny i rezygnujemy z plastikowych opakowań. Oczywiście napotykamy wyzwania, takie jak delikatność materiałów czy problemy logi-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

styczne, ale pozostajemy wierne naszym zasadom. To konsekwentne podejście przenika każdy etap naszej działalności.

Kładą panie duży nacisk na edukację swoich klientek w zakresie dbania o ubrania. Jakie są kluczowe wskazówki lub praktyki, które pomagają przedłużyć trwałość waszych produktów?

Przede wszystkim należy czytać uważnie metki pielęgnacyjne, tam są zawarte wszystkie kluczowe informacje dotyczące tego, jak pielęgnować daną rzecz. Zamieszczamy też w naszych social mediach filmy, które pomagają zrozumieć, jak zachowuje się w praniu wełna czy cupro.

Nadprodukcja to duży problem w branży mody. W jaki sposób The Odder Side dba o to, aby produkcja była zrównoważona i odpowiadała na rzeczywiste zapotrzebowanie?

W The Odder Side szczególnie dbamy o zrównoważoną produkcję, kierując się świadomym planowaniem i reagowaniem na rzeczywiste potrzeby na-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiece Oblicze Piękna

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

szych klientów. Nasza cała kolekcja jest produkowana w Polsce, co pozwala nam zmniejszyć ślad węglowy i wspiera lokalne rzemiosło a dzięki elastycznemu podejściu do projektowania dostosowujemy produkcję do popytu, co skutkuje unikaniem nadprodukcji. Wolimy zamówić mniej, niż zostać z nadmiarem w magazynie.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

SKINLINE
CLINIC

ZDROWA SKÓRA ZACZYNA SIĘ WŁAŚNIE TUTAJ

AUTORSKIE ZABIEGI

Klinika oferuje zabiegi z zakresu trychologii, medycyny estetycznej, kosmetologii oraz SPA. Jednym z jej głównych atutów jest bogata oferta autorskich terapii, pozwalająca poprawić kondycję skóry głowy, twarzy oraz ciała - dostosowana do indywidualnych potrzeb i oczekiwań pacjentów. Klinika specjalizuje się przede wszystkim w trychologii, oferując kompleksową diagnostykę oraz terapię skóry głowy, co umożliwia uzyskanie pacjentom trwałych rezultatów. Specjaliści pomagają w walce z łysieniem, łojotokiem, łupieżem oraz dermatozami proponując skuteczne zabiegi i preparaty.

Ponadto w ofercie znajduje się szereg zabiegów odmładzających, wyrównujących koloryt skóry, redukujących przebarwienia i blizny. Zabiegi z użyciem toksyny botulinowej, kwasu hialuronowego czy laseroterapii pozwalają uzyskać spektakularne efekty, poprawiając wygląd skóry i redukując oznaki starzenia. Wśród oferowanych usług znajdziemy także bogatą ofertę zabiegów modelujących sylwetkę i redukujących tkankę tłuszczową, które pozwalają uzyskać wymarzoną figurę.

Oferta urozmaicona jest także o zabiegi SPA na skórę głowy, twarz oraz ciało. Osobom borykającm się z problemami takimi jak nadmierne wypadanie włosów, szczególnie polecane jest trychologiczne Head SPA, będące ekskluzywnym zabiegiem łączącym azjatyckie techniki masażu z terapią trychologiczną opartą o wysokiej jakości preparaty.

WYJĄTKOWE MIEJSCE Z HOLISTYCZNYM PODEJŚCIEM

Klinika **SKINLINE CLINIC** stawia sobie za cel holistyczne podejście do każdego pacjenta. Znajdziemy tutaj takich specjalistów jak trycholog, kosmetolog, dermatolog, endokrynolog, lekarz medycyny estetycznej, dietetyk czy fizjoterapeuta. Tak szerokie spektrum specjalizacji pozwala na prawdziwie **profesjonalne podejście** do problemów z jakimi przyszło się mierzyć w dzisiejszych czasach. Specjaliści kliniki biorą pod uwagę nie tylko aktualny stan skóry, lecz również dietę, styl życia, poziom stresu oraz szereg innych czynników mających wpływ na wygląd i stan zdrowia. Dzięki holistycznemu podejściu pacjenci kliniki otrzymują indywidualne plany terapeutyczne, uwzględniające pełne spektrum diagnostyczne. Tak kompleksowe podejście prowadzi do osiągnięcia trwałych efektów autorskich terapii, a także do długotrwałego dobrego samopoczucia i samoakceptacji pacjenta.

SKINLINE CLINIC to także miejsce, które szeroko otwiera się na **pacjentów onkologicznych** w zakresie radzenia sobie z wypadaniem włosów spowodowanym chemioterapią, a także po jej zakończeniu w celu przywrócenia zdrowego stanu skóry głowy. Dlatego już niebawem ruszy specjalny projekt oparty o bezpłatne konsultacje i pogłębioną diagnostykę dla tej grupy pacjentów, a opiekę merytoryczną nad nim obejmie dyrektor naukowa kliniki – **dr n. med. Claudia Musiał.**

ODWIEDŹ NAS
I SPRAWDŹ **EFEKTY**

Zajrzyj na naszą stronę internetową i umów się na konsultację, aby dowiedzieć się, jakie zabiegi będą najlepsze dla Twojej skóry.

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

KOBIECY DESIGN WE WNĘTRZACH

Fot. Budzik Studio

PARTNERZY DODATKU

Domum

OKNOPLAST

ANGEL POLAND GROUP

OLTENS

KSURO

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

KOBIECA SIŁA W PROJEKTOWANIU WNĘTRZ

Architektka wnętrz Julita Bojańczyk z Pracowni Architektury Wnętrz Deer Design z projektantką mebli Anitą Szymańską z Deer Wood

Fot. Budzik Studio

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Jak dziś kobiety podchodzą do projektowania wnętrz? **O PROJEKTOWANIE DLA KOBIET ZAPYTALIŚMY ARCHITEKTKĘ JULITĘ BOJAŃCZYK** *z Pracowni Architektury Wnętrz Deer Design.*

Rozmawiała **Magda Grefkowicz**

Co rozumiesz przez termin „kobiece wnętrza” w kontekście projektowania?

Kobiece wnętrza nie są to już wnętrza delikatne, stonowane i w jasnych kolorach, a wręcz przeciwnie, mam poczucie, że obecnie kobiety chcą pokazać siłę – zestawiając ze sobą materiały kontrastowe, mocne odcienie, wysokiej jakości materiały. Nadal są to elementy ponadczasowe, ale trochę w innym wydaniu. Mam poczucie, że dziś wyrażają one mocną pozycję kobiety w świecie, pokazują jej niezależność.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Budzik Studio

„Apartament z wulkaniczną energią” otrzymał tytuł Award Winner 2024 w kategorii Residential Interior Apartment w międzynarodowym konkursie International Property Awards (IPA)

eprasa.pl 63fbec476a

Jakie są najważniejsze potrzeby i oczekiwania współczesnych kobiet, które uwzględniasz przy projektowaniu wnętrz?

To przestrzeń, lekkość, ale również elegancja i ponadczasowość. Dla współczesnych kobiet szalenie istotne są wysokiej jakości materiały. Projektując apartamenty kobiet, uwielbiam „przemycać” sylwetkę właścicielki do jej wnętrza, jej charakter, to czym się zajmuje, jej sposób bycia. Wnętrza, do których wchodzimy i jesteśmy w stanie dostrzec w nich osobę, która tam mieszka, są czymś rzadko spotykanym.

Więc jak dziś wyglądają wnętrza projektowane przez kobiety i dla kobiet?

Nieodzownym elementem kobiecych wnętrz są dzisiaj przede wszystkim różnego rodzaju tkaniny, lustra, odchodzi się już od płytek marmurowych, które wstępowały w co drugim wnętrzu. Coraz częściej w ich miejsce pojawia się prawdziwy kamień. Zamiast złota został doceniony szczotkowany brąz, jodła klasyczna

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Budzik Studio

Przytulność aranżacji to także zasługa różnego typu zaobleń. Część z nich ma rys geometryczny, na przykład wyspa kuchenna

eprasa.pl 63fbec476a

w ciemnej odsłonie i tapety, które fakturą nawiązują do naturalnych materiałów, na przykład do lnu czy płótna.

Jakie trendy w kobiecych wnętrzach zauważasz w ostatnich latach?

Obecnie wnętrza są bardziej przytulne, uciekamy od białych i szarych ścian, stawiamy na odcienie beżu, brązu czy łagodne odcienie zieleni, oliwki. Jako bazę dodajemy elementy kontrastowe, które podkreślają krągłości licznie występujące we wnętrzach. Także organiczne, obłe formy stały się elementem często pojawiającym się we wnętrzach w ostatnich latach.

Zauważalnym trendem jest również zestawienie ze sobą różnych odcieni jednego koloru, co pozwala na stworzenie spójności we wnętrzu. Dbamy także o środowisko. Wykorzystujemy zastane elementy wyposażenia, odnawiamy meble, wykorzystujemy naturalne materiały: kamień, drewno, miedź, stal a także rattan, wełnę, len.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Budzik Studio

W łazience główną rolę gra owalna wolnostojąca wanna, umieszczona na tle wzorzystego marmuru Tu dotykamy znaczenia detalu, niezbędnego w każdym luksusowym wnętrzu

eprasa.pl 63fbec476a

W jaki sposób wnętrza odzwierciedlają zmieniające się role społeczne kobiet?

Jak wspominałam wyżej, wnętrza kobiet są coraz odważniejsze, więc rola kobiet w społeczeństwie staje się stabilniejsza. Nabieramy większej pewności siebie, decydujemy o sobie i dbamy o swój rozwój zarówno umysłowy, jak i fizyczny, nie zamykamy się w czterech ścianach, a coraz częściej zabieramy głos w ważnych sprawach. Więc również wnętrza, w których mieszkamy przechodzą ewolucję. W kobiecych apartamentach gabinet jest równie istotny, jak kuchnia.

Czy zauważasz różnice w podejściu do aranżacji wnętrz między kobietami a mężczyznami?

Oczywiście, że tak, weźmy pod uwagę np. barwę. To kobiety mają lepsze oko, jeśli chodzi o ich rozpoznawalność. Jednak w żaden sposób nie dyskryminuje to mężczyzn. Staranność i dokładność w wykonaniu projektu – tutaj również mam poczucie, że to kobiety rządzą. Jednak to mężczyźni mają większą wy-

eprasa.pl 63fbec476a

obraźnię przestrzenną. Niemniej jednak każda z płci ma cechy, które przydają się podczas procesu projektowego – we wnętrzu cenna jest indywidualność, niepowtarzalność.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Benjamin Gavaudo, CMN, CAP MODERNE, Centre des monuments nationaux

KOBIETA, KTÓRA WZBUDZIŁA ZAZDROŚĆ PAPIEŻA MODERNIZMU

Dom E-1027 projetu Eileen Gray, nad nim pawilon Le Corbusiera

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Nie miała formalnego wykształcenia, ale **STAŁA SIĘ PIONIERKĄ MODERNISTYCZNEJ ARCHITEKTURY. POZNAJCIE EILEEN GRAY,** *projektantkę, która odniosła sukces w męskim świecie.*

Tekst: **Ewa Jagalska**

Kiedy Le Corbusier „ozdobił” seksualnymi muralami ściany willi zaprojektowanej przez Eileen Gray, ta była oburzona. „To akt wandalizmu!” – mówiła, domagając się zadośćuczynienia. Jej wściekłość była tym większa, że paradował po wnętrzach nago, co więcej – pozował przy tym do zdjęć.

Prowokacyjne fotki szybko zaczęły krążyć wśród znajomych. Przekaz był jasny – zaznaczenie męskiej dominacji i upokorzenie projektantki. Eileen Gray nigdy więcej nie przekroczyła progu E-1027, jak nazwała willę w Roquebrune-Cap-Martin na Lazurowym Wy-

eprasa.pl 63fbec476a

brzeżu. To wydarzenie stanowiło apogeum konfliktu irlandzkiej architektki bez formalnego wykształcenia i obsesyjnie zazdrosnego o jej dokonania papieża modernizmu, wielbionego do dziś Le Corbusiera.

Zbuntowana baronówna idzie na studia

Eileen Gray urodziła się 9 sierpnia 1878 roku w malowniczej posiadłości Brownswood w hrabstwie Wexford, w południowo-wschodniej Irlandii jako Kathleen Eileen Moray Smith. Jej matka, Eveleen Pounden, w 1895 roku, po śmierci wuja została 19. baronową Gray, a jej dzieci nosiły odtąd nazwisko Gray.

Eileen dzieliła życie między Brownswood House w Irlandii a domem w londyńskim Kensington. Krótko pobierała nauki na pensji w Dreźnie, ale za jej edukację odpowiadały głównie guwernantki. Była dziwnym dzieckiem (sypiała na podłodze pod drzwiami pokoju rodziców), później zbuntowaną nastolatką – odmówiła prezentacji w roli debiutantki na dworze królowej Wiktorii. Za to poszła na studia. Kierunek – sztuki piękne

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Wikimedia

Eileen Gray

eprasa.pl 63fbec476a

– byłby jeszcze do przyjęcia, bo wiele dziewcząt z jej sfery uczyło się malarstwa, jednak wybór szkoły wywołał mały skandal. W 1898 roku Eileen wstąpiła bowiem do awangardowej i koedukacyjnej Slade School of Fine Art w Londynie. Tam spotkała Deana Charlesa, specjalizującego się w konserwacji mebli i zainteresowała lakiernictwem.

Kabarety, pantera w aucie i japoński mistrz lakiernictwa

Ale prawdziwe życie zaczęło się dla Eileen w Paryżu, dokąd wyjechała w 1902 roku. Rzuciła się w wir nauki (studiowała w Academie Julian), życia towarzyskiego i romansów. Przypisuje się jej związki z amerykańską malarką Romaine Brooks, tancerką i choreografką Loie Fuller, poetką Natalie Barney i piosenkarką Marie-Louise Damien występującą pod pseudonimem Damia.

Eileen stała się częścią bohemy, ubierała jak dandys, jeździła po Paryżu otwartym autem z Damią i jej panterą siedzącą na tylnym siedzeniu, jednak hałaśliwe ar-

eprasa.pl 63fbec476a

tystyczne towarzystwo coraz bardziej ją męczyło, nudziły ją też lekcje rysunku. Gdy w Paryżu zjawił się japoński mistrz lakiernictwa Seizo Sugawara (przyjechał odnowić eksponaty przywiezione z Japonii na Wystawę Światową), Eileen dostrzegła szansę, by zająć się – jak mówiła – czymś użytecznym.

Skupiła się na tworzeniu paneli i trójwymiarowych, ruchomych ekranów, pod okiem Seizo szlifując umiejętności w pracy z czerwonym lakierem Negoro. Najpierw tworzyła wzory symboliczne, później łączyła tradycyjne rzemiosło z abstrakcyjną geometrią ruchu De Stijl, zyskując uznanie kapryśnej paryskiej publiczności.

Feministyczna odpowiedź na ostre kąty

Gdy wybuchła I Wojna Światowa, Eileen została kierowcą karetki pogotowia, później jednak wyjechała do Londynu, zabierając ze sobą Seizo Sugawarę. Po wojnie oboje wrócili do Paryża, gdzie niemal od razu Eileen dostała zlecenie, które otworzyło jej drzwi do świato-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe, Elias Hassos, classicon.com, Wikimedia

Fotel „Bibendum”, projekt Eileen Gray, 1926

eprasa.pl 63fbec476a

wej sławy – wyposażenie apartamentu i salonu Juliette Lévy, słynnej modystki i patronki artystów, znanej również jako Madame Mathieu-Lévy. Wnętrza okrzyknięto kwintesencją Art déco. Znalazły się w nich meble projektu Eileen, m.in. fotel „Bibendum”, inspirowany ludzikiem Michelin; żartowała później, że jest to feministyczna odpowiedź na kanciasty „Grand Confort” Le Corbusiera oraz „Pirogue Day Bed”, czyli leżanka w kształcie polinezyjskiej łodzi.

Na fali sukcesu Eileen Gray otworzyła butik z meblami i tkaninami Jean Désert, ukrywając przy tym, że właścicielką interesu jest kobieta. Do sklepu zaglądali James Joyce (utkała dla niego dywan „Ulisses”), Ezra Pound i wiele innych paryskich znakomitości. Eileen była w centrum, a jednak na uboczu. Unikała Picassa, który zadręczał ją rozmowami o kubizmie i rzeźbiarza Augusta Rodina, niechętnie widywała się z kochankami. Zrobiła za to prawo jazdy, brała lekcje lotnictwa. Po czterdziestce znalazła nową pasję – architekturę. Katalizatorem była miłość – Eileen Gray zakochała się

eprasa.pl 63fbec476a

w Jeanie Badovicim, młodszym o kilkanaście lat rumuńskim architekcie. Po kilku latach związku i intensywnego studiowania architektury zaprojektowała dzieło życia – dom E-1027.

E-1027: dom w chmurach

Wybrała skalistą działkę w Roquebrune-Cap-Martin na Lazurowym Wybrzeżu. Dom to elegancki, biały prostopadłościan wzniesiony na filarach. Eileen wykorzystała idee Le Corbusiera zawarte w „Pięciu punktach nowej architektury” (budynek ma otwarty plan, poziome okna, płaski dach itp.), ale podeszła do nich krytycznie. Nie podobało jej się modernistyczne określenie domu jako „maszyny do mieszkania”, twierdziła, że jest to raczej żywy organizm. „Plan wnętrza nie powinien być przypadkowym rezultatem fasady, lecz prowadzić do harmonijnego i logicznego życia” – mówiła.

Z uwagą przestudiowała więc codzienność. Poszczególne pomieszczenia rozmieściła w zgodzie z porami

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe, Elias Hassos, classicon.com, Wikimedia

„Le salon de verre” w butiku Madame Mathieu-Lévy, projekt wnętrza Paul Ruaud, meble Eileen Gray

eprasa.pl 63fbec476a

dnia – łazienka od północy, sypialnie z widokiem na morze. Okna opatrzyła okiennicami, żeby można było regulować doświetlenie wnętrz i przepływ powietrza. Kuchnię podzieliła na dwie części – wewnętrzną i zewnętrzną. Stałe ściany uzupełniła ruchomymi przegrodami.

Zafascynowana rozwijającym się ruchem kempingowym, zaprojektowała wbudowane meble z licznymi udogodnieniami, np. stworzyła półkę na kapelusze z siatki – zawartość była widoczna, ale się nie kurzyła. Każdy, najdrobniejszy nawet detal, miał służyć wygodzie i przyjemności. Nawet wózek do serwowania herbaty zyskał korkową powierzchnię, by ograniczyć grzechotanie filiżanek. Stolik nocny – dziś jeden z najczęściej odtwarzanych projektów Gray – można było obracać i łatwo zmieniać jego wysokość. Powód? Chciała, aby goście jedli tosty w łóżku, nie martwiąc się o okruszki w prześcieradłach (zaprojektowała go z myślą o siostrze).

Dom E-1027 był fizycznym przejawem jej przemyśleń na temat funkcjonalizmu i psychologicz-

eprasa.pl 63fbec476a

nych aspektów designu i do dziś pozostaje jednym z najważniejszych budynków modernizmu. Kiedy został ukończony, Jean Badovici postarał się o opublikowanie jego zdjęć w prasie. I przypisał sobie współautorstwo. A potem zaczął go odwiedzać Le Corbusier.

Pies znaczący róg ulicy

Kiedy w 1937 roku papież modernizmu pierwszy raz zobaczył dzieło Eileen Gray, był zauroczony. Ale szybko zaczęła wzbierać w nim zazdrość graniczącą z obsesją. Jego odwiedziny stały się dla Eileen krępujące, a komentarze przykre. W końcu, pod nieobecność projektantki, rozebrał się do naga i namalował na ścianach erotyczne murale (w sumie osiem). „Przyznaję, że malowidło ścienne nie ma na celu upiększenia ściany, ale wręcz przeciwnie, jest środkiem do gwałtownego jej zniszczenia” – mówił. Po latach historyczka architektury Beatriz Colomina porównała ten akt do „psa sikającego na rogach ulic”.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Elias Hassos, classicon.com

Projekty Eileen Gray – stolik E1027, „Day Bed” i parawan „Brick Screen”

eprasa.pl 63fbec476a

Eileen była wściekła i nigdy więcej nie wróciła do E-1027. Zbudowała jeszcze kilka domów, a później na długie lata popadła w zapomnienie. Tymczasem Le Corbusier nie odpuszczał – kupił działkę powyżej E-1027 i zbudował na niej drewniany pawilon, w którym zamieszkał na stałe.

Epilog

W listopadzie 1972 roku uwaga międzynarodowych mediów skupiła się na nieznanej nikomu irlandzkiej projektantce, architektce i malarce Eileen Gray. Powodem była cena 36 tys. dolarów, którą amerykański kolekcjoner zapłacił za lakierowany ekran jej autorstwa podczas aukcji z kolekcji Jacques'a Douceta. Była to najwyższa cena, jaką kiedykolwiek zapłacono za „nowoczesny” antyk. Początkowo wszyscy zakładali, że twórczyni ekranu nie żyje – w końcu pochodził z 1913 r. Jednak amerykański dziennikarz Bruce Chatwin odnalazł Eileen Gray w jej paryskim mieszkaniu. 94-letnia samotniczka odmówiła wywiadu i z nim, i z kolej-

eprasa.pl 63fbec476a

nymi nachodzącymi ją reporterami. Powiedziała tylko, że zniszczyła wszystkie listy i dokumenty. Zmarła cztery lata później.

Ale to nie zatrzymało ponownej mody na Eileen Gray – jeszcze w 1972 roku zorganizowano dwie znaczące wystawy poświęcone twórczości odkrytej na nowo matki modernizmu. Wznowiono też produkcję mebli jej projektu i do dziś architekci wnętrz nie wyobrażają sobie bez nich pracy.

A Le Corbusier? Pewnego sierpniowego dnia 1965 roku poszedł się wykąpać w morzu, dostał rozległego zawału serca i zmarł, patrząc na dzieło kobiety, której tak zazdrościł.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Ewa Cieniak

Fot. prace powstały w ramach projektu DESA Home Today, Mariusz Grab

PROJEKTANTKI, KTÓRE TWORZĄ POLSKIE WNĘTRZA

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

POLSKIE ARTYSTKI I PROJEKTANTKI TWORZĄ DZIEŁA SZTUKI UŻYTKOWEJ, KTÓRE CZYNIĄ ŻYCIE PIĘKNIEJSZYM. *Inspiracji szukają w naturze i w sercu. Mówią własnym, odważnym i donośnym głosem. Sprzeciwiają się masowej powtarzalności.*

Tekst: **Magda Grefkowicz, Ewa Jagalska**

Ewa Cieniak podnosi haft do rangi sztuki

Ewa Cieniak jest absolwentką Europejskiej Akademii Sztuk w Warszawie, wydziału grafiki warsztatowej. Po kilkunastu latach pracy w agencjach reklamowych wróciła do tworzenia.

– Haft w moim wykonaniu przybiera różne formy. Czasem malarską, innym razem graficzną, a jeszcze innym rzeźbiarską. Pracuję seriami. Najczęściej tworzę cykle aż do wyczerpania energii na dany temat – opowiada artystka. – Najbardziej interesują mnie ludzie, ich twarze, emocje oraz relacje między nimi. Portretu-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. prace powstały w ramach projektu DESA Home Today, Mariusz Grabarski, serwis prasowy

Anna Bera

eprasa.pl 63fbec476a

jąc ich, staram się sięgnąć głębiej, pod powierzchnię. Przetwarzam to, co widzę i czuję – dodaje Ewa Cieniak.

Anna Bera - projektantka przedmiotów nieoczywistych

Projektantka i rzeźbiarka, która tworzy obiekty użytkowe w krótkich seriach lub jako pojedyncze egzemplarze. Sięga po motywy zaczerpnięte z przyrody, jak kamienie, grzyby czy skamieliny, skupiając się nie tylko na formie, ale również na dotyku, czy sposobach używania przedmiotu. – Moje projekty mają kapryśną osobowość. Czasem są niewygodne w użyciu, nie mają oczywistych funkcji albo ich docelowa orientacja w przestrzeni nie jest określona. Są wymagające i trzeba je zrozumieć, aby ich użyć, by nadać im znaczenie i celowość – mówi artystka.

Ceramiczka Monika Skorupska: „Wierzę w piękno"

Założycielka studia ceramicznego Mosko Ceramics posługuje się tradycyjną metodą złocenia porcelany, inspi-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. prace powstały w ramach projektu DESA Home Today, Mariusz Grabarski, serwis prasowy

Monika Skorupska

eprasa.pl 63fbec476a

ruje się też japońską kaligrafią oraz przedmiotami codziennego użytku. – Projektuję i wykonuję przedmioty, które mają sprawiać przyjemność i codzienne zajęcia podnosić do rangi celebrowania. Wierzę w piękno i w to, że zachwyt przybliża nas do lepszego życia – mówi artystka.

Ada Sokół tworzy zmysłowe dzieła 3D

Prace Ady Sokół prezentowane były w galeriach sztuki na całym świecie, od Pekinu po Los Angeles, artystka ma też na koncie współpracę z takimi markami jak Apple, Louis Vuitton, Burberry, Valentino, Rimowa czy Gentle Monster. Prace Ady Sokół bazują na zmysłowych, delikatnych i niemal żywych obrazach, inspirowanych światem fauny i flory. Zaczerpnięte z natury formy artystka łączy z technologiczną precyzją.

Aleksandra Kujawska w półpłynną gorącą materię przelewa emocje

Aleksandra Kujawska, projektantka szkła i rzeźbiarka, zajmuje się atawistyczną tęsknotą człowieka

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. prace powstały w ramach projektu DESA Home Today, Mariusz Grabarski, serwis prasowy

Ada Sokół

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. prace powstały w ramach projektu DESA Home Today, Mariusz Grabarski, serwis prasowy

Aleksandra Kujawska

eprasa.pl 63fbec476a

za naturą i wspólnotą, interesują ją relacje ludzi z przyrodą, a u podstaw każdego jej projektu są emocje, którym nadaje formę. Pracuje tradycyjnymi technikami hutniczymi – wszystko wykonuje ręcznie. Każda sztuka ma niepowtarzalny charakter i zdobienia, wynikające z ręcznej pracy w szybkim tempie z półpłynną materią.

Tkaczki z Tartarugi - kilim to ich specjalność

Jadwiga Lenart i Wiktoria Podolec założyły autorską pracownię tkacką Tartaruga w 2017 roku, stając w opozycji do masowej produkcji tekstyliów i jej szkodliwych konsekwencji. W pracowni Tartaruga powstają współczesne kilimy, dywany i tkaniny dekoracyjne. Większość wykonywana jest z przędz farbowanych ręcznie naturalnymi roślinnymi barwnikami. – Jako projektantki tekstyliów miałyśmy styczność z wieloma technikami tkackimi, ale to właśnie kilim zafascynował nas najbardziej. Do tej pory nie wynaleziono

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. prace powstały w ramach projektu DESA Home Today, Mariusz Grabarski, serwis prasowy

Jadwiga Lenart i Wiktoria Podolec z pracowni Tartaruga

eprasa.pl 63fbec476a

technologii, która byłaby w stanie zastąpić pracę ludzkich rąk. Sprawia to, że kilim jest jednym z ostatnich bastionów rzemiosła, do tej pory niezdobytym przez maszyny – opowiadają artystki.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

ZAMIESZKAJ INWESTUJ NA COSTA DEL SOL

PRESTIGE PROPERTIES MARBELLA

★★★★★

WYBRZEŻE COSTA DEL SOL OFERUJE:
- ŚWIATOWEJ KLASY POLA GOLFOWE: FINCA CORTESIN, LA ZAGALETA
- PLAŻE
- SŁOŃCE
- GÓRY

KOMPLEKSOWA OBSŁUGA PRZY ZAKUPIE NIERUCHOMOŚCI W HISZPANII

ZAPRASZAM

Aneta Duma

+ 48 601 655 388
aneta.duma@ppmarbella.com
www.ppmarbella.com

PRESTIGE PROPERTIES MARBELLA S.L.
C.GREEN 2/1b, 29603 Marbella

eprasa.pl 63fbec476a

PRESTIGE PROPERTIES
MARBELLA
★★★★★

Reprezentuję polską agencję nieruchomości, która działa w Marbelli, jednym z najpopularniejszych kurortów na Costa del Sol. Costa del Sol, czyli Słoneczne Wybrzeże, to jedno z najpiękniejszych i najbardziej pożądanych miejsc na świecie – idealne zarówno do zamieszkania, inwestycji, jak i wypoczynku. Położona na południowym wybrzeżu Hiszpanii, ta malownicza i słoneczna część Andaluzji przyciąga swoją pogodą – ponad 320 słonecznych dni w roku – krystalicznie czystymi wodami Morza Śródziemnego oraz niesamowitymi krajobrazami, które urzekają każdego, kto tu przyjeżdża.

Zarówno miłośnicy sportów wodnych, jak i golfu czy turystyki górskiej znajdą tu coś dla siebie. Costa del Sol to prawdziwy raj dla golfistów, z jednymi z najlepszych pól golfowych w Europie. Dodatkowo, bliskość gór Sierra Nevada daje wyjątkową możliwość korzystania zarówno z plaży, jak i stoków narciarskich – wszystko w zasięgu ręki.

Zakup nieruchomości na Costa del Sol to nie tylko wybór stylu życia, ale również znakomita inwestycja. Od lat obserwuję, jak ten region cieszy się niesłabnącą popularnością wśród zagranicznych inwestorów. Stabilny, stale rozwijający się rynek nieruchomości, a także wysoki popyt na luksusowe apartamenty i wille sprawiają, że decyzja o zakupie tutaj ma długoterminową wartość.

Moja praca to pasja do nieruchomości i chęć dzielenia się wyjątkowością tego miejsca. Wiem, że zakup nieruchomości to jedna z najważniejszych decyzji, dlatego zawsze stawiam na indywidualne podejście i pełne wsparcie na każdym etapie. Zaczynamy od rozmowy, aby dokładnie poznać Twoje oczekiwania i potrzeby związane z wymarzonym domem. Na tej podstawie przygotuję spersonalizowaną ofertę, a następnie wspólnie odwiedzimy wybrane przez Ciebie nieruchomości.

Moja pomoc jest dla Ciebie bezpłatna. Przeprowadzę Cię przez cały proces zakupu, współpracując z doświadczonymi kancelariami prawnymi na Costa del Sol. Dzięki temu transakcja będzie przebiegać bez problemów, a wszelkie formalności zostaną załatwione w Twoim imieniu.

Nieruchomość w Marbelli to nie tylko idealne miejsce do zamieszkania, ale również doskonała inwestycja. Wiele osób decyduje się na wynajem swoich domów lub apartamentów w okresach, kiedy z nich nie korzystają – co generuje dodatkowy dochód, szczególnie w sezonie letnim.

Chciałbym również, abyś zobaczył, jak wygląda prawdziwe życie na Costa del Sol. Oprócz prezentacji nieruchomości, oprowadzę Cię po Marbelli i jej okolicach, pokażę lokalne restauracje, abyś mógł poczuć magię tego miejsca, które zachwyciło już tak wielu ludzi.

Moja misja to pomoc przy zakupie nieruchomości w Hiszpanii. Dzielę się obiektywną, rzetelną wiedzą o Hiszpanii i rynku nieruchomości. Jeśli chcesz zainwestować w nieruchomości w Hiszpanii, a zwłaszcza na Costa del Sol zapraszam do współpracy, a ja pomogę Ci przejść cały proces zakupu.

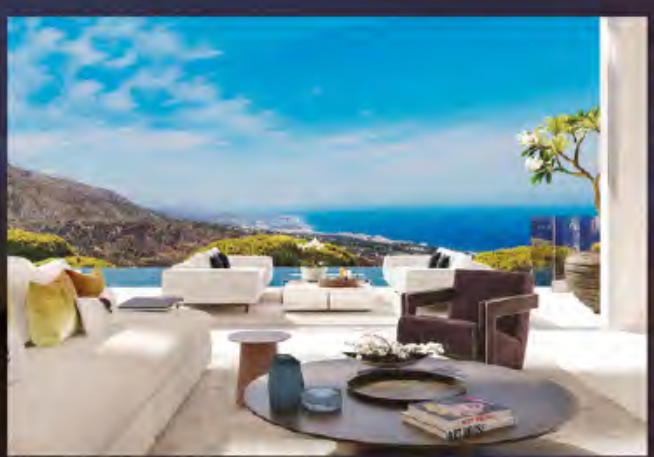

COSTA
DEL GOLF

COSTA
DEL SOL

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

DYSKRETNY LUKSUS NA WAGĘ ZŁOTA

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Popyt na dobra luksusowe, takie jak **ZŁOTO, SZTUKA CZY NIERUCHOMOŚCI PREMIUM, STALE UTRZYMUJE SIĘ NA WYSOKIM POZIOMIE.** *W przypadku tych ostatnich zmieniają się jednak trendy. Inwestorzy coraz mocniej doceniają tzw. quiet luxury.*

Tekst: **Anastazja Lipska**

Tym, co przyciąga inwestorów do luksusowych nieruchomości, jest ich niedostępność. Doskonale zdają sobie sprawę, że apartamenty w najbardziej prestiżowych projektach znikają z rynku niemal od razu po ogłoszeniu przedsprzedaży. Jak rozpoznać produkty, które zapewnią nam najwyższy zysk i zagwarantują poczucie wyjątkowości?

– Jest wiele czynników, które powinna spełnić nieruchomość, aby w ogóle mówić o premium. Nie-

eprasa.pl 63fbec476a

zmiennie jest to lokalizacja w centrum miasta, z pełnym dostępem do infrastruktury, umożliwiająca życie zgodne z jego rytmem. Stanęliśmy jednak przed prawdziwym wyzwaniem, bo inwestorzy pragną jednocześnie bliskości kojącej natury oczekując dostępu do terenów zielonych. Do niedawna luksus kojarzył się z przepychem, przytłaczającą wręcz elegancją, dziś odchodzimy od takiego postrzegania premium na rzecz dyskretnego luksusu, który tworzą przyjazne, ciepłe przestrzenie zapewniające oczywiście udogodnienia na miarę pięciogwiazdkowych hoteli – mówi Inez Otto, Sales and Marketing Director-West w Angel Poland Group, ekspertka rynku nieruchomości premium.

Angel Poland Group jest jednym z wiodących deweloperów, który od początku swej działalności wyznacza trendy na rynku nieruchomości premium. Za sukcesem Grupy stoi jej ponad 20-letnie doświadczenie, ale również niezaprzeczalna wrażliwość na otoczenie realizowanych inwestycji. Jej najnowszy, wro-

eprasa.pl 63fbec476a

cławski projekt The Upper House by Angel jest dziś najbardziej pożądanym projektem w mieście. Przyszli mieszkańcy liczącego 17 pięter apartamentowca na co dzień będą mogli korzystać z unikatowych części wspólnych stworzonych we współpracy z renomowanymi hiszpańskimi architektami z ADC Atelier. Intencją projektów było stworzenie przestrzeni pełnych sztuki, różnorodnych tekstur, zieleni i tego, za czym coraz bardziej tęsknimy, czyli ciepła. Wśród udogodnień znajdą się m.in. 25-metrowy basen ze strefą relaksu i imponującą ilością zieleni, kompleks saun, przestronny fitness, residence lounge, a także biblioteka i miejsce do pracy z widokiem na zielone patio. W przestrzeni budynku przewidziano również gaming room, kids club, lobby z całodobową recepcją oraz zielony taras na dachu 10 piętra.

– The Upper House to projekt wyjątkowy, którego potencjał dostrzegają najbardziej wytrawni i doświadczeni na rynku inwestorzy. Zgodnie z trendem quiet luxury, nie woła o atencję, ale emanuje jako-

eprasa.pl 63fbec476a

ścią i unikatowymi wnętrzami. To nie tylko miejsce do życia – to nowa jakość w segmencie nieruchomości premium, gdzie każdy detal ma znaczenie, a luksus spotyka się z funkcjonalnością, tworząc przestrzeń, która inspiruje i zachwyca. – podsumowuje Inez Otto.

Warto zaznaczyć, że w ramach wrocławskiej inwestycji grupa Angel Poland zapewnia inwestorom wsparcie zespołu ekspertów specjalizujących się w kompleksowej obsłudze nieruchomości premium. Dzięki temu klienci, po zakończeniu budowy, w ramach usług Angel Management otrzymają pełne wsparcie, zarówno w formie zarządzania najmem długoterminowym, jak i sprzedaży na rynku wtórnym. To prawdziwe premium na miarę dzisiejszych czasów.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

THE

UPPER HOUSE

BY ANGEL

Zainwestuj w nieruchomość premium

The Upper House to luksusowe apartamenty z zapierającym dech widokiem na horyzont, tuż przy rzece.

25 metrowy basen, wellness z kompleksem saun, strefa fitness, co-working z biblioteką, Kids Club, Residence Lounge i zielony taras na dachu, to tylko część unikatowych przestrzeni zaprojektowanych z myślą o mieszkańcach.

Doskonały design i bliskość natury sprawiają, że to idealne miejsce do życia.

www.upperhouse.pl

Atrakcyjny system płatności 10/90
Bezpieczna lokata kapitału
Gwarancja wzrostu wartości

www.angelpolandgroup.pl **+48 71 770 99 40**

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

WMF PERFECTION 600: NOWOCZESNY EKSPRES DLA SMAKOSZY KAWY

Automatyczny ekspres do kawy WMF Perfection 600 to nie tylko zaawansowane funkcje, ale również nowoczesny design

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

WMF Perfection 600 to **POŁĄCZENIE PROFESJONALNEJ TECHNOLOGII I NOWOCZESNYCH ROZWIĄZAŃ,** *które pozwalają każdemu cieszyć się doskonałą kawą we własnym domu.*

Tekst: **Zofia Szkarat**

Ekspres do kawy to dla wielu nieodłączny element porannego rytuału. Jednak w przypadku WMF Perfection 600, parzenie kawy staje się wyjątkowym doświadczeniem. To w pełni automatyczne urządzenie łączy profesjonalną jakość, nowoczesny design i zaawansowane technologie. Przygotowanie ulubionego napoju staje się jeszcze przyjemniejsze i prostsze. Co czyni ten ekspres wyjątkowym?

eprasa.pl 63fbec476a

Wyjątkowa przyjemność użytkowania

WMF Perfection 600 wyróżnia się łatwością obsługi dzięki intuicyjnemu dotykowemu wyświetlaczowi. Użytkownika prowadzi przez każdy etap przygotowania kawy, od wyboru napoju po dostosowanie ustawień, co sprawia, że korzystanie z urządzenia jest wyjątkowo komfortowe. Niezależnie od tego, czy jesteś fanem mocnego espresso, delikatnego latte, czy kawy mrożonej – ten ekspres zaspokoi każde gusty.

Perfekcyjny smak i personalizacja

Seria Perfection 600 oferuje aż 21 różnych napojów kawowych oraz herbat, co czyni go wszechstronnym urządzeniem dla całej rodziny. Opatentowany system WMF Aroma Perfection gwarantuje pełnię smaku i aromatu w każdej filiżance. Co więcej, urządzenie pozwala na personalizację kawy, m.in. poprzez regulację długości preinfuzji. Preferencje można zapisywać, więc każdy użytkownik może do-

eprasa.pl 63fbec476a

stosować napoje do swojego gustu i przechowywać je w indywidualnym profilu.

Higiena i łatwe czyszczenie

Jednym z najważniejszych elementów ekspresów do kawy jest ich łatwość czyszczenia. WMF Perfection 600 wyposażony jest w samoczyszczący blok zaparzający, który gwarantuje higienę na najwyższym poziomie. Opatentowany system Click&Clean umożliwia natomiast szybkie i proste czyszczenie systemu mlecznego – wystarczy przepiąć rurkę i nacisnąć jeden przycisk.

Nowoczesna technologia i trwałość

WMF Perfection 600 to nie tylko zaawansowane funkcje, ale również nowoczesny design. Połączenie szkła z matowymi akcentami ABS oraz stalą nierdzewną Cromargan® gwarantuje wyjątkową trwałość urządzenia. Co więcej, ekspres ten jest wyposażony w funkcję WLAN, która umożliwia aktualizację oprogramowania.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Dziedzictwo WMF

WMF to firma z ponad 90-letnią tradycją w produkcji ekspresów do kawy. Od 1927 roku firma dostarcza najwyższej jakości ekspresy dla branży gastronomicznej. Teraz, korzystając z tej wiedzy, marka oferuje urządzenia również do użytku domowego.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

ZAINSPIROWANY ROZWIĄZANIAMI DLA PROFESJONALISTÓW, STWORZONY DO DOMU

Zamień parzenie kawy w wyjątkowy rytuał!

- Regulacja czasu preinfuzji
- Przyjemny dźwięk mielenia i parzenia
- Szeroki wybór przepisów i możliwość personalizacji
- Dotykowy wyświetlacz i intuicyjny interface
- Najwyższej jakości stal nierdzewna Cromargan®
- Wygodny system czyszczący Click&Clean

Kobiecy Design we Wnętrzach

DELIKATNA I ELEGANCKA ŁAZIENKA OLTENS

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Marzysz o nowej łazience, zaprojektowanej zgodnie z Twoimi potrzebami, estetycznie wykończonej i wyposażonej w produkty wysokiej jakości, z gwarancją trwałości? **SKORZYSTAJ Z OFERTY POLSKIEJ ROZWIJAJĄCEJ SIĘ MARKI OLTENS.**

Tekst: **Jan Matura**

Z naszych produktów można skomponować wnętrze, w którym będzie się chciało przebywać. Wyróżnia je nie tylko wysoka jakość, trwałość, wykonanie z najlepszych materiałów i najnowsze technologie, ale także przemyślany design i ponadczasowa elegancja.

Ideą marki OLTENS jest możliwość prostego i szybkiego stworzenia łazienki, w której każdy będzie czuł się dobrze. Można w tym celu wykorzy-

eprasa.pl 63fbec476a

stać proponowane przez nas gotowe koncepty, zawierające poszczególne elementy, od armatury i ceramiki, poprzez wanny i zestawy prysznicowe aż po meble a także takie niezbędne drobiazgi, jak mydelniczka.

Można także zrealizować własną wizję łazienki, tworząc pomieszczenie będące odbiciem indywidualnego gustu i potrzeb, dobierając w tym celu odpowiednie, pasujące do koncepcji produkty.

Nasze gotowe rozwiązania charakteryzuje wysoka jakość i estetyka, inspirowane są skandynawską harmonią, spokojem, miłością do natury oraz industrialnym stylem.

KOLEKCJA HAMNES to elegancka forma i ozdobne detale. Wprowadzono tutaj subtelne, pionowe frezowanie, nadające łazience lekkości i delikatnej formy. Baterie uzupełnione zostały unikatową ceramiką w klasycznej bieli lub eleganckiej czerni. Delikatnie futurystyczne elementy sprawiają, że funkcjonalność łączy się tutaj z nowoczesną elegancją.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

KOLEKCJA JOG to rozsądne patenty i estetyczne wykończenie. Komponując jej składniki, wzięto pod uwagę rozsądną cenę oraz zastosowano narzędzia pomagające kontrolować zużycie wody i energii. Ta kolekcja pokazuje, że praktyczne i oszczędne rozwiązania mogą również być piękne.

KOLEKCJA VERNAL – główne kryteria, którymi kierowano się projektując ten zestaw, to czysta forma, minimalizm i wygoda. Zaokrąglone kształty armatury współgrają z prostymi liniami ceramiki i mebli. Białe szafki i biała ceramika tworzą całość z połyskliwymi chromowanymi powierzchniami.

KOLEKCJA GULFOSS łączy harmonijnie piękno z komfortem. Dla jej produktów charakterystyczne są zaokrąglone krawędzie, proste formy i inspiracja naturą. Meble, ceramika i akcesoria, idealnie dopasowane, kreują minimalistyczną i nowoczesną łazienkę.

Łazienka, którą tworzą produkty marki OLTENS, będzie nie tylko funkcjonalna i praktyczna, ale rów-

eprasa.pl 63fbec476a

nież ekologiczna. Wszystkie wyroby firmy zostały wyposażone w rozwiązania, które pozwalają ograniczać zużycie wody i energii oraz ułatwiają utrzymanie czystości.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

KSURO: ŁAZIENKI PERFEKCYJNE

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Masz za sobą ciężki tydzień? Całe napięcie dnia zmyjemy z siebie w łazience. **JAK ZAPROJEKTOWAĆ JEJ PRZESTRZEŃ TAK, ŻEBY SPEŁNIAŁA OCZEKIWANIA NAJBARDZIEJ WYMAGAJĄCYCH UŻYTKOWNIKÓW,** *doskonale wiedzą projektanci Ksuro.*

Tekst: **Jan Matura**

Przyjemny zapach kąpieli, ciepła rozgrzewająca mięśnie woda, delikatnie przytłumione światła. Tu i teraz – mindfulness w pięknym wnętrzu, w dodatku zaprojektowanym ergonomicznie i z wykorzystaniem najnowocześniejszych technologii. To dzięki nim dbanie o porządek i czystość będzie o niebo łatwiejsze. Kusząca wizja?

Piękno i innowacje

Właśnie takie wnętrza łazienkowe możesz dziś stworzyć, korzystając z oferty lokalnego brandu, który dość

eprasa.pl 63fbec476a

niedawno zadebiutował na rynku. Ksuro to marka, która łączy piękny design z innowacjami, a na pierwszym miejscu stawia pasję do projektowania i tworzenia przestrzeni wypełnionych relaksem oraz spokojem.

Już sama nazwa przenosi nas w świat wysmakowanego minimalizmu, inspirowanego Japonią – przede wszystkim precyzją wykonania i przywiązaniem do tradycji.

Nic nie jest tu przypadkowe. Kształty umywalek, wanien czy toalet nawiązują do wyboru: do organicznych i geometrycznych form. W większości przypadków armatura Ksuro jest pokryta specjalną powłoką Intelligent Coat, która ogranicza osady i innego rodzaju zabrudzenia, ale też ułatwia czyszczenie ceramiki łazienkowej.

Mnogość kolorów i dodatków

Na stronie marki można do niej dobrać wiele pasujących baterii, syfonów, korków czy wylewek. Pro-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

jektanci utrzymali całość w stonowanych kolorach – dominują klasyczne srebra i czernie. Do tego cała gama przydatnych akcesoriów – wieszaki i wieszaczki, uchwyty, stojaki na papier toaletowy oraz drążki.

Jak całość zgrywa się we wnętrzach, możemy podejrzeć na stronie Ksuro.com w zakładce Inspiracje. Znajdziemy tu dość surowe, pełne szarości i beżu pomieszczenia, ocieplone modnymi drewnianymi lamelami. Produkty oferowane przez Ksuro wpisują się w taką stylistykę wprost idealnie. Uniwersalność i klasyczność form sprawdzą się jednak także doskonale w łazienkach bardziej fantazyjnych i barwnych.

Kropką nad i są meble łazienkowe i blaty – w pięknych, ciepłych kolorach, rzecz jasna – z najlepszych materiałów. Skoro minimalizm, to i cisza – jedno do drugiego pasuje przecież jak ulał. Każda szuflada podumywalkowych szafek zamyka się niemal bezszelestnie i gładko dzięki niezawodnym systemom

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Perfect Fit. Spokój, relaks, ponadczasowy design i doskonałe wykonanie to znaki szczególne marki Ksuro.

Jeśli to właśnie ich szukasz we wnętrzach, inspiracje i produkty do stworzenia wyjątkowych łazienek czekają na stronie ksuro.com.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

KSURO

_PERFECT IDEA

KSURO.COM

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

30 LAT OKNOPLAST – DESIGN I INNOWACJE

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

W tym roku **OKNOPLAST ŚWIĘTUJE SWOJE 30-LECIE, ZDOBYWAJĄC SERCA KLIENTÓW, W TYM MIŁOŚNIKÓW DESIGNU I SZTUKI.** *Firma od początku łączy innowacyjne technologie z estetyką, stając się jednym z liderów w Europie.*

Tekst: **Jan Matura**

Na przestrzeni trzech dekad OKNOPLAST zyskał opinię nie tylko dostawcy wysokiej jakości produktów, ale też marki, która inspiruje się sztuką i designem, dbając jednocześnie o wsparcie współczesnych twórców.

Romans designu z technologią

OKNOPLAST od lat stawia na połączenie funkcjonalności z pięknem. Produkty firmy, takie jak okno PRISMATIC, to nie tylko doskonałe parametry techniczne, lecz także odzwierciedlenie fascynacji sztuką,

eprasa.pl 63fbec476a

geometrią i minimalizmem. PRISMATIC to więcej niż okno – to designerski element wnętrza, który harmonijnie łączy estetykę z nowoczesną technologią. Starannie dobrane materiały i dbałość o detale sprawiają, że ten model wyróżnia się na tle tradycyjnych rozwiązań. Jest to idealny wybór dla osób ceniących nowoczesny design, który nie traci na funkcjonalności.

Okno na kreatywność

OKNOPLAST od zawsze wyróżniał się nieszablonowym podejściem do komunikacji, czego dowodem jest kampania reklamowa „Światy OKNOPLAST”. To immersyjna podróż przez różne przestrzenie, gdzie sztuka i technologia łączą się w nieszablonowy sposób. W kampanii tej okna stały się czymś więcej niż elementem budynku – są portalem do nowych doświadczeń. Wizualne efekty i narracja kampanii ukazywały, jak produkty OKNOPLAST kreują przestrzeń i inspirują wyobraźnię.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

„Światy OKNOPLAST” to przykład, jak firma redefiniuje tradycyjne postrzeganie okien, prezentując je jako funkcjonalne dzieła sztuki, które mogą wzbogacać codzienne życie.

Sztuka i technologia – inspirujące połączenie

Dla OKNOPLAST inspiracje sztuką to więcej niż estetyka produktów. Firma aktywnie wspiera współczesnych artystów, angażując się w liczne projekty promujące młode talenty. Przez lata OKNOPLAST nie tylko tworzył innowacyjne produkty, ale również wspierał rozwój sztuki, jako mecenas artystów, organizator wystaw, a nawet własnego konkursu „OKNOPLAST for ART”. To zaangażowanie wynika z przekonania, że technologia i sztuka mogą współpracować, tworząc wyjątkowe doświadczenia.

OKNOPLAST pokazuje, że wspieranie kreatywności ma w swoim DNA. Dzięki tej strategii firma nie tylko promuje swoją markę, ale również buduje mosty między światem technologii a sztuki.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Trzy dekady pasji

30-lecie OKNOPLAST to nie tylko okazja do świętowania sukcesów, ale też dowód na to, jak design i sztuka mogą wpłynąć na nasze codzienne życie. Od geometrycznego okna PRISMATIC, przez futurystyczne kampanie reklamowe, aż po autentyczne wsparcie artystów – firma nieustannie łączy technologię z pięknem. Na przestrzeni tych trzech dekad, OKNOPLAST stał się ikoną, której misją jest inspirowanie do tworzenia pięknych i funkcjonalnych przestrzeni.

OKNOPLAST to więcej niż producent okien – to marka, która patrzy na swoje produkty jak na dzieła sztuki, tworząc ponadczasowe rozwiązania dla przyszłych pokoleń.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

30 YEARS EXPANDING OKNOPLAST

OKNOPLAST

OKNOPLAST.COM.PL

OKNO PRISMATIC.

STWORZONE DLA HARMONII

Równowaga właśnie odnalazła swój dom. Symetryczna linia profilu i zrównoważony rozwój łączą się w konstrukcji PRISMATIC. Nowatorskie połączenie długoletniej wiedzy specjalistów OKNOPLAST z pionierską technologią, to harmonia i trwałość Twojego projektu. Zaufaj systemowi PRISMATIC, który otworzy przed Tobą perspektywę wielu korzyści: smukłą formę, wysoką funkcjonalność, energooszczędność i ciszę.

POZNAJ OKNO PRISMATIC

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

DOMY PREFABRYKOWANE – DAJ SOBIE LUKSUS CZASU

Fot. Materiały prasowe

Projekt: Barn 140, Domum.pl

eprasa.pl 63fbec476a

BUDOWA DOMU TO JEDNA Z NAJWAŻNIEJSZYCH DECYZJI W ŻYCIU CZŁOWIEKA. *Dom spełnia dziś rolę przestrzeni, która odzwierciedla nasze potrzeby i pozwala żyć komfortowo.*

Tekst: **Jan Matura**

Nie chodzi tu wyłącznie o projekt, rozkład pomieszczeń czy aranżację wnętrz. Równie istotne jest to, co niedostrzegalne gołym okiem – technologia, w jakiej dom zostanie zbudowany. W ostatnich latach w Polsce coraz większą popularność zyskują domy prefabrykowane, stanowiąc realną konkurencję dla tradycyjnego budownictwa.

Czas na wagę złota

To chyba najważniejsza zaleta domów prefabrykowanych – szybkość ich realizacji. Proces budowy jest

eprasa.pl 63fbec476a

znacznie krótszy niż w przypadku tradycyjnych metod. Poszczególne elementy budynku są produkowane w fabryce, następnie transportowane na działkę, gdzie odbywa się ich montaż. Taki dom może powstać nawet w 90 dni, a złożenie prefabrykatów na placu budowy to kwestia od kilku do kilkunastu dni. Produkcja pod dachem hali uniezależnia od warunków atmosferycznych i pór roku, a wybudować się można nawet jesienią czy zimą, co jest ogromną zaletą dla osób pragnących szybko zamieszkać w swoim nowym domu. Inwestor może też wybrać standard domu, np. deweloperski lub pod klucz z tzw. białym montażem.

Bezcenny komfort i bezpieczeństwo

Dewizą nowoczesnych domów prefabrykowanych jest ich wysoka jakość wykonania. Produkcja przegród budynku, tj. ścian z zamontowanymi oknami i drzwiami, podłogi, stropów i dachu, przebiega w kontrolowanych warunkach, co pozwala na precyzyjne wykonanie i dopasowanie każdego detalu.

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

Projekt: Taxus 170, Domum.pl

eprasa.pl 63fbec476a

(Energo)oszczędności

Przepis na komfortowe życie? Energooszczędny dom. Budynki prefabrykowane są projektowane z myślą o minimalizowaniu strat ciepła. Spełniają obowiązujące warunki techniczne pod kątem standardu energetycznego i pozwalają oszczędzać na rachunkach za ogrzewanie w sezonie grzewczym. Wykorzystanie nowoczesnych materiałów izolacyjnych oraz zrównoważonych technologii zapewnia efektywność energetyczną i umożliwia domownikom cieszenie się komfortem termicznym przez cały rok.

Wybierz ten idealny!

Z pomocą platformy Domum.pl wybór odpowiedniego domu prefabrykowanego jest prostszy. Dostępne w ofercie gotowe modele można dopasować do własnych preferencji pod kątem estetyki czy zastosowanych technologii i pakietów. W specjalnym konfiguratorze dobierzemy kolor elewacji, stolarki czy cokołów, wybierzemy standard wykończenia domu, zdecydujemy o do-

eprasa.pl 63fbec476a

Kobiecy Design we Wnętrzach

Fot. Materiały prasowe

Projekt Taxus 170, wnętrze domu, Domum.pl

eprasa.pl 63fbec476a

datkowych ulepszeniach, np. dodatkowej izolacji ścian, pompie ciepła czy panelach fotowoltaicznych, wyliczymy koszty logistyki oraz roczne oszczędności na rachunkach za ogrzewanie i emisji CO2.

Cały proces powstawania domu oddamy w ręce specjalistów, którzy wszystkim zajmą się za nas, realizując oczekiwania, jak w przypadku domów tradycyjnych.

Wybierz ten idealny! Z pomocą platformy **DOMUM.PL**

WWW.DOMUM.PL/?UTM_SOURCE=WPROST&UTM_MEDIUM=TEXT&UTM_CAMPAIGN=DOMUM&UTM_CONTENT=WYDANIE_SPECJALNE

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Platforma gotowych projektów domów prefabrykowanych od renomowanych producentów

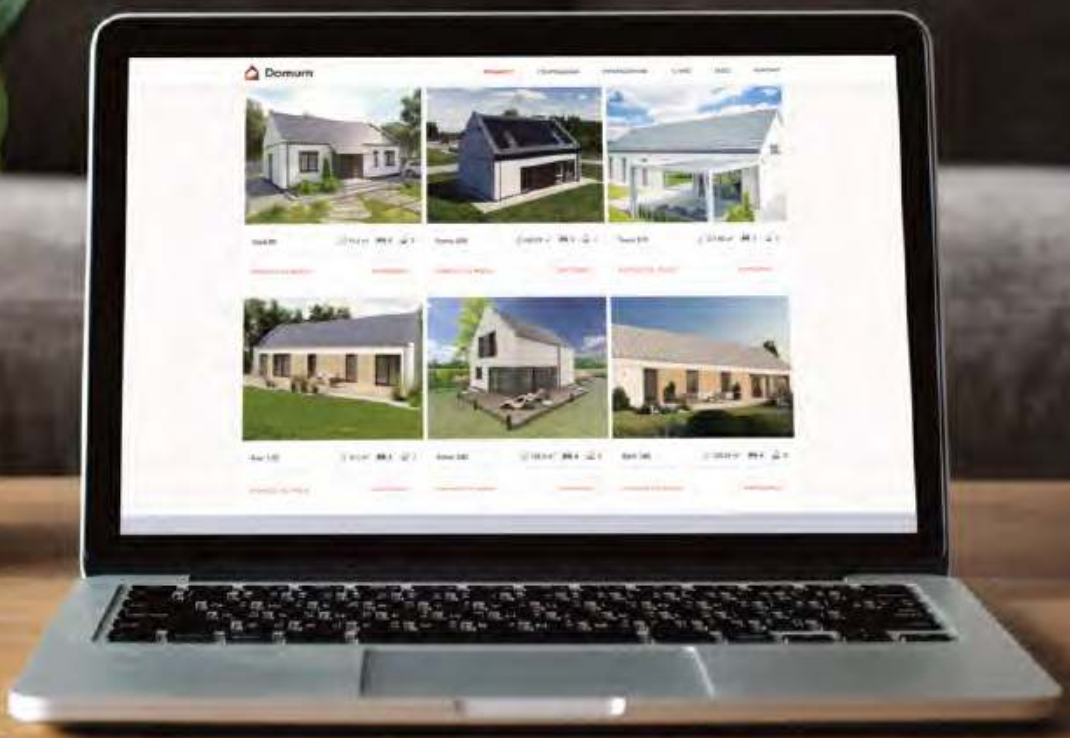

Dlaczego Domum?

Nie tracisz czasu
Domy gotowe nawet w 90 dni
(zależnie od wybranego projektu)

Ty decydujesz
Personalizacja projektu z intuicyjnym konfiguratorem.

Oszczędzasz
Jedyny na rynku kalkulator oszczędności energii i emisji CO_2 w ujęciu rocznym.

Cieszysz się komfortem życia
Trwałe, bezpieczne i doskonale izolujące ciepło budynki spełniające „z zapasem" normy budowlane.

Brak nieprzewidzianych kosztów
Transparentność cen i fachowa pomoc w uzyskaniu finansowania.

Żyjesz w harmonii z naturą
Energooszczędne technologie do wyboru na etapie konfiguracji projektu.

Rozgość się w swoim Domu(m)!

www.domum.pl
kontakt@domum.pl

Domum

SAINT-GOBAIN

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

Fot. Shutterstock

LUKSUSOWE PODRÓŻE

PARTNERZY DODATKU

NOMADE

Call&Fly
CALLANDFLY.EU

Coraltravel

Deluxe Travel Club

travelplanet.pl

eprasa.pl 63fbec476a

ZAKĄTKI ŚWIATA, W KTÓRYCH POCZUJESZ SIĘ JAK W RAJU

Fot. Shutterstock

eprasa.pl 63fbec476a

Coraz więcej osób poszukuje podróży, które pozwolą im **ODERWAĆ SIĘ OD CODZIENNOŚCI I PRZENIEŚĆ DO ODLEGŁYCH, NIEZNANYCH ZAKĄTKÓW ŚWIATA,** *gdzie czekają nie tylko zapierające dech w piersiach widoki, ale także najwyższy poziom komfortu, prywatności oraz wyjątkowe, niezapomniane doświadczenia.*

Tekst: **Anastazja Lipska**

Współczesny turysta, poszukujący luksusowej podróży, to osoba świadoma – pragnie czegoś więcej niż tylko odpoczynku. Oczekuje unikalnych doznań, które pozwolą mu zgłębić nowe kultury, zanurzyć się w autentycznym klimacie miejsca i w pełni wykorzystać każdą chwilę, nie rezygnując przy tym z wygody.

Wybór egzotycznego kierunku to nie tylko decyzja o podróży, ale także o przeniesieniu się do świata, w któ-

eprasa.pl 63fbec476a

rym króluje natura – dzika, nieskażona i zjawiskowa. Miejsca te oferują więcej niż tylko piękne widoki. To raj dla zmysłów, a każdy moment, od zachodów słońca na prywatnych plażach po osobiste ceremonie spa w egzotycznym otoczeniu, jest dokładnie przemyślany i dostosowany do potrzeb najbardziej wymagających podróżników.

Malediwy - raj na ziemi

Nie sposób mówić o luksusowych podróżach bez wspomnienia o Malediwach, jednym z najbardziej ekskluzywnych kierunków na mapie świata, uwielbianym przez polskich i zagranicznych celebrytów. To miejsce dosłownie definiuje raj, gdzie białe, pudrowe plaże spotykają się z lazurowymi wodami Oceanu Indyjskiego. Archipelag składający się z ponad tysiąca wysp oferuje luksus w najlepszym wydaniu: prywatne wille na wodzie, które pozwalają na zanurzenie się w egzotycznym świecie bez konieczności wychodzenia z łóżka, restauracje serwujące dania pod wodą i spa na świeżym powietrzu.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Shutterstock

eprasa.pl 63fbec476a

Malediwy przyciągają nie tylko turystów spragnionych słońca, ale także miłośników nurkowania. Podwodne rafy koralowe pełne kolorowych ryb, mant i żółwi morskich stwarzają niepowtarzalne warunki do odkrywania podwodnego świata w towarzystwie prywatnych instruktorów nurkowania. Ekskluzywne resorty oferują najwyższy poziom obsługi, dzięki czemu każdy turysta może poczuć się wyjątkowo.

Bora Bora – perła Polinezji Francuskiej

Dla tych, którzy marzą o bardziej oddalonym od cywilizacji miejscu, Bora Bora w Polinezji Francuskiej stanowi idealny wybór. Nazywana „perłą Pacyfiku”, ta wulkaniczna wyspa otoczona przez rafy koralowe jest jednym z najpiękniejszych miejsc na ziemi. Krystalicznie czysta woda, pokryte kwiatami wzgórza i luksusowe bungalowy na palach nad wodą to synonim ekskluzywnego wypoczynku.

Na Bora Bora luksus zaczyna się już w momencie lądowania – podróżni są witani przez prywatnych przewodników i transportowani luksusowymi ło-

eprasa.pl 63fbec476a

dziami do swoich apartamentów. Wyjątkowe resorty oferują prywatne plaże, doskonałą kuchnię i relaksujące zabiegi spa, których nie znajdzie się nigdzie indziej na świecie. Wędrówki po górzystych terenach, eksploracja zatok na katamaranie czy rejsy jachtami to tylko niektóre z atrakcji, które urozmaicają dni na wyspie.

Seszele – bajeczny archipelag na Oceanie Indyjskim

Seszele, położone na Oceanie Indyjskim, to kolejny egzotyczny kierunek, który łączy nieskazitelną przyrodę z luksusowymi doświadczeniami. Archipelag składający się z 115 wysp oferuje ekskluzywny wypoczynek w otoczeniu dziewiczej przyrody. Plaże z białym piaskiem, ukryte zatoczki i granitowe formacje skalne czynią Seszele jednym z najpiękniejszych miejsc na świecie.

Wyspy takie jak Mahé, Praslin i La Digue oferują luksusowe resorty, które wyróżniają się nie tylko architekturą wkomponowaną w naturę, ale także eko-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Shutterstock

eprasa.pl 63fbec476a

logicznym podejściem do turystyki. Takie miejsca jak North Island, gdzie prawdopodobnie wypoczywali m.in. książę William i księżna Kate podczas swojego miesiąca miodowego, zapewniają pełną prywatność i opiekę osobistego kamerdynera przez cały pobyt. Na Seszelach można również odkrywać bogatą faunę i florę – zobaczyć unikalne gatunki ptaków, żółwie olbrzymie czy palmy coco de mer, które występują jedynie tutaj.

Wyspy Galapagos. Poznaj dziewiczą naturę

Chociaż Galapagos może nie być pierwszym kierunkiem, który kojarzy się z luksusem, coraz więcej podróżników wybiera te wyspy ze względu na ich unikalny ekosystem i możliwość bliskiego kontaktu z dziką naturą. Archipelag leżący na Oceanie Spokojnym, znany z badań Charlesa Darwina, oferuje niezwykłe doświadczenia.

Ekskluzywne jachty i łodzie, którymi można wybrać się na prywatne rejsy wokół wysp, zapewniają wygodę i intymność. Wycieczki prowadzone przez doświad-

eprasa.pl 63fbec476a

czonych przewodników-biologów gwarantują, że podróżnicy mogą zanurzyć się w tajemniczym świecie flory i fauny bez utraty komfortu.

Bali - azyl w sercu tropików

Bali, perła Indonezji, od lat przyciąga podróżników szukających egzotycznego luksusu. Choć wyspa jest popularna wśród turystów, oferuje również zakątki, które zachwycają prywatnością i wyjątkowymi doznaniami. Noce spędzone w ekskluzywnych willach z basenami infinity, położonych na klifach z widokiem na Ocean Indyjski lub w otoczeniu zielonych tarasów ryżowych w Ubud to niesamowite przeżycie, którego warto doświadczyć.

Najlepsze resorty na wyspie oferują nie tylko najwyższy standard usług, ale także możliwość skorzystania z balijskich ceremonii oczyszczenia, relaksujących masaży i medytacji prowadzonych przez lokalnych mistrzów. Ogromnym atutem Bali jest również wyjątkowa kuchnia, która łączy lokalne smaki z międzynarodowymi trendami.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Shutterstock

eprasa.pl 63fbec476a

Mauritius - wyjątkowe doświadczenia w tropikalnym otoczeniu

Mauritius to tropikalna wyspa, która od lat przyciąga podróżników z całego świata. To miejsce, gdzie piękno krajobrazu łączy się z najwyższą jakością usług hotelowych i wyjątkowymi możliwościami relaksu. Wybierając się na Mauritius, można liczyć na luksusowe resorty, które oferują wspaniałe wille z prywatnymi basenami, restauracje prowadzone przez światowej klasy szefów kuchni oraz centra spa, które gwarantują całkowitą regenerację.

Jednym z najbardziej charakterystycznych elementów Mauritiusa są prywatne rejsy po lagunach, nurkowanie na rafach koralowych oraz wędrówki po rezerwatach przyrody, które pozwalają na bliskie spotkania z delfinami, żółwiami czy egzotycznymi ptakami.

Kostaryka - zielony raj w Ameryce Środkowej

Kostaryka, położona pomiędzy Oceanem Spokojnym a Morzem Karaibskim, to egzotyczny kierunek słynący

eprasa.pl 63fbec476a

z najpiękniejszych krajobrazów i bioróżnorodności. Ten tropikalny raj oferuje luksusowe doświadczenia pośród dzikiej natury – od pięknych plaż, przez bujne lasy deszczowe, aż po aktywne wulkany. Luksusowe eko-resorty wkomponowane w naturalne otoczenie zapewniają pełen komfort w harmonii z przyrodą. Kostaryka jest również idealnym miejscem dla miłośników przygód, oferując m.in. możliwość eksploracji dzikich dżungli.

Znana jako „zielony raj”, Kostaryka słynie z ekologicznej turystyki, a luksusowe hotele często oferują zrównoważone rozwiązania, które łączą luksus z ochroną środowiska.

Podróże luksusowe do egzotycznych miejsc to nie tylko sposób na oderwanie się od codzienności, ale również możliwość odkrycia unikalnych zakątków świata w najwygodniejszy możliwy sposób.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Marzysz o podróży do Korei Południowej?

Uszyjemy Ci luksusowy wyjazd na miarę Twoich oczekiwań i potrzeb!

Cena już od 18 990 PLN za 1 osobę

W cenie:
Program 8 dniowy / prywatny kierowca oraz prywatny anglojęzyczny przewodnik
Luksusowe hotele 5* ze śniadaniami na 7 nocy
Zwiedzanie indywidualne dopasowane do preferencji
Bezpośredni przelot Warszawa – Seul – Warszawa liniami LOT w klasie ekonomicznej

***cena obowiązuje przy 2 osobach uczestniczących w wyjeździe**

Skontaktuj się z naszych projektantem podróży!
tel: 22 224 35 77
mail: dtc@deluxetravelclub.pl
www.deluxetravelclub.pl
instagram: deluxe_travel_club

eprasa.pl 63fbec476a

VISIT
KOREA
YEAR
2023 - 2024

SMOKI, LATAJĄCE LISY I WROTA DO RAJU

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

W trudnym momencie życia kupiłam bilet na Bali, by odnaleźć spokój i siłę. **DWA MIESIĄCE NA WYSPIE PEŁNEJ DUCHOWOŚCI, RYTUAŁÓW I NIEZWYKŁYCH SPOTKAŃ ZMIENIŁY MOJE PODEJŚCIE DO ŻYCIA.**

Tekst: **Sabina Zięba**

Nie jestem osobą, która łatwo się poddaje. Właśnie z tego powodu, będąc w głębokiej depresji, postanowiłam o siebie zawalczyć i kupiłam bilet na Bali – wyspę, której duch tkwi w bogatym dziedzictwie rytuałów i ceremonii. Na miejscu poznawałam ludzi borykających się z podobnymi rozterkami, odwiedziłam Baliana, czyli lokalnego szamana i uzdrowiciela, który „potrafi wyleczyć duszę oraz ciało”, ponieważ „posiadł moc operowania boską ener-

eprasa.pl 63fbec476a

Luksusowe podróże

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

gią”, a także pokornie stawałam pod naporem wody z wodospadu, która miała oczyścić głowę ze złych myśli, a umysł napełnić nową siłą. Spędziłam tam dwa miesiące.

Nie wiem, czy to kwestia energii, spotkanych osób, czy po prostu klimatu, ale poczułam się lepiej i pokochałam to miejsce – do tego stopnia, że po roku postanowiłam tam wrócić. Tym razem jednak zamarzyłam o dotarciu do miejsca oddalonego o 750 km na wschód od Bali i z perypetiami przebyłam tę trasę nie samolotem, a drogą lądową i morską, by przeżyć najpiękniejszą przygodę swojego życia.

Podróż przez indonezyjskie wyspy

Z Bali popłynęłam najpierw na niewielkie wyspy Gili, na których obowiązuje całkowity zakaz używania pojazdów motorowych. Ludzie przemieszczają się po nich wyłącznie pieszo, rowerem lub za pomocą bryczki. Nie sprawia to problemów ze względu na odległości – każdą z tych wysp można obejść dookoła w ok. dwie godziny.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

Na miejscu urzekły mnie **PRZEPIĘKNE RAJSKIE PLAŻE Z BIAŁYM PIASKIEM, IDEALNIE CIEPŁĄ I BŁĘKITNĄ WODĄ, WIDOK NA WULKAN AGUNG, A TAKŻE NIEZWYKŁA RAFA KORALOWA.** *Choć najbardziej przypadło mi do gustu dziewicze i spokojne Gili Meno, musiałam udać się na słynące z imprez Gili Trawangan, by łodzią motorową wyruszyć w dalszą podróż.*

Mogłoby się wydawać, że samotna wyprawa blondynki o jasnej karnacji przez indonezyjskie wyspy to trudna wyprawa. Jeszcze przed moim wyjazdem część znajomych i rodziny dyskretnie odradzała, a za moimi plecami pukała się w czoło. Na miejscu jednak szybko okazało się, że można nawiązać kontakt nawet z osobami, które nie najlepiej mówią po angielsku. Dowiedziałam się, że wzbudzam zaufanie, ale też zainteresowanie i chęć niesienia pomocy. Tym sposo-

eprasa.pl 63fbec476a

Luksusowe podróże

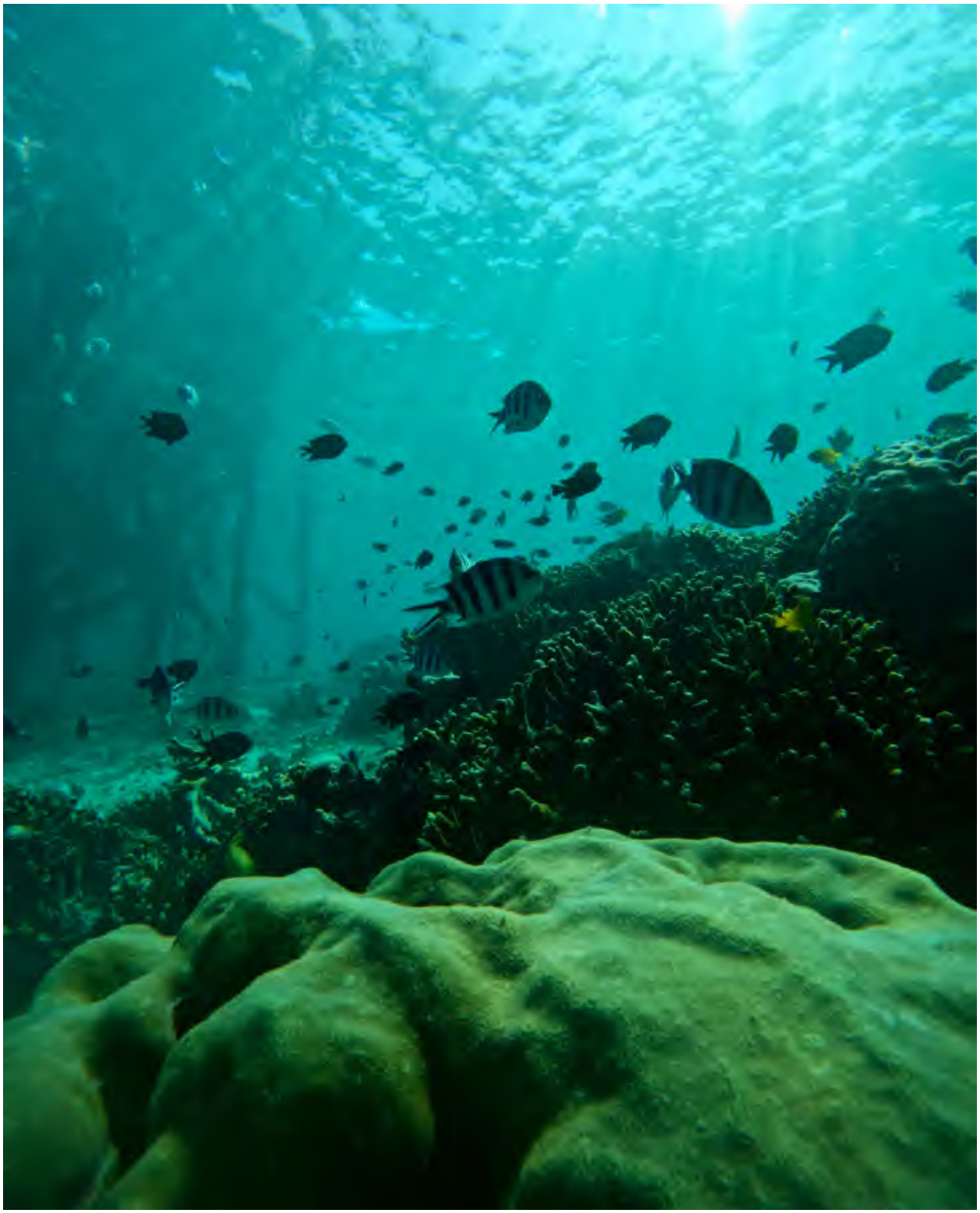

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

bem po dotarciu na Lombok, prędko zostałam zaprowadzona do busa, który wyruszał w interesującym mnie kierunku. Kierowca podpowiedział mi, kiedy powinnam wysiąść. Potem kolejno przemieszczałam się motorem w towarzystwie Indonezyjczyka i autobusem, w którym byłam jedyną turystką, przez co – jako największa atrakcja – pozowałam do zdjęć z zaciekawionymi tubylcami. Następnie popłynęłam zatłoczonym promem, poznając lokalnego nauczyciela, który marzył o tym, by móc pozwolić sobie na wyjazd dalszy, niż jego najbliższe okolice. Po dwóch dniach i finalnej podróży skuterem, mogłam w końcu wsiąść w niewielkiej miejscowości Sape na wyspie Sumbawa na ostatni prom. Zmierzał on do Labuan Bajo na Flores, mijając najpiękniejszy krajobraz, jaki widziałam w całym swoim życiu, czyli cel mojej wyprawy – Park Narodowy Komodo.

W sercu Parku Narodowego Komodo

Płynąc promem, mogłam przez parę godzin podziwiać liczne wzniesienia, lazur wody i cieszyć oczy otaczają-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

cym, bogatym w różnorodność pięknem. Po zejściu na ląd poczułam niedosyt, dlatego kilka dni później wypłynęłam z Labuan Bajo w 3-dniowy rejs po tym wulkanicznym archipelagu, przenosząc się do innej rzeczywistości.

Znalazłam się na łodzi z dziesięcioma obcymi osobami z różnych części świata.

> *Razem wyruszyliśmy do Parku Narodowego Komodo, który składa się z 29 wysp. Na kilku z nich żyją tzw.* **„SMOKI Z KOMODO”, CZYLI NAJWIĘKSZE JASZCZURKI NA ŚWIECIE** *i to z silnie trującym jadem.*

Endemiczne, nie występujące nigdzie indziej warany, które żywią się ssakami, ptakami i padliną, są niebezpieczne także dla człowieka. Po ugryzieniu swojej ofiary, odchodzą, pozostawiając zwierzę, które po paru dniach umiera. Kiedy to się stanie, Smok Komodo wraca, by się posilić. Co ciekawe, po-

eprasa.pl 63fbec476a

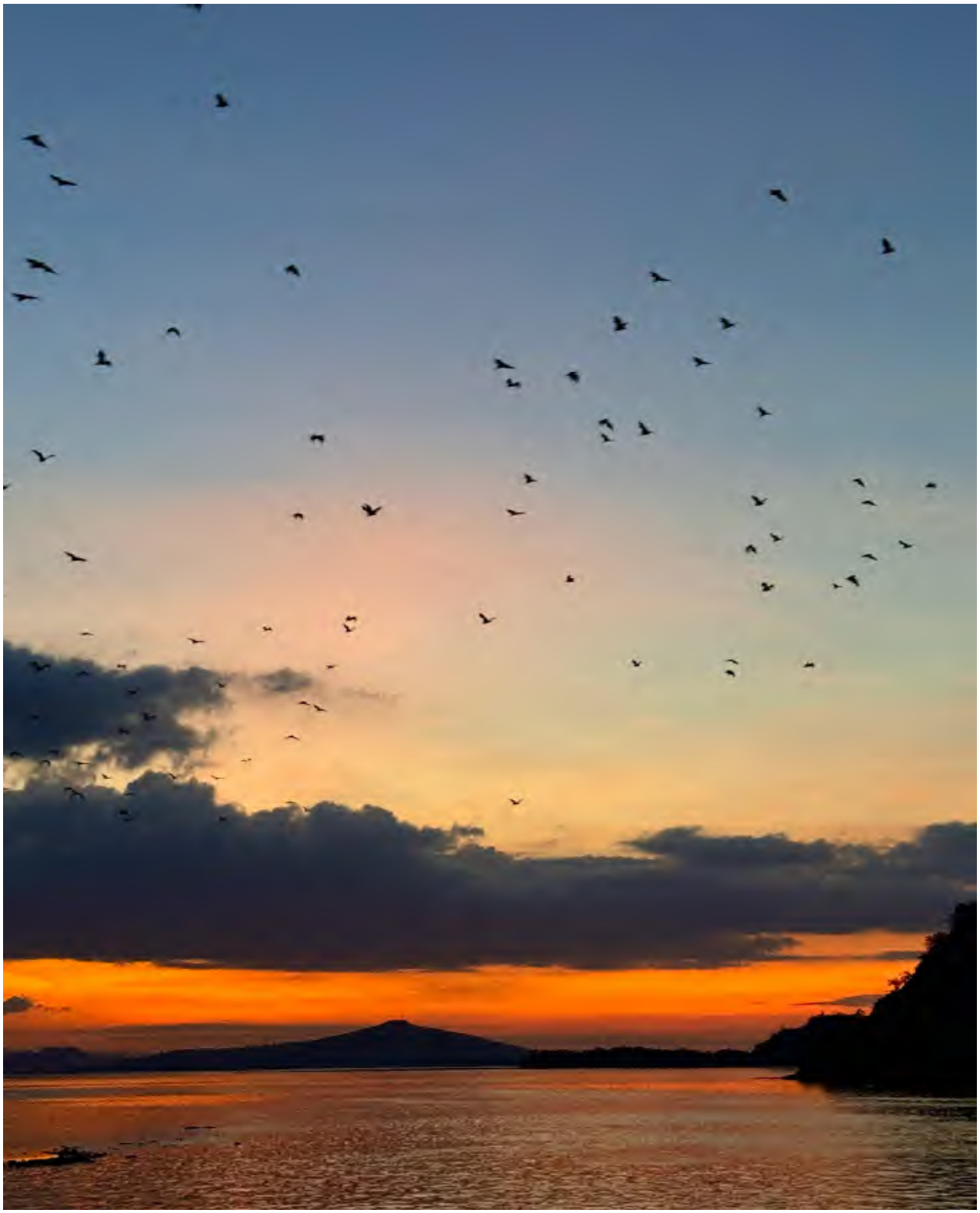

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

trafi wyczuć swoją ofiarę z odległości nawet kilkunastu kilometrów, a jego narządem węchu jest rozdwojony język. Ale najlepsze było dopiero przede mną.

O zachodzie słońca naszą łódź zacumowano w pobliżu wyspy Kalong. To właśnie na tym otoczonym namorzynami terenie żyje duża populacja żywiących się owocami i nektarem nietoperzy, które ze względu na swój rozmiar nazywane są „latajacymi lisami” (flying foxes). Obserwowanie na tle malowniczego nieba setek albo i tysięcy zrywających się do lotu i krążących dookoła stworzeń, których rozpiętość skrzydeł mogła przekraczać jeden metr, zapierało dech w piersiach.

Trzy zatoki i wschód słońca na Padar Island

Nazajutrz przed wschodem słońca dopłynęliśmy z kolei do Padar Island, czyli symbolu Parku Narodowego Komodo. Razem z innymi śmiałkami wspinałam się w ciemności licznymi schodami na szczyt

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

malowniczej wyspy, która była moim podróżniczym marzeniem. Choć bliżej celu było bardziej stromo, a wiele osób ze zmęczenia musiało robić częste przerwy, to, czego doświadczyłam na górze, przeszło moje najśmielsze oczekiwania. Przedzierające się, wschodzące słońce zapewniło nam rajski widok, odsłaniając trzy turkusowe zatoki, w których każda plaża ma inny kolor. Oszołomiona obserwowałam, jak fale rozbijają się z jednej strony górzystej wyspy o biały piasek, a z drugiej o czarny, wulkaniczny oraz różowy, który swoją barwę zawdzięcza mikroskopijnym czerwonym koralowcom. Czułam wdzięczność, że mogę tego doświadczyć, mimo tego, iż – choć otoczona grupą ludzi – byłam na drugim końcu świata sama.

Z chwilą, gdy później znalazłam się na różowej plaży, przypomniałam sobie, na jak pięknej planecie żyjemy. Lazur wód Oceanu Indyjskiego wspaniale komponował się z pastelowym odcieniem piasku i zielenią roślin porastających zbocza górzystej wyspy. Pod wodą natomiast mój zachwyt wzbudzały

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

różnobarwne koralowce, falujące ukwiały, spore rozgwiazdy, żółwie morskie, a także tysiące małych i wielkich ryb o przeróżnych kształtach oraz kolorach.

> *Kiedy kilka godzin później musiałam wracać na łódź, serce ściskało mi się z żalu, ale* **PRZYSIĘGŁAM SOBIE, ŻE JESZCZE KIEDYŚ TU WRÓCĘ,** *mając nadzieję, że urok tego miejsca nie zostanie zadeptany przez turystów.*

Zachód słońca podziwiałam z okolic mniejszej niż boisko do piłki nożnej wyspy Taka Makassar. Piękno wyrastającego jakby znikąd terenu z białą plażą i krystalicznie czystą wodą, zasłaniało pojawiający się smutek, że rejs po parku powoli dobiega końca. Ostatniego dnia, będąc na małej, uroczej, spokojnej wysepce Pulau Kanawa, cieszyłam się relaksem i plażowaniem bez tłumów turystów i głośnych imprez. Czytałam jedną ze swoich ulubionych książek, „Jedz,

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

módl się, kochaj”. Kiedy natknęłam się na fragment: „Szczęście jest rezultatem naszego osobistego wysiłku. Trzeba o nie walczyć, dążyć do niego, upierać się przy nim, a czasami nawet szukać go na drugim końcu świata”, już wiedziałam. Ja swoje szczęście znalazłam właśnie tu, na terenie Parku Narodowego Komodo.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

BIZNES NA POKŁADZIE PRYWATNEGO SAMOLOTU!

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Zastanawiałeś się nad **WYKORZYSTANIEM W PODRÓŻY PRYWATNEGO SAMOLOTU LUB HELIKOPTERA?** *Jak to jest podróżować samolotem czekającym tylko na Ciebie?*

Tekst: **Jan Matura**

Czy kiedykolwiek zastanawiałeś się nad wykorzystaniem w podróży prywatnego samolotu lub helikoptera? Czy chciałbyś skrócić czas przelotu i ograniczyć formalności w terminalu do kilkunastu minut? Podróżować na pokładzie luksusowego samolotu czekającego tylko na Ciebie?

W Call&Fly niezależnie od tego, jaki samolot wybierzesz, sprawimy, że poczujesz się jak członek rodziny królewskiej. Przy wejściu przywita Cię kapitan, który pomoże w trwającej maksymalnie 10 min odprawie, po czym limuzyną zostaniesz przewieziony do samolotu.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Rozsiądziesz się w wygodnym fotelu, zostanie Ci zaserwowany najlepszy catering skrojony specjalnie pod Twoje upodobania smakowe, wyborne trunki, a załoga sprawi, że podróż będzie przyjemnością. Jedyną w swoim rodzaju!

Wnętrze samolotu Call&Fly to definicja komfortu i elegancji. Dlatego podróż nim zostaje w pamięci na długo. Podczas gdy Twój private jet unosi się nad chmurami, masz czas na pracę, relaks czy rozmowę. Możesz przespać noc w pełnowymiarowej odseparowanej sypialni (w lotach transatlantyckich, np. samolotami Embraer Legacy 650 czy Bombardier Global XRS). Możesz skupić się na tym, co naprawdę ważne.

W Call&Fly wierzymy, że sukcesy na najwyższym poziomie, powinny być realizowane bez przeszkód również... wysoko nad chmurami. Dlatego wiele samolotów Call&Fly wyposażonych jest w wi-fi i telefony satelitarne, aby ważne sprawy nie musiały czekać do lądowania, a praca była przyjemnością.

Podróż z Call&Fly to doświadczenie, które rozpoczyna się już przy pierwszym kontakcie z Twoim

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

doradcą, dostępnym dla Ciebie 24/7. Przygotuje on kwotacje lotu w ciągu 30 min, a samolot może być gotowy do wylotu w dwie godziny od potwierdzenia!

To Ty decydujesz, kiedy polecisz, a na pokładzie sam wybierasz miejsce, na którym usiądziesz. Twój fotel zawsze jest przy oknie, a bagaż w zasięgu ręki (w wielu samolotach zawartość luku bagażowego dostępna jest przez cały lot).

Wylądujesz tam, skąd będzie najbliżej do Twojego celu podróży. Prywatne samoloty korzystają ze znacznie większej liczby lotnisk niż rejsowe. Wynajem samolotów nie jest już przywilejem elit czy wielkich korporacji. W Call&Fly każdy lot jest szyty na miarę potrzeb pasażera, niezależnie, czy potrzebuje on budżetowego rozwiązania na przelot po Polsce, helikoptera na Mazury, czy ekskluzywnego samolotu na 12 osób, który bez międzylądowania w 11 h doleci na Malediwy.

Co więcej, prywatne samoloty zapewniają coś, czego nie oferują linie komercyjne – dyskrecję i spokój.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Luksusowe podróże

Podróżowanie z Call&Fly to doświadczenie, które zmienia sposób myślenia o podróżach służbowych. To połączenie efektywności, komfortu i wygody, co sprawi, że każdy lot staje się wyjątkowym przeżyciem. Dołącz do grona naszych zadowolonych klientów i odkryj, jak prywatny czarter lotniczy może odmienić Twoje podróże biznesowe.

Jesteśmy do Twojej dyspozycji 24/7 pod nr Hotline:

+48 500 803 800 i na **WWW.CALLANDFLY.PL**

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

HOTELE
NADMORSKIE
★★★★

SĄ TAKIE MIEJSCA ...

komfort | atrakcyjne lokalizacje | relaks

www.hotelenadmorskie.pl

eprasa.pl 63fbec476a

SENATOR HOTEL ★★★★

Hotel Senator w Dźwirzynie położony jest w malowniczej lokalizacji, tuż przy hotelowej plaży, w otoczenie sosnowego lasu. Hotel znajduje się około 10 km od Kołobrzegu, a bliskość morza i przyrody oraz komfortowe warunki powodują, że goście chętnie do niego wracają. W Hotelu Senator znajdują się wszystkie udogodnienia do relaksu, które w naturalny sposób łączą wypoczynek z nadmorskim klimatem.

UNITRAL HOTEL ★★★★

Hotel Unitral w Mielnie jest atrakcyjne usytuowany pomiędzy Bałtykiem i Jeziorem Jamno. Obiekt znany jest z bogatej oferty wellness i spa, szczególnie w ramach swojej oferty Medical SPA. Unikatowe Termy w Klimacie Morza Martwego z basenem solankowym i światem saun i łaźni oraz bogata oferta zabiegów, przyciągają zarówno osoby szukające relaksu, jak i poprawy zdrowia.

LIDIA HOTEL ★★★★

Hotel Lidia położony jest 150 metrów od portu i piaszczystej plaży w Darłówku. Jest doskonałym miejscem dla rodzin, oferując ciepłą, rodzinną atmosferę oraz wyjątkowe jedzenie. Goście cenią sobie serdeczną obsługę oraz niepowtarzalny klimat, który sprawia, że można poczuć się jak w domu. Jedzenie w Hotelu Lidia jest nie tylko smaczne, ale również autentyczne, z nutą tradycyjnych, regionalnych smaków.

eprasa.pl 63fbec476a

WYJĄTKOWE MIEJSCA NA LUKSUSOWĄ UCIECZKĘ

Fot. Materiały prasowe

Waldorf Astoria Seychelles

eprasa.pl 63fbec476a

Wybraliśmy dla Was cztery hotele, które **OFERUJĄ NIE TYLKO NAJWYŻSZY STANDARD OBSŁUGI, ALE RÓWNIEŻ NIEZAPOMNIANE DOŚWIADCZENIA** *w najbardziej malowniczych zakątkach świata.*

Tekst: **Anastazja Lipska**

Te miejsca to synonim luksusu, prywatności i najciekawszych atrakcji, które sprawią, że Wasz wypoczynek będzie absolutnie wyjątkowy. Bez względu na to, czy marzycie o tropikalnej wyspie, ekscytującym safari, czy zapierającym dech w piersiach krajobrazie, te hotele zapewnią Wam wszystko, co niezbędne do idealnych wakacji.

Park Narodowy Serengeti, Tanzania

&Beyond Grumeti Serengeti River Lodge to luksusowy obiekt położony w samym sercu rezerwatu Grumeti,

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

Charisma Suites Oia

eprasa.pl 63fbec476a

na zachodnich obrzeżach Parku Narodowego Serengeti w Tanzanii. To tutaj możecie przeżyć autentyczne safari na dziewiczych obszarach rezerwatu, a Waszą oazą będą eleganckie lodże z prywatnymi basenami i spektakularnymi widokami na równiny. Miejcie w pogotowiu aparaty fotograficzne – z Waszego tarasu będziecie mieli okazję zobaczyć hipopotamy i krokodyle, a w okresie Wielkiej Migracji zobaczycie spektakularne przeprawy ogromnych stad gnu i zebr przez rzekę Grumeti.

Seszele

Jeśli szukacie miejsca, które łączy w sobie wyjątkowy luksus i egzotyczne piękno, to Waldorf Astoria Seychelles Platte Island na wyspie Platte będzie idealnym wyborem na wakacje na Seszelach. Hotel oferuje prywatne wille z basenami i zapierającymi dech w piersiach widokami na Ocean Indyjski. Goście mogą cieszyć się ekskluzywną obsługą, relaksować się na śnieżnobiałych plażach lub korzystać z luksusowego spa.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

&Beyond Grumeti Serengeti River Lodge

eprasa.pl 63fbec476a

Santorini, Grecja

Charisma Oia Santorini to prawdziwy klejnot greckiej wyspy, który oferuje luksus w najczystszej postaci. Usytuowany na słynnym klifie w Oia hotel pozwala cieszyć się spektakularnymi widokami na błękitne wody Morza Egejskiego. Eleganckie apartamenty, urządzone w minimalistycznym, cykladzkim stylu, harmonijnie łączą nowoczesny design z autentycznym greckim klimatem.

Malediwy

Każda z przestronnych willi – zarówno tych położonych na plaży, jak i na wodzie – zapewnia gościom pełen komfort, prywatność oraz bezpośredni dostęp do krystalicznie czystych, turkusowych lagun. Wyróżniają się również autorskie terapie oraz połączenie sztuki i ekologii, które stanowią wyjątkową część doświadczenia. Hotel przyciąga uwagę dzięki swoim innowacyjnym, proekologicznym oraz artystycznym rozwiązaniom, które sprawiają, że jest jedyny w swoim rodzaju.

eprasa.pl 63fbec476a

Jeśli chcecie zaplanować swoją wymarzoną podróż, nasz zespół jest do Waszej dyspozycji. Skontaktujcie się z nami, a wspólnie stworzymy wakacje, które na długo pozostaną w Waszej pamięci.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

Nomade

Nasi doradcy to pasjonaci podróży, z wieloletnim doświadczeniem i ponad 100 sprawdzonymi kierunkami Wszystkie usługi organizowane są prywatnie dla naszych Klientów.

UL. KROWODERSKA 52, KRAKÓW, INFO@NOMADE.PL, TEL. 12 358 11 11, WWW.NOMADE.PL

Artykuł sponsorowany

eprasa.pl 63fbec476a

LUKSUSOWE PODRÓŻE

ELITE SERVICE

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

CORAL TRAVEL POLAND TO JEDEN Z NAJWIĘKSZYCH TOUROPERATORÓW W POLSCE. *Od 25 lat realizujemy marzenia Polaków o wakacjach All Inclusive pod palmami.*

Tekst: **Lucyna Barańczyk**

Specjalizujemy się w turystyce czarterowej do Turcji, Grecji, Hiszpanii, Egiptu, Emiratów Arabskich oraz do destynacji egzotycznych, takich jak Dominikana, Tajlandia czy Wietnam. Przez cały rok organizujemy wyjazdy do najpiękniejszych zakątków świata, między innymi na Malediwy, Sri Lankę, Bali, Kubę czy Zanzibar.

Od niedawna do portfolio firmy dołączył koncept ELITE SERVICE. To idea luksusowego wypoczynku realizowana w najlepszych hotelach klasy premium.

Starannie wyselekcjonowane obiekty deluxe zapraszają na wyjątkową podróż do Emiratów Arabskich,

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Wietnamu, Turcji, Egiptu i Grecji. Wakacje w stylu ELITE to synonim ekskluzywnego urlopu.

Obsługa Klasy Premium

Dedykowany dział rezerwacji dla Klientów VIP oraz konsultanci dostępni 24/7.

Przywitanie Gości na lotnisku

Klienci po przylocie na lotnisko docelowe mogą podejść do osobnego stanowiska Elite Service, dzięki czemu unikną oczekiwania w długiej kolejce i w pierwszej kolejności zostaną skierowani do transferu.

Szybki transfer

W ramach Elite Service klienci skorzystają z szybkiego transferu, którego celem jest podwyższenie komfortu i skrócenie czasu podróży. Podczas transferu na trasie lotnisko-hotel-lotnisko przewidziane są maksymalnie dwa przystanki, wyłącznie w hotelach z listy Elite Service.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

Komfortowe Hotele Deluxe

Hotele z listy ELITE wyróżniają się dbałością o każdy szczegół. To gwarancja zakwaterowania w obiektach najwyższej klasy. Goście docenią piękne otoczenie, eleganckie wnętrza, palmowe ogrody, szykowne centra SPA, autorskie dania szefów zniewalające smakiem oraz doskonałą infrastrukturę z całym bogactwem atrakcji. Dużą popularnością cieszą się pawilony plażowe, które zapewniają komfort wypoczynku i prywatność. W najlepszych obiektach pawilony oferują obsługę kelnerską i wyposażone są w zaplecze sanitarne, leżaki oraz parasole.

Na początku podróży zalecamy skorzystanie z dodatkowych usług lotniskowych, takich jak Fast Track, Business Lounge czy VIP line. Dzięki temu unikniesz długiego czasu oczekiwania w kolejce do kontroli bezpieczeństwa i jednocześnie zapewnisz sobie komfortowe warunki i spokój przed wejściem na pokład samolotu.

Rezerwacja miejsc w samolocie pozwoli na wybór ulubionego miejsca. Usiądź obok bliskich i ciesz

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

eprasa.pl 63fbec476a

się wspólnym lotem. Podróżuj wygodnie, tak jak lubisz.

Większość hoteli oferuje klientom bezpłatną możliwość skorzystania z pakietów okolicznościowych: urodzinowych, rocznicowych czy dla nowożeńców.

Na specjalne życzenie możemy zaaranżować romantyczny rejs jachtem, kolację na plaży przy blasku świec lub śniadanie dostarczone do pokoju.

Ponadto istnieje możliwość zorganizowania wycieczki fakultatywnej szytej na miarę z osobistym przewodnikiem, usługi room service 24h czy opieki prywatnego concierge.

Zapraszamy Cię do świata ekskluzywnego wypoczynku. Wspaniałe hotele, wyszukany design i piękne plaże nieustannie kuszą gości spragnionych słońca i luksusu. Skorzystaj z przywilejów Elite Service.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Coraltravel

w ofercie

Luksusowe wakacje w stylu ELITE

EMIRATY ARABSKIE | WIETNAM | TAJLANDIA
TURCJA | GRECJA | EGIPT

- Powitalne pakiety VIP
- Obsługa klasy premium
- Szybki transfer Elite
- Wille z prywatnym basenem
- Eleganckie hotele deluxe

Coral Travel Group

coraltravel.pl

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Materiały prasowe

LUKSUSOWE PODRÓŻE

eprasa.pl 63fbec476a

Komfort, prywatność, obsługa premium i oryginalne, niszowe destynacje. Takie wakacje mogą wydawać się niedostępne, jednak **WYSTARCZY NIEWIELE, ABY PODNIEŚĆ JAKOŚĆ WYPOCZYNKU.**

Tekst: **Zofia Szkarłat**

Luksus w branży travel to nie tylko egzotyczne kierunki, loty biznes klasą i ekskluzywne kurorty. To też wyjątkowe doświadczenia, które pozwalają na niezapomniane przygody i dostarczają emocji. Prywatne safari, nurkowanie z delfinami, a może lot helikopterem nad wulkanem? Te unikalne atrakcje mają też swoją wartość.

Ekskluzywne podróże to również wysoka jakość obsługi – już od pierwszego kontaktu z organizatorem, przez wybór klasy lotu i zakwaterowania, prywatnego transferu aż po dostęp do niszowych, ciekawych rozrywek. Kupując wycieczkę z lotem czartero-

eprasa.pl 63fbec476a

wym, możemy za dodatkową opłatą podwyższyć sobie klasę lotu. Wystarczy zadzwonić na infolinię Travelplanet.pl i zapytać konsultanta o dostępne opcje. Najczęściej podwyższenie standardu lotu do klasy biznes jest dużo tańsze niż przelot taką samą klasą lotem rejsowym.

Rezerwując wycieczkę w Travelplanet.pl, klienci są objęci bezpłatną usługą TravelCare 24/7 już od pierwszej minuty od rezerwacji. Dzięki konsultantom dostępnym przez całą dobę, mogą czuć się bezpiecznie, mając wsparcie w każdej nietypowej sytuacji, jaka może się przydarzyć.

Podróżujący często szukają odległych, egzotycznych kierunków i chcą wypoczywać z dala od tłumów. Dla osób, które zajmują wysokie stanowiska lub na co dzień żyją pod dużą presją, liczą się bowiem prywatność i spokój. Luksusowe wakacje zapewniają dyskrecję, komfort i spełniają nawet najbardziej wyszukane podróżnicze marzenia. Kluczową rolę odgrywa tu elitarny charakter usługi, która często jest „szyta na miarę”.

eprasa.pl 63fbec476a

Luksusowe wakacje - najpopularniejsze kierunki

Choć co roku „modne” stają się kolejne destynacje, są miejsca, które od lat cieszą się zainteresowaniem wśród najbardziej wymagających podróżników. Należą do nich:

MAURITIUS – to malownicza wyspa na Oceanie Indyjskim. Bajeczne plaże, usypane białym piaskiem, lazurowa woda i kurorty, w których do dyspozycji gości są prywatne wille z basenami. Dla gości organizowane są wyprawy na rafy koralowe, spa w otoczeniu dziewiczej natury czy rejsy jachtami.

MALEDIWY – te rajskie wyspy koralowe zasłynęły z najbardziej ekskluzywnych resortów na świecie. Goście mogą cieszyć się tu prywatnością, spokojem oraz niszowymi atrakcjami, takimi jak pływanie z rekinami wielorybimi czy kolacja w podwodnej restauracji.

SESZELE – luksusowy kierunek dla tych, którzy cenią sobie spokój i kontakt z naturą. Niewielkie wyspy

eprasa.pl 63fbec476a

archipelagu zapewniają dyskrecję, ciszę i odpoczynek od codziennego zgiełku na prywatnych plażach.

ZJEDNOCZONE EMIRATY ARABSKIE (ZEA) – to kierunek dla wielbicieli luksusu w nowoczesnym stylu. W Dubaju i Abu Dhabi czekają znakomite hotele, imponujące centra handlowe i niecodzienne rozrywki, takie jak ekskluzywne wycieczki na pustynię czy loty balonem.

Luksusowe wyjazdy zyskują w Polsce coraz większą popularność, a klienci coraz częściej oczekują wysokiej jakości obsługi, perfekcyjnej organizacji i pełnego komfortu. Dzisiejszy luksus w podróży, oprócz doskonałej infrastruktury turystycznej, zapewnia także uczestnikom wyjazdu poczucie wyjątkowości, prestiżu i niezapomnianych przeżyć. Wystarczy zadzwonić do Travelplanet.pl i porozmawiać z konsultantami o ofertach.

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

travelplanet.pl

WYCIECZKI SZYTE NA MIARĘ
W RAMACH USŁUGI PREMIUM

LOTY W KLASIE BIZNES
W PRZYSTĘPNEJ CENIE

PRYWATNY TRANSFER
BEZ ZBĘDNYCH POSTOJÓW

eprasa.pl 63fbec4

wprost

Forum Wolności Gospodarczej

1000 NAJWIĘKSZYCH FIRM W POLSCE

PARTNER STRATEGICZNY

PKO Bank Polski

PARTNER GŁÓWNY

kronospan

PARTNERZY

EUROPA SYSTEMS

FAKRO

eprasa.pl 63fbec476a

WIĘCEJ ENERGII NA ROZWÓJ BIZNESU

Skorzystaj z naszego doświadczenia w kredytowaniu projektów poprawiających efektywność energetyczną.

Bank Polski

eprasa.pl 63fbec476a

1000 NAJWIĘKSZYCH FIRM W POLSCE

Ponad **2,4 BILIONA ZŁOTYCH PRZYCHODÓW** *osiągnęło tysiąc największych firm działających w Polsce. To ponad dwie trzecie całego polskiego PKB.*

Tekst: **Szymon Krawiec**

Tym rankingiem zamykamy tegoroczną edycję 1000 największych firm w Polsce. Z projektem ruszyliśmy wiosną tego roku. W ten sposób chcieliśmy uczcić ważną dla wszystkich przedsiębiorców rocznicę wejścia w życie słynnej ustawy Wilczka.

Na pięciu kartkach papieru ówczesny minister przemysłu uregulował prowadzenie działalności gospodar-

Fot.

eprasa.pl 63fbec476a

czej w kraju. W pierwszym roku obowiązywania ustawy Polacy założyli 2,5 mln prywatnych firm. W następnym kolejny milion.

„Obserwujemy, jakich to miliardów dorobili się niektórzy polscy przedsiębiorcy, ale nie patrzymy na to, ilu innych przedsiębiorców w tym samym czasie zbankrutowało albo zatrzymało się na niskim poziomie, albo zamknęło firmę i przeszło na etat” – opowiadał na naszych łamach Michał Sołowow.

> *Na placu boju* **ZOSTALI CI NAJWYTRWALSI** *i to te firmy pokazywaliśmy przez ostatnie miesiące na łamach tygodnika „Wprost”.*

Kilkadziesiąt rankingów, kilkanaście raportów

W sumie w ramach 1000 największych firm w Polsce powstało kilkadziesiąt rankingów. Prześwietlaliśmy największych graczy w branży finansowej, budowlanej,

eprasa.pl 63fbec476a

chemicznej, energetycznej, transportowej, paliwowej, rolniczej, spożywczej i wielu, wielu innych. Rankingom towarzyszyło kilkanaście raportów pokazujących kompletny stan poszczególnych sektorów polskiej gospodarki – od 1989 roku do teraz. Obok rankingów i raportów rozmawialiśmy z najważniejszymi politykami, ekonomistami i przedsiębiorcami, którzy wywarli wpływ na budowanie kapitalizmu nad Wisłą. To m.in. prof. Jerzy Buzek, prof. Grzegorz Kołodko, prof. Elżbieta Mączyńska, prof. Marcin Piątkowski, Janusz Steinhoff, Andrzej Sadowski, Grażyna Kulczyk, Ryszard Florek, Józef Wiśniewski, Marek Roefler i wielu innych. Po raz pierwszy od ośmiu lat zbadaliśmy również wizerunek polskich przedsiębiorców i przedstawiliśmy go podczas „Dnia Przedsiębiorcy” organizowanego na SGH.

Jedyna taka lista

Chociaż „Wprost” tworzy rankingi od dekad, to nie publikował tak gigantycznego zestawienia. Co roku wydajemy kolejne edycje Listy 100 najbogatszych Pola-

eprasa.pl 63fbec476a

ków, 50 najbogatszych Polek, 200 największych firm, 100 największych eksporterów, 50 najdynamiczniej rozwijających się firm, 40 najbogatszych Polaków przed 40. rokiem życia, 50 najbardziej wpływowych Polek i Polaków. Publikowaliśmy również rankingi najlepszych szkół wyższych, najbogatszych Polaków Europy Środkowo-Wschodniej, ale jeszcze nigdy w historii nie prezentowaliśmy w jednym zestawieniu aż tysiąca podmiotów.

W tym rankingu pokazujemy wyłącznie prywatne firmy. Polskie i te zagraniczne, które przed laty postanowiły zagościć nad Wisłą. Pokazujemy przychody i zyski netto, jakie poszczególne spółki osiągnęły w 2022 r. Jedynym kryterium, według którego układaliśmy spółki na liście, jest ta pierwsza dana, czyli zeszłoroczne przychody. W zebraniu wyników finansowych pomogła nam agencja badawcza Dun&Bradstreet, która wsparła nas również w tworzeniu wielu rankingów branżowych publikowanych w ramach 1000 największych firm w Polsce.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska mniejsza niż Walmart

W sumie całe 1000 firm w naszym rankingu osiągnęło ponad 2,43 bln zł przychodów. Czy to dużo, czy to mało?

> *Patrząc na polskie PKB, które za zeszły rok przekroczyło 3,4 bln zł, to jest się z czego cieszyć.* **PRZYCHODY PRYWATNYCH PODMIOTÓW** *stanowią ponad 70 proc. tej kwoty.*

Ale patrząc na wyniki finansowe globalnych korporacji, choćby firm zgromadzonych w prestiżowym rankingu Fortune500, grupującym największe światowe koncerny, to cały tysiąc firm działających w Polsce miał mniejsze przychody niż jeden Walmart. Największa sieć handlowa w USA, a zarazem największa firma na świecie, miała w zeszłym roku 2,6 bln zł przychodów.

Naszym rankingiem 1000 największych firm również rządzi handel. Pierwsze miejsce należy do spółki Jeronimo Martins, czyli portugalskiego właściciela

eprasa.pl 63fbec476a

sieci marketów Biedronka. W pierwszej dziesiątce mamy jeszcze kilku innych handlowych gigantów, jak choćby Lidl (4. miejsce), Dino (8. miejsce) czy Eurocash (9. miejsce).

Wśród tysiąca największych firm dominują te z zagranicznym kapitałem. Patrząc tylko na pierwszą setkę zestawienia, to 69 przedsiębiorstw ma zagranicznego właściciela. Mniej niż jedna trzecia jest więc reprezentowana przez polskich przedsiębiorców.

Największą polską firmą pod względem przychodów pozostaje Cinkciarz. Chociaż to trochę nadużycie, bo firma robi wielomiliardowe wyniki na obrocie walutą. Patrząc na zysk, jest już dużo gorzej. Po Cinkciarzu najwyższą pozycję zajmuje Dino należące do Tomasza Biernackiego, który ponownie zajął pierwsze miejsce na naszej Liście 100 najbogatszych Polaków.

Chociaż ranking 1000 firm może przytłaczać swoją objętością, to jedynie kropelka polskiej przedsiębiorczości. W Polsce działa przecież ponad 2,5 mln firm.

eprasa.pl 63fbec476a

Siła firm rodzinnych

Ten ranking niczego nie kończy. Jedynie podsumowuje tegoroczną edycję 1000 największych firm w Polsce. Przed nami jeszcze dwa duże raporty. „100 postulatów polskiego biznesu”, w którym chcemy pokazać, co tak naprawdę hamuje polskich przedsiębiorców i co rząd mógłby zrobić, żeby ułatwić im życie. Drugi raport, który przed nami, to „Rachunek od biznesu”. Do tej pory to państwo wystawiało kolejne rachunki przedsiębiorcom w postaci nowych podatków, danin czy regulacji.

> *Tym razem chcemy pokazać, ile to* **PAŃSTWO ZAWDZIĘCZA** *przedsiębiorcom i jak prywatny biznes dokłada się do dobrobytu wszystkich Polaków.*

1000 największych firm w Polsce będzie miało swój ciąg dalszy. W końcu w 2025 r. czeka nas kolejna rocznica. Tym razem swoje 35-lecie będzie obchodzić słynny „Plan Balcerowicza”. Terapia szokowa, która w szyb-

eprasa.pl 63fbec476a

kim tempie wyprowadziła Polskę z gospodarki centralnie planowanej do tej wolnorynkowej.

Oprócz tego chcemy zająć się tematyką polskich firm rodzinnych. To bardzo pilny temat, patrząc na zakusy obecnego rządu, żeby majstrować przy zapisach dotyczących fundacji rodzinnej – nowego bytu prawnego, który miał milionom polskich przedsiębiorców ułatwić sukcesję. A z tą nie jest łatwo, co pokazuje choćby głośny ostatnio przypadek rodzinnej walki między dziećmi a ojcem w imperium Zygmunta Solorza.

W Polsce działa ponad 830 tys. firm rodzinnych. Rocznie wypracowują 332 mld zł przychodów. To praktycznie połowa budżetu Polski. Według ekspertów od spraw spadkowych w ciągu najbliższych lat połowa z tych kilkuset tysięcy firm przejdzie w ręce następnego pokolenia. Ale czy przejdzie na pewno? I co zrobić, żeby przeszła? Między innymi o tym w kolejnej edycji 1000 największych firm w Polsce.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Forum Wolności Gospodarczej

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
1	**JERONIMO MARTINS POLSKA S A**	85 034 775 227	3 414 174 952
2	**LG ENERGY SOLUTION WROCŁAW SP Z O O**	40 736 584 000	1 772 021 000
3	**CINKCIARZ PL SP Z O O**	35 115 206 641	6 488 202
4	**LIDL SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	33 368 479 000	1 278 605 000
5	**ARCELORMITTAL POLAND S A**	32 993 965 000	754 021 000
6	**BP EUROPA SE SPÓŁKA EUROPEJSKA ODDZIAŁ W POLSCE**	22 360 365 000	-130 430 000
7	**VOLKSWAGEN POZNAŃ SP Z O O**	21 876 615 000	529 403 000
8	**DINO POLSKA S A**	19 764 769 000	894 586 000
9	**EUROCASH S A**	18 660 441 597	171 228 360
10	**TOYOTA CENTRAL EUROPE SP Z O O**	16 435 838 000	12 200 000
11	**VOLKSWAGEN GROUP POLSKA SP Z O O**	15 847 533 260	127 184 498

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
12	**ŻABKA POLSKA SP Z O O**	15 750 953 000	418 916 000
13	**LG ELECTRONICS MŁAWA SP Z O O**	15 364 672 133	409 992 133
14	**TERG S A**	14 555 726 486	398 620 370
15	**KAUFLAND POLSKA MARKETY SP Z O O SPÓŁKA JAWNA**	14 489 590 000	317 512 000
16	**LPP S A**	13 424 585 000	534 257 000
17	**PHILIP MORRIS POLSKA DISTRIBUTION SP Z O O**	13 184 050 000	362 515 000
18	**JTI POLSKA SP Z O O**	12 010 604 551	156 548 325
19	**ANIMEX FOODS SP Z O O**	11 628 329 000	178 571 000
20	**FCA POLAND SP Z O O**	11 546 496 201	184 585 238
21	**ROSSMANN SUPERMARKETY DROGERYJNE POLSKA SP Z O O**	11 409 775 697	1 116 070 334
22	**EURO NET SP Z O O**	11 371 332 399	180 963 862
23	**AUCHAN POLSKA SP Z O O**	11 151 281 000	184 474 000
24	**SHELL POLSKA SP Z O O**	10 810 931 300	120 837 500
25	**ANWIM S A**	10 707 028 464	152 579 345

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
26	**ORANGE POLSKA S A**	10 675 000 000	757 000 000
27	**NEUCA S A**	10 549 174 000	208 096 000
28	**BSH SPRZĘT GOSPODARSTWA DOMOWEGO SP Z O O**	10 530 281 000	369 962 000
29	**PEPCO POLAND SP Z O O**	10 440 971 750	781 678 562
30	**INTER CARS S A**	10 326 349 000	542 599 000
31	**SANTANDER BANK POLSKA S A**	10 189 968 000	2 449 043 000
32	**EUROCASH SERWIS SP Z O O**	9 875 367 253	34 223 312
33	**CARREFOUR POLSKA SP Z O O**	9 821 599 000	276 632 000
34	**CASTORAMA POLSKA SP Z O O**	9 648 773 000	908 435 000
35	**SAMSUNG ELECTRONICS POLSKA SP Z O O**	9 495 766 656	287 090 471
36	**SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA MLEKOVITA**	9 418 556 869	195 602 480
37	**MERCEDES BENZ MANUFACTURING POLAND SP Z O O**	9 214 236 000	330 688 000
38	**BASF POLSKA SP Z O O**	8 925 846 000	134 156 000
39	**MBANK S A**	8 837 715 000	-696 724 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
40	**MAN TRUCKS SP Z O O**	8 786 555 000	158 856 000
41	**LEROY MERLIN POLSKA SP Z O O**	8 601 887 000	123 863 000
42	**SIGNIFY POLAND SP Z O O**	8 488 120 000	158 474 000
43	**AB S A**	8 480 024 000	85 114 000
44	**BRITISH AMERICAN TOBACCO POLSKA TRADING SP Z O O**	8 313 372 000	60 189 000
45	**CEDROB S A**	8 145 659 802	411 936 030
46	**AXPO POLSKA SP Z O O**	8 058 859 000	749 171 000
47	**ALSO POLSKA SP Z O O**	7 911 858 289	31 180 910
48	**ING BANK ŚLĄSKI S A**	7 793 600 000	1 714 400 000
49	**OKTAN ENERGY & V L SERVICE SP Z O O**	7 755 341 251	185 562 315
50	**BUDIMEX S A**	7 507 937 000	459 539 000
51	**MERCEDES BENZ POLSKA SP Z O O**	7 498 357 000	138 194 000
52	**FORTUM MARKETING AND SALES POLSKA S A**	7 466 037 288	-283 939 794
53	**P4 SP Z O O**	7 452 072 000	1 024 766 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
54	**CANPACK S A**	7 428 892 000	299 762 000
55	**FARMACOL LOGISTYKA SP Z O O**	7 347 730 000	50 819 000
56	**CMC POLAND SP Z O O**	7 220 637 000	963 226 000
57	**CARGILL POLAND SP Z O O**	7 202 749 000	212 549 000
58	**SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA MLEKPOL W GRAJEWIE**	7 173 150 162	136 450 917
59	**POLKOMTEL SP Z O O**	7 148 600 000	589 400 000
60	**POLENERGIA S A**	7 089 231 000	159 918 000
61	**SYNTHOS DWORY 7 SP Z O O**	6 921 117 000	456 578 000
62	**MAKRO CASH AND CARRY POLSKA S A**	6 793 140 530	10 407 882
63	**CIRCLE K POLSKA SP Z O O**	6 790 371 000	75 693 000
64	**WARSAW TRADING PARTNERS SP Z O O**	6 713 511 344	135 445
65	**BUNGE POLSKA SP Z O O**	6 712 296 000	105 604 000
66	**ARCELORMITTAL DISTRIBUTION SOLUTIONS POLAND SP Z O O**	6 581 646 277	136 408 707
67	**ELECTROLUX POLAND SP Z O O**	6 572 416 405	113 220 891

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

2,43

BLN ZŁ PRZYCHODU PRZYNIOSŁO 1000 FIRM Z RANKINGU

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
68	**MICHELIN POLSKA SP Z O O**	6 543 025 000	87 186 000
69	**STOKROTKA SP Z O O**	6 534 157 826	24 329 612
70	**CEDC INTERNATIONAL SP Z O O**	6 523 989 000	242 761 000
71	**NETTO SP Z O O**	6 502 571 000	69 857 000
72	**T MOBILE POLSKA S A**	6 436 354 000	205 364 000
73	**ARCTURUS BUNKER SP Z O O**	6 403 160 601	139 709 518
74	**ALLEGRO SP Z O O**	6 347 836 000	-1 776 357 000
75	**UNIMOT PALIWA SP Z O O**	6 270 740 000	235 441 000
76	**VOLKSWAGEN MOTOR POLSKA SP Z O O**	6 148 601 680	123 931 773
77	**IKEA INDUSTRY POLAND SP Z O O**	6 099 367 652	113 531 587
78	**VEOLIA ENERGY CONTRACTING POLAND SP Z O O**	6 093 573 000	128 889 000
79	**WHIRLPOOL COMPANY POLSKA SP Z O O**	6 000 710 000	179 194 000
80	**VOLVO POLSKA SP Z O O**	5 817 127 000	54 889 000
81	**SAMSUNG ELECTRONICS POLAND MANUFACTURING SP Z O O**	5 816 762 000	241 083 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
82	**MONDI ŚWIECIE S A**	5 720 072 000	1 258 225 000
83	**TOYOTA MOTOR MANUFACTURING POLAND SP Z O O**	5 691 724 324	9 764 323
84	**RESPECT ENERGY S A**	5 675 496 571	144 545 533
85	**THYSSENKRUPP MATERIALS POLAND S A**	5 664 896 599	425 741 245
86	**IMPERIAL TOBACCO POLSKA S A**	5 657 949 000	106 551 000
87	**TPV DISPLAYS POLSKA SP Z O O**	5 635 391 175	25 379 154
88	**IKEA RETAIL SP Z O O**	5 543 865 000	169 082 000
89	**ZF AUTOMOTIVE SYSTEMS POLAND SP Z O O**	5 506 991 000	393 406 000
90	**POLSKA GRUPA FARMACEUTYCZNA S A**	5 495 937 000	-23 693 000
91	**TELE FONIKA KABLE S A**	5 247 483 369	404 060 783
92	**MARS POLSKA SP Z O O**	5 213 501 406	298 381 398
93	**AGROLOK SP Z O O**	5 164 451 429	147 785 727
94	**SOKOŁÓW S A**	5 115 660 000	83 022 000
95	**ARAMCO FUELS POLAND SP Z O O**	5 033 149 000	29 277 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
96	**RENAULT POLSKA SP Z O O**	4 985 667 286	50 685 744
97	**BANK MILLENNIUM S A**	4 900 722 000	-1 029 899 000
98	**KOMPANIA PIWOWARSKA S A**	4 850 756 000	734 444 000
99	**CELSA HUTA OSTROWIEC SP Z O O**	4 799 670 000	476 043 000
100	**EKO OKNA S A**	4 616 544 696	415 742 451
101	**ZESTI FOS SP Z O O**	4 600 652 000	199 115 000
102	**VESTAS POLAND SP Z O O**	4 490 400 837	21 960 367
103	**WIPASZ S A**	4 458 068 951	289 991 753
104	**GRUPA MASPEX SP Z O O**	4 440 268 722	17 687 494
105	**ESPPOL TRADE S A**	4 407 871 934	1 803 420
106	**STRABAG SP Z O O**	4 397 806 346	167 224 407
107	**AMAZON FULFILLMENT POLAND SP Z O O**	4 394 812 000	117 315 000
108	**DE HEUS SP Z O O**	4 356 600 000	205 100 000
109	**NESTLE POLSKA S A**	4 266 353 000	164 030 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
110	**TRANSGOURMET POLSKA SP Z O O**	4 202 685 000	78 886 000
111	**FORMULA SP Z O O**	4 186 464 000	2 524 017 000
112	**GRUPA PSB HANDEL S A**	4 169 308 598	39 660 280
113	**MM KWIDZYN SP Z O O**	4 137 860 974	351 131 523
114	**INPOST SP Z O O**	4 131 296 000	313 158 000
115	**MOWI POLAND S A**	4 105 860 112	229 080 097
116	**PRZEDSIĘBIORSTWO USŁUGOWO HANDLOWE CHEMIROL SP Z O O**	4 017 970 070	356 165 980
117	**CNH INDUSTRIAL POLSKA SP Z O O**	3 959 936 088	267 299 120
118	**NGK CERAMICS POLSKA SP Z O O**	3 935 046 000	133 504 000
119	**E ON POLSKA S A**	3 924 164 396	109 991 235
120	**PORR S A**	3 918 732 883	96 840 955
121	**RECKITT BENCKISER PRODUCTION (POLAND) SP Z O O**	3 875 250 000	162 961 000
122	**GRUPA ŻYWIEC SP Z O O**	3 870 151 000	112 203 000
123	**COCA COLA HBC POLSKA SP Z O O**	3 844 877 000	107 415 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
124	**ENIQ SP Z O O**	3 828 141 495	91 278 470
125	**DPD POLSKA SP Z O O**	3 778 370 178	219 315 093
126	**KONSORCJUM STALI S A**	3 738 293 000	186 544 000
127	**ROBERT BOSCH SP Z O O**	3 738 053 667	145 156 498
128	**MODIVO S A**	3 732 570 000	-144 363 000
129	**SAINT GOBAIN INNOVATIVE MATERIALS POLSKA SP Z O O**	3 709 913 000	386 453 000
130	**STELLANTIS POLSKA SP Z O O**	3 698 785 675	67 518 297
131	**SUPERHOBBY MARKET BUDOWLANY SP Z O O**	3 670 928 000	14 039 000
132	**COGNOR S A**	3 634 616 000	576 015 000
133	**SOLARIS BUS & COACH SP Z O O**	3 618 154 000	-62 597 000
134	**KRONOSPAN POLSKA SP Z O O**	3 603 912 804	396 627 431
135	**ZAKŁADY FARMACEUTYCZNE POLPHARMA S A**	3 593 098 000	842 602 000
136	**LOUIS DREYFUS COMPANY POLSKA SP Z O O**	3 591 779 087	22 845 143
137	**TCL OPERATIONS POLSKA SP Z O O**	3 518 781 819	25 921 527

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

2,6

BLN TO PRZYCHÓD WALMARTU – NAJWIĘKSZEJ FIRMY W USA

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
138	**EME AERO SP Z O O**	3 512 575 000	-51 853 000
139	**CARGOTEC POLAND SP Z O O**	3 465 146 482	119 267 965
140	**VOLKSWAGEN FINANCIAL SERVICES POLSKA SP Z O O**	3 458 358 000	304 185 000
141	**HAVI LOGISTICS SP Z O O**	3 416 561 000	6 756 000
142	**CCC EU SP Z O O**	3 410 563 287	-592 326 742
143	**JYSK SP Z O O**	3 394 014 742	269 880 657
144	**TAMEH POLSKA SP Z O O**	3 373 191 424	196 842 029
145	**FERMY DROBIU WOŹNIAK SP Z O O**	3 338 547 382	166 926 721
146	**SWISS KRONO SP Z O O**	3 332 968 000	402 340 000
147	**ABB SP Z O O**	3 332 269 000	-18 768 000
148	**TORUŃSKIE ZAKŁADY MATERIAŁÓW OPATRUNKOWYCH S A**	3 331 963 815	273 679 106
149	**BANK HANDLOWY W WARSZAWIE S A**	3 331 273 000	1 569 310 000
150	**PORSCHE INTER AUTO POLSKA SP Z O O**	3 323 046 850	50 165 125
151	**KIA POLSKA SP Z O O**	3 286 303 893	187 269 375

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
152	**FIRMA OPONIARSKA DĘBICA S A**	3 277 965 000	72 597 000
153	**DELL SP Z O O**	3 213 404 000	62 572 000
154	**TUI POLAND SP Z O O**	3 201 050 361	-46 226 858
155	**BORGWARNER POLAND SP Z O O**	3 142 932 000	291 901 000
156	**SELECT ENERGY SP Z O O**	3 076 121 587	2 358 571
157	**ZF CV SYSTEMS POLAND SP Z O O**	3 074 205 156	107 836 634
158	**E100 INTERNATIONAL TRADE SP Z O O**	3 063 136 538	10 665 308
159	**LEAR CORPORATION POLAND II SP Z O O**	3 052 731 000	-125 105 000
160	**NOKIA SOLUTIONS AND NETWORKS SP Z O O**	3 049 830 000	95 619 000
161	**FORD POLSKA SP Z O O**	3 033 243 471	17 153 879
162	**BREMBO POLAND SP Z O O**	3 029 594 926	307 872 640
163	**URTICA SP Z O O**	2 981 385 864	58 725 728
164	**NOWA ITAKA SP Z O O**	2 969 387 922	18 420 876
165	**ALDI SP Z O O**	2 961 499 545	-240 832 828

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
166	**PCC ROKITA S A**	2 914 222 000	620 878 000
167	**BORYSZEW S A**	2 913 692 000	14 828 000
168	**X KOM SP Z O O**	2 907 422 409	28 017 480
169	**BRENNTAG POLSKA SP Z O O**	2 885 266 008	182 365 224
170	**RABEN LOGISTICS POLSKA SP Z O O**	2 876 249 710	318 766 909
171	**AGRI PLUS SP Z O O**	2 872 561 000	29 086 000
172	**HUAWEI POLSKA SP Z O O**	2 854 772 000	93 533 000
173	**AMPOL MEROL SP Z O O**	2 845 180 022	73 443 890
174	**AUTO PARTNER S A**	2 836 988 000	210 553 000
175	**AMIC POLSKA SP Z O O**	2 834 221 000	25 959 000
176	**INGRAM MICRO SP Z O O**	2 826 702 000	18 671 000
177	**HUTCHINSON POLAND SP Z O O**	2 822 799 000	-62 468 000
178	**MAN BUS SP Z O O**	2 822 314 054	97 940 758
179	**JOHNSON MATTHEY POLAND SP Z O O**	2 812 895 000	86 080 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
180	**AFORTI EXCHANGE S A**	2 798 300 706	-30 361 131
181	**ZE PAK S A**	2 789 738 000	543 584 000
182	**BARTER S A**	2 766 787 204	108 345 078
183	**POLMLEK GRUDZIĄDZ SP Z O O**	2 756 474 492	29 305 044
184	**ALUMETAL POLAND SP Z O O**	2 744 650 000	227 241 000
185	**DAIMLER TRUCK POLSKA SP Z O O**	2 727 091 000	56 454 000
186	**SUPERDROB S A**	2 722 346 105	25 305 433
187	**CCC S A**	2 721 900 000	-22 900 000
188	**STALPRODUKT S A**	2 719 250 000	398 121 000
189	**HAGRIC WOŹNIECKI SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	2 700 137 450	32 425 745
190	**VEOLIA ENERGIA WARSZAWA S A**	2 698 144 000	154 526 000
191	**APTIV SERVICES POLAND S A**	2 692 499 132	-27 828 145
192	**POLMLEK SP Z O O**	2 688 040 210	254 148 444
193	**MAN TRUCK & BUS POLSKA SP Z O O**	2 684 919 687	54 412 166

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
194	**STELLANTIS GLIWICE SP Z O O**	2 679 349 000	392 281 000
195	**CIECH S A**	2 672 503 000	612 255 000
196	**TENNECO SILESIA SP Z O O**	2 668 755 835	24 625 229
197	**BAYER SP Z O O**	2 665 627 506	78 092 580
198	**BOWIM S A**	2 656 100 918	103 760 202
199	**SCANIA POLSKA S A**	2 641 019 000	281 087 000
200	**STADLER POLSKA SP Z O O**	2 640 062 832	-84 117 033
201	**GRUPA CICHY ZASADA SP Z O O SPÓŁKA JAWNA**	2 624 574 698	71 019 337
202	**SUPERIOR INDUSTRIES PRODUCTION POLAND SP Z O O**	2 623 805 747	286 382 633
203	**AMREST SP Z O O**	2 617 068 000	150 534 000
204	**MWS SP Z O O**	2 592 815 998	39 104 089
205	**KOMAGRA SP Z O O**	2 577 859 899	37 921 883
206	**HEESUNG ELECTRONICS POLAND SP Z O O**	2 572 308 255	72 337 166
207	**ROCHE POLSKA SP Z O O**	2 571 944 000	131 937 000

eprasa.pl 63fbec476a

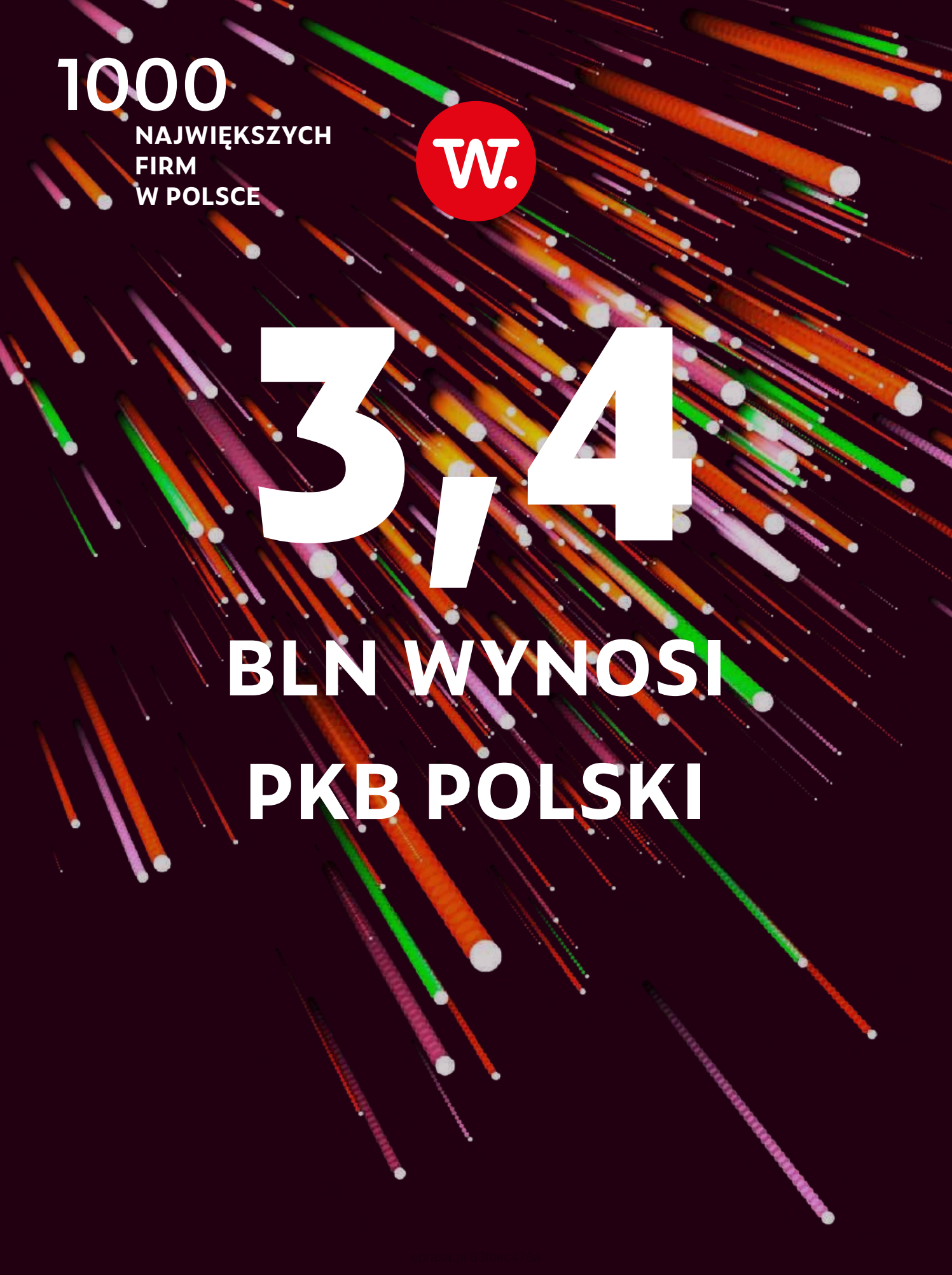
1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE
W.
3,4
BLN WYNOSI
PKB POLSKI

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
208	**GASPOL S A**	2 554 972 004	113 475 657
209	**PFLEIDERER POLSKA SP Z O O**	2 545 266 000	9 806 000
210	**ENGIE ZIELONA ENERGIA SP Z O O**	2 544 948 363	-109 458 992
211	**LUX MED SP Z O O**	2 540 253 000	158 318 000
212	**UPM RAFLATAC SP Z O O**	2 535 415 408	90 122 861
213	**LEK S A**	2 509 540 396	97 275 592
214	**ESSITY POLAND SP Z O O**	2 508 032 918	73 610 021
215	**SCHENKER SP Z O O**	2 477 776 449	121 286 892
216	**HYUNDAI MOTOR POLAND SP Z O O**	2 474 718 457	48 356 656
217	**ENTER AIR SP Z O O**	2 469 405 000	87 828 000
218	**PLICHTA SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	2 460 692 473	35 454 101
219	**CARLSBERG POLSKA SP Z O O**	2 454 095 000	83 095 000
220	**PPHU SPECJAŁ SP Z O O**	2 450 958 863	35 975 197
221	**BRIDGESTONE POZNAŃ SP Z O O**	2 435 937 209	31 445 348

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
222	**DHL PARCEL POLSKA SP Z O O**	2 415 857 802	6 296 143
223	**DECATHLON SP Z O O**	2 413 750 910	73 484 716
224	**LAFARGE CEMENT S A**	2 412 410 000	426 909 000
225	**CANAL+ POLSKA S A**	2 410 822 000	273 532 000
226	**KATCON POLSKA SP Z O O**	2 407 534 972	15 225 858
227	**LG ELECTRONICS WROCŁAW SP Z O O**	2 405 573 959	30 618 130
228	**HITACHI ENERGY POLAND SP Z O O**	2 402 131 280	150 421 287
229	**BIOAGRA OIL S A**	2 400 166 760	166 628 193
230	**AGRO RYDZYNA SP Z O O**	2 391 948 146	105 473 383
231	**CYFROWY POLSAT S A**	2 382 500 000	1 248 600 000
232	**PEPSI COLA GENERAL BOTTLERS POLAND SP Z O O**	2 378 624 000	-23 113 000
233	**LG ELECTRONICS POLSKA SP Z O O**	2 377 841 267	54 818 652
234	**ALUPROF S A**	2 369 664 000	228 642 000
235	**ACTION S A**	2 366 968 000	49 491 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
236	**TYMBARK MWS SP Z O O**	2 355 749 550	191 644 454
237	**RAINBOW TOURS S A**	2 352 088 000	13 921 000
238	**GOBARTO S A**	2 344 061 000	17 824 000
239	**MEDIA SATURN LOGISTYKA SP Z O O**	2 339 648 961	-4 330 670
240	**HENKEL POLSKA SP Z O O**	2 329 468 000	82 546 000
241	**MIRBUD S A**	2 325 180 000	120 221 000
242	**SCA PR POLSKA SP Z O O**	2 320 770 000	-14 866 000
243	**POLOMARKET SP Z O O**	2 303 740 913	7 393 015
244	**GRUPA KĘTY S A**	2 301 999 000	699 108 000
245	**ARCELORMITTAL WARSZAWA SP Z O O**	2 287 491 000	134 354 000
246	**KENO SP Z O O**	2 277 918 298	131 955 101
247	**AGATA S A**	2 270 414 651	143 666 970
248	**OKRĘGOWA SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA**	2 263 797 805	129 458 077
249	**GKN DRIVELINE POLSKA SP Z O O**	2 263 516 425	68 648 381

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
250	**HOOGWEGT POLAND SP Z O O**	2 260 831 006	28 172 295
251	**OKRĘGOWA SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA W PIĄTNICY**	2 259 855 001	23 196 367
252	**STORA ENSO POLAND S A**	2 246 474 224	117 485 809
253	**WARSAW GAS TRADING SP Z O O**	2 227 095 807	20 976 819
254	**DELIKATESY CENTRUM SP Z O O**	2 215 400 828	-192 124 694
255	**ACTION POLAND SP Z O O**	2 189 189 563	55 784 034
256	**3M WROCŁAW SP Z O O**	2 185 396 307	236 423 075
257	**MOTO PROFIL SP Z O O**	2 175 558 008	65 560 813
258	**CAPGEMINI POLSKA SP Z O O**	2 168 617 259	169 715 350
259	**OKRĘGOWA SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA W ŁOWICZU**	2 157 650 231	1 481 712
260	**LX PANTOS POLAND SP Z O O**	2 149 982 993	118 114 742
261	**SYNTHOS STYRENICS SP Z O O**	2 134 331 000	227 061 000
262	**CIECH SODA POLSKA S A**	2 128 190 846	123 294 437
263	**RYANAIR SUN S A**	2 107 985 126	133 405 140

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
264	**PRUSZYŃSKI SP Z O O**	2 103 648 287	140 813 381
265	**KOKSOWNIA CZĘSTOCHOWA NOWA SP Z O O**	2 097 761 000	93 672 000
266	**FAURECIA WAŁBRZYCH S A**	2 096 815 000	-192 040 000
267	**ZF STEERING SYSTEMS POLAND SP Z O O**	2 086 869 000	-18 789 000
268	**MARCEGAGLIA POLAND SP Z O O**	2 083 889 515	80 858 459
269	**EMPIK S A**	2 081 039 597	-9 025 435
270	**OSADKOWSKI SP Z O O**	2 071 582 418	52 044 940
271	**JABIL POLAND SP Z O O**	2 065 638 000	121 473 000
272	**ZARA POLSKA SP Z O O**	2 063 305 033	6 036 108
273	**MOTOROL AUTOMOTIVE SP Z O O**	2 054 191 433	153 252 420
274	**VOLVO CAR POLAND SP Z O O**	2 048 833 344	11 979 082
275	**KRONOSPAN MIELEC SP Z O O**	2 048 177 799	287 277 812
276	**UBS BUSINESS SOLUTIONS POLAND SP Z O O**	2 048 155 300	97 219 100
277	**AUTOLIV POLAND SP Z O O**	2 047 575 047	-128 285 222

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

70%

PKB POLSKI TO WŁAŚNIE PRZYCHÓD 1000 FIRM

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
278	**ROHLIG SUUS LOGISTICS S A**	2 034 611 883	50 178 461
279	**IMPERIAL TOBACCO POLSKA MANUFACTURING S A**	2 025 673 474	3 412 600
280	**PLWD SP Z O O**	2 017 330 419	307 519
281	**BROSE SITECH SP Z O O**	2 009 953 990	75 225 664
282	**NKT S A**	1 992 535 000	4 185 000
283	**NEXTEER AUTOMOTIVE POLAND SP Z O O**	1 991 269 942	57 545 593
284	**MCDONALD S POLSKA SP Z O O**	1 990 601 000	383 600 000
285	**PFEIFER & LANGEN POLSKA S A**	1 984 888 000	343 239 000
286	**SMYK S A**	1 984 036 000	-48 877 000
287	**ERBUD S A**	1 955 585 000	29 300 000
288	**IVECO POLAND SP Z O O**	1 952 759 216	40 251 886
289	**TEVA OPERATIONS POLAND SP Z O O**	1 950 920 983	351 391 697
290	**NITRO CHEMICAL SP Z O O**	1 950 435 374	-14 686 092
291	**NOVA TRADING S A**	1 948 996 317	90 541 560

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
292	**MOS CONSULTING SP Z O O**	1 946 963 000	777 000
293	**ROCKWOOL POLSKA SP Z O O**	1 934 938 141	85 760 925
294	**LEONI KABEL POLSKA SP Z O O**	1 930 456 000	25 456 000
295	**CREDIT AGRICOLE BANK POLSKA S A**	1 925 529 000	42 205 000
296	**PROCAM POLSKA SP Z O O**	1 922 853 972	75 121 434
297	**WIELTON S A**	1 920 211 000	72 690 000
298	**PRZEDSIĘBIORSTWO DYSTRYBUCJI FARMACEUTYCZNEJ SLAWEX SP Z O O**	1 908 422 595	4 129 105
299	**SII SP Z O O**	1 906 157 000	260 195 000
300	**PRESS GLASS SP Z O O**	1 902 972 969	256 699 563
301	**ESSITY OPERATIONS POLAND SP Z O O**	1 902 004 610	155 551 087
302	**CEMEX POLSKA SP Z O O**	1 901 103 000	7 858 000
303	**KUEHNE+NAGEL SP Z O O**	1 900 475 000	51 229 000
304	**TESKO STEEL SP Z O O**	1 897 652 695	47 344 323
305	**KANTOR WYMIANY WALUT JAROSŁAW SZCZYGIEŁ SP K**	1 880 994 000	827 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
306	**ZAKŁAD PRZEMYSŁU MIĘSNEGO BIERNACKI SP Z O O**	1 879 297 995	10 279 590
307	**PRZEDSIĘBIORSTWO PRZEMYSŁOWO HANDLOWE STANDARD SP Z O O**	1 877 655 810	93 745 918
308	**WIĘCEK BOGDAN BUDMAT**	1 877 308 977	30 491 668
309	**EXIDE TECHNOLOGIES S A**	1 874 466 000	28 465 000
310	**ZAKŁADY GÓRNICZO HUTNICZE BOLESŁAW S A**	1 871 240 335	135 341 006
311	**L OREAL POLSKA SP Z O O**	1 868 639 768	216 779 128
312	**DSV AIR & SEA SP Z O O**	1 867 908 000	180 336 000
313	**CORAL TRAVEL POLAND SP Z O O**	1 862 633 548	31 045 587
314	**BITRON POLAND SP Z O O**	1 857 861 356	25 062 986
315	**GÓRAŻDŻE CEMENT S A**	1 856 959 900	383 743 989
316	**UNILEVER POLSKA SP Z O O**	1 854 652 276	17 924 741
317	**GUARDIAN CZĘSTOCHOWA SP Z O O**	1 846 301 000	176 476 000
318	**POLSKI TYTOŃ S A**	1 844 849 597	879 156
319	**WYBOROWA S A**	1 840 382 000	35 986 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
320	**FIDELTRONIK POLAND SP Z O O**	1 835 022 989	67 470 277
321	**TVN S A**	1 831 687 000	193 892 000
322	**GSK SERVICES SP Z O O**	1 828 492 000	75 516 000
323	**AMICA S A**	1 825 100 000	33 600 000
324	**JERONIMO MARTINS DROGERIE I FARMACJA SP Z O O**	1 822 601 280	-20 706 282
325	**BAUSCH HEALTH POLAND SP Z O O**	1 820 192 406	118 456 918
326	**BARRY CALLEBAUT MANUFACTURING POLSKA SP Z O O**	1 819 938 000	61 584 000
327	**KROTOSKI SP Z O O**	1 819 141 867	40 251 886
328	**MAHLE POLSKA SP Z O O**	1 819 082 813	61 884 299
329	**MA POLSKA S A**	1 814 358 506	60 001 907
330	**CORRECT K BŁASZCZYK I WSPÓLNICY SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 811 071 456	152 006 119
331	**FERRERO POLSKA COMMERCIAL SP Z O O**	1 807 867 147	41 724 542
332	**POL OIL CORPORATION S A**	1 806 955 764	5 639 607
333	**KAJIMA POLAND SP Z O O**	1 802 511 699	50 223 667

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
334	**DRUTEX S A**	1 788 695 191	321 968 870
335	**H & M HENNES & MAURITZ SP Z O O**	1 786 931 000	58 129 000
336	**EUROGLAS POLSKA SP Z O O**	1 783 913 000	431 094 000
337	**GRÄNGES KONIN S A**	1 780 368 000	8 057 000
338	**ALSTOM POLSKA S A**	1 764 306 000	-332 155 000
339	**ICT POLAND SP Z O O**	1 753 974 172	196 578 007
340	**FEDEX EXPRESS POLAND SP Z O O**	1 753 445 393	-11 125 695
341	**TELEWIZJA POLSAT SP Z O O**	1 748 812 000	253 701 000
342	**HSBC SERVICE DELIVERY (POLSKA) SP Z O O**	1 745 119 000	101 137 000
343	**PRATT & WHITNEY RZESZÓW S A**	1 742 757 890	77 369 960
344	**DISTRIBEV SP Z O O**	1 740 273 000	29 113 000
345	**NUTRICIA ZAKŁADY PRODUKCYJNE SP Z O O**	1 730 273 195	19 606 403
346	**ADIENT SEATING POLAND SP Z O O**	1 708 037 000	-112 333 000
347	**POLSKIE TOWARZYSTWO CHEMICZNE**	1 702 000 000	486 000 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

69

FIRM W PIERWSZEJ SETCE MA ZAGRANICZNEGO WŁAŚCICIELA

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
348	**SILEKOL SP Z O O**	1 700 489 000	132 753 000
349	**MEDICOVER SP Z O O**	1 698 461 541	-11 216 442
350	**PRONAR SP Z O O**	1 694 875 087	168 019 121
351	**GARMIN WROCŁAW SP Z O O**	1 692 664 827	44 573 699
352	**SANTANDER CONSUMER BANK S A**	1 690 986 000	359 284 000
353	**MONDELEZ POLSKA SP Z O O**	1 690 025 000	26 865 000
354	**TJX POLAND SP Z O O**	1 686 091 000	49 353 000
355	**ORBICO SP Z O O**	1 686 050 000	75 895 000
356	**MW FOOD SP Z O O**	§1 684 198 572	25 423 145
357	**PRZEDSIĘBIORSTWO USŁUG TECHNICZNYCH INTERCOR SP Z O O**	1 683 229 266	151 453 806
358	**TENNECO AUTOMOTIVE POLSKA SP Z O O**	1 677 617 581	47 728 488
359	**ATLAS WARD POLSKA SP Z O O**	1 674 340 550	153 536 592
360	**GOLDBECK CEE NORTH SP Z O O**	1 672 925 110	122 039 861
361	**STORA ENSO NAREW SP Z O O**	1 670 748 948	59 153 353

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
362	**HURTAP S A**	1 668 074 221	2 096 762
363	**UNIBEP S A**	1 665 190 325	13 554 098
364	**UPFIELD (MANUFACTURING) SP Z O O**	1 664 219 989	51 868 374
365	**ATAL S A**	1 657 584 000	357 058 000
366	**BRIDGESTONE STARGARD SP Z O O**	1 657 426 626	33 460 735
367	**TARCZYŃSKI S A**	1 655 634 247	91 218 348
368	**ONNINEN SP Z O O**	1 653 326 195	73 698 167
369	**COM40 SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 648 624 015	67 588 026
370	**FRITO LAY POLAND SP Z O O**	1 641 999 000	76 145 000
371	**WATIS SP Z O O**	1 636 987 978	30 689 017
372	**AGRII POLSKA SP Z O O**	1 636 842 341	46 253 853
373	**HUSQVARNA POLAND SP Z O O**	1 624 843 041	39 446 102
374	**CONTINENTAL OPONY POLSKA SP Z O O**	1 613 525 000	26 036 000
375	**SPÓŁDZIELNIA OBROTU TOWAROWEGO PRZEMYSŁU MLECZARSKIEGO**	1 610 635 277	44 083 965

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
376	**MARELLI SOSNOWIEC POLAND SP Z O O**	1 609 921 000	-34 464 000
377	**PFEIFER & LANGEN MARKETING SP Z O O**	1 595 473 000	32 178 000
378	**CERSANIT S A**	1 589 599 000	-341 193 000
379	**MILAREX SP Z O O**	1 588 686 619	-40 307 784
380	**HAMILTON SUNDSTRAND POLAND SP Z O O**	1 587 468 000	167 399 000
381	**JOHNSON MATTHEY BATTERY SYSTEMS SP Z O O**	1 585 531 000	43 149 000
382	**TOKAI COBEX POLSKA SP Z O O**	1 580 095 000	231 191 000
383	**JOKER J WILCZEK SPÓŁKA JAWNA**	1 575 609 713	2 323 658
384	**SOBIESŁAW ZASADA AUTOMOTIVE SP Z O O SPÓŁKA JAWNA**	1 573 496 859	78 275 427
385	**ARCTIC PAPER KOSTRZYN S A**	1 569 545 000	265 468 000
386	**GEDIA POLAND SP Z O O**	1 561 862 922	69 784 085
387	**DANONE SP Z O O**	1 561 219 000	50 136 000
388	**EUROPEAN STEEL GROUP SP Z O O**	1 560 120 883	250 171
389	**TOTALENERGIES MARKETING POLSKA SP Z O O**	1 552 195 000	71 537 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
390	**EPAM SYSTEMS (POLAND) SP Z O O**	1 550 424 193	143 930 437
391	**BLACK RED WHITE S A**	1 547 271 828	-47 241 658
392	**ADIENT POLAND SP Z O O**	1 546 093 000	-11 508 000
393	**CONTROL PROCESS S A**	1 542 328 000	4 788 000
394	**PEKABEX BET S A**	1 541 613 000	31 018 000
395	**EUROSERVICE ZPT W SUROCHOWIE SP Z O O**	1 539 940 628	72 594 823
396	**ADIDAS POLAND SP Z O O**	1 538 501 000	41 305 000
397	**ADAMIETZ SP Z O O**	1 529 661 546	38 919 417
398	**TAVEX SP Z O O**	1 524 455 255	16 277 312
399	**INDORAMA VENTURES POLAND SP Z O O**	1 518 876 954	80 231 928
400	**ADM MALBORK S A**	1 512 125 136	118 095 419
401	**HANDEN SP Z O O**	1 507 557 586	37 200 528
402	**GESTAMP POLSKA SP Z O O**	1 493 986 380	115 898 946
403	**ARVAL SERVICE LEASE POLSKA SP Z O O**	1 493 722 048	46 310 636

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
404	**ZOTT POLSKA SP Z O O**	1 488 190 976	78 087 125
405	**PETROJET SP Z O O**	1 478 597 918	10 876 341
406	**CORAB S A**	1 475 919 536	122 400 867
407	**ADAMED PHARMA S A**	1 471 289 459	210 871 741
408	**POJAZDY SZYNOWE PESA BYDGOSZCZ S A**	1 470 657 249	-52 415 838
409	**POLIMEX MOSTOSTAL S A**	1 468 398 000	18 362 000
410	**FM POLSKA SP Z O O**	1 466 458 012	10 730 706
411	**BAWARIA MOTORS SP Z O O**	1 464 411 000	18 201 000
412	**MGI POLSKA SP Z O O**	1 460 922 000	38 964 000
413	**FEDERAL MOGUL GORZYCE SP Z O O**	1 457 587 000	90 660 000
414	**OTCF S A**	1 455 539 302	36 321 814
415	**TIM S A**	1 453 745 000	100 410 000
416	**VAN PUR S A**	1 452 947 000	11 185 000
417	**YARA POLAND SP Z O O**	1 445 615 933	199 512 307

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE
2,5
MLN FIRM DZIAŁA
W POLSCE

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
418	**INVESTA SP Z O O**	1 444 185 798	80 120 199
419	**DANWOOD S A**	1 443 278 000	17 690 900
420	**LACTALIS POLSKA SP Z O O**	1 442 092 000	4 517 000
421	**ADM CZERNIN S A**	1 437 696 469	24 393 492
422	**DROSED SUROWIEC SP Z O O**	1 437 448 938	-3 478 393
423	**RONAL POLSKA SP Z O O**	1 433 589 051	52 378 720
424	**GT GROUP TOMASZEK SP Z O O**	1 429 266 519	9 081 195
425	**HYDRO EXTRUSION POLAND SP Z O O**	1 428 889 243	72 735 392
426	**ABP POLAND SP Z O O**	1 420 031 000	28 714 000
427	**VEOLIA ENERGIA ŁÓDŹ S A**	1 419 376 000	1 098 000
428	**CORNING OPTICAL COMMUNICATIONS POLSKA SP Z O O**	1 418 464 484	100 196 407
429	**ARCTURUS SP Z O O**	1 416 364 194	22 145 825
430	**GEODIS ROAD NETWORK SP Z O O**	1 415 703 000	33 919 000
431	**STORTEBOOM HAMROL SP Z O O**	1 415 236 745	86 664 206

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
432	**DOM DEVELOPMENT S A**	1 414 704 000	373 684 000
433	**PLASTIC OMNIUM AUTO INERGY POLAND SP Z O O**	1 413 651 111	76 311 047
434	**MARKETING INVESTMENT GROUP S A**	1 413 298 000	42 729 000
435	**ZAKŁADY MIĘSNE SKIBA S A**	1 413 239 487	38 758 174
436	**WAŁBRZYSKIE ZAKŁADY KOKSOWNICZE VICTORIA S A**	1 407 107 305	160 715 433
437	**STENA RECYCLING SP Z O O**	1 403 150 000	98 254 000
438	**OPONEO PL S A**	1 403 004 000	40 510 000
439	**AGROAS SP Z O O**	1 402 574 459	48 670 120
440	**BIOAGRA S A**	1 399 664 000	78 171 000
441	**BARLINEK S A**	1 394 650 000	-91 568 000
442	**GRUPA OLX SP Z O O**	1 393 103 802	452 385 541
443	**ITAKA FLY SP Z O O**	1 384 271 841	19 001 222
444	**PHP AGRO EFEKT SP Z O O**	1 380 838 295	86 434 610
445	**TYCO ELECTRONICS POLSKA SP Z O O**	1 380 027 293	21 809 088

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
446	**DOZ S A DIRECT SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 377 659 424	44 204 767
447	**STEICO SP Z O O**	1 377 264 620	108 752 371
448	**STANCHEM SP Z O O PRZEDSIĘBIORSTWO CHEMICZNE**	1 376 765 953	77 065 306
449	**WARBUD S A**	1 374 699 000	28 080 000
450	**TRANSFER MULTISORT ELEKTRONIK SP Z O O**	1 374 096 838	169 417 371
451	**KIRCHHOFF POLSKA SP Z O O**	1 373 815 691	97 769 004
452	**SKANSKA S A**	1 373 400 000	20 800 000
453	**SALUS INTERNATIONAL SP Z O O**	1 373 002 679	14 601 899
454	**ENEFIT SP Z O O**	1 370 472 895	8 219 822
455	**BMW FINANCIAL SERVICES POLSKA SP Z O O**	1 369 215 206	52 894 166
456	**PHZ SPÓŁDZIELNI MLECZARSKICH LACPOL SP Z O O**	1 363 200 538	71 406 609
457	**ADM DIRECT POLSKA SP Z O O**	1 363 040 288	54 999 407
458	**TREND ENERGY SOLUTIONS S A**	1 362 581 086	90 116 827
459	**HEGELMANN TRANSPORTE SP Z O O**	1 361 113 967	16 776 119

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
460	**PAK VOLT S A**	1 358 665 000	24 159 000
461	**EGGER BISKUPIEC SP Z O O**	1 357 441 618	36 888 524
462	**CEMENT OŻARÓW S A**	1 357 255 268	445 277 029
463	**NESTLÉ PURINA MANUFACTURING OPERATIONS POLAND SP Z O O**	1 355 030 000	42 544 000
464	**AVON OPERATIONS POLSKA SP Z O O**	1 354 488 482	66 600 170
465	**TRUVANT EUROPE SP Z O O**	1 345 904 907	96 552 964
466	**SUN GARDEN POLSKA SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 345 697 799	14 404 730
467	**AMS TECHNIC SP Z O O**	1 343 750 000	742 063 000
468	**SCHAEFFLER POLSKA SP Z O O**	1 342 197 527	58 262 676
469	**CRONIMET PL SP Z O O**	1 339 822 528	19 144 596
470	**ZAKŁADY MIĘSNE ZAKRZEWSCY SPÓŁKA JAWNA**	1 338 203 713	36 728 195
471	**PILKINGTON AUTOMOTIVE POLAND SP Z O O**	1 337 947 966	16 346 554
472	**ZAKŁAD PRZETWÓRSTWA MIĘSNEGO JBB IMPORT EKSPORT JÓZEF BAŁDYGA**	1 337 324 208	59 511 622
473	**EBERSPÄCHER CLIMATE CONTROL SYSTEMS SP Z O O**	1 335 518 783	29 353 683

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
474	**MAZDA MOTOR POLAND SP Z O O**	1 334 629 848	5 979 292
475	**XTB S A**	1 334 397 000	761 564 000
476	**BEST OIL SP Z O O**	1 333 612 296	19 042 654
477	**MARTES SPORT SP Z O O**	1 331 082 408	89 289 850
478	**POLMAX S A SPÓŁKA KOMANDYTOWO AKCYJNA**	1 329 558 594	-1 037 717
479	**ACCENTURE SP Z O O**	1 328 812 143	89 606 839
480	**BONPRIX SP Z O O**	1 328 667 141	-3 424 854
481	**SIEMENS SP Z O O**	1 328 520 800	57 995 100
482	**MOSTOSTAL WARSZAWA S A**	1 326 619 000	21 953 000
483	**GENERAL LOGISTICS SYSTEMS POLAND SP Z O O**	1 326 567 434	129 056 842
484	**ESPERSEN POLAND SP Z O O**	1 326 032 000	12 313 000
485	**MAGNA AUTOMOTIVE (POLAND) SP Z O O**	1 321 301 000	8 928 000
486	**VIESSMANN TECHNIKA GRZEWCZA SP Z O O**	1 318 742 876	37 524 884
487	**FARUTEX SP Z O O**	1 312 773 524	44 104 613

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

830

TYS. FIRM TO FIRMY RODZINNE

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
488	**HYPEROIL SP Z O O**	1 311 915 000	21 010 000
489	**W EG POLSKA SP Z O O**	1 311 419 893	17 225 572
490	**CODESPHERIC SP Z O O**	1 305 033 000	499 202 000
491	**RE ALLOYS SP Z O O**	1 304 865 717	38 310 174
492	**INCHCAPE MOTOR POLSKA SP Z O O**	1 299 839 769	22 178 892
493	**AUTOSTORE SP Z O O**	1 294 270 650	84 321 399
494	**ATOS POLAND GLOBAL SERVICES SP Z O O**	1 293 872 703	94 490 802
495	**WYTWÓRNIA SPRZĘTU KOMUNIKACYJNEGO PZL ŚWIDNIK S A**	1 293 238 000	131 925 000
496	**LG CHEM POLAND SP Z O O**	1 292 876 256	16 337 733
497	**VELVET CARE SP Z O O**	1 292 668 065	210 481 882
498	**SIG SP Z O O**	1 292 485 046	40 630 461
499	**SGB BANK S A**	1 291 329 000	23 123 000
500	**TOWERLINK POLAND SP Z O O**	1 288 843 000	106 647 000
501	**BITRA ENTERPRISE 1 SP Z O O**	1 286 210 062	242 235 106

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
502	**INTERSNACK POLAND SP Z O O**	1 283 066 401	42 809 366
503	**UNIMOT S A**	1 282 965 000	-15 915 000
504	**ANIMEX KUTNO SP Z O O**	1 282 604 594	44 861 032
505	**BADER POLSKA SP Z O O**	1 280 942 867	-115 226 315
506	**JOHN DEERE POLSKA SP Z O O**	1 280 923 962	6 942 075
507	**POLBILDING SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 280 040 544	96 503 034
508	**MANN+HUMMEL FT POLAND SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 279 327 136	170 726 008
509	**MENNICA POLSKA S A**	1 277 593 000	29 528 000
510	**MAHLE BEHR OSTRÓW WIELKOPOLSKI SP Z O O**	1 272 937 000	2 571 000
511	**AGROSIMEX SP Z O O**	1 272 499 824	68 307 264
512	**MTU AERO ENGINES POLSKA SP Z O O**	1 271 534 207	128 312 749
513	**MIROSŁAW WRÓBEL SP Z O O**	1 269 913 369	49 011 781
514	**SCANFIL POLAND SP Z O O**	1 268 912 697	72 943 734
515	**BENEFIT SYSTEMS S A**	1 268 370 000	141 535 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
516	**BALTA S A**	1 267 865 363	163 060 620
517	**GRUPA PGD SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 265 428 602	15 138 737
518	**ATLAS SP Z O O**	1 265 405 862	112 651 609
519	**ZŁOTE ZIARNO SP Z O O**	1 265 377 648	90 663 774
520	**PANATTONI DEVELOPMENT EUROPE SP Z O O**	1 263 877 099	311 340 064
521	**PKC GROUP POLAND SP Z O O**	1 262 615 253	22 454 769
522	**SAINT GOBAIN CONSTRUCTION PRODUCTS POLSKA SP Z O O**	1 260 497 000	182 701 000
523	**MILKPOL POLSKA SP Z O O**	1 259 742 572	13 456 176
524	**ALUPLAST SP Z O O**	1 254 268 118	98 076 487
525	**PANATTONI CONSTRUCTION EUROPE SP Z O O**	1 253 723 344	102 980 256
526	**SMURFIT KAPPA POLSKA SP Z O O**	1 252 476 987	-7 371 971
527	**FABRYKA KABLI ELPAR SP Z O O**	1 250 215 540	146 998 604
528	**STALPROFIL S A**	1 247 616 000	64 915 000
529	**FAURECIA AUTOMOTIVE POLSKA S A**	1 246 817 000	-156 157 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
530	**BREMER SP Z O O**	1 245 874 973	83 377 390
531	**INTEL TECHNOLOGY POLAND SP Z O O**	1 244 403 481	195 704 848
532	**DANFOSS POLAND SP Z O O**	1 244 337 000	59 302 000
533	**NTT SYSTEM S A**	1 242 166 000	17 061 000
534	**GLOB TERMINAL SP Z O O**	1 241 504 616	56 836 595
535	**LISNER POZNAŃ SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 240 538 937	18 457 278
536	**OSADKOWSKI CEBULSKI SP Z O O**	1 239 824 531	25 237 403
537	**LUMIKO SP Z O O**	1 236 959 479	39 221 278
538	**KOLPORTER SP Z O O**	1 235 955 472	8 156 577
539	**DIAGNOSTYKA S A**	1 233 990 054	187 118 344
540	**MORIS SP Z O O**	1 232 640 632	165 820 622
541	**ZAKŁADY MIĘSNE ŁUKÓW S A**	1 228 363 336	43 492 437
542	**CRYOGAS M&T POLAND S A**	1 228 170 142	27 979 773
543	**MERCEDES BENZ WARSZAWA SP Z O O**	1 227 650 000	28 929 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
544	**ALCHEMIA S A**	1 227 537 000	54 640 000
545	**INPOST PACZKOMATY SP Z O O**	1 225 664 000	364 161 000
546	**GRODNO S A**	1 223 628 000	20 081 000
547	**MENNICA SKARBOWA S A**	1 222 854 334	21 501 966
548	**CEDO SP Z O O**	1 222 363 911	54 979 992
549	**OKNOPLAST SP Z O O**	1 220 555 629	116 387 272
550	**PROGROUP BOARD SP Z O O**	1 218 277 019	392 382
551	**EXG KOSSOWSKI SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 215 713 488	14 570 708
552	**DEKPOL BUDOWNICTWO SP Z O O**	1 214 428 000	55 218 000
553	**STARCOM SP Z O O**	1 214 028 135	10 774 580
554	**PHUP MERKURY ROBERT ZGRZYWA MAŁGORZATA STRUG ZGRZYWA SJ**	1 213 810 153	144 974
555	**COMARCH S A**	1 210 626 000	67 406 000
556	**CREDIT SUISSE (POLAND) SP Z O O**	1 209 569 000	40 202 000
557	**AIR BP ARAMCO POLAND SP Z O O**	1 207 114 000	20 914 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

322

MLD PRZYCHODÓW WYPRACOWUJĄ FIRMY RODZINNE

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
558	**SANOFI AVENTIS SP Z O O**	1 206 832 892	74 700 885
559	**JOYNEXT SP Z O O**	1 205 120 000	29 866 000
560	**MALTA DECOR SP Z O O**	1 203 412 002	26 863 751
561	**ASSECO POLAND S A**	1 202 800 000	340 600 000
562	**CYBER TRADE SP Z O O**	1 201 547 000	-621 713 000
563	**POLISH AGRO SP Z O O**	1 201 186 080	22 096 831
564	**MONDELEZ POLSKA PRODUCTION SP Z O O**	1 200 636 000	35 895 000
565	**DROBIMEX SP Z O O**	1 197 633 094	36 241 827
566	**ALPLA OPAKOWANIA Z TWORZYW SZTUCZNYCH SP Z O O**	1 197 426 291	74 231 831
567	**DS SMITH POLSKA SP Z O O**	1 196 938 955	-23 388 763
568	**BEKO S A**	1 196 720 000	-2 058 000
569	**PRZEDSIĘBIORSTWO DROBIARSKIE DROBEX SP Z O O**	1 195 715 056	70 773 548
570	**MAKROCHEM S A SPÓŁKA JAWNA**	1 192 247 682	158 389 917
571	**VEOLIA ENERGIA POZNAŃ S A**	1 183 856 000	132 395 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
572	**MERKURY MARKET SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 180 755 903	35 519 295
573	**SERWISTAL SP Z O O**	1 178 564 424	57 012 454
574	**INDYKPOL S A**	1 176 929 000	29 583 000
575	**BANK POLSKIEJ SPÓŁDZIELCZOŚCI S A**	1 170 605 000	-37 943 000
576	**FENIX METALS SP Z O O**	1 169 248 000	46 826 000
577	**SAINT GOBAIN POLSKA SP Z O O**	1 167 583 000	37 234 000
578	**GRENEVIA S A**	1 166 000 000	252 000 000
579	**LELLEK SP Z O O**	1 164 146 678	53 876 645
580	**OKRĘGOWA SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA W SIERPCU**	1 163 620 260	15 629 780
581	**DUDA CARS S A**	1 161 082 539	72 549 777
582	**CARLSBERG SUPPLY COMPANY POLSKA S A**	1 160 368 000	70 190 000
583	**EXCLUSIVE NETWORKS POLAND S A**	1 158 720 657	4 406 652
584	**ROLDROB S A**	1 157 700 000	53 624 000
585	**MOSTOSTAL SIEDLCE SP Z O O**	1 157 255 000	34 898 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
586	**KONSPOL HOLDING SP Z O O**	1 156 414 000	-625 000
587	**PHILIPS POLSKA SP Z O O**	1 156 178 000	32 477 000
588	**SCHNEIDER ELECTRIC POLSKA SP Z O O**	1 154 140 000	29 873 000
589	**ARDAGH METAL PACKAGING TRADING POLAND SP Z O O**	1 150 956 754	24 564 174
590	**BERGERAT MONNOYEUR SP Z O O**	1 147 937 000	31 600 000
591	**NETIA S A**	1 147 762 000	-10 054 000
592	**SCANDAGRA POLSKA SP Z O O**	1 147 283 000	12 643 000
593	**SUDZUCKER POLSKA S A**	1 146 327 467	198 401 053
594	**DEUTSCHE BANK POLSKA S A**	1 143 747 000	-502 814 000
595	**DENSO THERMAL SYSTEMS POLSKA SP Z O O**	1 142 962 150	2 724 871
596	**PAROC POLSKA SP Z O O**	1 141 850 000	52 924 000
597	**ONDE S A**	1 141 033 000	17 529 000
598	**COLIAN SP Z O O**	1 140 866 611	41 256 047
599	**PRZEDSIĘBIORSTWO GÓRNICZE SILESIA SP Z O O**	1 140 048 000	333 168 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
600	**ZPUE S A**	1 137 678 000	120 052 000
601	**PLASTICA SP Z O O**	1 134 615 983	155 632 434
602	**OKRĘGOWA SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA W KOLE**	1 134 267 122	16 131 546
603	**ADAMPOL S A**	1 133 952 549	35 709 438
604	**PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE PIEPRZYK SP Z O O**	1 129 204 018	775 508
605	**SUEMPOL SP Z O O**	1 127 485 648	308 402
606	**AESCULAP CHIFA SP Z O O**	1 126 687 643	41 442 434
607	**WINKELMANN PL SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 125 655 610	69 653 376
608	**GDAŃSKA STOCZNIA REMONTOWA IM J PIŁSUDSKIEGO S A**	1 124 149 477	71 111 538
609	**3W S A**	1 122 717 135	36 601 134
610	**WIŚNIOWSKI SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWO AKCYJNA**	121 605 279	4 650 648
611	**NOVATEK GREEN ENERGY SP Z O O**	1 119 046 000	-299 180 000
612	**TECHLAND S A**	1 119 006 000	746 780 000
613	**PPG CIESZYN S A**	1 116 803 604	43 763 981

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
614	**BIURO TECHNICZNO HANDLOWE BTH IMPORT STAL SP Z O O**	1 115 399 533	159 993 185
615	**STOEN OPERATOR SP Z O O**	1 106 540 780	201 811 807
616	**PHILIP MORRIS POLSKA S A**	1 105 236 000	83 712 000
617	**NEMAK POLAND SP Z O O**	1 104 401 000	10 768 000
618	**MB MOTORS SP Z O O**	1 103 701 000	13 773 000
619	**SCA PETROLE POLSKA SP Z O O**	1 099 954 000	4 723 000
620	**SOLID SECURITY SP Z O O**	1 098 813 014	13 128 948
621	**MENNICA KAPITAŁOWA SP Z O O**	1 098 409 526	10 294 820
622	**INFRABUILD RECYCLING SP Z O O**	1 097 505 850	-31 321 660
623	**SE BORDNETZE POLSKA SP Z O O**	1 097 033 000	21 649 000
624	**USP ZDROWIE SP Z O O**	1 094 589 272	112 312 358
625	**SBS SP Z O O**	1 088 727 356	3 723 034
626	**O I POLAND S A**	1 086 081 000	70 180 000
627	**PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE AUTOS SP Z O O**	1 082 704 089	52 767 479

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

85

MLD ZŁ WYDALI POLACY W 2022 R. W BIEDRONCE

TYLE WYNOSZĄ PRZYCHODY JERONIMO MARTINS, PORTUGALSKIEGO WŁAŚCICIELA SIECI W POLSCE

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
628	**FORTUM POWER AND HEAT POLSKA SP Z O O**	1 082 005 154	-20 957 648
629	**BISPOL SP Z O O**	1 079 630 461	109 838 166
630	**BLACHOTRAPEZ SP Z O O**	1 077 984 351	-10 236 323
631	**GOOGLE POLAND SP Z O O**	1 073 612 384	69 598 108
632	**MARELLI BIELSKO BIAŁA POLAND SP Z O O**	1 072 237 000	-45 071 000
633	**WHIRLPOOL POLSKA APPLIANCES SP Z O O**	1 070 793 000	14 020 000
634	**SILVA SP Z O O**	1 069 537 254	10 858 334
635	**ZAKŁADY DROBIARSKIE FARMIO SP Z O O**	1 069 046 592	8 854 850
636	**HL MANDO CORPORATION POLAND SP Z O O**	1 068 607 728	-147 411 035
637	**INTER TEAM SP Z O O**	1 067 994 909	40 204 741
638	**ROYAL CANIN POLSKA SP Z O O**	1 067 386 767	18 045 687
639	**CYGAN SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	1 066 107 133	15 938 417
640	**DROSED S A**	1 063 948 000	28 280 000
641	**ADROS SP Z O O**	1 063 052 939	40 829 397

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
642	**PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE ALICJA SP Z O O**	1 063 004 516	2 811 473
643	**HAWA S A**	1 062 616 084	12 120 706
644	**REHAU SP Z O O**	1 062 514 000	56 695 000
645	**AGCO SP Z O O**	1 060 197 371	18 008 764
646	**SELENA FM S A**	1 059 723 000	90 329 000
647	**MASTERMEDIA CIOCZEK I WÓJCIAK SPÓŁKA JAWNA**	1 056 673 252	48 379 344
648	**AUTOPAY S A**	1 052 600 000	11 726 000
649	**LOGSTOR INTERNATIONAL SP Z O O**	1 052 148 562	71 693 036
650	**NUTRICIA POLSKA SP Z O O**	1 051 105 240	242 401 312
651	**PCC EXOL S A**	1 050 296 000	116 118 000
652	**THE LORENZ BAHLSEN SNACK WORLD SP Z O O**	1 048 862 458	7 434 109
653	**FERRERO POLSKA SP Z O O**	1 045 516 853	61 727 247
654	**IZOSTAL S A**	1 044 671 000	15 867 000
655	**KOMTUR POLSKA SP Z O O**	1 044 293 907	13 496 770

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
656	**IBM POLSKA SP Z O O**	1 044 190 725	81 720 822
657	**PHOENIX CONTACT WIELKOPOLSKA SP Z O O**	1 042 410 548	21 430 090
658	**MARCO OIL SP Z O O**	1 041 900 740	3 356 423
659	**MORELE NET SP Z O O**	1 041 454 407	2 150 763
660	**KOSMEPOL SP Z O O**	1 038 590 530	3 814 160
661	**MOWI POLAND SALES S A**	1 037 470 817	15 005 153
662	**POLSKIE ZAKŁADY LOTNICZE SP Z O O**	1 037 441 502	112 143 998
663	**EURO COMFORT SP Z O O**	1 037 088 448	9 454 231
664	**FAURECIA GORZÓW S A**	1 034 242 000	47 436 000
665	**LERG S A**	1 033 467 434	44 151 480
666	**JACOBS DOUWE EGBERTS PL SP Z O O**	1 032 847 960	24 862 740
667	**FRAPO DYSTRYBUCJA SP Z O O**	1 032 009 070	8 312 178
668	**ZAKŁADY MIĘSNE SILESIA S A**	1 031 931 977	-128 641 201
669	**DHL EXPRESS (POLAND) SP Z O O**	1 031 412 683	32 539 421

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
670	**VESUVIUS POLAND SP Z O O**	1 031 293 000	23 279 000
671	**DHL GLOBAL FORWARDING SP Z O O**	1 031 210 114	109 195 682
672	**JUNGHEINRICH POLSKA SP Z O O**	1 026 975 737	61 225 375
673	**GONVARRI POLSKA SP Z O O**	1 026 347 000	41 286 000
674	**INSTAL KONSORCJUM SP Z O O**	1 023 694 367	3 032 672
675	**SPÓŁDZIELCZA MLECZARNIA SPOMLEK**	1 023 434 135	10 851 831
676	**ARROW ECS SP Z O O**	1 022 766 452	30 701 323
677	**ROBYG CONSTRUCTION SP Z O O**	1 022 724 000	29 607 000
678	**SKF POLSKA S A**	1 022 212 003	41 862 686
679	**MEDTRONIC POLAND SP Z O O**	1 019 434 380	28 023 264
680	**MOKATE SP Z O O**	1 016 341 257	124 438 419
681	**BOEHRINGER INGELHEIM SP Z O O**	1 013 990 604	27 305 257
682	**AFLOFARM FARMACJA POLSKA SP Z O O**	1 013 990 095	208 182 554
683	**LACROIX ELECTRONICS SP Z O O**	1 013 848 199	26 514 642

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
684	**WERNER KENKEL SP Z O O**	1 013 283 412	112 874 409
685	**INNOVATIVE PROPERTY SOLUTIONS SP Z O O**	1 011 565 000	443 456 000
686	**TI POLAND SP Z O O**	1 008 698 000	40 046 000
687	**SPRAVIA SP Z O O**	1 007 471 000	159 177 000
688	**NOWY STYL SP Z O O**	1 007 315 433	20 411 107
689	**SPÓŁDZIELNIA WYDAWNICZO HANDLOWA KSIĄŻKA I WIEDZA**	1 003 653 000	-8 318 000
690	**STOCK POLSKA SP Z O O**	1 003 565 000	119 058 000
691	**AS 24 POLSKA SP Z O O**	1 001 042 336	33 874 374
692	**SEOYON E HWA AUTOMOTIVE POLAND SP Z O O**	1 000 818 558	17 294 870
693	**DEPENBROCK POLSKA SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	999 967 152	116 454 877
694	**ENVIEN BIOPALIWA POLSKA SP Z O O**	998 219 257	72 741 909
695	**DSV ROAD SP Z O O**	996 388 000	18 086 000
696	**FREGA FREJOWSKI GARBOL SPÓŁKA JAWNA**	996 376 088	5 949 622
697	**CEFETRA POLSKA SP Z O O**	994 932 420	27 704 758

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

10

MLD ZŁ WYNIOSŁY PRZYCHODY AMAZON FULFILLMENT POLAND

NA CAŁYM ŚWIECIE AMAZON MIAŁ SPRZEDAŻ
NA POZIOMIE 600 MLD DOLARÓW

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
698	**TORPOL S A**	994 608 000	183 300 000
699	**PLUKON SIERADZ SP Z O O**	994 418 229	32 418 563
700	**CENTRUM ROZLICZEŃ ELEKTRONICZNYCH POLSKIE EPŁATNOŚCI S A**	992 842 840	64 273 727
701	**RANDSTAD POLSKA SP Z O O**	991 696 225	12 399 926
702	**BG PRODUCTION SP Z O O**	987 789 269	15 979 625
703	**ME M08 SP Z O O**	986 159 739	6 525 154
704	**KOBYLARNIA S A**	985 642 000	13 413 000
705	**NORDZUCKER POLSKA S A**	984 146 296	32 736 641
706	**AGRIFIRM POLSKA SP Z O O**	982 451 296	18 867 131
707	**QUAD GRAPHICS EUROPE SP Z O O**	981 767 000	41 266 000
708	**ME M05 SP Z O O**	981 360 587	6 651 019
709	**ID LOGISTICS POLSKA S A**	980 618 474	48 229 717
710	**PMI SERVICE CENTER EUROPE SP Z O O**	979 433 120	34 438 742
711	**GRAAL S A**	978 986 000	9 735 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
712	**SYNGENTA POLSKA SP Z O O**	978 446 995	14 978 748
713	**IGLOTEX DYSTRYBUCJA POLSKA SP Z O O**	977 505 005	-26 498 428
714	**KIMBALL ELECTRONICS POLAND SP Z O O**	976 699 897	53 970 492
715	**WRATISLAVIA BIODIESEL S A**	976 212 452	86 517 825
716	**DB CARGO POLSKA S A**	976 052 813	-91 132 737
717	**RBB STAL SP Z O O**	975 663 611	5 176 526
718	**INTER EUROPOL S A**	974 277 000	14 025 000
719	**ANSWEAR COM S A**	973 449 000	25 873 000
720	**ASTRAZENECA PHARMA POLAND SP Z O O**	972 322 000	100 948 000
721	**STORA ENSO WOOD PRODUCTS SP Z O O**	972 298 251	18 530 839
722	**HOMAG POLSKA SP Z O O**	971 982 739	32 087 025
723	**TASOMIX SP Z O O**	970 501 184	31 728 796
724	**ZF BRAKING SYSTEMS POLAND SP Z O O**	970 271 043	-32 975 188
725	**SANOK RUBBER COMPANY S A**	968 768 000	38 537 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
726	**POLMLEK RACIĄŻ SP Z O O**	968 299 668	19 209 156
727	**MARTEX SP Z O O**	968 271 872	67 341 608
728	**GÜLERMAK SP Z O O**	968 010 157	-23 329 460
729	**DIEHL CONTROLS POLSKA SP Z O O**	966 381 130	20 601 548
730	**ESSILOR OPTICAL LABORATORY POLSKA SP Z O O**	965 219 053	46 762 189
731	**WIALAN LANGER I WIATR SPÓŁKA JAWNA**	965 115 807	41 850 361
732	**PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE DREMEX SP Z O O**	963 423 228	112 088 408
733	**BUDMAT STEEL SP Z O O**	962 521 336	35 475 589
734	**DEICHMANN OBUWIE SP Z O O**	960 132 610	55 735 543
735	**TRASKO INVEST SP Z O O**	959 937 277	12 694 607
736	**BOLSIUS POLSKA SP Z O O**	959 154 062	37 025 708
737	**NSK BEARINGS POLSKA S A**	955 488 000	18 028 000
738	**KOMPANIA DYSTRYBUCYJNA TEDI SP Z O O SP K A**	954 814 864	27 843 527
739	**LIMA S A**	951 458 945	791 185

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
740	**ARVATO POLSKA SP Z O O**	948 946 000	98 519 000
741	**NEWAG S A**	948 854 000	-26 644 000
742	**LEGO POLSKA SP Z O O**	947 562 000	53 312 000
743	**ALIPLAST EXTRUSION SP Z O O**	945 639 000	70 530 000
744	**BALTIC HUB CONTAINER TERMINAL SP Z O O**	943 017 881	430 389 324
745	**MLEASING SP Z O O**	942 740 297	150 576 104
746	**EUROPEJSKI FUNDUSZ LEASINGOWY S A**	942 042 000	186 696 000
747	**WAGONY ŚWIDNICA SP Z O O**	941 763 148	1 453 252
748	**TECHNISAT DIGITAL SP Z O O**	941 207 858	20 618 358
749	**VECTRA S A**	941 039 000	-126 505 000
750	**REKORD HALE NAMIOTOWE SP Z O O**	936 241 799	513 553 496
751	**EUROMETAL S A**	935 604 402	117 178 893
752	**AGROCENTRUM SP Z O O**	934 564 877	12 465 165
753	**SOFIDEL POLAND SP Z O O**	933 866 000	-11 833 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
754	**KONIMPEX SP Z O O**	933 546 708	24 687 115
755	**METALL EXPRES SP Z O O**	933 382 705	60 039 128
756	**BARLINEK INWESTYCJE SP Z O O**	932 660 000	123 190 000
757	**PAULA FISH SŁAWOMIR GOJDŹ SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	930 413 795	51 878 639
758	**ROCKWELL AUTOMATION SP Z O O**	930 294 000	39 685 000
759	**GOODYEAR POLSKA SP Z O O**	929 167 700	11 929 700
760	**DOMO ENGINEERING PLASTICS POLAND SP Z O O**	929 046 000	15 436 000
761	**FROSTA SP Z O O**	929 008 424	46 489 788
762	**H B CRAB SPÓŁKA JAWNA STACJA PALIW ZAJĄC BĄK PIESTRAK**	927 928 219	27 771 938
763	**PACCOR POLSKA SP Z O O**	924 452 000	56 431 000
764	**FRONERI POLSKA SP Z O O**	924 007 531	49 015 873
765	**CEREAL PARTNERS POLAND TORUŃ PACIFIC SP Z O O**	923 541 000	62 861 000
766	**MFO S A**	922 802 000	24 632 000
767	**3M POLAND SP Z O O**	922 374 461	27 726 750

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

6

MLD ZŁ ZAROBIŁA W POLSCE SZWEDZKA IKEA

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
768	**AUTOCENTRUM AAA AUTO SP Z O O**	920 896 235	-15 386 285
769	**HALEON POLAND SP Z O O**	920 052 000	45 778 000
770	**VIBRACOUSTIC POLSKA SP Z O O**	919 729 000	61 435 000
771	**ORBIS S A**	916 756 000	122 069 000
772	**KRONOSPAN CHEMICAL SZCZECINEK SP Z O O**	916 735 533	33 853 252
773	**JAS FBG S A**	916 701 099	41 071 433
774	**AGRAIMPEX SP Z O O**	916 630 170	158 297
775	**APERAM STAINLESS SERVICES & SOLUTIONS POLAND SP Z O O**	914 656 208	6 024 047
776	**PETROL HAWEN J ZMYŚLONY SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	912 988 313	2 375 126
777	**FUSTE MANAGEMENT SP Z O O**	909 968 772	41 391 460
778	**DR OETKER POLSKA SP Z O O**	908 949 517	59 672 161
779	**PROVIDENT POLSKA S A**	906 950 921	131 103 748
780	**MULTISERWIS SP Z O O**	906 312 938	23 757 287
781	**GENERATOR PRODUKCJA OPOLE SP Z O O**	905 779 552	12 929 525

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
782	**DACHSER SP Z O O**	904 969 804	100 619 718
783	**ME M07 SP Z O O**	901 897 191	5 964 455
784	**BMZ POLAND SP Z O O**	900 737 621	62 316 474
785	**HANDLOPEX S A**	900 475 265	18 171 060
786	**ELECTRA M&E POLSKA SP Z O O**	899 091 000	42 632 000
787	**CEMENTOWNIA WARTA S A**	899 046 901	114 139 034
788	**INTER LAND SP Z O O**	897 579 283	6 880 298
789	**FDW PASZE SP Z O O**	897 153 324	4 777 842
790	**RR DONNELLEY GTS POLAND SP Z O O**	896 819 995	56 011 077
791	**COOPER STANDARD POLSKA SP Z O O**	894 060 000	-46 033 000
792	**HOCHLAND POLSKA SP Z O O**	893 079 000	-14 132 000
793	**LOTTE WEDEL SP Z O O**	892 813 609	24 151 122
794	**TARGET POLSKA SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	892 609 167	19 058 204
795	**BWI POLAND TECHNOLOGIES SP Z O O**	890 321 000	56 850 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
796	**RABEN TRANSPORT SP Z O O**	889 614 807	81 534 164
797	**FAMOT PLESZEW SP Z O O**	888 805 801	99 460 051
798	**INTEGRATED SOLUTIONS SP Z O O**	887 565 000	18 446 000
799	**SUPER GRUPA PL SP Z O O**	886 572 358	18 671
800	**STEPAN POLSKA SP Z O O**	885 645 146	21 378 368
801	**AUTOSTRADA WIELKOPOLSKA S A**	885 570 691	-202 117 735
802	**MECALUX SP Z O O**	885 253 037	41 065 512
803	**ORZEŁ BIAŁY S A**	882 837 000	101 292 000
804	**THALES DIS POLSKA SP Z O O**	882 235 726	10 801 288
805	**FUSTE POLSKA SP Z O O**	881 640 760	75 334 717
806	**SAMBUD SP Z O O**	881 017 236	3 420 934
807	**GRUPA AGROCENTRUM SP Z O O**	880 650 631	12 867 464
808	**BROWN FORMAN POLSKA SP Z O O**	879 790 000	39 038 000
809	**MAKITA SP Z O O**	879 610 914	4 782 566

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
810	**SELENA INDUSTRIAL TECHNOLOGIES SP Z O O**	878 086 453	25 360 674
811	**PROCTER AND GAMBLE DS POLSKA SP Z O O**	874 867 400	54 211 583
812	**MANULI HYDRAULICS POLSKA S A**	874 866 205	39 346 202
813	**GRUPLAST GRUBA SPÓŁKA JAWNA**	872 367 080	32 519 730
814	**OSI FOOD SOLUTIONS POLAND SP Z O O**	871 795 929	3 663 625
815	**ABB BUSINESS SERVICES SP Z O O**	870 373 000	27 603 000
816	**HAGER PRODUCTION POLAND SP Z O O**	870 145 154	40 954 926
817	**SHELL MOBILITY POLSKA SP Z O O**	870 045 881	15 210 636
818	**AMI SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	869 999 357	90 265 384
819	**ISPOT POLAND SP Z O O**	869 796 320	22 919 896
820	**LEWIATAN HOLDING S A**	869 027 951	2 802 376
821	**AGROL MATEJKA M SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	869 016 202	54 165 914
822	**XIAOMI TECHNOLOGY (POLSKA) SP Z O O**	868 337 024	13 543 607
823	**PURMO GROUP POLAND SP Z O O**	868 062 000	8 275 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
824	**AIR PRODUCTS SP Z O O**	867 339 000	61 945 000
825	**OPOLTRANS SP Z O O**	865 977 336	77 454 062
826	**LATEX OPONY SP Z O O**	864 043 378	33 920 142
827	**VOESTALPINE STEEL SERVICE CENTER POLSKA SP Z O O**	863 909 695	11 137 272
828	**BEMO MOTORS SP Z O O**	863 774 561	40 220 245
829	**BP2 SP Z O O**	863 048 060	34 988 152
830	**APART SP Z O O**	860 316 853	77 082 188
831	**HEMARPOL TRADE SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	860 019 143	22 619 089
832	**ME M03 SP Z O O**	859 217 631	5 767 186
833	**CANPACK FOOD AND INDUSTRIAL PACKAGING SP Z O O**	858 972 000	109 108 000
834	**SUPROS SP Z O O**	858 322 485	10 372 429
835	**ZAKŁAD MIĘSNY WIERZEJKI J M ZDANOWSCY SPÓŁKA JAWNA**	858 304 730	9 394 027
836	**MODEL OPAKOWANIA SP Z O O**	857 272 000	44 824 000
837	**RB (HYGIENE HOME) POLAND SP Z O O**	855 795 000	23 891 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

7

MLD PRZYCHODÓW MIAŁA POLENERGIA DOMINKI KULCZYK

NAJWIĘKSZA PRYWATNA
GRUPA ENERGETYCZNA W POLSCE

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
838	**PIEKARNIA OSKROBA S A**	855 508 487	69 971 956
839	**VEKA POLSKA SP Z O O**	854 703 528	90 489 608
840	**ERICSSON SP Z O O**	854 543 000	49 631 806
841	**KIK TEXTIL SP Z O O**	852 789 062	-81 833 683
842	**DBK SP Z O O**	851 782 874	69 031 799
843	**KNAUF SP Z O O**	850 587 698	141 477 756
844	**GRUPA G 3 SPÓŁKA JAWNA GRZEGORZ PIOTR RADOSŁAW GUGAŁA**	850 225 647	120 346 922
845	**TRUMPF HUETTINGER SP Z O O**	850 018 769	118 407 331
846	**TFP SP Z O O**	848 734 555	24 155 594
847	**EUROVIA POLSKA S A**	848 552 000	30 225 000
848	**ESSENCEMEDIACOM POLAND SP Z O O**	847 517 285	-1 985 468
849	**REMONDIS SP Z O O**	846 770 809	158 768 874
850	**ACERINOX POLSKA SP Z O O**	845 957 000	6 626 000
851	**EUROBOX POLSKA SP Z O O**	844 789 000	79 661 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
852	**AGROCHEMIA SP Z O O**	844 723 513	10 442 648
853	**J W CONSTRUCTION HOLDING S A**	843 915 222	117 961 540
854	**NM POLSKA SP Z O O**	843 899 182	16 563 931
855	**EKO TANK SP Z O O**	840 960 764	3 754 563
856	**ARCELORMITTAL RECYKLING POLSKA SP Z O O**	840 662 000	6 712 000
857	**NEAPCO EUROPE SP Z O O**	839 344 000	24 071 000
858	**INSTANTA SP Z O O**	838 866 386	77 736 058
859	**PPG DECO POLSKA SP Z O O**	838 856 063	17 081 750
860	**PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWE ALFA ELEKTRO SP Z O O**	838 850 736	36 965 013
861	**PILKINGTON IGP SP Z O O**	838 052 443	30 661 589
862	**SALAMANDER WINDOW & DOOR SYSTEMS S A**	837 831 619	57 686 448
863	**MEDICARE GALENICA SP Z O O**	837 708 455	956 985
864	**COLAS POLSKA SP Z O O**	837 214 679	-29 877 825
865	**SANTE SP Z O O**	836 898 479	61 394 111

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
866	**ZUE S A**	831 921 000	10 241 000
867	**TCHIBO WARSZAWA SP Z O O**	831 387 000	20 002 000
868	**BRUK BET SP Z O O**	828 318 378	33 481 442
869	**HURTOWNIA MOTORYZACYJNA GORDON SP Z O O**	827 235 697	3 811 658
870	**VIESSMANN SP Z O O**	827 098 103	57 318 815
871	**OSTRÓDA YACHT SP Z O O**	826 325 903	73 662 382
872	**TOYOTA & LEXUS ROMANOWSKI SP Z O O**	825 966 598	18 579 463
873	**FAKRO SP Z O O**	824 547 699	11 279 264
874	**DHL EXEL SUPPLY CHAIN (POLAND) SP Z O O**	824 357 318	2 861 972
875	**ORGANIZACJA POLSKICH DYSTRYBUTORÓW FARMACEUTYCZNYCH S A**	823 395 680	2 289 103
876	**SOBIANEK SP Z O O**	822 761 457	117 580 819
877	**PWC ADVISORY SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	822 121 120	98 290 202
878	**JOST POLSKA SP Z O O**	821 485 547	19 802 047
879	**COLGATE PALMOLIVE (POLAND) SP Z O O**	820 166 000	27 237 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
880	**EATON AUTOMOTIVE SYSTEMS SP Z O O**	819 103 636	94 863 797
881	**SCHUMACHER PACKAGING ZAKŁAD GRUDZIĄDZ SP Z O O**	817 843 995	139 446 826
882	**WĘDLINKA SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	817 598 337	5 977 322
883	**WALCOWNIA METALI DZIEDZICE S A**	814 079 000	23 234 000
884	**COLEP CONSUMER PRODUCTS POLSKA SP Z O O**	814 000 337	44 537 118
885	**GEODIS POLAND SP Z O O**	813 153 458	23 055 909
886	**LA LORRAINE POLSKA SP Z O O**	812 785 000	35 853 000
887	**DAHRÉN POLAND SP Z O O**	811 977 000	3 742 000
888	**POLSKA GRUPA IMPORTOWA PREMIUM SP Z O O**	811 760 314	29 489 447
889	**WIENERBERGER CERAMIKA BUDOWLANA SP Z O O**	810 785 000	102 505 000
890	**PIEPRZYK FAMILY SP Z O O**	810 779 319	5 455 418
891	**TB TRUCK & TRAILER SERWIS SP Z O O**	808 872 727	21 515 999
892	**DÖHLER SP Z O O**	807 030 564	46 809 096
893	**CISCO SYSTEMS POLAND SP Z O O**	806 584 294	57 756 502

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
894	**EVIOSYS PACKAGING POLSKA SP Z O O**	805 994 000	33 639 000
895	**FERRUM S A**	805 696 000	8 728 000
896	**TECHTRONIC INDUSTRIES EASTERN EUROPE SP Z O O**	804 999 288	-558 873
897	**HELLMANN WORLDWIDE LOGISTICS POLSKA SP Z O O SP K**	804 926 712	12 616 781
898	**GROUPM SP Z O O**	804 874 539	19 429 063
899	**LAGARDERE TRAVEL RETAIL SP Z O O**	804 035 435	49 493 038
900	**SZYNAKA MEBLE SP Z O O**	803 369 184	15 575 266
901	**ME M02 SP Z O O**	803 263 762	5 178 633
902	**PILKINGTON POLSKA SP Z O O**	802 718 386	-1 691 993
903	**GOODMILLS POLSKA SP Z O O**	800 828 041	33 455 995
904	**POLMOS BIELSKO BIAŁA S A**	799 938 702	42 473 719
905	**PRZEDSIĘBIORSTWO METALI NIEŻELAZNYCH BOBREK SPÓŁKA JAWNA**	798 713 710	9 362 317
906	**SALZGITTER MANNESMANN STAHLHANDEL SP Z O O**	798 366 692	26 942 722
907	**JASSBOARD SP Z O O**	798 257 624	21 377 298

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

10,8 MLD WYNIOSŁY PRZYCHODY SHELLA W POLSCE

OBOK PAŃSTWOWYCH KONCERNÓW TO NAJCZĘŚCIEJ WYBIERANA PRZEZ POLAKÓW STACJA PALIW

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
908	**INS EL SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	797 987 252	61 356 743
909	**STORCK SP Z O O**	797 783 579	22 761 214
910	**NIVEA POLSKA SP Z O O**	797 472 000	110 701 000
911	**EXTRAL SP Z O O**	796 938 912	70 928 796
912	**AVANTOR PERFORMANCE MATERIALS POLAND S A**	796 086 750	96 193 782
913	**K FLEX POLSKA SP Z O O**	791 694 539	67 488 030
914	**OSI POLAND FOODWORKS SP Z O O**	790 707 251	42 560 116
915	**ZAKŁADY MIĘSNE SZUBRYT SP Z O O**	790 299 174	12 820 821
916	**NB POLSKA SP Z O O**	789 767 000	10 794 000
917	**PRATT AND WHITNEY KALISZ SP Z O O**	786 578 402	82 647 329
918	**ESA TRUCKS POLSKA SP Z O O**	785 494 000	47 169 000
919	**UTC AEROSPACE SYSTEMS WROCŁAW SP Z O O**	785 359 616	31 439 753
920	**EOL POLSKA SP Z O O**	783 930 811	32 140 283
921	**CASTROL CEE SP Z O O**	783 793 000	29 410 000

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
922	**ALUPOL FILMS SP Z O O**	783 729 000	135 324 000
923	**STEINPOL CENTRAL SERVICES SP Z O O**	782 097 349	25 348 963
924	**ME M10 SP Z O O**	781 328 525	4 919 119
925	**MBANK HIPOTECZNY S A**	779 253 000	-303 378 000
926	**MAG DYSTRYBUCJA SP Z O O SPÓŁKA KOMANDYTOWA**	779 244 356	23 280 031
927	**FIRMA ROGALA SP Z O O**	776 517 493	11 743 459
928	**CLAAS POLSKA SP Z O O**	776 378 017	19 532 999
929	**HITACHI ASTEMO POLAND SP Z O O**	772 861 000	-70 472 000
930	**CD PROJEKT S A**	772 500 000	341 073 000
931	**NEVEON POLAND SP Z O O**	771 303 000	36 087 000
932	**GEMINI HÜTTER SP Z O O**	769 560 278	-4 910 771
933	**TETRA PAK SP Z O O**	769 258 000	16 631 000
934	**KLIMA THERM SP Z O O**	767 741 000	114 985 000
935	**ME M01 SP Z O O**	765 431 214	4 996 480

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
936	**SPX FLOW TECHNOLOGY POLAND SP Z O O**	764 568 938	111 389 966
937	**TELS GLOBAL POLSKA SP Z O O**	763 193 366	13 910 149
938	**UNITED BEVERAGES S A**	763 033 024	82 107 243
939	**THEGRA POLAND SP Z O O**	762 772 111	1 671 355
940	**PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE ATEX SP Z O O**	762 720 138	23 134 049
941	**MCKEEN BEEF CP SP Z O O**	762 435 541	15 002 974
942	**A P N PROMISE S A**	761 971 677	2 278 562
943	**ŻYWIEC ZDRÓJ S A**	761 733 000	71 289 000
944	**INTEGER PL S A**	761 708 000	269 173 000
945	**MAGNA FORMPOL SP Z O O**	761 625 192	19 808 805
946	**DNP SP Z O O**	761 451 988	78 159 045
947	**THULE SP Z O O**	760 701 235	19 221 415
948	**STANLEY BLACK & DECKER POLSKA SP Z O O**	759 685 725	28 452 170
949	**JOYSON SAFETY SYSTEMS POLAND SP Z O O**	759 594 285	6 764 030

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
950	**PACCAR FINANCIAL POLSKA SP Z O O**	758 605 000	88 457 000
951	**ME M04 SP Z O O**	757 893 648	4 909 946
952	**AUTO PARTNER JAN GARCAREK I ANDRZEJ GARCAREK SP K**	757 441 780	51 856 789
953	**KACZMAREK ELECTRIC S A**	756 174 420	4 506 502
954	**BERLIN CHEMIE MENARINI POLSKA SP Z O O**	754 580 865	28 142 951
955	**SEMPERTRANS BEŁCHATÓW SP Z O O**	754 551 000	27 700 000
956	**MOTOROLA SOLUTIONS SYSTEMS POLSKA SP Z O O**	754 446 000	45 744 000
957	**WALSTEAD KRAKÓW SP Z O O**	753 120 164	24 790 392
958	**NEW YORKER POLSKA SP Z O O**	753 025 653	148 994 217
959	**PERŁA BROWARY LUBELSKIE S A**	752 793 772	18 189 184
960	**VERBIO POLSKA SP Z O O**	750 379 111	5 698 423
961	**3M POLAND MANUFACTURING SP Z O O**	748 365 837	29 539 373
962	**WOLW POL SP Z O O**	747 540 389	26 349 001
963	**THONI ALUTEC SP Z O O**	746 786 730	61 301 144

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
964	**PROCTER AND GAMBLE POLSKA SP Z O O**	745 330 800	35 330 839
965	**ACCENTURE SERVICES SP Z O O**	744 867 118	52 114 804
966	**BAYWA R E SOLAR SYSTEMS SP Z O O**	743 668 997	22 483 749
967	**FALCO MAZURKIEWICZ I WSPÓLNICY SPÓŁKA JAWNA**	743 280 120	9 461 429
968	**PAYU S A**	743 212 487	9 322 457
969	**QUICK SERVICE LOGISTICS POLSKA SP Z O O SP K**	742 991 658	3 096 073
970	**CERRAD SP Z O O**	741 676 000	-114 223 000
971	**ILS SP Z O O**	741 547 000	28 535 000
972	**C HARTWIG GDYNIA S A**	741 277 686	11 339 615
973	**SPÓŁDZIELNIA MLECZARSKA W GOSTYNIU**	740 565 775	14 095 393
974	**FIRMA WANICKI SP Z O O**	740 481 432	25 805 560
975	**DITH POLAND SP Z O O**	739 395 503	6 300 123
976	**PGD POLSKA SP Z O O**	739 148 279	6 131 190
977	**CAROLINA CAR COMPANY J MAJDECKI M OLESIŃSKI P SÓJKA SP K**	738 276 728	18 640 080

eprasa.pl 63fbec476a

1000
NAJWIĘKSZYCH
FIRM
W POLSCE

11,6

MLD ZŁ PRZYNIOSŁA SPRZEDAŻ WYROBÓW ANIMEXU

CHODZI O POPULARNE MARKI WĘDLIN,
JAK KRAKUS, MORLINY CZY BERLINKI

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
978	**FLEXTRONICS LOGISTICS POLAND SP Z O O**	738 245 550	39 646 763
979	**JWM ENERGIA SP Z O O**	737 799 199	47 520 719
980	**SUZUKI MOTOR POLAND SP Z O O**	736 216 490	38 545 527
981	**LIGENTIA SEA AIR RAIL SP Z O O**	736 038 480	56 108 166
982	**ENTENEO ENERGY TRADING SP Z O O**	735 947 063	18 783 273
983	**GIRPOLTRANS SP Z O O**	735 674 730	8 279 501
984	**TARKETT POLSKA SP Z O O**	735 130 011	-62 673 581
985	**GUALA CLOSURES DGS POLAND S A**	733 734 684	125 771 282
986	**NSK STEERING SYSTEMS EUROPE (POLSKA) SP Z O O**	732 075 407	14 784 607
987	**ME M06 SP Z O O**	731 867 387	4 656 895
988	**BEL POL SP Z O O**	729 675 664	10 321 679
989	**MEBLE BLACK RED WHITE SP Z O O**	729 033 722	5 316 168
990	**GET ENTRA SP Z O O**	728 892 445	9 173 570
991	**GRUDNIK SP Z O O**	728 737 317	18 910 781

eprasa.pl 63fbec476a

1000 największych firm w Polsce

	NAZWA FIRMY	PRZYCHODY 2022	ZYSK NETTO 2022
992	**MADEJ WRÓBEL SP Z O O**	728 478 382	11 578 600
993	**KPS FOOD SP Z O O**	726 818 546	45 737 319
994	**RUUKKI POLSKA SP Z O O**	726 170 000	8 592 000
995	**CEZ CHORZÓW S A**	725 649 195	-3 237 333
996	**DR SCHUMACHER SP Z O O**	724 513 192	28 343 246
997	**SMARTWINGS POLAND SP Z O O**	724 228 300	22 912
998	**GERMANIA MINT INVEST SP Z O O**	723 971 607	13 638 562
999	**KRONOSPAN KO SP Z O O**	723 952 738	11 302 122
1000	**SAINT GOBAIN HPM POLSKA SP Z O O**	722 906 000	42 696 000

eprasa.pl 63fbec476a

WIĘCEJ ENERGII NA ROZWÓJ BIZNESU

Skorzystaj z naszego doświadczenia w kredytowaniu projektów poprawiających efektywność energetyczną.

Bank Polski

eprasa.pl 63fbec476a

Europejskie Forum Nowych Idei

Fot. Materiały prasowe

EUROPEJSKA GOSPODARKA JEST PRZEREGULOWANA?

eprasa.pl 63fbec476a

Europejskie Forum Nowych Idei

Podczas tegorocznego Europejskiego Forum Nowych Idei dyskutowano m.in. o konieczności **UTRZYMANIA KONKURENCYJNOŚCI EUROPEJSKIEJ GOSPODARKI W KONTEKŚCIE REGULACJI DOTYCZĄCYCH EUROPEJSKIEGO ZIELONEGO ŁADU I UNIJNYCH CELÓW OGRANICZENIA EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH.** *Uczestnicy panelu zwracali uwagę na konieczność zastosowania spójnej polityki, która dążyła by do wzmocnienia konkurencyjności europejskiej gospodarki, zwłaszcza wobec Chin i USA.*

Tekst: **Witold Ziomek**

W panelu dyskusyjnym pt. „Europejski Zielony Ład oraz nowa kadencja Komisji Europejskiej” wzięli udział: Małgorzata Bojańczyk, Dyrektorka Polskiego Stowarzyszenia Zrównoważonego Rolnictwa i Żywności; Kata-

eprasa.pl 63fbec476a

rzyna Byczkowska, Dyrektor Zarządzająca BASF Polska; Katarzyna Smyk, Dyrektor Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie; Jan Szyszko, wiceminister Funduszy i Polityki Regionalnej; Kamil Wyszkowski, Dyrektor Wykonawczy UN Global Compact Network Poland oraz Damian Fogel, Dyrektor Biura Regulacji i Wsparcia Handlu Gazem w ORLENIE.

Punktem wyjścia do dyskusji był raport sporządzony na zlecenie przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen, opracowany przez Mario Draghiego. Raport wskazuje, że Unia Europejska musi podjąć zdecydowane kroki, aby wyjść z impasu niskiej konkurencyjności, w jakim się znalazła. Dokument zwraca uwagę na rosnącą przepaść między UE, a innymi globalnymi graczami, takimi jak Stany Zjednoczone i Chiny, zwłaszcza w zakresie produktywności i dochodów gospodarstw domowych.

Konkurencyjność Europy

Jako pierwszy podczas debaty głos zabrał Damian Fogel, Dyrektor Biura Regulacji i Wsparcia Handlu

eprasa.pl 63fbec476a

Gazem w ORLENIE, który omawiał raport Mario Draghiego.

– W mojej ocenie raport Mario Draghiego należałoby osadzić w kontekście globalnym – stwierdził Fogel.

Przedstawiciel ORLENU zwrócił uwagę na przykład Chin, które –– zdołały przewidzieć globalne potrzeby związane z dekarbonizacją i zareagować na nie, wykorzystując skoordynowaną politykę subsydiów państwowych. Dzięki temu Chiny rozwinęły rynek takich produktów jak panele fotowoltaiczne czy samochody elektryczne.

> *– Unia Europejska stanęła przed dużym dylematem –* **CZY WPUŚCIĆ W WIĘKSZEJ SKALI AUTA ELEKTRYCZNE NA RYNEK, CZY CHRONIĆ UNIJNY RYNEK MOTORYZACYJNY,** *który w wielkim bólu przekształca się w kierunku elektromobilności – mówił Fogel.*

eprasa.pl 63fbec476a

Gospodarczy priorytet

Paneliści zwracali uwagę, że wiele sektorów gospodarki, które będą regulowane przez Zielony Ład, nie przetrwa, jeśli priorytetem nie stanie się konkurencyjność. Sytuacja ta dotyczy w szczególności rolnictwa, które musi dostosować się do zmieniających się warunków klimatycznych. Również sektor energetyczny, na którym spoczywa obowiązek dekarbonizacji, wymaga istotnych zmian, zwłaszcza w najbardziej energochłonnych gałęziach przemysłu.

Katarzyna Byczkowska, Dyrektor Zarządzająca BASF Polska, zwróciła uwagę na problemy europejskiego przemysłu chemicznego.

– W zeszłym roku produkcja chemiczna w Europie zmniejszyła się o 12 procent. W samych Niemczech o 18 procent. Chiny natomiast zyskały. W Rosji produkcja wzrosła o 4 procent. W Europie natomiast upada – alarmowała Byczkowska.

eprasa.pl 63fbec476a

Potrzeba inwestycji

Kamil Wyszkowski, Dyrektor Wykonawczy UN Global Compact Network Poland, zauważył, że Europa musi stać się samowystarczalna w zakresie energii, co wymaga inwestycji w nowe technologie oraz infrastrukturę przesyłową.

> **– KOSZT ENERGII W EUROPIE JEST WYSOKI W ZWIĄZKU Z SILNĄ KARBONIZACJĄ, CO JEST SKUTKIEM LAT ZANIEDBAŃ** *– mówił Wyszkowski, zaznaczając, że priorytetem powinny być klastry energii oraz energetyka rozproszona.*

Z niecierpliwością oczekiwany jest także Clean Industrial Deal, który – jak podkreślał Damian Fogel – powinien wspierać przemysł unijny w procesie dekarbonizacji.

– Mam nadzieję, że Komisja Europejska uzupełni Zielony Ład o propozycje, które wesprą unijny prze-

eprasa.pl 63fbec476a

mysł w procesach dekarbonizacyjnych, w kontekście polityki konkurencyjności – mówił przedstawiciel ORLENU. – Istotne jest, by zmaksymalizować katalog technologii dekarbonizacyjnych, które mogą przyczynić się do realizacji celu klimatycznego – podsumował.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Fot. Archiwum prywatne WPROST

DEBATA WPROST „#WSPIERAM, PODRÓŻUJĄC”

Debata „Wspieram, podróżując”

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Regiony na południu Polski **ZAPRASZAJĄ ORAZ ZACHĘCAJĄ TURYSTÓW DO PRZYJAZDÓW, ZWIEDZANIA MIEJSCOWYCH ATRAKCJI I KORZYSTANIA Z UROKÓW PRZYRODY.** *Sytuacja powodziowa, która miała tutaj miejsce we wrześniu, w zdecydowanej większości nie wpłynęła na ich dostępność i bezpieczeństwo. Potwierdza to Polska Organizacja Turystyczna, która wspiera południowo-zachodnie województwa i działające tam firmy.*

Tekst: **Magdalena Okoniewska**

Powódź, która miała miejsce głównie w rejonach Dolnego Śląska, Lubuskiego i na Opolszczyźnie, spowodowała znaczne zmniejszenie ruchu turystycznego. Firmy prowadzące działalność w tych regionach zauważyły spadek zainteresowania ich ofertą, wielu klientów odwołało rezerwacje nocle-

eprasa.pl 63fbec476a

gów oraz umówionych imprez, nowi się nie pojawiali. Dotyczyło to głównie województw – dolnośląskiego i opolskiego, w mniejszym stopniu śląskiego czy lubuskiego.

Na południu życie toczy się normalnie

Obawy były przesadzone i bezpodstawne, gdyż sytuacja nie wyglądała tak groźnie, jak się mogło wydawać. Na terenie województwa dolnośląskiego tylko 5 gmin ze 165 było poszkodowanych, życie toczy się normalnie, przedsiębiorstwa prowadzą działalność, a większość chętnie odwiedzanych miejsc jest dostępnych i czeka na przyjezdnych.

Wpływ na tę sytuację miały z pewnością przekazy medialne, które skupiały się na negatywnych treściach i prezentowaniu wyłącznie obrazów zalanych i zniszczonych przez wodę obszarów. Mimo, że minął już od tego czasu ponad miesiąc, podobny wydźwięk przekazywanych informacji ciągle się pojawia.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

– Miejsca turystyczne funkcjonują normalnie, a my **NADAL ŻYJEMY W PEWNEJ BAŃCE INFORMACYJNEJ KREOWANEJ ZA POMOCĄ NEGATYWNYCH PRZEKAZÓW** *– komentował Rafał Szmytke, prezes Polskiej Organizacji Turystycznej, uczestnik debaty Wprost „#WspieramPodróżując”, która odbyła się 17 października 2024 w Warszawie.*

Jej uczestnicy zastanawiali się, jakie kroki warto podjąć, aby przekonać, że znaczna część Dolnego Śląska, Lubuskiego i Opolskiego oraz cały Górny Śląsk nadal oferują doskonałe warunki do wypoczynku, turystyki biznesowej oraz wycieczek szkolnych i wyjazdów młodzieżowych.

Negatywny udział mediów w tworzeniu swego rodzaju „paniki społecznej” dostrzegł także Jacek Janowski dyrektor Departamentu Wsparcia Rozwoju Turystyki w POT.

eprasa.pl 63fbec476a

– Media nie starały się, aby pokazać, że region normalnie żyje, że niewiele gmin zostało poszkodowanych. Nie pokazano atrakcji, jak chociażby Zamek Książ czy Kopalnia Złota, które mogły przyjmować gości, a nagle wszyscy odwoływali tam przyjazdy z dnia na dzień – stwierdzał. Zwracał uwagę, że zadaniem instytucji takich jak, chociażby POT jest dziś docieranie do ludzi i mediów z szerszymi informacjami. – Skupiliśmy się na komunikowaniu, że można przyjeżdżać i wypoczywać – komentował Jacek Janowski.

Wszyscy działamy, wszystko jest czynne

– Byliśmy tylko podtopieni i 24 godziny na dobę pracowaliśmy, by nas nie zalało, odkopywaliśmy rowy, by woda wypłynęła z kopalni i to wszystko – mówiła Elżbieta Szumska właścicielka Kopalni Złota w Złotym Stoku, która ubolewała nad tym, że sytuacja, choć niegroźna dla nich, spowodowała, że turyści rezygnowali z zarezerwowanych wcześniej wizyt. W rezultacie wrzesień, który na ogół był dobrym miesiącem pod wzglę-

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Fot. Archiwum prywatne WPROST

Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej Rafał Szmytke i Jacek Janowski

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

dem liczby odwiedzających, stał się najgorszy. Okazywało się, ludzie martwili się o to, czy drogi są przejezdne lub czy woda jest zdatna do picia, co okazało się niepotrzebne. – Wszyscy działamy, wszystko jest czynne – zapewniała Elżbieta Szumska.

> *Obecnie jest szansa na poprawę sytuacji, gdyż* **ATRAKCJE DOSTĘPNE W ZŁOTYM STOKU SĄ UWZGLĘDNIANE PRZEZ BIURA PODRÓŻY** *i dołączane do programów wycieczek organizowanych na Dolnym Śląsku. Coraz więcej osób zaczyna się interesować przyjazdem do tego regionu Polski.*

– Stoimy przed sporym wyzwaniem, widzimy spadki obłożenia, widać, że duży wpływ na obecną sytuację miały obawy gości. To ostatni moment, kiedy możemy zawalczyć o rezerwacje i zabezpieczyć się na przetrwanie zimy – mówiła Katarzyna

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Osadkowska, współwłaścicielka i dyrektorka hotelu Jakubus oraz Klubu Jeździeckiego Osadkowski w Jakubowicach.

Również w województwie opolskim turyści przestali w pewnym momencie odwiedzać wiele atrakcyjnych miejsc. Dotyczyło to głównie grup zorganizowanych.

– Muzeum Porcelany Śląskiej w Tułowicach straciło połowę umówionych gości, a 90 procent z nich stanowiły właśnie grupy – mówił Piotr Mielec, dyrektor Biura Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej. Dodał, że najgorsze były pierwsze dwa tygodnie powodzi. - Wiele osób przepraszało i rezygnowało z turnusów, mówiąc, że źle czuliby się, wypoczywając, kiedy inni w Polsce walczą o przetrwanie – komentował.

Nieco lepiej wyglądała sytuacja na Górnym Śląsku.

– Możemy powiedzieć, że powódź nas ominęła, były to głównie chwilowe podtopienia, ale nie można mówić o katastrofie, takiej jak na Dolnym Śląsku czy

eprasa.pl 63fbec476a

Opolszczyźnie. Wprawdzie 37 gmin z naszego województwa było objętych stanem klęski żywiołowej, ale były to gminy małe i niesłynące z turystki, więc nie odczuliśmy trwałych szkód spowodowanych tą sytuacją – komentowała Agnieszka Sikorska, dyrektor Biura Śląskiej Organizacji Turystycznej. Dodała, że niektórzy wyrażali obawy dotyczące sytuacji w regionie, co było efektem pomylenia Ustronia leżącego na Śląsku ze Stroniem Śląskim, w powiecie kłodzkim, na Dolnym Śląsku (drugie z miast było o wiele bardziej poszkodowane w powodzi).

- Sytuacja jednak była u nas lepsza, między innymi dzięki temu, że Śląsk nie wpisał się w negatywny przekaz medialny – stwierdziła.

Promocja usług turystycznych i regionów

Prowadzący działalność w branży turystycznej oferują swoje usługi, zarówno hotelowe jak i wycieczki, które mają na celu zaprezentowanie uroków tego regionu Polski. W tym momencie ważna jest dla nich promo-

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

cja i pozytywny przekaz medialny, który będzie podkreślał atuty regionu, takie jak Zamek Książ, Zamek Czocha, Zamek Księża Góra, twierdza Srebrna Góra, Sokołowsko, Międzygórze, Zagórze Śląskie na Dolnym Śląsku czy Zamek Moszna, Gród Rycerski w Byczynie, Muzeum Wsi Opolskiej i Zamek Górny, Zaginione Miasto Rosenau w Pokrzywnej, które leżą na terenie województwa opolskiego.

> *Liczą także na wsparcie Polskiej Organizacji Turystycznej, w* **PROMOWANIU SWOICH REGIONÓW I USŁUG ORAZ NA SZERSZĄ INFORMACJĘ SKIEROWANA DO POTENCJALNYCH KLIENTÓW.** *Mówią także o centralnych rozwiązaniach.*

Elżbieta Szumska wspominała o bonie turystycznym, podobnym jak ten, który wsparł branżę w okresie po pandemii... – Liczy się odgórna forma wspar-

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Fot. Archiwum prywatne WPROST

W trakcie debaty

eprasa.pl 63fbec476a

cia, ustawodawstwo, to zapewni nam spokojną zimę – mówiła.

– Na pewno potrzebujemy wsparcia promocyjnego i informacyjnego. Przyda się pomoc dla touroperatorów, którzy przywożą turystów na teren Dolnego Śląska, województwa opolskiego czy lubuskiego – dodał Piotr Mielec.

Po minionych latach widać, że kryzysy w branży się zdarzają. Spowodowała je na przykład pandemia, problemy dotykały firm z poszczególnych regionów Polski, na przykład dotyczyły województwa podlaskiego, gdy przesmyk suwalski pojawił się w dokumentach paktu północnoatlantyckiego. Wówczas z obawy przed wojną turyści odwoływali wyjazdy na te tereny. Jednak gdy minęła pandemia, ruch turystyczny rozwinął się ponownie, osiągając poziom z roku 2019.

Działania dotyczące poszczególnych regionów i całej Polski dają efekty. Konferencje promujące atrakcje zachęcają do organizacji imprez branżowych. Promo-

eprasa.pl 63fbec476a

cją Polski oraz jej poszczególnych regionów zajmują się znani sportowcy i blogerzy.

Rozmówcy zwracali uwagę na to, że zawsze należy obserwować sytuację i mieć świadomość postępujących procesów i zmian. Prezes POT podkreślił, że sprawdza się prowadzenie szerszej działalności biznesowej, a Sebastian Nasiłowski, prezes Tourist Polska wspominał o konieczności stawiania w biznesie na więcej niż jedną grupę klientów. Pomóc może dywersyfikacja nie tylko klientów, ale też źródeł przychodu, tak by atrakcje turystyczne przynosiły dochody nie tylko w określonym sezonie, ale cały rok.

Optymistyczne perspektywy na rok 2025

15 października 2024 pojawiły się pierwsze raporty dotyczące roku 2025, opracowane na podstawie wyników sprzedaży biura podróży Tourist Polska, które sezon sprzedażowy rozpoczęło 1 października 2024. Są one bardzo optymistyczne.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

– Okazuje się, że **ZANOTOWALIŚMY 100-PROCENTOWE WZROSTY, JEŻELI CHODZI O WYJAZDY W POLSCE** *– przekazał Sebastian Nasiłowski. Firma zajmuje się organizacją wyjazdów zarówno w kraju jak i za granicą.*

Sytuacja powodziowa wpłynęła także na jej działalność, w ostatnich tygodniach odwoływane były wycieczki do Czech, Austrii czy na Węgry, ale wygląda na to, że sytuacja się poprawia.

Uczestnicy debaty zwrócili uwagę, że na sytuację w branży turystycznej ogromny wpływ ma poczucie społecznego bezpieczeństwa, w którego kreowaniu dużą rolę odgrywają media. Powinny więc one ostrożniej podchodzić do informowania o negatywnych wydarzeniach, tak by nie zaburzać obrazu rzeczywistości i nie utrudniać funkcjonowania branży turystycznej.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Rafał Szmytke podkreślił rolę Polskiej Organizacji Turystycznej we wsparciu regionów, która planuje wzmożone kampanie promocyjne dotyczące poszkodowanych terenów, skierowane zarówno do turystów w kraju jak i za granicą.

– Mamy harmonogram działań, czekamy na pieniądze na kampanie i będziemy je realizować. Mamy świadomość, że w wielu miejscach odnotowano spore straty i chcemy nieść pomoc. Także takie działania, jak między innymi akcja „#WspieramPodróżując”, pozwalają powoli przywracać sytuację do normy – podsumowywał debatę prezes POT.

W debacie „#WspieramPodróżując” wzięli udział: Rafał Szmytke, prezes Polskiej Organizacji Turystycznej, Jacek Janowski dyrektor Departamentu Wsparcia Rozwoju Turystyki POT, Sebastian Nasiłowski, prezes Tourist Polska, Agnieszka Sikorska, dyrektorka Biura Śląskiej Organizacji Turystycznej, Katarzyna Osadkowska współwłaścicielka i dyrektorka hotelu Jakubus oraz Klubu Jeździeckiego

eprasa.pl 63fbec476a

Polska Organizacja Turystyczna

Osadkowski w Jakubowicach, Elżbieta Szumska właścicielka Kopalni Złota w Złotym Stoku oraz Piotr Mielec, dyrektor Biura Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.

Moderatorem debaty był dziennikarz „Wprost” Mariusz Rytel.

ZOBACZ CAŁĄ DEBATĘ

Artykuł sponsorowany

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

POLECA

POLSKA NAUKA
ŚLADAMI KOPERNIKA

Cykl poświęcony postaci i dziedzictwu Mikołaja Kopernika
w związku ze szczególnym rokiem związanym z dwiema równymi historycznymi rocznicami
– 550-leciem urodzin i 480 rocznicą śmierci.

„Nowi Kopernicy” – czyli interdyscyplinarne projekty badawcze.

CC, domena publiczna. Nicolaus Copernicus. Reproduction of line engraving after J. Falck. on Wellcome Library Catalogue.

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki
w ramach Programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

Zagranica

UKRAINA MOŻE ZACZĄĆ DZIAŁAĆ JAK IZRAEL

Fot. TATYANA MAKEYEVA / AFP/EAST NEWS

Obwód moskiewski, 10 września 2024 r. – w wyniku ukraińskiego ataku dronowego w głąb Rosji uszkodzone zostały m. in. budynki mieszkalne w mieście Ramenskoje

eprasa.pl 63fbec476a

– Jeśli wybory w USA wygra Donald Trump, Ukraina może nie mieć wyjścia i będzie musiała zacząć zachowywać się jak Izrael, który kompletnie ignoruje wolę swoich sojuszników. Umożliwiłoby to **PRZENIESIENIE WOJNY NA TEREN ROSJI, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ATAKÓW NA MOSKWĘ I WYZWOLENIE BIAŁORUSI**, *bez której Putin skazany jest na klęskę w wojnie – mówi* **JURIJ FELSZTYŃSKI**, *najbliższy współpracownik zamordowanego przez Putina w Londynie Aleksandra Litwinienki. Najnowsza książka Felsztyńskiego o powiązaniach Trumpa z Kremlem ukazała się właśnie w Polsce.*

Rozmawiał **Jakub Mielnik**

Czy Rosja może prowadzić wojnę z taką intensywnością, jak obecnie?

eprasa.pl 63fbec476a

Tak, to możliwe, bo jest w Moskwie dość woli politycznej i dość oparcia w społeczeństwie, żeby tak działać. Służby specjalne całkowicie zniszczyły wszelką aktywność polityczną nie związaną z Kremlem. Dokręcając śrubę restrykcji, reżim utrzymuje jednocześnie otwarte granice kraju. To powoduje, że wszyscy aktywni i niepokorni wobec władzy Rosjanie po prostu wyjeżdżają. W porównaniu z czasami sowieckimi, gdy granice były ściśle kontrolowane, liczba więźniów politycznych w Rosji jest naprawdę niewielka. Niezadowoleni wyjechali. Zostali bierni, którym jest wszystko jedno.

I popierają wojnę.

I popierają wojnę. Tylko, że oni także widzą, że wbrew temu, co mówił Putin nie dało się jej wygrać w dwa tygodnie. Mijają dwa lata i jej koszty są ogromne.

Można na tym budować jakąś strategię pokonania Moskwy?

Nie mam żadnych recept, jak to zrobić w dwa tygodnie, ale uważam, że są trzy rzeczy, które trzeba zrobić, żeby było to możliwe.

eprasa.pl 63fbec476a

Słuchamy uważnie

Po pierwsze, należy dać Ukrainie wszystko, czego potrzebuje do walki z Rosją. Po drugie, należy znieść restrykcje na stosowanie zachodniej broni przeciwko

Fot. Rebis

Jurij Felsztyński

– rosyjski historyk specjalizującym się w sowieckich i rosyjskich służbach specjalnych. Od końca lat 70. mieszka i pracuje w USA. Był współautorem książki, napisanej wraz z oficerem FSB Aleksandrem Litwinienką, dokumentującej inspirowane przez rosyjskie służby zamachy terrorystyczne, które dały pretekst do wybuchu II wojny czeczeńskiej i ugruntowania władzy Putina w Rosji. Jego najnowsza książka „Na smyczy Kremla”, dotycząca powiązań Donalda Trumpa z oligarchami inwestującymi pieniądze Putina na Zachodzie, ukazała się właśnie w Polsce.

eprasa.pl 63fbec476a

Rosji, włączając w to także Moskwę. To jest bardzo ważne, bo

> *Rosja jest olbrzymim terytorialnie krajem, ale z jednym tylko tak* **NAPRAWDĘ LICZĄCYM SIĘ** *miastem. To jest Moskwa.*

Wszystko, co Rosja posiada, tam się znajduje. A mieszkający tam ludzie nie mają nawet pojęcia, że trwa wojna. Ich nie interesuje nie tylko co, co się dzieje na Ukrainie, ale także to, co dzieje się w Kursku, gdzie Ukraińcy prowadzą swoją własną ofensywę.

Jeśli w Kijowie liczyli, że Putin zacznie przenosić oddziały z frontu, żeby wyzwalać zajęte przez Ukraińców części obwodu kurskiego, to się pomylili. Putinowi nie zależy na żadnym Kursku. Zależy mu na zniszczeniu innego kraju, ale los własnego go nie obchodzi.

Dlatego ważne jest uderzenie w Moskwę?

Tak, bo elita, która jest podporą jego władzy, nie odczuwa wojny. Ludzie chodzą do sklepów, teatrów, ba-

eprasa.pl 63fbec476a

rów na wystawy. Życie kwitnie i się rozwija, bo nie zależy od tego, co się dzieje w reszcie kraju.

A ta trzecia rzecz?

To jest Białoruś. Jeśli chcemy wygrać wojnę z Rosją, należałoby najpierw wyzwolić Białoruś, bo utrata kontroli nad Białorusią będzie dla Putina oznaczała koniec wojny. Jego wojska utknęły na Donbasie od 2014 roku prawie na tym samym terytorium. Żeby ten impas przełamać, musieliby spróbować znów, jak w 2022 roku zaatakować Kijów. Atak przyszedł wtedy z Białorusi, ale się nie powiódł. Utrata kontroli Putina nad Białorusią przekreśliłaby szansę na powtórkę tamtej ofensywy, pozbawiając Kreml szansy na wyrwanie się z impasu, w jakim znalazła się inwazja.

Ale kto by miał wyrywać Białoruś z rosyjskich wpływów? Łukaszenka spacyfikował całkowicie opozycję a zachodni sojusznicy wpadają w panikę na samą myśl o tym, że Rosja mogłaby upaść.

To prawda, ale kiedy Putin rozmieścił na Ukrainie broń nuklearną, stworzyło to poważne problemy dla

eprasa.pl 63fbec476a

Europy Środkowej i Wschodniej i całej skuteczności odstraszania, jaką dysponuje NATO.

NATO miało by wyzwalać Białoruś spod wpływów Rosji?

Nie chcę uchodzić za człowieka, który oferuje proste rozwiązania, ale niektóre sprawy są z wojskowego punktu widzenia naprawdę proste. Na Ukrainie walczą przeciw Rosji Białorusini z pułku Kalinowskiego i inne grupy białoruskiej opozycji. Jest też wielki potencjał wśród białoruskiej emigracji. Setki tysięcy ludzi uciekło przed Łukaszenką. Ukraińcy ich dotąd nie konsolidowali, ale to jest tylko kwestia politycznej decyzji, żeby w odpowiednim momencie użyć ich do wyzwolenia Białorusi. Np. w sytuacji, gdy w Mińsku zabraknie Łukaszenki.

Moskwa szybko znalazłaby kogoś na jego miejsce.

To możliwe, ale podstawowe pytanie brzmi, jak zareagowaliby na to sami Białorusini.

Bez wsparcia zewnętrznego niewiele by zdziałali, a jakoś nie wyobrażam sobie, żeby kanclerz Scholz z prezydentem Macronem wsparli antyrosyjskie powstanie na Białorusi.

eprasa.pl 63fbec476a

Jest jeszcze Ukraina, która po prawie trzech latach wojny dysponuje największą i najbardziej zaprawioną w walce armią w Europie. Przecież nawet Rosjanie nie mogą sobie z nią poradzić. Pamiętajmy też, że wyzwalanie Europy od nazistów zaczęło się od inwazji na peryferie ich wpływów. Niemcy były ostatnim krajem, do którego wkroczyły sojusznicze armie, gdy Hitler był już na skraju upadku. To jest więc zupełnie normalna strategia, żeby zwalczać wroga poza jego własnym terytorium. Utrata Białorusi byłaby dla Rosji potężnym ciosem, bo straciliby możliwość szachowania Polski i krajów bałtyckich.

Żeby stało się to, co pan mówi, Ukraina musiałaby zacząć działać jak Izrael: zacząć kompletnie ignorować USA, działając wyłącznie we własnym interesie.

Na razie to nie jest możliwe, ale jeśli Trump wygra wybory w USA, Ukraińcy mogą nie mieć wyjścia, jak tylko zacząć myśleć i działać tak, jak Izrael. Szczególnie jeśli Rosjanie zaczną przygotowywać się do kolejnej inwazji na Kijów z terytorium Białorusi. To może się stać, jeśli Donald Trump wygra wybory w USA i zgod-

eprasa.pl 63fbec476a

nie z zapowiedziami wstrzyma wsparcie dla Ukrainy. Putin do niego zadzwoni i powie: „Donald, obiecałeś pomóc”. I on to zrobi.

Europa zostanie sama?

Sama przeciw Federacji Rosyjskiej, ale to nie jest jeszcze koniec świata, bo jak wiemy, Rosja nie jest taka mocna. Nie jest nawet dość mocna, żeby pokonać Ukrainę.

Trzeba jednak przyznać, że w tym krytykowaniu Europy za zbytnie poleganie na amerykańskim parasolu ochronnym w obliczu wojny z Rosją Trump nie różni się zbytnio od Bidena.

> *Biden Europę krytykuje, ale mimo to pomaga. Trump* **POMOC WSTRZYMA**, *przedstawiając się jako dbający o amerykańskie pieniądze prezydent, specjalista od biznesu.*

Nie zostało nam dużo czasu, żeby poznać całe ryzyko, jakie wiąże się z Trumpem jako prezydentem USA. Jeśli jego decyzje doprowadzą do zdjęcia para-

eprasa.pl 63fbec476a

sola atomowego nad Europą, to trzeba będzie poważnie zastanowić się nad problemem, jaki stwarza rosyjska broń atomowa na Białorusi.

A gdyby Europa zdecydowała się przystąpić z USA do sojuszu wymierzonego przeciwko Chinom, do czego namawiał już Biden, to Trump zmieniłby zdanie w sprawie zaangażowania w wojnę z Rosją?

Jeśli ktoś szczerze i poważnie traktuje zagrożenie ze strony Chin, to przecież nie może grać na osłabianie Europy, bo potrzebne jest do tego silne NATO. A Trump mówi, że NATO powinno zostać zlikwidowane. Zagrożenie chińskie oczywiście jest, ale ono jest zagrożeniem przyszłym. Dzisiejszym zagrożeniem jest Rosja, która destabilizuje sytuację na całym świecie, nie tylko w Europie. Dlatego uważam, że Trump nie myśli poważnie o Chinach, skupiając się na obsługiwaniu interesów Moskwy.

Dlaczego? Mają na Kremlu na niego jakieś haki? Jakoś mało prawdopodobne wydaje mi się, żeby nagrania z moskiewskimi prostytutkami z lat 80. mogły mu jakoś poważnie zaszkodzić.

eprasa.pl 63fbec476a

To prawda. Nawet gdyby Trump zastrzelił przechodnia na Piątej Alei w Nowym Jorku, nie ubyłby mu ani jeden wyborca. Oleg Kaługin, były generał KGB, kierujący kiedyś operacjami wywiadu rosyjskiego w USA, z którym rozmawiałem przy okazji pracy nad tą książką, mówił mi, że widział kompromaty na Trumpa, ale nie ma wskazówki na to, że on został zwerbowany przez Moskwę. Nie ma sensu marnować czasu na takie rozważania. Natomiast finansowe powiązania byłego – a być może i przyszłego prezydenta USA – są bardzo dobrze znane.

Napisał pan książkę o rosyjskich inwestycjach w Donalda Trumpa. Nie jest on jednak jedynym politykiem uwikłanym w podejrzane relacje z Moskwą, prawda?

Tak, oczywiście, mamy przecież przykład byłego kanclerza Niemiec, Schroedera, który przyjmuje od bardzo dawna pieniądze od państwa rosyjskiego, mieliśmy także Miloša Zemana, prezydenta Czech, który otrzymywał pieniądze z Rosji przynajmniej do czasu,

eprasa.pl 63fbec476a

kiedy Putin najechał Ukrainę. Mamy Viktora Orbana, który jest proputinowski z powodu korzystnych cen na ropę i gaz, jakie otrzymuje z Rosji. Jest Marine Le Pen, która wprost otrzymała z Rosji pieniądze w formie kredytu na działalność polityczną we Francji, mamy także Ligę we Włoszech. Ten proces uwikłania politycznych elit Zachodu w pieniądze rosyjskie trwa od czasu upadku Związku Radzieckiego, gdy uznano, że Rosja nie jest już żadnym przeciwnikiem.

Branie rosyjskich pieniędzy stało się wtedy w porządku, jako część normalnych relacji biznesowych?

Dokładnie. Tych pieniędzy było bardzo dużo i wielu ludzi je przyjmowało, uznając, że byliby po prostu głupi, gdyby ich nie wzięli, jeśli im je oferowano. Trump nie jest tutaj jedynym przypadkiem brania w różnej formie pieniędzy rosyjskich. Moskwa przynajmniej od 2007 r. inwestowała je w rozmaite przedsięwzięcia jego firm na światowym rynku nieruchomości.

Jak to się odbywało?

eprasa.pl 63fbec476a

Wszystko odbywało się przez **SYNA TRUMPA**, *który był odpowiedzialny za rynek nieruchomości w rodzinnej firmie.*

On bywał w Rosji co trzy miesiące, mimo, że Trump nie miał tam żadnych projektów i wiadomo było, że nie zamierza tam nic budować ani inwestować. Chodziło o wyciągnięcie rosyjskiego kapitału i zasilenie nim Trumpa. On zyskał 300 mln dolarów, które trafiły do niego w formie kredytu udzielonego przez Deutsche Bank.

To niemiecki bank, który jest oskarżany o pranie brudnych rosyjskich pieniędzy.

Dokładnie ten. Oni współpracowali z rosyjskim Wnieszekonombankiem poprzez założoną na Cyprze spółkę, która przekazywała rosyjskie pieniądze Deutsche Bankowi a stamtąd trafiały do Trumpa. Technicznie rzecz biorąc były to kredyty, tylko że nikt nigdy nie domagał się ich spłaty. Znamy wiele takich poza Trum-

eprasa.pl 63fbec476a

pem przypadków, kiedy Rosja wspiera pieniędzmi, nie oczekując ich spłaty. To się dzieje za wiedzą i pozwoleniem Putina, bo to są wszystko jego pieniądze.

No dobrze, ale jeśli Rosjanie oczekiwali jakiegoś politycznego zwrotu tej inwestycji, to po dojściu Trumpa do władzy w 2016 roku chyba się rozczarowali. To on przecież uruchomił sankcje przeciwko Rosji i blokował dokończenie Nord Stream 2, bez czego Putin nie mógł rozpocząć inwazji na Ukrainę bez ryzykowania ciągłości dostaw gazu dla Niemiec.

No tak, tylko że nie wszystko w USA zależy od prezydenta, o którym od początku było wiadomo, że ma podejrzane wsparcie ze strony Rosji. Dlatego on sam musiał być bardzo ostrożny. Z drugiej strony na kluczowe stanowiska w swojej administracji powołał ludzi, którzy mają naprawdę dziwne powiązania z Moskwą. Wszyscy pamiętamy szefa kampanii Trumpa, Paula Manaforta, który przez wiele lat pracował dla ukraińskiego prezydenta Janukowycza i którego w końcu Trump zwolnił pod wpływem piętrzących się skandali.

eprasa.pl 63fbec476a

Doradcą ds. bezpieczeństwa narodowego był Michael Flynn, wokół którego było zawsze dużo rosyjskich pieniędzy – i to dużych, i który spotykał się z Putinem, był zdecydowanie prorosyjski a więc Rosjanie na pewno uważają go za swojego człowieka. Szef amerykańskiej dyplomacji Rex Tillerson całą swoją karierę zbudował w Rosji, dostał tam nawet medal, wydawał tam duże pieniądze. Trump się ich wszystkich pozbył i próbował się odciąć od oskarżeń o uleganie rosyjskim wpływom.

Udało mu się?

Nie bardzo. Miał przecież kilka spotkań z Rosjanami bez żadnego udziału amerykańskiej strony. Pamiętamy wszyscy jego spotkanie w cztery oczy z Putinem w Helsinkach. To przecież nie do pomyślenia było, żeby prezydent USA tak się zachowywał w stosunku do Rosji czy jakiegokolwiek innego kraju. On też nigdy nie powiedział ani jednego złego słowa o Putinie.

Jeśli go spytać, kto zabił mojego przyjaciela Aleksandra Litwinienkę, czy kto otruł Siergieja Skripala, to Trump powie, że to nie Putin; gdy go spytasz, do kogo

eprasa.pl 63fbec476a

należy Krym, powie, że do Rosji, a o Ukrainie powie, że za wojnę odpowiada Wołodymyr Zełenski. Na pytanie o rosyjską inwazję na ten kraj powie, że Putin jest mądrym facetem. On tak mówi, bo wie, że nie jest niezależny. Niedawno ujawniono, że odbył siedem rozmów telefonicznych z Putinem. Sądzę, że było ich znacznie więcej, ale tyle udało się udowodnić.

A czy teraz taki poziom infiltracji amerykańskiej administracji, jak za pierwszej kadencji Trumpa, jest jeszcze w ogóle potrzebny, skoro otwarcie prorosyjska retoryka stała się oficjalnym programem partii republikańskiej w USA?

Teraz oczywiście wszyscy bardzo uważnie przyglądają się Rosji, dlatego jest to o wiele trudniejsze. Ale przecież źródła tego prorosyjskiego zwrotu w partii republikańskiej w USA także są w Moskwie. Pamiętamy wszyscy pierwsze przemówienie Trumpa jako prezydenta, dotyczące polityki zagranicznej, wygłoszone w Hotelu Mayflower w 2016 r.

Jego autorem był Dmitri Simes, przedstawiciel starej rosyjskiej emigracji z czasów sowieckich, bardzo

eprasa.pl 63fbec476a

dobrze ustosunkowany w Waszyngtonie. Napisałem o nim serię artykułów, ujawniając jego agenturalne powiązania z Rosją, m.in. z wydaloną z USA agentką Marią Butiną.

> *Simes zawsze* **LOBBOWAŁ W WASZYNGTONIE** *za przyjaźnią z Rosją, a gdy Rosja napadła na Ukrainę, uciekł do Moskwy, gdzie prowadzi dziś propagandowy program w telewizji.*

Simes nie był jedynym rosyjskim agentem wpływu działającym w USA, ale w demokratycznym systemie, gdzie przestrzegane są przepisy prawa, bardzo trudno jest udowodnić przed sądem takie rzeczy. Zresztą nie tylko w demokracji. W czasach sowieckich KGB miało też wielki problem, żeby udowodnić, że słynny szpieg Oleg Gordijewski pracuje na dwie strony. Sprawdzali go przez wiele, wiele miesięcy i nic nie znaleźli.

Czyli w tej kwestii nic się nie zmieniło od zimnej wojny?

eprasa.pl 63fbec476a

Po 2022 r. i ataku na Ukrainę zmieniły się dwie rzeczy. Po pierwsze, branie rosyjskich pieniędzy nie jest już OK, po drugiej wiedza o rosyjskich metodach wpływania na politykę w innych krajach jest znacznie większa, co ogranicza Moskwie swobodę działania. Zachód nauczył się, że bez rosyjskich pieniędzy, rosyjskiej ropy i gazu można żyć a przecież pieniądze były zawsze głównym narzędziem rekrutacji agentów wpływu.

Czy to może nas prowadzić do zniszczenia putinowskiego reżimu w Rosji?

Napisałem książkę „Od Dzierżyńskiego do Putina. Służby specjalne Rosji w walce o dominację nad światem 1917-2036”. Po raz pierwszy opublikowano ją w Kijowie w 2021 r., tuż przed wybuchem wojny. Twierdzę w niej, że Putin stworzył w Rosji bardzo stabilny reżim, dzięki któremu mógłby on rządzić jako prezydent do 2036 r., pod warunkiem, że nie przyjdzie mu do głowy rozpętać jakiejś dużej wojny. Bo jeśli to się stanie, będzie to koniec jego reżimu i Federacji Rosyjskiej, jaką znamy.

No i chwilę później Putin poszedł na tę wojnę, atakując Ukrainę. On popełnił ten sam błąd, którzy wszy-

eprasa.pl 63fbec476a

scy wtedy popełnili: liczył, że Ukraina nie będzie walczyć, tylko po prostu stanie się częścią rosyjskiej federacji. Ale Ukraińcy zaczęli się bronić, wsparli ich Brytyjczycy oraz kraje takie, jak Polska czy Bałtowie, które miały wcześniej doświadczenie z Rosją. Potem włączyli się Amerykanie i NATO.

Ta pomoc jest jednak za słaba, żeby pokonać Rosję.

To prawda i to jest bardzo głupie i niebezpieczne, bo nie da się wygrać wojny, nie mogąc atakować terytorium przeciwnika. Te restrykcje w sprawie używania zachodniej broni przeciw Rosji są bezsensowne, ale to nie zmienia faktu, że kalkulacje Putina okazały się kompletnie chybione.

Chce pan powiedzieć, że reżim Putina stoi na krawędzi upadku, tylko jeszcze tego nie widzimy?

Boję się być optymistą, ale z drugiej strony Zachód uczy się żyć bez rosyjskiej ropy i gazu, bez syberyjskich surowców i pieniędzy kremlowskich oligarchów. Rosja też się tego uczy, bo przecież jej gospodarka była mocno zintegrowana z Zachodem. Putin próbuje bu-

eprasa.pl 63fbec476a

dować nową, wojenną ekonomię by pokonać Zachód samą tylko gotowością do permanentnej wojny.

Dlatego powołał ekonomistę Biełousowa na stanowisko ministra obrony, żeby wprowadzić w Rosji gospodarkę wojenną. To jest powtórzenie strategii bolszewickiej z czasów, gdy Rosja rywalizowała z Wielką Brytanią. Frazeologia jest oczywiście nieco inna, ale cel ten sam. Putin może być słaby, ale ciągle jest szczery w tym, co chce i może zrobić.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Zagranica

NAZYWAJMY WOJNĘ PO IMIENIU

Fot. WOLFGANG RATTAY / Reuters / Forum

GLOBALNEJ WOJNY, WYPOWIEDZIANEJ DEMOKRACJI PRZEZ EUROAZJATYCKIE TYRANIE, NIE DA SIĘ ZATRZYMAĆ *ani tym bardziej wygrać za pomocą taśmy klejącej z napisem „rozejm” albo zaszpachlować negocjacjami, o które będziemy prosić bezwzględnych agresorów. Trzeba też przestać uciekać w hybrydowe terminologie, tylko nazwać wojnę po imieniu i zastosować środki adekwatne do okoliczności.*

Tekst: **Jakub Mielnik**

Wojna koreańska, zamrożona od połowy poprzedniego stulecia, może mieć swoją kontynuację na Ukrainie. Seul zapowiada, że jeśli komuniści z północy wyślą swoje wojska na wojnę przeciw Ukrainie, oni mogą wysłać Kijowowi doradców wojskowych i oficerów wywiadu, specjalizujących się w Korei Północnej. W grę wchodzą

eprasa.pl 63fbec476a

także dostawy deficytowych pocisków 155 mm, produkowanych w Korei Południowej, które mogłyby zrównoważyć przewagę artyleryjską Rosjan, uzyskaną dzięki dostawom podobnej amunicji z magazynów Kim Dzong Una. Trudno o bardziej jaskrawy przykład tego, jak bardzo mylą się zachodni politycy, próbujący w imię rzekomego ratowania światowego pokoju ugłaskiwać Moskwę.

> *III wojna światowa toczy się już przecież* **NA NASZYCH OCZACH** *i żadne głaskanie putinowej łysiny jej nie zahamuje.*

Formalnie nikt nikomu jeszcze nie wypowiedział tej wojny. Nawet działający na głównym, choć przecież nie jedynym jej froncie, Putin nazywa uparcie swoją inwazję na Ukrainę specjalną operacją wojskową. W istocie jednak mamy do czynienia ze zmaganiami o skali globalnej, angażującymi kluczowe potęgi polityczne i wojskowe w Europie, Afryce, na Bliskim i Da-

eprasa.pl 63fbec476a

lekim Wschodzie. To, że nie nazywamy tego III wojną światową, wynika jedynie z modnego w ostatnich latach upodobania do uciekania w rozmaite hybrydowe terminologie.

Jak słusznie zauważył niedawno szef litewskiej dyplomacji Gabrielius Landsbergis, działania terrorystyczne nazywamy wojną hybrydową, bo gdyby nazwać rzecz po imieniu, trzeba by odpowiednio zareagować. To samo jest z toczącą się obecnie globalną wojną: nie nazywamy jej po imieniu, licząc, że uda się ją zaszpachlować słownymi wygibasami, jakimiś pospiesznie zawartymi rozejmami, albo uciec od niej w niekończące się negocjacje.

Wszystko to wzmacnia tylko w agresorach poczucie, że zwycięstwo w tej niewypowiedzianej, ale toczącej się przecież wojnie, jest na wyciągnięcie ręki.

Czekają na Trumpa

Jedynym sposobem na odwrócenie sytuacji byłoby przejście do ofensywy przeciwko nowej osi zła. Tworzą ją Chiny, Rosja, Korea Północna, Iran i całe mrowie

eprasa.pl 63fbec476a

wspieranych przez nich rebelii i ruchów terrorystycznych na Bliskim Wschodzie czy w Afryce. Jej częścią są także skorumpowane przez Moskwę środowiska, które bez zmrużenia oka realizują w demokratycznym świecie interesy wrogo nastawionego do nas aliansu.

Politycy tacy jak Viktor Orban czy Olaf Scholz blokują wszelkie ruchy, mogące zagrozić powodzeniu rosyjskiej inwazji na Ukrainę, zasłaniając się własnymi interesami narodowymi albo umiłowaniem pokoju.

Pokój jak słowo wytrych, razi po oczach tak, że zasłania prostą prawdę: agresorzy rozumieją tylko język siły i nie da się z nimi rozmawiać z innej pozycji, niż pozycji siły. Taką pozycję można by zająć, przechodząc do jakiejkolwiek ofensywy, ale na to się niestety nie zanosi.

Zamarliśmy jako demokratyczna wspólnota w oczekiwaniu na wynik wyborów prezydenckich w USA. Powszechne przekonanie jest takie, że dla wyniku tych globalnych zmagań zwycięstwo Kamali Harris będzie dobre, a Donalda Trumpa złe. Tego tak naprawdę nikt nie wie, bo przecież obóz polityczny, który reprezen-

eprasa.pl 63fbec476a

tuje Harris ma na sumieniu wiele grzechów, prowadzących do wybuchu otwartej wojny na Ukrainie i jej stałej eskalacji.

Z drugiej strony, także wielkie nadzieje, jakie Moskwa pokłada w zwycięstwie Trumpa, mogą okazać się równie płonne, jak kalkulacje Kremla, które wskazywały, że Joe Biden, jako prezydent USA, nie kiwnie palcem w obronie Ukrainy. W 2016 roku też wiele nie obiecywano sobie po przeprowadzce Trumpa do Białego Domu, a to przecież jego administracja skutecznie mitygowała imperialne zapędy Putina, nękając Rosję sankcjami i blokując dokończenie Nord Stream 2, bez którego Moskwa nie mogła ryzykować ataku na Ukrainę.

O tym, jak i czy w ogóle polityka amerykańska wobec wojny w Europie się zmieni, nie dowiemy się przecież na drugi dzień po wyborach prezydenckich w USA. Bo też skoro mamy do czynienia z wojną światową, to nie tylko jej europejski teatr – dla nas ważny z oczywistych względów – ma znaczenie. Frontów jest przecież więcej, tworzą wiele wzajemnie wpływających na siebie zmiennych.

eprasa.pl 63fbec476a

Seul uderza pięścią w stół

W dniu, w którym w sprzymierzonej z Zachodem Korei Południowej pojawiły się spekulacje o możliwości wysłania żołnierzy ze wsparciem dla walczącej Ukrainy, w dalekim Sudanie zestrzelony został rosyjski samolot wyładowany bronią dla wspieranych przez Moskwę rebeliantów z RSF.

> *Sudan to kraj, w którym działają także* **UKRAIŃSKIE ODDZIAŁY SPECJALNE**, *polujące na rosyjskich najemników z grupy Wagnera.*

Podobnie jest po drugiej stronie Afryki, w Mali, gdzie ukraińscy komandosi wspierają tuareskich rebeliantów w zwalczaniu junty wojskowej, za którą także stoi Moskwa i jej wagnerowcy.

W obu przypadkach Moskwa realizuje tam nie tylko swoje cele, ale i starą, choć prowadzoną dotąd wyłącznie metodami gospodarczymi, chińską strategię wypychania europejskich wpływów z Afryki. To zaś prowa-

eprasa.pl 63fbec476a

dzi nas z powrotem na Daleki Wschód, gdzie chińska ekspansja ma już otwarcie wojskowy charakter, budzący zrozumiały niepokój wysokorozwiniętych azjatyckich demokracji: Japonii, Korei Południowej czy Tajwanu.

Seul zareagował tak gwałtownie na doniesienia o wysłaniu wojsk komunistycznej północy z pomocą Rosji, bo zdaje sobie sprawę, jak niebezpieczne to może być dla pomyślności jednej z czołowych potęg gospodarczych nie tylko Azji, ale całego świata.

Nie jest przypadkiem, że gdy doniesienia o kilkunastu tysiącach północnokoreańskich żołnierzy, ćwiczących w Rosji przed wysłaniem na front ukraiński, stały się publiczne, reżim Kima wysadził wszystkie drogi, linie kolejowe i mosty, łączące jego despotię z Koreą Południową. Wygląda to jak przygotowanie do wznowienia otwartej wojny na półwyspie koreańskim, która pozostaje w zamrożeniu od połowy lat 50. ubiegłego stulecia. Władze południa słusznie uznały, że lepiej przeciwstawiać się takiej groźbie na dalekiej Ukrainie, wy-

eprasa.pl 63fbec476a

syłając tam sprzęt i ludzi, specjalizujących się w zwalczaniu komunistycznej północy.

Spekulacje o możliwych retorsjach w przypadku użycia przez Rosjan koreańskich komunistów przeciw Ukrainie szybko wymusiły korekty planów, które na sto procent zatwierdzone zostały w Chinach. Kim Dzong Un nie robi nic bez pozwolenia Pekinu. To samo dotyczy także Putina. Jednak zdecydowana reakcja Korei Południowej zmusiła Moskwę i jego pekińskich patronów do złagodzenia strategii.

Rzecznicy Kremla zaczęli zapewniać, że współpraca wojskowa z Koreą Północną nie jest wymierzona przeciwko państwom trzecim. Usłużni zazwyczaj w takich przypadkach propagandyści rosyjscy zaczęli tłumaczyć, że Koreańczyków można co najwyżej użyć do pilnowania uznawanej międzynarodowo granicy z Ukrainą, żeby odciążyć stacjonujące tam oddziały i wysłać je na front.

Seul pokazuje nam, że stanowcze reakcje mogą przynosić jakieś pozytywne efekty.

eprasa.pl 63fbec476a

Izrael ignoruje pasywnych Amerykanów

W stanowczym reagowaniu na ofensywy osi zła przoduje na pewno Izrael. Premier Netanjahu zaczął wręcz ignorować panicznie zachowawczą administrację Joe Bidena. Wojna ze sprzymierzonym z Moskwą i Chinami Iranem prowadzona jest na kilku frontach z całą bezwzględnością i bez oglądania się na chwiejnych sojuszników. Doszło do tego, że Pentagon wysyła do prasy przecieki o planowanych przez Izraelczyków atakach na instalacje atomowe w Iranie, żeby storpedować te działania i utrzeć nosa Netanjahu.

Z marnym dzieje się to skutkiem: Izrael praktycznie dobił Hamas w Gazie, nie przejmując się kosztami wśród cywilów i zmasowaną krytyką całego niemal cywilizowanego świata, a teraz przeniósł wojnę na terytorium kolejnej kontrolowanej przez Iran organizacji terrorystycznej – libańskiego Hezbollahu.

Szef amerykańskiej dyplomacji po raz kolejny pielgrzymuje na Bliski Wschód z rolką taśmy klejącej z napisem „rozejm”, ale Żydzi nie zamierzają się najwyraź-

eprasa.pl 63fbec476a

niej nim przejmować, zdeterminowani do wypalenia ogniem wpływów irańskich w swoim bezpośrednim sąsiedztwie. Co ciekawe, mamy w tym przypadku do czynienia z cichym przyzwoleniu arabskich społeczności w regionie, świadomych, że to powiązani z Iranem fanatycy religijni są główną przeszkodą na drodze do dogadania się z Żydami.

> *Iran od lat gra na Bliskim Wschodzie tę samą co Rosja w Europie* **ROLĘ NEMEZIS**, *którego nie wolno ruszać,*

bez względu na popełniane przez ajatollahów zbrodnie, bo może się to srodze zemścić. Izraelczycy udowadniają, że jest to dęta legenda, którą łatwo można zweryfikować, stosując bezwzględne metody – tylko takie rozumieją przecież państwa bandyckie

Iran pozostaje więc bierny wobec izraelskiej ofensywy, czekając w pokorze na niszczące uderzenie rakietowe Izraela.

eprasa.pl 63fbec476a

Europa powinna nazwać rzeczy po imieniu

Podobna strategia – z wyłączeniem okrucieństwa, z jakim Izraelczycy potraktowali palestyńskich cywilów w Gazie oczywiście – przydałaby się wobec działań Moskwy w Europie. NATO i USA stać przecież spokojnie na sprawdzenie wszystkich rosyjskich blefów. Przewyższamy Rosję wielokrotnie potencjałem gospodarczym i wojskowym. Przełamanie politycznej niemocy w tej sprawie podziałałoby trzeźwiąco nie tylko na Rosję, ale także na Chińczyków, którzy w kluczowym dla zachodu momencie wyborów prezydenckich w USA postanowili użyć swoich marionetek do szantażowania zachodu.

Nie wiem, czy rozumie to administracja Bidena, ale republikanie Trumpa trąbią na prawo i lewo o tym, że ich głównym zmartwieniem są Chiny. Prędzej czy później będą musieli dostrzec, że nie da się z Pekinem dojść do porozumienia, nie neutralizując zagrożenia na froncie europejskim, stworzonego przecież przez Rosję na wyraźne zamówienie Xi Jinpinga i jego politbiura. To,

eprasa.pl 63fbec476a

że trumpiści domagają się jednocześnie większego zaangażowania europejskich sojuszników w obronę własnego dobrobytu i bezpieczeństwa przed Rosją, to akurat zupełnie naturalna reakcja.

Do szczęścia brakuje nam jeszcze tylko woli politycznej w kluczowych europejskich stolicach, ze szczególnym wskazaniem na Berlin. Olaf Scholz myli się, myśląc, że ratuje świat przed globalną wojną. Ona się już toczy, nawet jeśli on sam nie jest w stanie nazwać jej po imieniu.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Felieton

Gen. Waldemar Skrzypczak

Korea wchodzi do gry

Od kilku dni pojawiają się informacje o zaangażowaniu się Korei Północnej w wojnę przeciwko Ukrainie. Skierowanie żołnierzy Kim Dzong Una do Rosji zostało potwierdzone z wielu źródeł. To zapewne konsekwencja porozumień rosyjsko-koreańskich w zakresie współpracy militarnej. Pojawienie się koreańskich żołnierzy na teryto-

Fot. Adam Jagielak

eprasa.pl 63fbec476a

rium Ukrainy, w tym i terenach przez Rosję okupowanych, będzie aktem przystąpienia Korei Północnej do wojny.

> *Wojny, w której trudno znaleźć* **ŹRÓDŁO KONFLIKTU** *pomiędzy Ukraińcami a Koreańczykami.*

ONZ i Rada Bezpieczeństwa muszą w trybie pilnym podjąć działania. Nie po to, by zatrzymać Kim Dzong Una, ale po to, by poznać stanowisko Chin w tej kwestii. Postawa Pekinu jest w sytuacji włączenia się Korei Północnej w wojnę przeciwko Ukrainie kluczowa.

Ta nowa sytuacja nie dzieje się bez wiedzy i być może przy cichej akceptacji prezydenta Xi Jingpinga. To ewidentne eskalowanie sytuacji zarówno w Europie, ale i w Azji. Wielomilionowa koreańska armia staje się narzędziem w globalnej polityce Chin i Rosji.

Jaką wartość przedstawia sobą wojsko północnokoreańskie?

eprasa.pl 63fbec476a

Parady zamiast szkoleń

Trudno ocenić wartość armii, gdy wiedza o jej wyszkoleniu jest praktycznie żadna. „Entuzjastyczne” defilady, które poprzez media pokazuje dyktator, to za mało.

Fakt, że Korea Północna jest w katastrofalnej sytuacji gospodarczej na pewno wywiera swoje piętno na stanie armii, a przede wszystkim na jej morale. Przygotowania do parad z udziałem wojska, które uwielbia „wódz”, pochłaniają miesiące treningów. Parad jest tyle, że raczej na prawdziwe szkolenie wojskowe pozostaje mało czasu. Ma to na pewno wpływ na poziom wyszkolenia profesjonalnego wojsk koreańskich.

Przypomnieć wypada przy tym, że klęska głodu jest w Korei wszechobecna od lat i na pewno ma i swoje odbicie w armii. Stąd, póki co, pozostaje bez odpowiedzi pytanie, jaka jest kondycja moralna koreańskich żołnierzy i jaka będzie, gdy znajdą się poza swoją ojczyzną. Czy ten „paradny” komunistyczny sołdat sprosta

eprasa.pl 63fbec476a

wymaganiom współczesnego pola walki, gdzie zetknie się z systemami walki i technologiami militarnymi dotychczas jemu obcymi? Można liczyć, że Ukraińcy przygotują nowemu przeciwnikowi wojenne „przywitanie”.

Atmosfera zagęszcza się

Sytuacja międzynarodowa staje się coraz bardziej skomplikowana. Dynamika wydarzeń przekracza granice, które wytyczają politycy swoimi prognozami. Wojny w Ukrainie i na Bliskim Wschodzie wydają się nie mieć końca. Mimo włączenia się wielkich graczy w wysiłki mające ustabilizować sytuację, rokowania nie są obiecujące.

Dochodzi do tego uwikłanie wschodniej flanki NATO w wojnę hybrydową, a Europy w kryzys migracyjny. W Azji, w rejonie Indo-Pacyfiku, sytuacja zaostrza się za sprawą prowokacji chińskich.

Można by rzec, że globalna atmosfera się zagęszcza. Póki co, wydaje się, że jest **JESZCZE POD KONTROLĄ**. *Ale czy na długo?*

eprasa.pl 63fbec476a

Nie znamy zamiarów Pekinu przede wszystkim. A to Chiny będą miały wpływ na rozwój wydarzeń, zarówno w Azji jak i w Europie.

Jeszcze do niedawna wielu, w tym i ja, liczyło na prezydenta Chin jako tego, który może powstrzymać Putina przed eskalacją. Włączenie się Korei Północnej do wojny przeciwko Ukrainie pozbawiło wszystkich złudzeń co do misji Chin.

Eskalacja wojny jest w interesie Pekinu. Putin dostał wolną rękę.

Ukraina musi przetrwać kryzys

Być może narastająca atmosfera zagrożeń nowymi konfliktami sprawi przyspieszenie wielu planowanych i jeszcze prognozowanych wydarzeń, głównie polityczno-militarnych. To między innymi przybliżyć może przyjęcie Ukrainy do NATO. Wprawdzie niezależnie od zaproszenia do stania się pełnoprawnym członkiem Sojuszu upłynie dużo czasu, jednak będzie to wyraźny sygnał dla potencjalnych podżegaczy wojennych o determinacji do walki o Ukrainę.

eprasa.pl 63fbec476a

Ukraina musi przetrwać kryzys wynikający z braku pełnych zdolności obronnych. Braki w systemie obrony powietrznej sprawiają, że Rosjanie coraz skuteczniej uderzają w infrastrukturę krytyczną. Zachód mobilizuje się w zakresie dostaw uzbrojenia i amunicji w nadziei, że pozwoli to Ukraińcom się obronić i dotrwać w dobrej kondycji do prognozowanych rozmów o zawieszeniu broni.

> *Ukraińskiej armii* **BRAKUJE ŻOŁNIERZY**, *a tego braku żadna pomoc z zagranicy nie uzupełni.*

Kontyngentów wojskowych Sojusz nie wyśle. W sytuacji, gdy NATO zamierza zaprosić Ukrainę do sojuszu, dając jej gwarancje militarnego bezpieczeństwa, można liczyć, że nastroje wśród emigracji ukraińskiej się zmienią, co być może zamieni się w masowy powrót ochotników do armii. Zachód powinien pomóc Kijowowi ten problem rozwiązać, na przykład formując elitarne formacje wojskowe z do-

eprasa.pl 63fbec476a

brze wyszkolonych i dobrze uposażonych Ukraińców. Niech to będzie odpowiedź na Koreańczyków napadających na Ukrainę. To powinno się już rozpocząć.

Ukraina ma coraz mniej czasu. Zachód musi przyspieszyć, bo za chwilę okazać się może, że nie tylko Ukraina jest dla nas wyzwaniem.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

POLSKA NAUKA DLA ROZWOJU MEDYCYNY
I ZDROWIA POLAKÓW

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII, KARDIOLOGII, DIABETOLOGII, NEUROLOGII I CHORÓB RZADKICH

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Spis treści

Prof. Henryk Skarżyński: Wykonuje ponad 20 operacji dziennie. Tu liczy się każda minuta 769

Dr Sonia Dębek: Mam nadzieję, że te badania pomogą tysiącom pacjentów 783

Prof. Krzysztof Giannopoulos: Badania nad bakteriami jelitowymi mogą pomóc chorym na białaczkę 795

Prof. Gabriela Kramer-Marek: Radiofarmaceutyki to przyszłość onkologii 807

Prof. Michał Mikula: Narodowy Instytut Onkologii to nie tylko leczenie 823

Prof. Piotr Ponikowski: Kardiolog zawsze musi widzieć w pacjencie człowieka 843

Quiz 1: Polskie badania nad chłoniakami, białaczką, stresem komórkowym i… słuchem 858

Quiz 1: Radiofarmaceutyki, nadciśnienie tętnicze i onkologia: co o nich wiesz? 864

Video 1: Prof. Agnieszka Chacińska: W poszukiwaniu leków na choroby, w których dziś nie ma skutecznego leczenia 870

Video 2: Prof. Krzysztof Narkiewicz: Życie nie jest proste pod wieloma względami 875

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

prof. Henryk Skarżyński

TU LICZY SIĘ KAŻDA MINUTA

Fot. Archiwum

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

– Gdy w czasie operacji unoszę rękę po narzędzia, to osoba, która ze mną współpracuje, po kształcie ułożonych palców wie, jakie narzędzie mi podać. **GDY OPERACJA JEST WYKONANA W ODPOWIEDNIM TEMPIE, DAJE DUŻĄ SZANSĘ NA SUKCES, CO DLA OPEROWANEGO OZNACZA POWRÓT DO ŚWIATA DŹWIĘKÓW – MÓWI PROF. HENRYK SKARŻYŃSKI,** *światowej sławy otorynolaryngog, otochirurg.*

Rozmawiała **Katarzyna Pinkosz**

Panie Profesorze, dzięki Panu wiele osób powróciło ze świata ciszy do świata dźwięków, a polscy pacjenci mają możliwość leczenia na najwyższym poziomie jako pierwsi na świecie lub jedni z pierwszych. Jak to się udało i co stoi za sukcesem, który przed laty trudno było sobie wyobrazić?

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Prof. dr hab. n. med. dr h.c. multi Henryk Skarżyński

– światowej sławy otochirurg i specjalista otorynolaryngologii, audiologii, foniatrii i otolaryngologii dziecięcej, dyrektor Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu, konsultant krajowy w dziedzinie otorynolaryngologii. Pierwszy w Polsce wszczepił implanty: ślimakowe, na przewodnictwo kostne u dzieci, do pnia mózgu, ucha środkowego. Wdrożył w Polsce prawie wszystkie systemy wszczepialne poprawiające słuch. Był także pionierem tych rozwiązań w Europie i świecie. W 2002 r. zoperował pierwszego w świecie pacjenta dorosłego z klasyczną częściową głuchotą, a w 2004 r. pierwsze w świecie dziecko z takim typem niedosłuchu. Uważana za jego specjalność metoda chirurgiczna, znana jako „metoda Skarżyńskiego”, do której opracował nową elektrodę i procedurę chirurgiczną, została wdrożona w kilkudziesięciu światowych ośrodkach.

Wprowadził ponad 158 nowych rozwiązań klinicznych; dzięki jego działaniom polscy pacjenci mają dostęp do najnowszych technologii jako pierwsi lub jedni z pierwszych w świecie. Stworzył Światowe Centrum Słuchu – największy na świecie ośrodek naukowy i kliniczny, w którym jego zespół wykonuje najwięcej w świecie operacji poprawiających słuch. Od 2015 roku organizuje Międzynarodowy Festiwal Muzyczny Dzieci Młodzieży i Dorosłych z Zaburzeniami Słuchu „Ślimakowe Rytmy”.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

34 lata temu to były marzenia, które krok po kroku udało mi się realizować. Działo się to stopniowo, obserwowałem środowiska naukowe w tym obszarze medycyny w różnych krajach, mogłem czerpać z nich wzorce. Udało się wiele zmienić: na świecie nie ma drugiego takiego ośrodka, jaki powstał w Kajetanach – Światowe Centrum Słuchu jest unikalne pod wieloma względami.

Od 20 lat wykonujemy najwięcej na świecie operacji poprawiających słuch. Wykonaliśmy wiele operacji przełomowych, jako pierwsi na świecie. Po raz pierwszy na świecie zastosowaliśmy wiele nowych technologii, innowacyjnych rozwiązań. Można to zrobić, pracując z dobrym zespołem, z zespołem pasjonatów, z zespołem interdyscyplinarnym.

To są inżynierowie, lekarze wielu specjalności, psychologowie, logopedzi, pedagodzy, technicy. Początkowo nie wiedziałem, jak te osoby będą ze sobą współpracować, czy ta mieszanka „nie wybuchnie”.

eprasa.pl 63fbec476a

Okazało się, że **WPŁYW JEDNYCH NA DRUGICH BYŁ NIEZWYKLE POZYTYWNY.** *Przed ponad 30 laty pracowaliśmy jak oddzielne światy nie znaliśmy siebie i swoich możliwości.*

Czyli jedną z recept na sukces – oprócz konsekwentnego dążenia do realizacji marzeń – była interdyscyplinarność?

Tak. Kolejna rzecz to optymalna organizacja czasu pracy. Kiedy my mówimy o tym, że nie można tracić minut, inni nie zwracają uwagi na to, że tracą godziny. Dzięki temu możemy wykonywać tak wiele operacji, dziennie teraz ok. 60, mamy doświadczenie, publikujemy wyniki naszej pracy i w rankingach jesteśmy cytowani na pierwszych miejscach w obszarach, w których się specjalizujemy, to pokazują rankingi. Nasze pomysły są wdrażane i upowszechniane.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Każda minuta jest ważna, warto o nią dbać. W czym tkwi tajemnica organizacji pracy?

Jestem pasjonatem pracy, lubię pracować, mieć dużo zajęć, lubię je organizować – dla siebie i innych. Trudno byłoby mi napisać taką „receptę”; łatwiej ją pokazać. Między innymi dlatego organizujemy kilka razy w roku międzynarodowe warsztaty, podczas których przeprowadzamy około 40-50 operacji pokazowych co jest wielkim wyzwaniem. Wszczepiając najnowsze technologie pokazujemy współczesne możliwości. Przyjeżdżają osoby z całego świata, które albo tylu operacji nigdy nie widziały, albo mogłyby je zobaczyć w ciągu roku, dwóch, trzech. U nas mają możliwość zobaczenia kilkudziesięciu operacji w ciągu kilkunastu godzin. Nie potrafią wyjść ze zdumienia, jak to się dzieje, a potem mówią, że bardzo uważnie nas obserwowali: nie tylko część techniczną wszczepiania konkretnego urządzenia, ale też to, jak się poruszamy, czy do siebie się odzywamy, kto do kogo co mówi. Ja wtedy tłumaczę, że gdy unoszę rękę

eprasa.pl 63fbec476a

po jakieś narzędzia, to osoba, która ze mną współpracuje, po kształcie ułożonych palców wie, jakie narzędzie ma mi podać. To podstawa precyzji chirurgicznych i uzyskanie bardzo dobrych wyników leczenia.

Porozumiewacie się bez słów, samym gestem?

Tak, dzięki temu nie tracę czasu, a wynika to z tego, że nie odrywam wzroku od pola operacyjnego mikroskopu. Mam zaadaptowany wzrok, biorę narzędzie, cały czas operuję. Gdybym oderwał wzrok, poprosił o narzędzie, wziął je, a potem ponownie przyzwyczajał wzrok do pola operacyjnego, to zabrałoby kilkadziesiąt sekund, może minutę. To byłby czas stracony i coraz większe zmęczenie. Jeśli takich działań podczas operacji jest kilkaset, to można sobie wyobrazić, o ile operacja by się wydłużyła. A podczas niektórych operacji bardzo ważny jest czas.

Ucho wewnętrzne to bardzo czuły organ; bardzo ważne jest, żeby było ono „otwarte” jak najkrócej. To wszystko przynosi efekty dla pacjenta.

eprasa.pl 63fbec476a

Gdy operacja jest wykonana **W ODPOWIEDNIM TEMPIE, W ODPOWIEDNICH WARUNKACH, DAJE TO BARDZO DUŻĄ SZANSĘ, ŻE BĘDZIE SUKCES.** *A dla pacjenta oznacza to słyszenie, pełny powrót do świata dźwięków.*

Czyli pasja, dobrze zorganizowana praca, świetny zespół... Pana osiągnięcia są znane w Polsce i na świecie, polska medycyna ma się czym pochwalić, jesteśmy na pierwszym miejscu, jeśli chodzi o leczenie wad słuchu, o leczenie głuchoty. Gdyby miał Pan dać radę dla specjalistów w innych dziedzinach medycyny: jak tego rodzaju sukcesy powtarzać np. kardiologii, onkologii, hematologii?

Każda ze specjalności ma swoich liderów, w każdej można wskazać osoby, które potrafią bardzo dużo zrobić, zmienić. Nie wiem, czy wszyscy mają optymalne warunki, czy nie ma pewnych biurokratycznych barier, które hamują rozwój.

eprasa.pl 63fbec476a

Odniosę się do siebie: jestem dyrektorem, ale przede wszystkim lekarzem. Jak uświadomię sobie, ile czasu bym stracił, żeby przekonać dyrektora do swoich racji, potem kierownika kliniki, a następnie dopiero bym miał zacząć to wykonywać, to wszystko by mi się nie udało.

> *Zarządzam sobą najlepiej, jak potrafię,* **WYMAGAM OD SIEBIE NAJWIĘCEJ, GDYŻ BYCIE LIDEREM JEST NIEZWYKLE ZOBOWIĄZUJĄCE.** *Jestem przywiązany do pewnych zasad i wymagania od siebie, dawania przykładu otoczeniu.*

A na końcu naszych wszystkich działań jest korzystny efekt dla pacjenta. Nie oznacza to, że pacjent jest na końcu; wręcz przeciwnie: on jest zawsze na samym początku.

Próbujemy organizować różnego rodzaju przedsięwzięcia, pokazujemy to, co robimy, ale też czasem uczymy się od innych. Nadal jest wiele rzeczy, które mogą poprawić efektywność naszej pracy. Często obserwuję

eprasa.pl 63fbec476a

u wielu osób taką postawę, którą nazywam wygodną, czasem pytanie: „Czy mi to się opłaca?”. Odpowiadam: „Nie, nie opłaca się i na to nie liczę”. Gdybym nie chciał robić tego, co robię; gdyby nie dawało mi to satysfakcji, gdyby to mnie nie „niosło”, to na pewno tego bym nie robił – z całą pewnością tak wiele. Mam za sobą ponad 240 tysięcy wykonanych procedur chirurgicznych.

Gdy mówię komuś, że wczoraj wykonałem ponad 20 operacji lub więcej, to słyszę pytanie, skąd mam na to siłę.

20 operacji w ciągu jednego dnia?

Tak. Ale tu nie chodzi o siłę, tylko o to, jak jestem przygotowany do operacji, jak je wykonuję, ile energii wkładam w pierwszej, drugiej, trzeciej minucie. W kolejnych minutach mogę być rozluźniony, ale współpracując z bardzo dobrym zespołem, mam poczucie wsparcia. Oni też mają poczucie oparcia we mnie, mamy wzajemny szacunek na każdym kroku. To też podstawa sukcesu.

Jest Pan lekarzem, naukowcem, ale też lekarzem-humanistą. Inspiracją Pana wierszy, scenariuszy, libretta są historie pacjentów?

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Piszę, bo historie pacjentów przeżywam. Do pierwszego tysiąca pacjentów, którym wszczepiłem implanty słuchowe – wszystkich znałem, z każdym przed operacją rozmawiałem. Później, gdy wykonywałem po kilkadziesiąt operacji dziennie, to czasem łatwiej byłoby mi kogoś przedstawić przez pryzmat tego, co kto ma w uchu, jaki ma problem, niż jaka jest jego twarz, kolor włosów czy oczu.

Bardzo się wczuwam w historie pacjentów. Staram się odczuć, co przeżywają,, zanim do mnie przychodzą. Często patrzę, skąd pacjent przyjechał, czasem nawet dopytuję, co dzieje się w „jego” stronach. To taka pierwsza reakcja; chcę pokazać szacunek, że ktoś jechał do mnie 400 czy 500 kilometrów. Wiem, że to dla niego było wyzwanie – finansowe, czasowe; być może oczekuje ode mnie czegoś, czego nie mogę mu dzisiaj dać, bo dziś jeszcze nie jest to możliwe. Ale nawet, jeśli tak jest, to on nie może wyjść ode mnie z niczym; musi wyjść z pewną perspektywą, z nadzieją. Nieraz nie jest ona duża, ale zawsze jest. Próbujemy pomóc, być może w rezultacie okaże się, że to się uda.

eprasa.pl 63fbec476a

Wymaga to jednak współpracy, zaufania. Choć zdarzają się też sytuacje, że przychodzi pacjent i krzyczy na mnie.

Takie sytuacje się zdarzają?

Tak, czasem słyszę: „Czy Pan rozumie, jak to jest nie słyszeć?”. Odpowiadam, że staram się zrozumieć, ale nie byłem nigdy w takiej sytuacji, dlatego opieram się na relacjach osób, które nie słyszały i na tej podstawie staram się wczuć w sytuację rodzica, opiekuna, pacjenta, który nie słyszy. To nie jest łatwe.

> *W tę pracę* **TRZEBA SIĘ DO KOŃCA ZAANGAŻOWAĆ, JEŚLI KTOŚ TEGO NIE POTRAFI, TO BĘDZIE ZMĘCZONY. JA NIE CZUJĘ SIĘ ZMĘCZONY.** *Gdy wracam z bloku operacyjnego po wykonaniu wielu operacji, to wiem, że był to dla mnie dobrze spędzony czas.*

Wielu pana pacjentów nie tylko powróciło do świata dźwięków, ale też gra na instrumentach, komponu-

eprasa.pl 63fbec476a

je, śpiewa. Muzyka jest w ich życiu ważna. Pan również przywiązuje ogromną rolę do muzyki. Jak ważna jest muzyka dla osób, które wracają do świata dźwięków?

Jeśli udaje nam się poprawić komuś słuch do takiego stopnia, że gra na instrumencie, to znaczy, że udało się to zrobić do poziomu, który jest uznawany za doskonały. Druga rzecz to wykorzystanie muzyki jako metody terapeutycznej. Muzyka potrafi skupić uwagę, albo... ją rozproszyć. W przypadku osób, które mają szumy uszne – można je zmniejszyć dzięki muzyce. Pacjent nie skupia się na szumach usznych, muzyka odwraca jego uwagę. W niektórych sytuacjach, gdy wszystkie inne metody zawiodły, muzyka – rozumiana jako dźwiękoterapia – przynosi najlepsze rezultaty.

A w przypadku pracy z małym dzieckiem bardzo ważne jest utrzymanie jego uwagi. Pokazując mu obrazki, udaje się to przez kilka minut, a przecież terapeuta ma 40 minut lub godzinę, kiedy musi utrzymać uwagę dziecka, bo jeśli mu się to nie uda, to jest to czas

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

stracony. Muzyka odbierana pasywnie (dziecko bawi się, a w otoczeniu jest muzyka) lub aktywnie (rodzic zaczyna nucić, dziecko słucha uważnie, zaczyna też nucić) wspiera proces rehabilitacji, a niekiedy również leczenia. Dzięki muzyce mogę pokazać efekty leczenia, a jednocześnie mogę ulżyć w cierpieniu.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

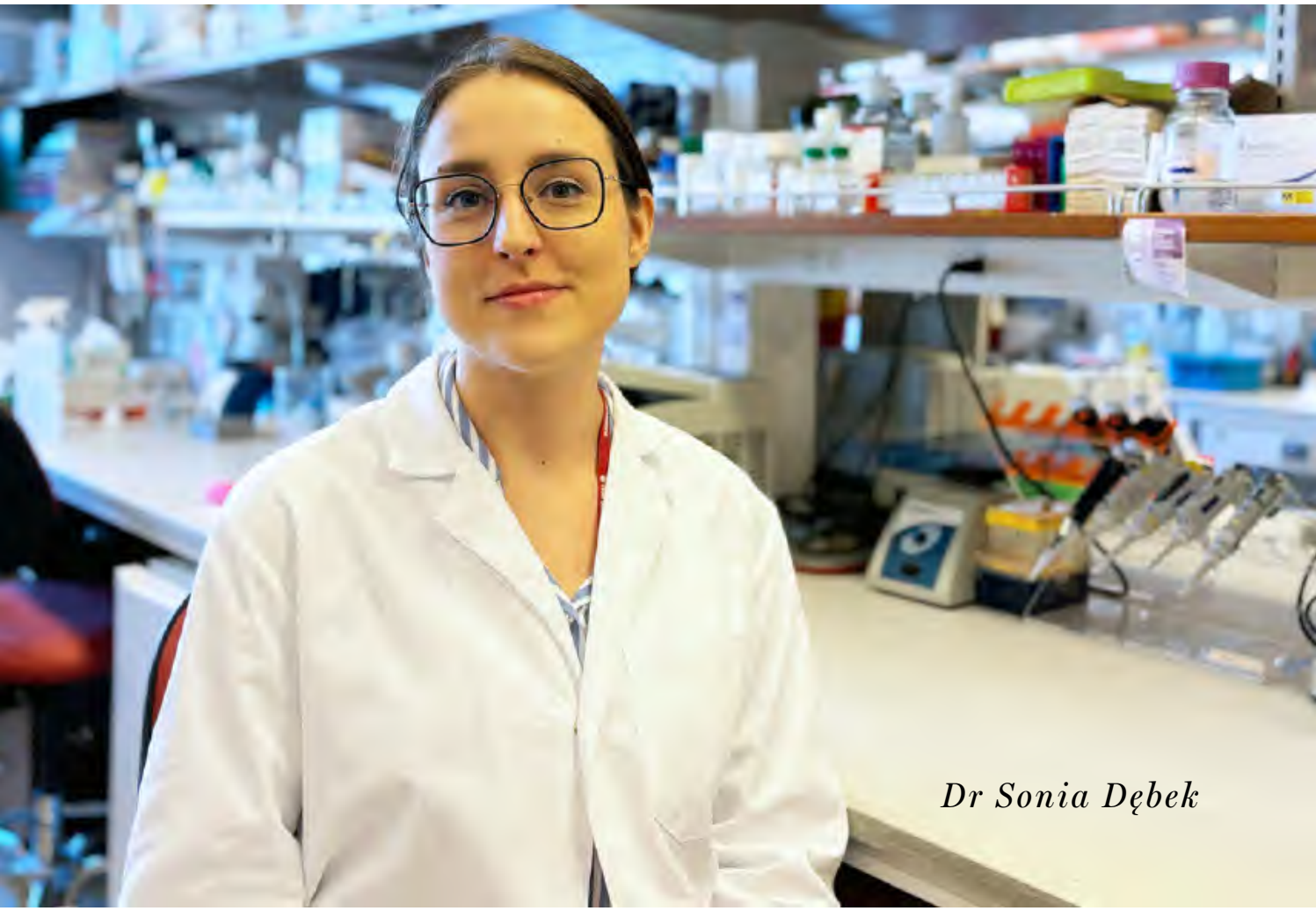

Dr Sonia Dębek

ZAJĘŁAM SIĘ BADANIEM NAJCZĘSTSZEGO Z CHŁONIAKÓW

Fot. Archiwum

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

– MAM NADZIEJĘ, ŻE UDA MI SIĘ W PRZYSZŁOŚCI OPRACOWAĆ NOWY LEK NA JEDEN Z PODTYPÓW CHŁONIAKA - MÓWI DR SONIA DĘBEK *z Zakładu Hematologii Eksperymentalnej IHiT i Weill Cornell Medical College w Nowym Jorku. Dziś prowadzi badania nad epigenetyką w najczęstszym chłoniaku u dorosłych.*

Rozmawiała **Katarzyna Pinkosz**

Już w czasie studiów doktoranckich w Instytucie Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie, a teraz w Weill Cornell Medical College w Nowym Jorku, zajmuje się Pani chłoniakiem z dużych komórek B. To najczęściej występujący chłoniak, w leczeniu którego ostatnio mieliśmy bardzo dobre wiadomości dla pacjentów w Polsce, gdyż od października 2024 roku

eprasa.pl 63fbec476a

w programie lekowym pojawiły się bardzo nowoczesne możliwości leczenia. A skąd Pani zainteresowanie tym właśnie typem chłoniaka?

Z punktu widzenia biologa muszę przyznać, że bardzo interesujące jest badanie, w jaki sposób prawidłowa komórka przekształca się w komórkę nowotworową, w komórkę chłoniaka. W zależności od tego, z jakiego rodzaju prawidłowej komórki, na jakim etapie jej dojrzewania dojdzie do mutacji genetycznych, powstaje inna choroba. Bardzo różne są metody komórek nowotworowych do transformacji, a następnie do namnażania się na potęgę i unikania odpowiedzi immunologicznej organizmu.

Mnie najbardziej zafascynowały chłoniaki. Jeśli chodzi o chłoniaka DLBCL, to już dziś wiemy, że nie jest to jeden chłoniak, tylko nawet kilkanaście podtypów. W zależności od tego, w którym genie dojdzie do mutacji, na jakim etapie rozwoju komórki to się stanie, ma to wpływ na przebieg choroby, która może być bardziej agresywna, albo bardziej łagodna.

eprasa.pl 63fbec476a

Motywacja do zajmowania się chłoniakiem DLBCL wzięła się również z tego, że jest to najbardziej powszechny chłoniak. **MAM TAKĄ ŚWIADOMOŚĆ, ŻE DZIĘKI SWOIM BADANIOM MOGĘ POMÓC WIELU LUDZIOM.**

Dla biologa to fascynujące, jak to się dzieje, że choroba się rozwija?

Bardzo wiele jeszcze nie wiemy. Jeśli chodzi o DLBCL, to obecnie przy doborze leczenia obowiązuje podział na dwa podtypy: GCB (germinal center B-cell) lub ABC (activted B cel). Jeden z nich ma bardziej łagodny przebieg, drugi jest bardziej agresywny. Ostatnie badania pokazują, że ten podział musi być bardziej gruntowny, biorąc pod uwagę mechanizmy genetyczne i epigenetyczne.

Zwraca się uwagę nie tylko na mechanizmy genetyczne, ale też epigenetyczne. Okazało się, że tych podtypów jest o wiele więcej, a choroba jest o wiele bar-

eprasa.pl 63fbec476a

dziej zróżnicowana. Cały czas odkrywamy coś nowego. To pomaga nam lepiej zrozumieć chorobę, znaleźć czułe punkty nowotworu. Dzięki temu będzie możliwe odnalezienie bardziej skutecznego leczenia. Komórki nowotworowe w różny sposób znajdują sposoby, by namnażać się.

Czy wiadomo już, co jest przyczyną choroby?

Jak na razie jeszcze nie.

> *Zostały zidentyfikowane podtypy DLBCL;* **WIEMY, KTÓRE SZLAKI KOMÓRKOWE SĄ AKTYWOWANE W OBRĘBIE DANEGO PODTYPU, BY KOMÓRKI NOWOTWOROWE SIĘ NAMNAŻAŁY.** *Na pewno wiadomo, że przyczyną zachorowania są mutacje genetyczne.*

W zależności od tego, mutacja w którym genie nie została naprawiona, przebieg choroby będzie nieco inny.

eprasa.pl 63fbec476a

Odpowiada za to jednak nie tylko genetyka, ale też mechanizmy epigenetyczne?

Genetyka mówi o mutacjach w DNA. Z DNA powstaje RNA, a potem białko, które ma wpływ na komórkę. Genetycy badają, w jaki sposób mutacje w DNA wpływają zmiany powstającego białka i jak to wpływa na komórkę zmieniającą się w komórkę nowotworową. Epigenetyka zajmuje się trochę czymś innym: chodzi o regulację, które geny ulegają ekspresji.

Prowadzone przez panią badania dotyczyły epigenetycznej regulacji ekspresji genów w DLBCL i zaburzeń w funkcji obszarów regulatorowych zwanych „super-enhancerami”, które mogą doprowadzić do śmierci komórki nowotworowej. Co udało się już odkryć, co to są super-enhancery? I w jaki sposób ta wiedza może przełożyć się na opracowanie w przyszłości nowych leków dla pacjentów z DLBCL?

Super-enhancery to specjalne obszary DNA i przyłączonych do niego białek, które wzmacniają aktywność niektórych genów, zwykle położonych w pobliżu.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Nazwa te została użyta po raz pierwszy w 2013, ale już wcześniej naukowcy obserwowali takie obszary. Co więcej, cały czas dowiadujemy się nowych rzeczy o super-enhancerach. Jest to fascynujące. Zauważono np. że dla różnych rodzajów komórek (np. w różnych narządach) super-enhancery lokalizują się w różnych miejscach genomu – i tym samym regulują geny szczególnie kluczowe dla rodzaju komórki. Co istotnie, zmiana rozmieszczenia super-enhancerów zachodzi też podczas transformacji nowotworowej, co zmotywowało naukowców do wnikliwego poznania tych procesów i wykorzystaniu ich w terapii.

Są doniesienia, że **KOMÓRKI NOWOTWOROWE BARDZIEJ POLEGAJĄ NA DZIAŁALNOŚCI SUPER-ENHANCERÓW NIŻ ZDROWE KOMÓRKI,** *co mogłoby umożliwić zabicie nowotworu niskimi dawkami, przy małej szkodliwości dla zdrowych komórek.*

eprasa.pl 63fbec476a

W badaniach klinicznych jest już kilka leków, które działają m.in. na super-enhancery. Mamy nadzieję, że będą one miały zastosowanie kliniczne.

Prowadzi Pani również prace nad kinazami PIM. Jaka jest ich rola w epigenetycznej regulacji ekspresji genów DLBCL?

Kinazy PIM są szczególnie ważne w DLBCL, PIM1 to jeden z najczęściej zmutowanych genów w DLBCL, co pokazuje, że to białko pełni bardzo ważną funkcję. My zajmowaliśmy się funkcją epigenetyczną, mało znaną. Od wielu lat wiadomo, że PIM1 modyfikuje białka, na które owinięte jest DNA w jądrze komórkowym, a ta modyfikacja może wpływać na to, czy dany fragment DNA jest używany, czy nie. W mojej pracy doktorskiej gruntownie zbadałam rolę tej modyfikacji w funkcjonowaniu komórki DLBCL. Obecnie pracujemy nad publikacją wyników, ale wygląda na to, że udało nam się opisać nową funkcję PIM i zasugerować (póki co hipotetycznie) korzyst-

eprasa.pl 63fbec476a

ność włączenia leków celujących w PIM do terapii celujących w inne mechanizmy.

Obecnie pracuje pani w laboratorium prof. Ariego Melnicka w Weill Cornell Medical College w Nowym Jorku, wcześniej była tu pani na stypendium z Programu im. Prof. Franciszka Walczaka Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Nad czym tu są prowadzone prace?

Laboratorium prof. Ariego Melnicka w Weill Medical College w Nowym Jorku jest częścią wydziału medycznego Uniwersytetu Cornella, należącego do Ivy League, czyli 8 uniwersytetów naukowo-badawczych uznawanych za najlepsze na świecie. Bardzo się cieszę, że mogłam stać się częścią tego zespołu. Tu też zajmuję się epigenetyką DLBCL – badam jak przestrzenne rozmieszczenie DNA w jądrze komórkowym wpływa na ekspresję genów, jak ta „architektura DNA” różni się między zdrowymi limfocytami B a komórkami chłoniaka, a także co możemy zrobić, aby naprawić te no-

eprasa.pl 63fbec476a

wotworowe procesy lub wykorzystać owe różnice w terapiach celowanych.

Czym różni się praca naukowca w Stanach i w Polsce? Jakie doświadczenia warto byłoby przenieść do Polski?

Na pewno w Stanach są większe możliwości prowadzenia badań, lepszy dostęp do nowych metod badawczych, do metod nowej generacji. Jesteśmy w stanie dzięki temu zrobić badania szybciej i bardziej precyzyjnie. Oprócz bardzo nowoczesnych technologii mam wrażenie, że w Stanach jest szybsze przekazywanie informacji między ośrodkami, jest wiele spotkań między naukowcami z topowych ośrodków naukowych, podczas których odbywają się prawdziwe burze mózgów. Bardzo ważne jest też to, że w laboratoriach pracują biolodzy (jak ja), wspólnie z klinicystami, którzy dzielą się swoimi doświadczeniami z pacjentami, ze stosowania leczenia. To bardzo ciekawe doświadczenie.

eprasa.pl 63fbec476a

Ja jako biolog jestem bardziej skupiona na tym, co dzieje się w komórce, a ściślej mówiąc – w jądrze komórkowym. **BARDZO MI SIĘ PODOBA TAKA ŚCISŁA WSPÓŁPRACA MIĘDZY LEKARZAMI I NAUKOWCAMI, A TAKŻE „BURZE MÓZGÓW” MIĘDZY NAUKOWCAMI.** *To bardzo inspirujące.*

Przyszłość leczenia DLBCL będzie więc taka, że w momencie diagnozy pacjent dowie się, jaki ma podtyp choroby, mutacje w jakim genie doprowadziły do zachorowania, będzie też mógł dostać leczenie celowane, być może oparte na super-enhancerach. Uda się Pani w przyszłości wynaleźć nowy lek na DLBCL?

Na pewien podtyp – mam nadzieję, że tak, przynajmniej taką mam ambicję. Jednak na pewno nie uda się wymyślić „jednego leku na DLBCL”. Jest wiele podtypów DLBCL, stąd ogromna potrzeba stworze-

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

nia terapii celowanych, bardziej precyzyjnych, nakierowanych na konkretne mutacje.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Prof. Krzysztof Giannopoulos

Fot. Archiwum prywatne

BAKTERIE JELITOWE MOGĄ LECZYĆ BIAŁACZKĘ

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Pacjenci, którzy otrzymywali antybiotyki przed rozpoczęciem terapii CAR-T, mieli gorsze efekty leczenia. W naszych badaniach **WIDZIMY, ŻE NIEPRAWIDŁOWY MIKROBIOM JELITOWY MOŻE SPRZYJAĆ POSTĘPOWI PRZEWLEKŁEJ BIAŁACZKI LIMFOCYTOWEJ – MÓWI PROF. KRZYSZTOF GIANNOPOULOS, HEMATOLOG.**

Rozmawiała **Katarzyna Pinkosz**

Nowe terapie zmieniają życie chorych na białaczki, chłoniaki, szpiczaka plazmocytowego i inne nowotwory hematologiczne. Które z prowadzonych przez Pana zespół badań mogą w przyszłości mogą przełożyć się na lepsze rokowania pacjentów?

Badań prowadzonych w hematoonkologii jest faktycznie dużo. Wraz z zespołem kończymy obecnie dwa duże projekty dofinansowane z Narodowego Centrum

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Nauki. Pierwszy dotyczy profilu immunologicznego pacjentów z przewlekłą białaczką szpikową, u których możemy przerwać leczenie imatynibem. Następnie analizujemy, u których pacjentów jest utrzymywany czas wolny od leczenia i wznowy choroby na poziomie molekularnym, a u których musimy jednak po pewnym czasie powrócić do leczenia. Wiemy, że u pacjentów, u których przez dłuższy czas utrzymują się bardzo głębokie odpowiedzi – metodami biologii molekularnej nie wykrywamy nawet nie tyle pojedynczych komórek nowotworowych, ile nieprawidłowego transkryptu – możemy ostrożnie, monitorując pacjenta, podejmować próbę odstawienia leczenia.

Prof. dr hab. n. med. Krzysztof Giannopoulos

kierownik Zakładu Hematologii Doświadczalnej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, prezes Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Nasze doświadczenia są takie, że **U 40 PROC. PACJENTÓW PO ROKU MOŻNA NIE POWRACAĆ DO LECZENIA.** *To duża grupa, efekty utrzymują się u nich przez długi czas, choć jeszcze nie wiemy, jak długo.*

Pacjent nie musi przyjmować leków, a choroba nie wraca. Czy wiemy już, jakie czynniki o tym decydują?

Zadaliśmy sobie pytanie, jakie czynniki wpływają na to, że u niektórych pacjentów dochodzi do wznowy molekularnej, która pokazuje nam, że pojawia się transkrypt, czyli gen kodujący nieprawidłową kinazę tyrozynową (to ona jest przyczyną powstawania przewlekłej białaczki szpikowej). Przeprowadziliśmy bardzo dokładną analizę profilu immunologicznego pacjentów, u niektórych z nich wykryliśmy pewne elementy „wyczerpania” układu odpornościowego, które sprzyjają temu, że choroba może wracać.

eprasa.pl 63fbec476a

Wiemy jednak również, że po przerwaniu leczenia układ odpornościowy zaczyna wracać do prawidłowej funkcji. Widzimy, że powrót układu odpornościowego do prawidłowej funkcji jest ściśle związany z tym, czy choroba wraca na tym bardzo niskim poziomie molekularnym.

To unikalne badania, gdyż dopełniają praktyczny obraz naszego postępowania klinicznego. Widzimy, że u niektórych pacjentów możemy podjąć próbę wstrzymywania terapii. Celem naszego badania jest znalezienie biomarkera, dzięki któremu – gdy zaczniemy po trzech miesiącach analizować układ odpornościowy – będziemy mogli powiedzieć, że u tych pacjentów jest większe prawdopodobieństwo, że nigdy nie trzeba będzie wracać do leczenia.

Udało się wykryć, jaki marker wskazuje na to, że układ opornościowy pracuje już „pełną mocą” i nie jest konieczne dalsze leczenie?

Tak, mamy już publikację na ten temat, a drugą finalizujemy. To marker związany z ekspresją cząsteczki

eprasa.pl 63fbec476a

PD1 na limfocytach CD8. Odkryliśmy też inne markery, które jeszcze wcześniej będą mogły nam to pokazać. Chcemy stworzyć profil immunologiczny pacjenta, w przypadku którego jest większa szansa, że odstawienie leczenia będzie się wiązać z sukcesem.

Oczywiście, na razie są to prace doświadczalne, translacyjne, poruszamy jednak bardzo ważny temat i chcemy pokazać, że na pewnym etapie leczenia układ odpornościowy może być niezwykle ważny dla pacjenta – w kontekście długotrwałych remisji choroby. W przyszłości rzecz jasna te markery będą musiały być sprawdzone na większych grupach pacjentów. Liczymy, że może to być jeden z elementów oceny kwalifikacji pacjentów odnośnie przerywania terapii.

Jednym z Pana zainteresowań naukowych jest funkcjonowanie układu odpornościowego i mikrobiomu, czyli bakterii jelitowych. Rodzaj bakterii, które mamy w jelitach może mieć wpływ to, czy osoba chora na nowotwór szybciej wróci do zdrowia?

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Nasze drugie badanie dotyczy oceny mikrobiomu u chorych na przewlekłą białaczkę limfocytową. To bardzo nowoczesny projekt, związany z wykorzystaniem sekwencjonowania nowej generacji do oceny mikrobiomu chorych na przewlekłą białaczkę limfocytową. Doskonale wiemy, że różni się on od mikrobiomu osób zdrowych.

> *Określiliśmy, w jakich gatunkach bakterii są największe różnice. Może to mieć też konsekwencje praktyczne. Finalizujemy badania czynnościowe, chcemy pokazać, że* **U NIEKTÓRYCH PACJENTÓW NIEPRAWIDŁOWY MIKROBIOM JELITOWY SPRZYJA POSTĘPOWI CHOROBY.**

Z kolei inni pacjenci mają korzystny profil mikrobiomu, co pozwala na utrzymanie ich w stanie wolnym od leczenia.

eprasa.pl 63fbec476a

W tym badaniu zajmowaliśmy się pacjentami, którzy nie wymagają leczenia przewlekłej białaczki limfocytowej przy rozpoznaniu choroby. Jak wiemy, część z nich będzie wymagała później leczenia, a część - nie. Chcieliśmy na poziomie mikrobiomu zobaczyć, czym różnią się ci pacjenci, mając nadzieję, że uda się zidentyfikować czynniki, które można by zmodyfikować.

To początek badań nad bardzo ważnym obszarem, którym zaczynamy się zajmować. Pierwszą publikację na ten temat już opublikowaliśmy, kolejne są przygotowywane. Chcemy określić badania czynnościowe, które mogą nam w sposób molekularny pomóc określić grupy pacjentów, u których mikrobiom ma wyjątkowe znaczenie, gdyż modyfikuje przebieg choroby.

Jak to w przyszłości może przełożyć się na leczenie tych pacjentów? Czy w przypadku osób z „gorszym” mikrobiomem można go modyfikować, np. odpowiednią dietą, czy preparatami zawierającymi np. probiotyki?

eprasa.pl 63fbec476a

Dieta daje pewne możliwości modyfikacji mikrobiomu, są jednak też również możliwości interwencyjne, polegające np. na przeszczepianiu mikrobiomu. Taka metoda jest już stosowana u pacjentów, którzy mają nawracające infekcje *Clostidium difficile*; wiemy, że w ich przypadku przeszczepianie mikrobioty jest już standardem leczenia. Nie wiemy, czy pójdziemy aż tak daleko w przypadku chorób hematologicznych. Mikrobiom raczej nie będzie jedynym czynnikiem modyfikującym przebieg choroby, gdyż sytuacja kliniczna pacjentów hematoonkologicznych jest bardziej skomplikowana. Sądzę jednak, że może on być jednym z ważnych elementów leczenia wspomagającego, które będzie powodowało, że np. pacjent będzie lepiej chroniony przed infekcjami. W przewlekłej białaczce limfocytowej jest to bardzo ważne, gdyż infekcje stanowią główną przyczynę zgonów pacjentów.

Jak to się stało, że wpadł Pan na pomysł, by sprawdzić, jaka jest rola mikrobiomu w tej chorobie?

eprasa.pl 63fbec476a

To ciekawość badacza: choroby rozrostowe układu chłonnego są mi szczególnie bliskie; od początku kariery naukowej interesował mnie też układ odpornościowy, robiłem doktorat w Zakładzie Immunologii Doświadczalnej, kontynuowałem prace z modyfikacjami szczepionek przeciwnowotworowych na Uniwersytecie w Ulm (Niemcy), zawsze w centrum mojego zainteresowania były interakcje układu odpornościowego z nowotworem. Wiele tematów, które teraz zaczynają być aktualne, są mi wyjątkowo bliskie, jak np. terapie CAR-T, przeciwciała dwuswoiste. Wykorzystuję też swoją wiedzę z zakresu biologii molekularnej.

W innych ośrodkach na świecie też są prowadzone badania dotyczące wpływu mikrobiomu na choroby hematologiczne?

Oczywiście; zauważono, że np. pacjenci, którzy otrzymywali antybiotyki w okresie do trzech tygodni przed rozpoczęciem terapii CAR-T, mieli dysbiozę związaną z antybiotykoterapią. Ci chorzy dużo gorzej odpowiadali na terapię CAR-T. To ważne badanie, gdyż pokazuje, że

eprasa.pl 63fbec476a

w stosunkowo prosty sposób możemy poprawić rokowanie chorego, zwiększyć skuteczność leczenia.

> *To ważne też dla systemu ochrony zdrowia, gdyż* **TERAPIA CAR-T JEST BARDZO KOSZTOWNA.** *Skoro jako kraj inwestujemy tak duże publiczne pieniądze w leczenie, to warto zrobić wszystko, by w pełni wykorzystać potencjał nowych terapii.*

Układ odpornościowy pacjenta odgrywa ogromną rolę w skuteczności terapii?

Badanie mikrobiomu u pacjentów hematologicznych, interakcji między układem odpornościowym, charakterem genetycznym choroby a np. mikrobiomem – są fascynujące. Zajmuję się przede wszystkim leczeniem przewlekłej białaczki limfocytowej, szpiczaka plazmocytowego, makroglobulinemii Waldenstroma, chłoniaków, a także ostrych białaczek, jednak wykładniki tych

eprasa.pl 63fbec476a

chorób są bardzo podobne. Klinicznie mają inny przebieg, gdy jednak popatrzymy na to, skąd wywodzi się komórka nowotworowa, jakie są cechy wspólne niedoborów odporności, jak wyglądają sposoby leczenia – to okazuje się, że te choroby mają wiele wspólnych cech.

Tematów do badań naukowych w hematoonkologii nie zabraknie?

Z pewnością nie - w hematologii nadal jest wiele tematów, które można rozwijać: z korzyścią dla pacjentów.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Fot. Archiwum prywatne

RADIOFARMACEUTYKI TRAFIAJĄ W KOMÓRKĘ NOWOTWOROWĄ

Prof. Gabriela Kramer-Marek

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Idziemy coraz bardziej w stronę medycyny nuklearnej i nowych radiofarmaceutyków; **RADIOFARMACEUTYKÓW CELOWANYCH, ZNAJDUJĄCYCH ZASTOSOWANIE W DIAGNOSTYCE JAK I TZW. RADIOTERAPII CELOWANEJ MOLEKULARNIE - MÓWI PROF. GABRIELA KRAMER-MAREK**, *kierująca Zakładem Radiofarmacji i Obrazowania Laboratoryjnego PET w Narodowym Instytucie Onkologii w Gliwicach oraz Preclinical Molecular Imaging Team w Institute of Cancer Research w Londynie.*

Rozmawiała **Katarzyna Pinkosz**

W dniu, kiedy rozmawiamy, pierwsza pacjentka w Polsce otrzymała w Narodowym Instytucie Onkologii w Gliwicach opracowany przez Pani zespół nowy radioznacznik. To młoda kobieta, z rozsianym rakiem piersi, u której dotychczas stosowane leczenie prze-

eprasa.pl 63fbec476a

stało być skuteczne. Co wjej leczeniu może się zmienić, jeśli podanie nowego radioznacznika okaże się sukcesem?

Tak, to prawda – zastosowaliśmy nowy radioznacznik pozytonowej tomografii emisyjnej (PET) do nieinwazyjnego obrazowania receptora HER2 u pacjentki z rozsianym rakiem piersi. Radioznacznik oparty jest na cząsteczce affibody (ABY-025) znakowanej galem-68 (^{68}Ga-ABY-025). Ten radioznacznik czasami nazywam moim „małym dzieckiem”, bo pomysł na jego rozwój narodził się na początku mojej kariery naukowej, kiedy dopiero zaczynałam swoją przygodę z medycyną nuklearną w Stanach Zjednoczonych, gdzie w 2006 roku, w laboratorium Jacka Capały w National Cancer Institute w Bethesda, rozpoczęłam nad nim badania. Pamiętam, że to było moje pierwsze duże wyzwanie naukowe. Dlatego cieszę się, że udało mi się rozpocząć badania z wykorzystaniem tego radioznacznika w Narodowym Instytucie Onkologii w Gliwicach.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

> *Raki piersi charakteryzujące się podwyższonym poziomem receptora HER2 są zazwyczaj bardziej agresywne i często mniej reagują na standardowe leczenie. Dlatego* **OBRAZOWANIE RECEPTORA HER2, MAMY NADZIEJĘ, POZWOLI NAM LEPIEJ KWALIFIKOWAĆ PACJENTKI DO ODPOWIEDNICH TERAPII** *oraz monitorować ich efekty leczenia.*

U tej pacjentki nie można w inny sposób zdiagnozować, czy nadal jest HER2-pozytywna?

Problem polega na tym, że w przypadku rozsianych nowotworów nie jesteśmy w stanie wykonać biopsji każdej zmiany. Ponadto biopsja to procedura inwazyjna, a na jej wyniki czeka się od 1 do 3 tygodni. Tymczasem obrazowanie z wykorzystaniem naszego radioznacznika pozwala uzyskać informacje na temat ekspresji receptorów HER2 już w ciągu godziny od jego podania. Co więcej, pierwsze skany PET pokazały, że dzięki temu radioznacznikowi je-

eprasa.pl 63fbec476a

steśmy w stanie wykryć więcej zmian HER2-dodatnich niż w przypadku rutynowo stosowanego w diagnostyce radioznacznika ^{18}F-FDG, potwierdzając tym samym wysokie poziomy HER2 w badanych obszarach.

Dzięki temu będzie możliwa zmiana leczenia?

Naszym celem jest, aby obrazowanie PET mogło precyzyjnie dopasować terapię do indywidualnych potrzeb pacjenta, zależnie od tego, czy dany receptor jest obecny w komórkach nowotworowych. W przypadku terapii celowanych molekularnie, brak ekspresji tego receptora oznacza, że zastosowanie takiej terapii nie miałoby sensu. Wówczas pacjentowi trzeba zaproponować inne, alternatywne metody leczenia. Z naszych wcześniejszych badań przedklinicznych wynika, że podanie cząsteczki affibody znakowanej galem-68 nie zakłóca procesu wiązania leku celowanego na HER2, takiego jak trastuzumab. To oznacza, że możemy używać tego radioznacznika również do monitorowania terapii w czasie rzeczywistym, co daje nam ogromne możliwości śledzenia, jak leczenie działa na pacjenta i w jakim tempie.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Nowy radioznacznik poszukuje receptora HER2 u pacjentki, u której wcześniej te receptory znajdowały się na komórkach nowotworowych. Czy to oznacza, że w kolejnych stadiach choroby nowotworowej komórki mogą się zmieniać poziom ekspresji HER2?

To bardzo ciekawe pytanie. Receptory HER2 są niezwykle heterogenne. Jeśli guz pierwotny jest HER2-pozytywny, to przerzut może już nie wykazywać tej ekspresji. Może też być odwrotnie: w niektórych nowotworach, które początkowo nie wykazują ekspresji HER2, receptory te mogą się pojawić w przerzutach.

Badania immunohistochemiczne możemy przeprowadzić jedynie na małym fragmencie guza, co **ZE WZGLĘDU NA DUŻĄ HETEROGENNOŚĆ HER2 NIESIE RYZYKO UZYSKANIA FAŁSZYWIE NEGATYWNEGO WYNIKU.**

eprasa.pl 63fbec476a

Co więcej, przy rozległych zmianach przerzutowych nie jesteśmy w stanie pobrać biopsji ze wszystkich miejsc.

Obrazowanie PET całego ciała przy użyciu radioznaczników jest natomiast nieinwazyjne i pozwala na uzyskanie potrzebnych informacji w ciągu zaledwie kilku godzin.

To oznacza, że powstaje nowa gałąź diagnostyki?

Nie do końca, ale można powiedzieć, że przeżywa swój renesans. W Narodowym Instytucie Onkologii w Gliwicach, jako pierwsi w Polsce, prowadzimy badania nad nowymi radioznacznikami stosowanymi w obrazowaniu immuno-PET. To technika PET, w której wykorzystujemy radioznaczniki oparte na przeciwciałach monoklonalnych lub niskocząsteczkowych białkach. Oprócz affibody badamy również przeciwciała monoklonalne znakowane cyrkonem-89, które wykorzystujemy do monitorowania efektów immunoterapii. Dla przykładu, obecnie nie mamy diagnostycznego narzę-

eprasa.pl 63fbec476a

dzia, które umożliwiałoby pełną stratyfikację pacjentów, szczególnie w przypadku niektórych rodzajów nowotworów.

Prowadzimy obecnie we współpracy z Śląskim Uniwersytetem Medycznym w Katowicach projekt finansowany przez Agencję Badań Medycznych w Warszawie, w którym wykorzystujemy obrazowanie immuno-PET do ilościowej oceny PD-L1 w glejaku wielopostaciowym (GBM), jednym z najbardziej agresywnych nowotworów mózgu, z przewidywanym czasem przeżycia wynoszącym zaledwie 12–18 miesięcy. U pacjentów z szybko postępującymi guzami tego typu zaobserwowano podwyższone poziomy białka PD-L1, które hamuje układ odpornościowy. Blokując to białko i celując w PD-L1, możemy pobudzić układ odpornościowy do walki z nowotworem. Dlatego u pacjentów z nowo zdiagnozowanym GBM stosujemy atezolizumab znakowany cyrkonem-89.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

> *To przeciwciało specyficznie wiąże się z PD-L1, co umożliwia nam precyzyjne monitorowanie jego ekspresji. Dotychczas jedyną metodą oceny poziomu PD-L1 w guzach mózgu była inwazyjna biopsja.* **NOWA TECHNIKA OBRAZOWANIA POZWALA UZYSKAĆ TE INFORMACJE W SPOSÓB NIEINWAZYJNY,** *co stanowi ogromny krok naprzód.*

Badanie pokaże, u których pacjentów z glejakiem widać efekty stosowania immunoterapii?

Mamy taką nadzieję.

Jest Pani fizykiem medycznym czy biologiem, łączy Pani fizykę z medycyną...

Jestem specjalistką w dziedzinie obrazowania molekularnego, działającą na pograniczu wielu dyscyplin naukowych. Doktorat obroniłam z fizyki medycznej, a następnie wyjechałam do Stanów Zjednoczonych, gdzie można powiedzieć, że „przekwalifikowałam się”

eprasa.pl 63fbec476a

na biologa i specjalistkę od obrazowania PET. W efekcie habilitację i tytuł profesorski uzyskałam już w zakresie nauk medycznych. Moja praca koncentruje się na medycynie nuklearnej, a szczególnie na badaniach translacyjnych, które rozpoczynają się w laboratorium, a po walidacji przenoszone są do kliniki.

Łączy Pani też działalność naukową z kliniczną?

Dla mnie to absolutna konieczność. Chcemy zobaczyć, jak to, co odkrywamy w laboratorium, może realnie poprawić stan pacjentów. Prowadzę wiele badań przedklinicznych, które mają na celu odpowiedzenie na pytania stawiane przez lekarzy. Często zdarza się, że lekarze przychodzą do nas, pytając, dlaczego dana terapia nie działa. Kluczowe jest, aby istniał dialog między lekarzem, biologiem i fizykiem medycznym. Staramy się zaplanować badania przedkliniczne w taki sposób, aby mogły one w jakimś stopniu rozwiązać problemy i wątpliwości, z którymi mierzą się lekarze.

Medycyna nuklearna jest wciąż dziedziną mało znaną. Czym właściwie są radiofarmaceutyki?

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

W diagnostyce PET wykorzystujemy radiofarmaceutyki służące do detekcji zmian nowotworowych, które opierają się o izotopy emitujące pozytony, czyli dodatnio naładowane elektrony, takie jak fluor-18. Obecnie w Polsce diagnostyka PET w 99 procentach bazuje na fluoro-18-fluorodeoksyglukozie (^{18}F-FDG). Choć jest to popularny radioznacznik, ma swoje ograniczenia – gromadzi się głównie w komórkach o wysokiej aktywności metabolicznej, co uniemożliwia jego zastosowanie np. w diagnostyce guzów mózgu. Nie dostarcza także informacji na temat ekspresji ważnych z punku widzenia terapii receptorów.

Dlatego **WPROWADZENIE DIAGNOSTYKI IMMUNO-PET DO RUTYNOWYCH BADAŃ KLINICZNYCH** *mogłaby pomóc w selekcji grupy pacjentów, którzy najlepiej odpowiedzą na leczenie celowane lub immunoterapię, a także monitorować i przewidywać skuteczność terapii.*

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

W medycynie nuklearnej stosujemy radiofarmaceutyki znakowane izotopami emitującymi promieniowane alfa lub beta, które niszczy chore komórki. Uważam, że molekularnie targetowana radioterapia stanowi przyszłość onkologii, ponieważ umożliwia precyzyjne leczenie nowotworów z minimalnym ryzykiem dla zdrowych tkanek. To innowacyjne podejście pozwala na personalizację terapii, dostosowując ją do specyficznych cech guza, co zwiększa szanse na skuteczne wyleczenie pacjenta przy ograniczeniu skutków ubocznych.

W NIO w Gliwicach prowadzimy szereg badań z wykorzystaniem związków znakowanych beta emiterami tj. jodem-131 czy lutetem-177. Choć przymierzamy się również do wykorzystania nowych izotopów takich jak terb-161 (beta emitter) czy aktyn-225 (alfa emitter).

Kieruje Pani Preclinical Molecular Imaging Team w Institute of Cancer Research w Londynie oraz Zakładem Radiofarmacji i Obrazowania Laboratoryj-

eprasa.pl 63fbec476a

nego PET w Narodowym Instytucie Onkologii w Gliwicach. Jak udaje się Pani to łączyć?

Praca w tych dwóch miejscach umożliwia ogromną wymianę potencjału intelektualnego. Osoby z Polski mają możliwość czerpania z wiedzy i doświadczeń specjalistów pracujących w Londynie; członkowie mojego zespołu w Gliwicach wielokrotnie mieli okazję przyjechać do mojego laboratorium w Londynie, gdzie zdobywali cenne umiejętności i praktyczne doświadczenie. W Polsce praktycznie nie szkolimy radiochemików, dlatego ważne jest, aby nasi specjaliści mogli korzystać z wiedzy i wsparcia kadry londyńskiej.

Cieszę się również, że udało mi się zdobyć duży grant w Polsce na utworzenie laboratorium przedklinicznego. Wierzę, że dzięki temu będziemy mogli znacząco rozwinąć badania przedkliniczne w Polsce, co przyczyni się do podniesienia poziomu naukowego oraz jakości oferowanej opieki medycznej.

eprasa.pl 63fbec476a

Tworzenie nowych możliwości badawczych w kraju to dla mnie ogromna satysfakcja, a **WSPÓŁPRACA Z OŚRODKAMI ZAGRANICZNYMI POZWALA NA POŁĄCZENIE SIŁ I ZASOBÓW,** *co przekłada się na lepsze wyniki i nowe rozwiązania.*

Jakie widzi Pani różnice, jeśli chodzi o możliwości rozwijania nauki w Polsce w Anglii?

W Polsce mamy świetnych specjalistów, jednak wielu z nich wciąż wyjeżdża za granicę. Na szczęście, coraz częściej decydują się wracać – sama jestem tego przykładem. Obecnie w Polsce istnieją ogromne możliwości grantowe, w czym dużą rolę odgrywa Agencja Badań Medycznych, która wspiera liczne badania kliniczne. Choć konkurencja jest duża, powinniśmy walczyć o zdobywanie funduszy, jeśli chcemy prowadzić badania na światowym poziomie.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Problemem pozostaje w Polsce jednak biurokracja. W Londynie, gdy student pyta mnie, które przeciwciało z trzech ma zamówić, odpowiadam, żeby zamówił wszystkie – przyspiesza to badania. Zamówienie składam on-line, a w ciągu 72 godzin produkty najczęściej są już dostępne, bez zbędnych pytań. W Polsce każda decyzja wymaga napisania uzasadnienia i jego zatwierdzenia przez osobę z działu finansowego, co znacząco opóźnia pracę. Bardzo bym chciała, aby na tym poziomie dokonały się zmiany, które usprawnią naszą działalność.

Mimo to wiele zmieniło się na lepsze od czasu, gdy w 2006 roku wyjechałam z Polski. Obecnie mamy dostęp do zaawansowanych narzędzi badawczych, co podnosi standard naszych badań i umożliwia publikowanie w prestiżowych czasopismach naukowych, a nasze osiągnięcia stają się coraz bardziej rozpoznawalne na świecie.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Prof. dr hab. Michał Mikula

Fot. Materiały prasowe

NARODOWY INSTYTUT ONKOLOGII TO NIE TYLKO LECZENIE

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Nasze badania są naprawdę dobrej jakości, bo wiemy, jak to się robi. Dowodem na to jest to, że **WYNIKI NASZYCH BADAŃ SĄ WYSYŁANE W DOKUMENTACJI LEKU DO NAJWIĘKSZYCH AGENCJI LEKOWYCH – MÓWI MICHAŁ MIKULA,** *zastępca dyrektora ds. naukowych w Narodowym Instytucie Onkologii – Państwowym Instytucie Badawczym.*

Rozmawiała **Dorota Bardzińska**

Jakie badania są prowadzone w NIO-PIB?

W Narodowym Instytucie Onkologii - Państwowym Instytucie Badawczym prowadzimy badania kliniczne i badania podstawowe. Badania kliniczne są prowadzone w klinikach narządowych z udziałem pacjentów, a także w oddziale badań wczesnych faz. Są to zarówno badania komercyjne, jak i niekomercyjne, które mają na celu ocenę bezpieczeństwa i skuteczności nowych

eprasa.pl 63fbec476a

terapii. Badania podstawowe, druga gałąź badań prowadzonych w Instytucie, skupiają się na etiopatogenezie nowotworów, czyli zrozumieniu mechanizmów ich powstawania, ale też na poszukiwaniu sposobów ich leczenia. W tym drugim przypadku nie pracujemy z pacjentem, ale najczęściej z różnymi modelami nowotworowymi, to linie komórkowe, zaawansowane mo-

Prof. dr hab. Michał Mikula

Zastępca dyrektora ds. naukowych w Narodowym Instytucie Onkologii – Państwowym Instytucie Badawczym. Absolwent Wydziału Biologii na Uniwersytecie Warszawskim (2002 r.). Od 2004 r. związany z NIO-PIB, gdzie przeszedł wszystkie stopnie kariery naukowej – od młodszego asystenta do profesora. Jego praca doktorska uzyskała w 2007 r. nagrodę Prezesa Rady Ministrów, w tym samym roku otrzymał również stypendium START – Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej. W latach 2007-2009 przebywał na stażu podoktorskim na University of Washington. Pełnił funkcję kierownika specjalizacji „medycyna” w Warszawskiej Szkole Doktorskiej Nauk Ścisłych i Biomedycznych Warsaw4PhD. Jest współautorem ok. 150 publikacji naukowych, realizował granty przyznane przez NCN i MEiN.

eprasa.pl 63fbec476a

dele, na przykład zwierzęta, które zapadają na nowotwory. Poszukujemy również biomarkerów, które mogą służyć do detekcji, diagnozowania i monitorowania leczenia nowotworów. Istotnym obszarem zaangażowania Instytutu na rzecz społeczeństwa jest też edukacja, profilaktyka i badania przesiewowe do wczesnego wykrywania nowotworów.

Jakiś konkretny przykład takich badań? Czy one przekładają się potem na konkrety na leczenie, na sytuację pacjentów?

Mniej więcej dekadę temu, kiedy była wdrażana wówczas nowa technologia – sekwencjonowanie nowej generacji – w moim zespole był realizowany projekt, który miał ocenić, czy wprowadzenie tej metody w obszarze sekwencjonowania genów BRCA1 i 2 wskaże jakieś nowe mutacje patogenne w tych genach. Na przykład takie mutacje, które mają tak zwany efekt założycielski – czyli występują często w danej populacji. Badanie wykazało, że w populacji polskich pacjentek, które już wcześniej były przete-

eprasa.pl 63fbec476a

stowane na obecność mutacji założycielskich standardowymi technikami, za pomocą tej nowej technologii jesteśmy w stanie zidentyfikować kolejne 10 proc. pacjentek, które mają mutacje, i w związku z tym mogą one i ich rodziny odnieść korzyść z identyfikacji tych mutacji.

> *Po pierwsze, mogą być objęte nadzorem onkologicznym, a po drugie, te pacjentki, a w przyszłości członkowie rodzin, którzy ewentualnie zapadną na nowotwór, na przykład jajnika,* **BĘDĄ MOGLI BYĆ SKIEROWANI DO PROGRAMU LECZENIA Z UŻYCIEM INHIBITORÓW PARP.**

To jeden z przykładów namacalnego efektu tego rodzaju badań.

W populacji polskiej jest chyba koło 5 proc. kobiet z mutacjami tych genów. Czyli Pański zespół znalazł więcej takich osób?

eprasa.pl 63fbec476a

Tak. Kobiety zapadają częściej na nowotwory jajnika i piersi z powodu nosicielstwa mutacji patogennych w genach BRCA1/2. Z kolei wśród mężczyzn, którzy też są nosicielami mutacji tych genów, występuje wyższa zapadalność na raka prostaty.

Czyli mężczyźni powinni częściej sobie oznaczać PSA?

Generalnie mężczyźni po przekroczeniu pewnej granicy wieku powinni oznaczać PSA czy robić badanie palpacyjne *per rectum* w kierunku powiększenia gruczołu sterczowego. U mężczyzn, którzy są nosicielami mutacji BRCA 1/2 ryzyko nowotworu prostaty jest pięciokrotnie wyższe niż ogólnie w populacji, więc to jest ryzyko, którego nie wolno zaniedbywać.

Proszę o podanie przykładów badań podstawowych, które mogą się przekładać na praktykę, na korzyści dla pacjenta.

W przypadku badań podstawowych odroczenie wdrożenia danego wyniku do praktyki jest czymś, co jest właściwie wpisane w samo sedno tego rodzaju ba-

eprasa.pl 63fbec476a

dania. Od momentu odkrycia do ewentualnego wdrożenia mijają lata, często dekady. To zresztą jest założeniem badań podstawowych. Właściwie z definicji wykonujemy je dlatego, że kieruje nami ciekawość, a niekoniecznie jakieś praktyczne zastosowanie. Bo tak naprawdę nie wiemy, co będzie na końcu.

Podałem przykład badań nad genami BRCA1/2, gdzie wiedzieliśmy *a priori*, chociażby na podstawie wyników z innych populacji, że stosując nowa metodę, znajdziemy coś ciekawego, czyli te nowe mutacje, wcześniej nieodkryte czy nienazwane mutacjami założycielskimi w naszej populacji. Natomiast badania podstawowe, takie, o których teraz mówię, z założenia nie mają i nie mogą mieć praktycznego przełożenia. To nawet jest warunek startu w konkursie grantowym Narodowego Centrum Nauki: deklaracja, że te badania nie mają charakteru wdrożeniowego.

Prowadził Pan z zespołem badaniach dotyczące mechanizmów metabolicznych, które towarzyszą

eprasa.pl 63fbec476a

nowotworowi okrężnicy. To przykład badań podstawowych?

Tu pewnie Pani się odnosi do badań naszego zespołu nad mikrobiomem jelitowym i metabolomem jelitowym. Mówimy tutaj o metabolizmie, który prowadzą bakterie zasiedlające jelito grube. To ciekawe zagadnienie. Mikrobiom mamy wszyscy, jest immanentną częścią naszej egzystencji. Bakterie zasiedlają wszelkie zakamarki naszego ciała, natomiast te zasiedlające układ pokarmowy są szczególnie dla nas ważne, gdyż biorą bezpośredni udział chociażby w rozkładzie pokarmu ze złożonego do bardziej przyswajalnych elementów. Bakterie zasiedlające jelita produkują również pokarm, głównie krótkołańcuchowe kwasy tłuszczowe, dla komórek, które wyścielają nasze jelita. Komórki tworzące nabłonek jelita nie są połączone z naszym układem krwionośnym, w związku z tym wszelkie czynniki odżywcze pobierają z jelita. Bakterie pośrednio żywią więc te komórki. Natomiast w kontekście chorób nowotworowych pojawia się pytanie, czy

eprasa.pl 63fbec476a

bakterie, które odżywiają komórki, jednocześnie mogą wpływać negatywnie na stan tych komórek i indukować chorobę.

> *Były prowadzone takie badania, które wskazują, że istnieje* **POWIĄZANIE MIĘDZY OBECNOŚCIĄ PEWNYCH GATUNKÓW BAKTERII A WYSTĘPOWANIEM NP. CHORÓB ZAPALNYCH JELIT** *bądź nowotworu jelita grubego.*

Trudno jednak ocenić związki przyczynowo-skutkowe. Czy te bakterie rzeczywiście wywołały zapalenie jelit lub chorobę nowotworową przez to, że było ich za dużo i był ich przerost? Czy raczej są skutkiem zmian mikrobiomu, jako następstwo pojawienia się choroby? Tego nie wiemy. Dyskusja w tym obszarze ciągle trwa, mój zespół włączył się swego czasu w ten nurt badań, natomiast wyniki nie są jednoznaczne.

Badanie jeszcze się nie zakończyło?

eprasa.pl 63fbec476a

Część tych badań się zakończyła, natomiast nie zagłębialiśmy się w tych badaniach w pokazaniu mechanizmu. Tak naprawdę trzeba byłoby udowodnić coś innego. Że bakteria, która – jak wykazaliśmy – występuje nadmiarowo w różnego rodzaju nowotworach, w tym raku jelita grubego, jest rzeczywiście czynnikiem sprawczym, który wywołuje nowotwór. To coś, co trudno jest udowodnić w modelu badawczym, chociaż mogę sobie wyobrazić taki eksperyment. Nie było to jednak celem projektu, który zrealizowaliśmy – to pytanie na przyszłość.

NIO dołączył niedawno do europejskiego konsorcjum ośrodków naukowych EurOPDX, specjalizujących się w onkologii przedklinicznej i translacyjnej. Taka współpraca pomaga w badaniach?

Instytut uczestniczy w różnych specjalistycznych sieciach, w tym naukowych. Ta sieć jest typowo naukowa, zajmuje się badaniami translacyjnymi w onkologii, ale przede wszystkim rozwija nowe modele na rzecz onkologii. Te nowe modele są tworzone w opar-

eprasa.pl 63fbec476a

ciu o materiał pobrany od pacjenta. Najczęściej tkanka pobrana od pacjenta, biopsja, trafia do myszy z immunodefektem. Mysz z immunodefektem to mysz laboratoryjna, pozbawiona częściowo lub w całości układu immunologicznego. U takich myszy pobrana tkanka od pacjenta wzrasta w miejscu przeczepienia, np. pod skórą, jako nowotwór i może być przeszczepiana na kolejne myszy. Stworzenie takiego modelu jest swego rodzaju sukcesem, bo nie każda ludzka tkanka będzie wzrastać w organizmie myszy. Kiedy już uzyskamy taki model, może on być użyty do badań przedklinicznych.

W badaniu przedklinicznym najczęściej testujemy lek we wczesnej fazie rozwoju. W Narodowym Instytucie Onkologii **ROZWIJAMY TE MODELE W OPARCIU O TKANKI PACJENTA,** *charakteryzujemy je na poziomie genetycznym i molekularnym.*

eprasa.pl 63fbec476a

Chodzi nam o to, żeby te modele służyły do badań własnych, ale także by stały się zapleczem dla polskich naukowców i firm farmaceutycznych. Narodowy Instytut Onkologii jest w pełni przygotowany do tego, żeby prowadzić takie badania w ramach współpracy akademickiej bądź czysto komercyjnej.

Jaka jest rola badań przedklinicznych?

Badania przedkliniczne są ważnym ogniwem procesu tworzenia leku, który jest długotrwały, wieloetapowy. Więcej, te badania są właściwie elementem decydującym o losie takiego procesu, bo każdy związek – nie tylko w onkologii, ale także tworzony dla leczenia innych chorób – musi taki etap przejść. Musi być zbadany na adekwatnym modelu po to, by dostał zgodę odpowiedniej agencji regulacyjnej na użycie u ludzi.

Dlatego ważne, aby do tego był użyty właściwy model, taki, który np. pasuje do zasady działania danego leku; a wynik – czyli np. poprawa, skuteczność, efektywność, wykazane w modelu przedklinicznym – jest

eprasa.pl 63fbec476a

jednym z najważniejszych kryteriów wydania zgody do badania u ludzi.

W NIO prowadzicie dużo takich badań?

Przeprowadziliśmy kilka takich badań z partnerami akademickimi czy z firmami biotechnologicznymi. Nasze badania były naprawdę dobrej jakości. Dowodem na to jest na przykład fakt, że w jednym przypadku były częścią składową dokumentacji wysłanej do amerykańskiej Agencji ds. Żywności i Leków (FDA) i ten związek jest obecnie testowany w drugiej fazie badań klinicznych u ludzi.

Wiemy, jak to robić i mam nadzieję, że będziemy mogli prowadzić więcej projektów współpracy akademickiej i komercyjnej w tym zakresie.

Możecie również zarabiać pieniądze w ten sposób?

Tak, po wykonaniu badania, eksperymentu na konto Instytutu wpływają pieniądze. Generalnie jest to też oczekiwane; jest to również jednym z elementów ewaluacji jednostek naukowych w Polsce. Pod uwagę bierze się efektywność pracy naukowej, która jest mie-

eprasa.pl 63fbec476a

rzona nie tylko publikacjami. Jesteśmy także oceniani za patenty, wdrożenia, działalność komercyjną, w tym wypadku świadczenie usług w ramach know-how, które mamy.

W NIO są również prowadzone niekomercyjne badania kliniczne późniejszych faz. Dużo ich jest?

Jest ich coraz więcej, bo pięć lat temu powstała Agencja Badań Medycznych, instytucja, która takie badania finansuje. NIO uczestniczy w tego typu badaniach niekomercyjnych finansowanych przez ABM bądź w ramach współpracy akademickiej. Liczymy, że NIO będzie placówką wspieraną w tym zakresie.

Takie badania projektuje i przeprowadza lekarz naukowiec, a nie firma. Bo firma nie zawsze jest tym zainteresowana. Natomiast lekarz naukowiec ma możliwość porównania skuteczności leku tej firmy z drugim lekiem np. generycznym. To są badania, które testują np. schematy leczenia, oceniane według wskaźników, punktów końcowych, takich jak odpowiednia długość przeżycia czy skutki uboczne.

eprasa.pl 63fbec476a

Na tej podstawie można rekomendować np. zmianę standardu leczenia, bo ostatecznie taka terapia może na końcu być uznana za lepszą – z różnych powodów – i to będzie wykazane klinicznie w badaniu niekomercyjnym.

> *Badania niekomercyjne tworzą kolejną, nową ścieżkę nie tylko dla badań naukowych, ale też dostępności do terapii dla pacjentów. Są często jedną z możliwości dotarcia do tych nowych terapii.* **DOSTĘPNOŚĆ TAKICH TERAPII JEST BOWIEM OGRANICZONA; KOSZT STWORZENIA NOWEGO LEKU JEST OGROMNY** *i dlatego nikogo nie dziwi, że te nowe terapie celowane czy immunoterapie są bardzo drogie.*

A komercyjne badania kliniczne? Instytut na tym zarabia?

eprasa.pl 63fbec476a

Badań komercyjnych w Instytucie prowadzi się około 500. Można spojrzeć na nie przez pryzmat dodatkowych dochodów dla Instytutu, ale też chcę podkreślić, że 10 proc. z tych dochodów Instytut przeznacza na badania naukowe. Natomiast korzyść dla pacjentów jest oczywista: mają dostęp do nowoczesnych terapii, którego by nie mieliby, gdyby nie dostępność oferty badań klinicznych.

Panie profesorze, spotykamy się w okresie przyznawania Nagród Nobla, niedawno przyznano tę nagrodę z dziedziny medycyny. Czy polscy naukowcy będą mieli kiedyś szansę na Nagrodę Nobla?

Polscy naukowcy są w gronie laureatów Nagrody Nobla, chociażby Maria Skłodowska-Curie, patronka naszego Instytutu, laureatka dwóch nagród. Natomiast patrząc na teraźniejsze realia i na stan finansowania nauki w Polsce, nie widzę w tym momencie takich dokonań, które mogłyby być uhonorowane tym wyróżnieniem.

eprasa.pl 63fbec476a

Czego brakuje? Pieniędzy?

Pieniędzy, ale też potrzebne jest stworzenie warunków do uprawiania nauki, bo jedno idzie w parze z drugim. To inwestycje przede wszystkim w kadry naukowe. Inwestycje w nowoczesną aparaturę badawczą. Na to oczywiście potrzeba pieniędzy, żeby sfinansować zarówno zatrudnienie, jak i infrastrukturę. Co nie mniej ważne: musi to być powiązane z jakimś planem.

Takie planowanie przyszłości jest oczywiście domeną rządów. Tymczasem odnoszę wrażenie, że ekipy rządzące ostatnich kadencji nie miały dobrego pomysłu na naukę. Jesteśmy częścią Unii Europejskiej, wielu naszych naukowców zdobywa fundusze europejskie indywidualnie w różnego rodzaju konsorcjach, natomiast środki krajowe przeznaczane na naukę nie są wystarczające. I stąd bierze się pewnego rodzaju niezadowolenie środowiska. To powoduje również obserwowany drenaż mózgów i niechęć do wykonywania pracy naukowca.

eprasa.pl 63fbec476a

Naukowcy wyjeżdżają za granicę?

Nie samymi ideami człowiek żyje. Koledzy, którzy pretendują do bycia naukowcem i są na wczesnym etapie kariery naukowej, często wybierają pracę w podmiotach gospodarczych, a nie w sektorze publicznym, właśnie ze względu na lepsze uposażenie i stabilniejszą perspektywę kariery, co w Polsce nie jest czymś oczywistym. Ze swojego podwórka mogę powiedzieć, że najzdolniejsze osoby, które bym chętnie chciał pozostawić w pracy w Instytucie, często wyjeżdżają za granicę, natomiast ja nie mam argumentów, żeby je przekonać do pozostania w Polsce.

To przykre.

Przykre. Wyjeżdżają, za granicą zdobywają szlify, robią doktoraty, realizują swoje pasje naukowe. Część tych osób wraca. Musimy mieć dla nich zachętę do powrotu. Obecna sytuacja finansowa nauki polskiej nie zachęca do tych powrotów. A wręcz jest tak, że ci którzy wrócili, często to są nawet znaczące nazwiska, wi-

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

dząc, co się tutaj dzieje, wracają tam, gdzie zaczynali swoją karierę naukowa, czyli na Zachód.

> *Mamy w Polsce świetne agencje, które finansują naukę, czyli Narodowe Centrum Nauki - mówimy o badaniach podstawowych,* **MAMY NARODOWĄ AGENCJĘ WYMIANY AKADEMICKIEJ, CZYLI CIAŁO, KTÓRE MA BUDOWAĆ INTERNACJONALIZACJĘ POLSKIEJ NAUKI,** *oraz sprawiać, żeby obcokrajowcy-naukowcy przyjeżdżali do nas.*

Mamy również Fundację na rzecz Nauki Polskiej, która również takie działania wspiera. Mamy więc dojrzałe Instytucje wspierające naukę. Natomiast finansowanie tych agencji jest według mnie niewspółmierne do oczekiwań środowiska naukowego i wymagań współczesności.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Prof. Piotr Ponikowski

Fot. Marcin Biodrowski/Materiały prasowe

KARDIOLOG ZAWSZE MUSI WIDZIEĆ W PACJENCIE CZŁOWIEKA

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

- Kardiologia w ostatnich latach bardzo się zmieniła. Za swój największy sukces uważam stworzenie w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym Instytutu Chorób Serca i **ROZPOCZĘCIE NA DOLNYM ŚLĄSKU PROGRAMU TRANSPLANTACJI SERCA – MÓWI PROF. PIOTR PONIKOWSKI,** *jeden z najczęściej cytowanych na świecie polskich naukowców.*

Rozmawiała **Paulina Zaborowska**

Jest pan jednym z najczęściej cytowanych polskich naukowców na świecie, regularnie pojawia się pan w prestiżowych rankingach, takich jak „The World's Most Influential Scientific Minds”. Jako pierwszy autor wytycznych Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego z 2016 roku w zakresie diagnozowania i leczenia niewydolności serca przyczynił się pan do zmian w praktyce klinicznej. Ten dokument, cytowany

eprasa.pl 63fbec476a

już ponad 8000 razy, jest kamieniem milowym w leczeniu tej choroby. Jako główny badacz uczestniczył pan w ponad 100 badaniach klinicznych, które dotyczą m.in. leczenia niewydolności serca, nadciśnienia tętniczego czy ostrego zespołu wieńcowego. Które z badań uważa Pan za najważniejsze?

Moje najważniejsze badanie to AFFIRM-AHF, w którym sprawdzaliśmy, jak podawanie dożylne żelaza wpływa na pacjentów z niewydolnością serca. Wyniki wykazały, że taka terapia znacząco poprawia ich rokowania i jakość życia. Badanie to rozpoczęliśmy 15 lat temu wspólnie z prof. Ewą Jankowską z UMW oraz prof. Stefanem Ankerem z Berlińskiego Charité.

Jako rektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, pełni pan również kluczową rolę w rozwijaniu polskiej nauki medycznej i edukacji przyszłych pokoleń lekarzy. Ale wróćmy do początku…. Wydaje mi się, że już od najmłodszych lat musiał pan wiedzieć, kim chce być.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Jak byłem małym dzieckiem, to człowiek marzył o prostych, zwykłych, normalnych, potrzebnych ludziom zawodach. Strażak, policjant, milicjant,. Tak potrzebnie i konkretnie. Potem chciałem pójść na matematykę, powiem więcej, złożyłem dokumenty na ten kierunek, na Uniwersytecie Wrocławskim. To, że moja droga naukowa potoczyła się inaczej, wynika z powziętych postanowień. Otóż pomyślałem sobie, że jeśli ktoś w tamtych czasach chce iść na taki kierunek jak matematyka albo fizyka, powinien co najmniej zakwalifikować się do Międzynarodowej Olimpiady Matematycznej. Dostałem wyróżnienie w olimpiadzie krajowej, ale nie dostałem się do międzynarodowej. Pomyślałem, że jeżeli nie osiągnąłem tego poziomu, to powinienem pójść na coś pożytecznego. A medycyna zawsze wydawała się takim kierunkiem.

Myślę, że nie tylko „wydawała się”, ale faktycznie taka jest. Poza oczywistym, czyli niesieniu pomocy pacjentom - co jeszcze uważa pan za „pożyteczne” w medycynie?

eprasa.pl 63fbec476a

Edukację młodych lekarzy. O tym myślimy wraz z moimi doświadczonymi kolegami. **DUŻO ROZMAWIAM Z STUDENTAMI I MOIMI WSPÓŁPRACOWNIKAMI. W WIĘKSZOŚCI WIEDZĄ DUŻO WIĘCEJ NIŻ JA,** *zwłaszcza w kierunkach specjalistycznych.*

Ale czasami jak chcą się poradzić, to przychodzą i się radzą. Czy słuchają? Wydaje mi się, że tak....

Myślimy o tym, jak przekazywać doświadczenie na uniwersytecie, jak optymalnie kształcić studentów. Mówię o tym z pełnym przekonaniem, kierując podobne słowa do studentów. Mówię im, że „stechnicyzowanie” nauczania, medycyny jest tak oczywiste, że o tym nie trzeba mówić i nie wolno tym epatować. Ale na wykształcenie umiejętności wnikliwej, rzetelnej analizy tego, co pacjent mówi potrzeba lat. Przynajmniej na razie, bo kto wie, jak *artificial intelligence*, rozwinie się za pięć, dziesięć

eprasa.pl 63fbec476a

lat. Zarówno siebie jak i studentów uczymy empatii. Stawiamy na humanizację medycyny.

Empatia i zrozumienie muszą być integralną częścią nauczania naszych studentów. Ludzie tego oczekują, a tego nie dostaną, jeśli postawimy jedynie na zdobycze techniki.

W jaki sposób zmienić ten model kształcenia? Na przykład wykłady z psychologami?

Na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu - najlepszej polskiej uczelni w ostatnim rankingu The World University Ranking - chcemy otworzyć centrum lub wydział, związany właśnie z aspektem humanizacji w medycynie. Wszystko po to, by uzupełnić braki w systemie nauczania.

Humanizacja medycyny to jedno, a chcemy mówić o szeroko rozumianym centrum w oparciu o psychologię, etykę, komunikację. Nie tylko z chorym, ale też komunikację tego, co robimy.

eprasa.pl 63fbec476a

Uważam to za element odpowiedzialności społecznej uczelni, bo ten **POTENCJALNY BRAK ZROZUMIENIA, CZYLI BŁĘDNA KOMUNIKACJA, MOŻE PRZEKŁADAĆ SIĘ NA WIELE ASPEKTÓW.** *Chociażby finansowanie – myślenie, że jestem naukowcem, inni mają mi dać pieniądze, jest błędne. To nie działa w ten sposób.*

Muszę innych przekonać do tego, że warto we mnie zainwestować, bo robię rzeczy ważne i potrzebne. Jak pani widzi, wciąż wracamy do tego wątku społecznej odpowiedzialności.

Pańska pozycja w polskiej medycynie jest niezwykle wysoka. Również pacjenci bardzo pana cenią i są wdzięczni za udzieloną pomoc. Co istotne dla wcześniej poruszanych zagadnień, cenią przede wszystkim pańską empatię.

eprasa.pl 63fbec476a

Czyli nie kłamię (uśmiech). Prawda jest taka, co zresztą mówię studentom, że wybraliśmy szczególny zawód. To ciągłe dążenie do tego, by osiągnąć jak najwyższy poziom umiejętności i stale je doskonalić. Do tego należy dodać kontakt z chorym na różnym poziomie.

Kiedy pierwszy raz zetknął się pan z tak rozumianą komunikacją?

Miałem to szczęście, że pracowałem w Londynie, w Brompton, gdzie byli cenieni, brytyjscy profesorowie. To oni pierwsi uczyli mnie o komunikacji. To było zupełnie coś innego niż doświadczyłem w Polsce. Tam spotkałem ludzi, którzy mnie tego po prostu nauczyli.

Z perspektywy pacjenta rzetelna, wnikliwa rozmowa jest nie do przecenienia.

Oczywiście to musi uzupełniać tę stronę fundamentalną, czyli zdobycze techniki, najnowsze odkrycia, wdrażanie tego, co rekomendują zalecenia. Natomiast zaczynamy zwracać uwagę na inne rzeczy - na to, jak

eprasa.pl 63fbec476a

uzupełnić edukację studentów. Jeszcze nie do końca wiem, jak to zrobić.

To znaczy?

I nie chciałbym wywołać przysłowiowego wilka z lasu, ale czasem myślę, czy nie powinno być jakiejś wstępnej preselekcji...

Kiedy jeszcze nauczałem, zauważyłem, że wśród młodszych roczników panuje pewna nonszalancja, którą trudno wyeliminować przez sześć lat. A potem to może się już tylko pogarszać. Więc zastanawiam się, jak to zrobić.

Chyba nie ma na to przepisu, nie ma do tego narzędzi...

Oczywiście, że nie ma. I trudno byłoby sobie wyobrazić, jak to zrobić. Jak sprawić, żeby te sześć lat studiów i rok stażu, który powinien być rzeczywistym stażem, a nie takim „kulą u nogi” dał młodym lekarzom wszystko, czego będą potrzebować. Jeszcze przed rozpoczęciem normalnej pracy jako lekarz. To nie tylko chodzi o to, żeby przejść przez wszystkie od-

eprasa.pl 63fbec476a

działy, ale też, żeby się nauczyć pewnych rzeczy od doświadczonych lekarzy.

> *Wiemy, że* **WSPÓŁCZESNA MEDYCYNA TO DZIEDZINA WYMAGAJĄCA NOWYCH ROZWIĄZAŃ, ICH IMPLEMENTACJI.** *Co do tego nikt nie ma wątpliwości, bo to są te zdobycze, które w większości bez wątpliwości czy bez jakiejkolwiek wahań, ratują życie.*

Pozwalają szybciej, skuteczniej, bardziej precyzyjnie diagnozować, leczyć itd. Ale to nie wszystko. Bo ten element interpersonalny, empatia - to również ma znaczenie.

Kiedy zaczynałem pracę, to w szpitalu, w którym pracowałem, śmiertelność wewnątrzszpitalna osób z zawałem serca sięgała 30%. Czyli co trzeci chory praktycznie umierał w szpitalu z zawałem.

A jak jest dzisiaj?

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

W ciągu zaledwie 30-35 lat wprowadzenie nowych zdobyczy form leczenia, zmiany sposobu podejścia do chorych spowodowało, że z 30% ta śmiertelność wewnątrzszpitalna spadła do 5-6%. To jest postęp, którego do tej pory nie obserwuje się w innych dziedzinach medycyny.

Cieszę się, że mogę być świadkiem takiego wielkiego postępu technicznego, zupełnie innego spojrzenia na uprawianie medycyny, na rekomendowanie pewnych rzeczy. Miałem okazję rozmawiać na temat, podczas wykładu Advances in Cardiovascular Medicine.

Wykład dotyczył postępów w medycynie sercowo-naczyniowej. Mówiłem o tym, że jak się popatrzy na medycynę sercowo-naczyniową i w ogóle medycynę, to jednym z elementów tego wielkiego postępu było np. wprowadzenie koncepcji badań klinicznych. Jeszcze pod koniec ubiegłego stulecia wiele rzeczy nie było weryfikowanych z takim rygorem, że jeżeli coś rekomendujemy, to powinno to być oparte na faktach i na dużych badaniach klinicznych, które po-

eprasa.pl 63fbec476a

twierdzają albo zaprzeczają czemuś, w co człowiek intuicyjnie wierzy.

Które z osiągnięć uważa Pan za najważniejsze?

Jeśli chodzi o aspekt kardiologiczny, to najbardziej cieszę się, że udało nam się stworzyć w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym najpierw centrum, a teraz Instytut Chorób Serca, który powstał 5,5 roku temu. Przez ten czas byliśmy w stanie rozpocząć na Dolnym Śląsku program transplantacji serca. Na początku wszyscy mówili, że jest za dużo takich ośrodków, że to zbędne. Wiele osób kontestowało sam pomysł.

Oczywiście możemy się spierać o liczbę, czy robimy tyle samo, ile np. największe amerykańskie ośrodki. Nie robimy, bo nasz budżet jest mniejszy, ale np. czy robimy tyle, ile w Zurychu? Tak, robimy. A jeżeli chodzi o transplantację? Więcej. Ale to nie o liczby chodzi.

A co jest najistotniejsze?

Chodzi o to, że w ciągu relatywnie krótkiego czasu, zaledwie pięciu lat, udało się wykorzystując miejsce,

eprasa.pl 63fbec476a

czas i entuzjazm grupy ludzi, która do dzisiaj razem pracuje, stworzyć jeden z wiodących ośrodków w kraju.

Nie mówię najlepszy, drugi, trzeci, bo to nie o to chodzi, żeby się pozycjonować. Jest to ośrodek rozpoznawalny, dobry, leczący pacjentów tego całego makroregionu. Jeśli dziś jest do przeprowadzenia transplantacja serca, jeżeli jest to skrajny przypadek chorego, to jesteśmy w stanie na Dolnym Śląsku przeprowadzić operację.

Jak ocenia pan polską kardiologię? Jest coś, co jeszcze można ulepszyć, usprawnić?

Oczywiście, że mogłoby być lepiej. Rozmawiamy o Dekalogu Polskiej Kardiologii na najbliższe 10 lat. Wiele rzeczy jest w planach, to unikatowe, jeśli chodzi o Europę projekty, które tylko mając rządowe wsparcie się udają. Nie chodzi o to, żeby jeden ośrodek, czy dwa ośrodki dawały najwyższy poziom referencyjnego leczenia, bo to wciąż będzie ograniczone.

eprasa.pl 63fbec476a

Pyta pani o polską kardiologię... Myślę, że jest nieźle. Oczywiście **CHCIELIBYŚMY ROBIĆ WIĘCEJ UNIKATOWYCH PROCEDUR. CHCIELIBYŚMY MIEĆ DOSTĘPNOŚĆ DO WIĘKSZEJ ILOŚCI NOWOCZESNYCH TERAPII,** *ale nigdzie nie ma idealnego świata.*

Myślę, że tylko odważne decyzje poprawią jakość leczenia.

W ostatnich latach postęp jest olbrzymi...

Dokładnie; wiele zmieniło chociażby wprowadzenie jednego prostego programu: koordynowanej opieki pozawałowej (KOS-Zawał). Chory po zawale pozostaje w opiece systemu przez rok. Okazuje się, że dzięki temu bardzo spada śmiertelność. Zaproponowaliśmy bardzo podobny projekt, jeśli chodzi o niewydolność serca, a także scalenie wszystkiego w Krajową Sieć Kardiologiczną. Myślę, że pozwoli to poprawić i zoptymalizować system.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Cieszę się i dziękuję za dzisiejszą rozmowę. Mam nadzieję, że jeszcze wiele projektów i wiele odkryć przed panem.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Fot. Pexels

POLSKIE BADANIA NAD NOWOTWORAMI I STRESEM KOMÓRKOWYM – QUIZ

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Ile jest podtypów najczęstszego chłoniaka, jak komórki reagują na stres, jak mikrobiom jelitowy wpływa na rozwój nowotworów hematologicznych, gdzie wykonuje się najwięcej na świecie operacji słuchu: na te pytania **ODPOWIADAMY W PAŹDZIERNIKOWYM CYKLU „POLSKA NAUKA DLA ROZWOJU MEDYCYNY I ZDROWIA POLAKÓW”. SPRAWDŹ, CO O TYM WIESZ.**

Tekst: **Maciej Pinkosz**

W październiku rozmawiamy z wybitnymi naukowcami o polskich badaniach dla onkologii, hematoonkologii i innych dziedzin medycyny.

Prof. Krzysztof Giannopoulos, kierownik Zakładu Hematologii Doświadczalnej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, prezes Polskiego Towarzystwa Hematolo-

eprasa.pl 63fbec476a

gów i Transfuzjologów, zwraca uwagę na wpływ mikrobiomu jelitowego na rozwój nowotworów hematologicznych w tym przewlekłej białaczki limfocytowej. To bardzo nowoczesny projekt, związany z wykorzystaniem sekwencjonowania nowej generacji. Zespół prof. Giannopoulosa odkrył, jakie są różnice pomiędzy mikrobiomem osoby zdrowej i osoby chorej. Dzięki tym badaniom będzie można w przyszłości wspomagać leczenie pacjentów dzięki zmianom mikrobiomu.

Dr Sonia Dębek z Zakładu Hematologii Eksperymentalnej IHiT i Weill Cornell Medical College w Nowym Jorku zajmuje się biologią chłoniaka DLBCL – najczęstszego chłoniaka. Nie jest to jednolita choroba, ma kilkanaście podtypów, co znacząco utrudnia wynalezienie leku, ponieważ musi być to lek celowany, dobrany pod konkretną mutację danego genu. Dr Sonia Dębek prowadzi badania m.in. dotyczące regulacji ekspresji genów w chłoniaku DLBCL.

Prof. Agnieszka Chacińska, dyrektor Międzynarodowego Instytutu Mechanizmów i Maszyn Molekular-

eprasa.pl 63fbec476a

nych PAN, w rozmowie z „Wprost” opowiedziała o prowadzonych badaniach dotyczących reakcji komórek na stres, a także granicy, poza którą komórka przestaje sobie radzić ze stresem i przekształca się w komórkę nowotworową.

> *Poznanie odpowiedzi na te pytania z pewnością przybliży nas do* **LEPSZEGO ZROZUMIENIA MECHANIZMÓW POWSTAWANIA NOWOTWORÓW.**

Prof. Henryk Skarżyński, światowej sławy otochirurg i specjalista otorynolaryngologii, dyrektor Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu, na łamach „Wprost” opowiedział o specyfice pracy w największym na świecie ośrodku naukowym i klinicznym leczenia chorób słuchu. Perfekcyjna organizacja pracy w zespole, interdyscyplinarność i konsekwentne dążenie do realizacji celów – to przyczyny niespotykanej w światowej skali intensywności wykonywanych operacji, których

eprasa.pl 63fbec476a

jest kilkadziesiąt dziennie. Dzięki profesorowi Skarżyńskiemu, który wprowadził ponad 158 nowych rozwiązań klinicznych, tysiące polskich pacjentów ma dostęp do najnowszych technologii leczenia słuchu. Jednak nie tylko nowoczesne technologie są niezbędne do wyleczenia chorób słuchu. Profesor zwraca uwagę na wykorzystanie muzyki jako metody terapeutycznej. W przypadku osób, które mają szumy uszne – można je zmniejszyć dzięki muzyce. W niektórych sytuacjach, gdy wszystkie inne metody zawiodły, muzyka przynosi najlepsze rezultaty.

Jakie badania prowadzą polscy naukowcy? Sprawdź swoją wiedzę w cyklu Wprost: Polska nauka dla rozwoju medycyny i zdrowia Polaków.

Odpowiedzi na wszystkie pytania znajdziesz w artykułach pod quizem, które ukazały się w cyklu Wprost: Polska nauka dla rozwoju medycyny i zdrowia Polaków.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

ROZWIĄŻ QUIZ

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Fot. shutterstock

RADIOFARMACEUTYKI, NADCIŚNIENIE TĘTNICZE I ONKOLOGIA: CO O TYM WIESZ? – QUIZ

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

DO CZEGO SŁUŻĄ RADIOZNACZNIKI; JAK WAŻNA W MEDYCYNIE JEST KOMUNIKACJA, EMPATIA I ZROZUMIENIE POTRZEB PACJENTA; *jaka jest rola badań podstawowych, przedklinicznych i klinicznych; jak groźne jest nadciśnienie tętnicze i bezdech senny: na te pytanie odpowiadamy w październikowym cyklu „Polska nauka dla rozwoju medycyny i zdrowia Polaków”. Sprawdź, co o tym wiesz.*

Tekst: **Maciej Pinkosz**

W minionym miesiącu na łamach „Wprost” rozmawialiśmy z wybitnymi naukowcami i lekarzami między innymi na temat medycyny nuklearnej. Prof. Gabriela Kramer-Marek, kierująca Zakładem Radiofarmacji i Obrazowania Laboratoryjnego PET w Narodowym Instytucie Onkologii w Gliwicach oraz Preclinical Molecular Imaging Team w Institute of Cancer Research w Londynie, opowiedziała

eprasa.pl 63fbec476a

o medycynie nuklearnej i radioznacznikach, dzięki którym jest możliwe wykonanie szybkiego obrazowania PET celem dobrania właściwej terapii celowanej.

> *Prof. Piotr Ponikowski, twórca Instytutu Chorób Serca w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym,* **JEDEN Z NAJCZĘŚCIEJ CYTOWANYCH NA ŚWIECIE POLSKICH NAUKOWCÓW (PONAD 80 000 RAZY)** *zwrócił uwagę na kilka ważnych aspektów w procesie nauki młodych lekarzy.*

Empatia i zrozumienie muszą być integralną częścią kształcenia studentów medycyny. Humanizacja, empatia i komunikacja z pacjentem to niezwykle ważne umiejętności, w których człowieka nie jest w stanie zastąpić ani sztuczna inteligencja, ani inne najnowsze zdobycze techniki. Profesor zwraca również uwagę na ogromny postęp, jaki dokonał się na przestrzeni ostat-

eprasa.pl 63fbec476a

nich kilkudziesięciu lat w medycynie, czego skutkiem jest np. znaczący spadek zgonów osób z zawałem serca.

Prof. dr hab. Michał Mikula zastępca dyrektora ds. naukowych w Narodowym Instytucie Onkologii – Państwowym Instytucie Badawczym na łamach „Wprost” przedstawił badania realizowane w NIO-PIB. Są to badania podstawowe, przedkliniczne i kliniczne (komercyjne i niekomercyjne), które mają na celu ocenę bezpieczeństwa i skuteczności nowych terapii. Jednym z badań prowadzonych przez zespół prof. Mikuly, był projekt który miał ocenić czy nowa metoda sekwencjonowania genów BRCA1 i 2 wskaże nowe mutacje patogenne. Dzięki temu badaniu udało się zidentyfikować pacjentki z mutacjami tych genów, które nie zostały wykryte w standardowych badaniach – mogły one zostać objęte nadzorem onkologicznym, a w przypadku zachorowania na nowotwór będą mogły skorzystać z leczenia z użyciem inhibitorów PARP. Instytut realizuje wiele podobnych badań np. dotyczących związku bakterii jelitowych z choroba nowotworową okrężnicy.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Prof. Krzysztof Narkiewicz podkreśla, **JAK GROŹNE SKUTKI MOŻE MIEĆ NADCIŚNIENIE TĘTNICZE,** *na które cierpi nawet 11 milionów Polaków.*

Choroba wieńcowa, zawał mięśnia sercowego, upośledzenie funkcji nerek – to tylko niektóre skutki tej groźnej, niedającej długo objawów choroby. Prof. Narkiewicz od wielu lat bada przyczyny nadciśnienia tętniczego, a w szczególności autonomiczny układ nerwowy – współczulny i przywspółczulny. Przeprowadził wiele badań w wielu różnych chorobach, z wykorzystaniem mikroneurografii i obserwował, jaki wpływ na rozwój nadciśnienia tętniczego mają różne czynniki ryzyka. Profesor zwraca również uwagę na groźne zjawisko bezdechu sennego, które nie tylko pogarsza jakość życia, ale również zwiększa ryzyko chorób sercowo-naczyniowych, ponieważ w ciągu nocy u takiej osoby nie następuje spadek ciśnienia tętniczego.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Jakie badania prowadzą polscy naukowcy? Sprawdź swoją wiedzę w cyklu Wprost: Polska nauka dla rozwoju medycyny i zdrowia Polaków.

Odpowiedzi na wszystkie pytania znajdziesz w artykułach pod quizem, które ukazały się w cyklu Wprost: Polska nauka dla rozwoju medycyny i zdrowia Polaków.

ROZWIĄŻ QUIZ

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

W POSZUKIWANIU LEKÓW NA CHOROBY

Fot. Wprost.pl

Dyrektor Międzynarodowego Instytutu Mechanizmów i Maszyn Molekularnych PAN, w rozmowie z red. Krzysztofem Michalskim

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

W poszukiwaniu leków na choroby, w których dziś nie ma skutecznego leczenia – rozmowy Wprost o polskiej nauce dla medycyny. - Lekarze widzą objawy chorób, my staramy się szukać odpowiedzi, jakie są ich podstawy molekularne. **DZIĘKI ZROZUMIENIU BIOLOGII CHOROBY BĘDZIE MOŻNA W PRZYSZŁOŚCI STWORZYĆ SKUTECZNE LEKI – MÓWI PROF. AGNIESZKA CHACIŃSKA,** *dyrektor Międzynarodowego Instytutu Mechanizmów i Maszyn Molekularnych PAN, w rozmowie z red. Krzysztofem Michalskim.*

Tekst: **Renata Majer**

Gościem w studio Wprost w cyklu Polska Nauka dla Medycyny i Zdrowia Polaków była prof. Agnieszka Chacińska, dyrektor Międzynarodowego Instytutu Mechanizmów i Maszyn Molekularnych Polskiej Akademii Nauk. Od 2017 roku re-

eprasa.pl 63fbec476a

alizuje projekt Regenerative Mechanisms for Health (ReMedy) (obecnie projekt jest kontynuowany przez kolejnych naukowców).

W ramach tego projektu naukowcy zajmują się poznaniem mechanizmów adaptacji komórkowej w reakcji na stres i na analizie mechanizmów regeneracyjnych, które są włączane przez komórkę w odpowiedzi na czynniki stresowe.

> *– Wiedza na ten temat może być wykorzystana w przyszłości* **DO TERAPII CHORÓB M.IN. NEURODEGENERACYJNYCH I NOWOTWOROWYCH.**

Zajmujemy się chorobami neurodegeneracyjnymi, onkologicznymi; wygląda, że jest to bardzo szerokie portfolio chorób bardzo się od siebie różniących, gdyż z jednej strony są starzejące się komórki, z drugiej strony komórki ekspansywne, w pewnym sensie wiecznie młode.

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

Szukamy podstaw molekularnych odpowiedzi a stres i adaptację; podobne mechanizmy mogą jednak zadziałać w każdej chorobie – mówi prof. Agnieszka Chacińska.

Jaką rolę mogę odgrywać dysfunkcje mitochondriów i zaburzenia homeostazy białek, co dzieje się na poziomie molekularnym, na czym polegają mechanizmy adaptacyjne i gdzie jest granica, poza którą komórka przestaje sobie radzić i może zmienić się np. w komórkę nowotworową – posłuchaj całej rozmowy red. Krzysztofa Michalskiego z prof. Agnieszką Chacińską.

ZOBACZ WIDEO

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

POLSKA NAUKA DLA ONKOLOGII I INNYCH DZIEDZIN MEDYCYNY

Fot. Wprost.pl

SKĄD NADCIŚNIENIE? BO ŻYCIE NIE JEST PROSTE

Profesor Krzysztof Narkiewicz i Katazyna Pinkosz

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

STRES, PALENIE PAPIEROSÓW STYMULUJĄ AUTONOMICZNY UKŁAD NERWOWY, KTÓRY W DUŻEJ MIERZE ODPOWIADA ZA NADCIŚNIENIE. *- Po 30 sekundach od zapalenia papierosa następuje aktywacja układu współczulnego. Szczególnie niekorzystne jest połączenie tradycyjnych papierosów z e-papierosami* **– MÓWI PROF. KRZYSZTOF NARKIEWICZ**, *specjalista i badacz nadciśnienia tętniczego.*

Tekst: **Katarzyna Pinkosz**

W Polsce nadciśnienie tętnicze ma ponad 11 mln Polaków. Przyczyn jest wiele: siedzący tryb życia, otyłość, stres, zły sposób odżywiania, za mała ilość snu.

Ważne jest leczenie nadciśnienia tętniczego

– Najważniejsze jest to, żeby leczyć nadciśnienie tętnicze, gdyż nieleczone prowadzi do wielu powikłań,

eprasa.pl 63fbec476a

z których najgroźniejszy jest udar mózgu. Nadciśnienie tętnicze jest główną przyczyna udaru mózgu – mówi prof. Krzysztof. Narkiewicz, kierownik Kliniki Nadciśnienia Tętniczego i Diabetologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, były prezes Europejskiego Towarzystwa Nadciśnienia Tętniczego, przekonując, że leczenie jest proste, a u większości osób wystarczy przyjmowanie jednej tabletki dziennie.

–Leki wpływają nie tylko na ciśnienie tętnicze, ale też bardzo korzystnie wpływają na serce, naczynia krwionośne; niezależnie od samego obniżenia ciśnienia tętniczego. Pokazują to wyniki badań klinicznych, prowadzonych przez kilkadziesiąt lat u wielu milionów osób – zaznacza prof. Narkiewicz.

Nowe badania nad nadciśnieniem tętniczym

Główne zainteresowania prof. Narkiewicza to badania nad rolą tzw. autonomicznego układu nerwowego w nadciśnieniu tętniczym. – To układ, który odpowiada za zachowanie się naszego układu sercowo-naczynio-

eprasa.pl 63fbec476a

wego w sytuacjach stresowych. Powoduje, że w sytuacji stresu naczynia krwionośne obkurczają się, a centralny układ nerwowy wysyła sygnały do serca, do naczyń krwionośnych – mówi prof. Narkiewicz.

> *Za pomocą mikroneurografii można zbadać,* **W JAKI SPOSÓB STRES DZIAŁA NA SERCE I CIŚNIENIE TĘTNICZE,** *a także jak reakcja układu współczulnego przebiega u osób np. z bezdechem sennym, przewlekłą choroba nerek, z zaawansowaną niewydolnością serca.*

– Nie mamy wpływy na nasz układ współczulny, ale możemy wpłynąć na układ przywspółczulny, który wycisza nasz organizm. Ważny jest sen, aktywność fizyczna, ćwiczenia relaksacyjne. Z kolei układ współczulny stymuluje alkohol i palenie papierosów. – Po 30 sekundach od zapalenia papierosa następuje aktywacja układu współczulnego. Szczególnie niekorzystne

eprasa.pl 63fbec476a

Nauka dla rozwoju medycyny

jest połączenie tradycyjnych papierosów z e-papierosami – mówi prof. Narkiewicz.

Jak na ciśnienie tętnicze wpływa bezdech senny, dlaczego jest tak niebezpieczny dla osoby z nadciśnieniem, jak możemy pomóc zachować równowagę układu współczulnego i przywspółczulnego – posłuchaj całej rozmowy prof. Krzysztofa Narkiewicza z red. Katarzyną Pinkosz.

ZOBACZ WIDEO

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

W.

POLSKA NAUKA ŚLADAMI KOPERNIKA

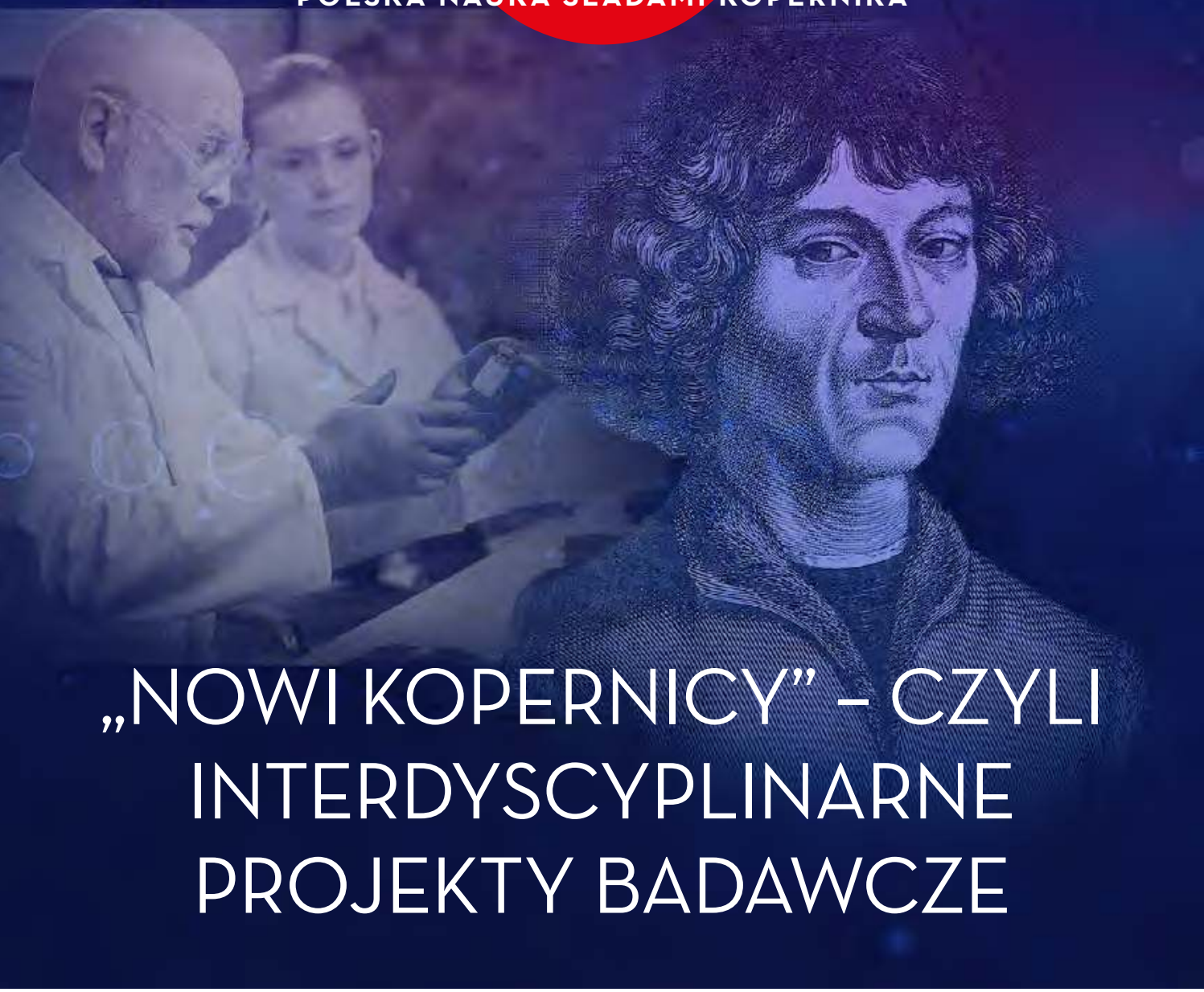

„NOWI KOPERNICY" – CZYLI INTERDYSCYPLINARNE PROJEKTY BADAWCZE

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

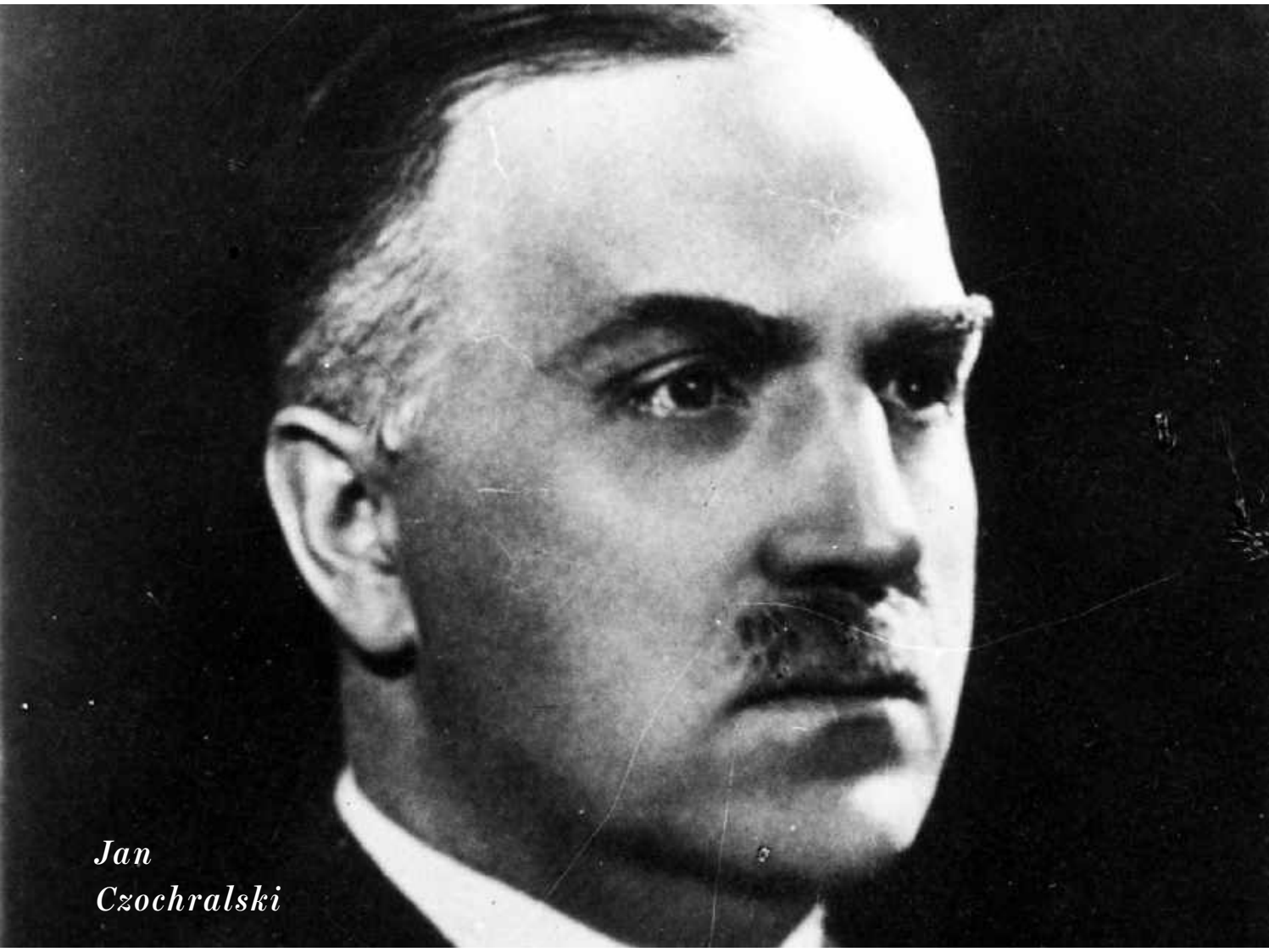

Jan Czochralski

Fot. NAC

NAUKOWCY, KTÓRZY SPEŁNILI SIĘ W LITERATURZE

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Tadeusz Żeleński-Boy chciał zgłębiać medycynę i dlatego pojechał na stypendium do Paryża. Tam jednak przepadł: szybko poczuł, że jego przeznaczeniem nie jest leczenie ludzi, lecz tłumaczenie francuskich klasyków. **JAN CZOCHRALSKI, KTÓRY OPRACOWAŁ METODĘ POMIARU SZYBKOŚCI KRYSTALIZACJI METALI, W WOLNYM CZASIE PISAŁ WIERSZE.** *Janusz Leon Wiśniewski był prelegentem konferencji poświęconych fizyce i chemii, a później napisał kilka bestsellerów o miłości.*

Tekst: **Martyna Kośka**

Umysły ścisłe stronią od książek, bo zajmują się „poważniejszymi” sprawami? Niekoniecznie. Biografie czterech ludzi nauki dowodzą, że doktorat z chemii czy fizyki nie wyklucza zainteresowania pisaniem wierszy, czy tłumaczenia Moliera.

eprasa.pl 63fbec476a

Żeleński lekarz, literat Boy

Urodzony w 1874 roku w Warszawie Tadeusz Żeleński naprawdę chciał być lekarzem. Pracując jako pediatra, podjął nawet decyzję o napisaniu habilitacji – stąd pomysł wyjazdu na stypendium do Paryża. Za granicą jednak całkowicie przepadł: zainteresował się literaturą francuską, która stała się miłością na resztę życia. Zresztą ciągoty do świata artystycznego, a wręcz do bohemy, miał już wcześniej. W trakcie studiów medycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, które przypadły na lata 1892–1900, zawarł pierwszą ważną przyjaźń w środowisku artystycznym Krakowa. Stał się nieodłącznym towarzyszem Stanisława Przybyszewskiego, legendarnego twórcy młodopolskiego. Nie były to bynajmniej spacery po Plantach, ale mocno zakrapiane imprezy w klubach i domach kolegów.

W listopadzie 1900 roku był jednym z gości wesela poety Lucjana Rydla i Jadwigi Mikołajczykówny, które później Stanisław Wyspiański upamiętnił w „Weselu”.

eprasa.pl 63fbec476a

W 1906 roku wrócił do Krakowa i podjął pracę lekarza. Podczas I wojny światowej służył jako lekarz kolejowy w armii austriackiej. Zadania związane z ratowaniem zdrowia wykonywał sumiennie, ale więcej radości sprawiała mu działalność artystyczna. Już w 1907 roku zaangażował się w działalność kabaretu Zielony Balonik, który dawał występy w istniejącej do dziś przy ulicy Floriańskiej kawiarni Jama Michalika. Aby odróżnić Tadeusza-lekarza od Tadeusza-literata, na potrzeby tej działalności artystycznej dodawał do nazwiska drugi człon, Boy. Ostatecznie biografowie przyjęli je opisu całego jego życia.

Najlepszy tłumacz francuskich klasyków

Zresztą dni przynależności do samorządu lekarskiego zbliżały się ku krańcowi. Ostatecznie w 1919 roku Boy-Żeleński zakończył jakąkolwiek praktykę lekarską i poświęcił się wyłącznie działalności kulturalnej i społecznej.

Tadeusz Boy-Żeleński jako tłumacz przełożył na język polski niemal wszystkie najważniejsze dzieła li-

eprasa.pl 63fbec476a

teratury francuskiej. Praca z tekstami francuskimi była w dużej mierze wynikiem tęsknoty za Francją. Tak pisał o swoich motywacjach w początkach pracy tłumacza:

> *„Dręczyła mnie tęsknota za Paryżem, brakowało mi owego cudownego uśmiechu Francji, jej żartobliwej, a głębokiej mądrości, jej miłosnego powiewu.* **ZACZĄŁEM DOZNAWAĆ MGLISTEJ POTRZEBY, ABY (...) STWORZYĆ SOBIE W GABINECIE SZTUCZNĄ FRANCJĘ,** *coś niby modne dzisiaj w medycynie „sztuczne serce górskie”. Zacząłem tłumaczyć”.*

Wybór był nietypowy o tyle, że literatura francuska nie należała raczej do kręgu zainteresowania polskich modernistów – a Boy należał do ich grona.

W ciągu kilku lat, po dyżurach lekarskich, przetłumaczył wszystkie dzieła Moliera. W czasie pierwszej

eprasa.pl 63fbec476a

wojny światowej powziął zamysł stworzenia własnej biblioteki przekładów: na kartach tytułowych tłumaczonych przez niego dzieł miał pojawiać się napis „Biblioteka Boya” i numer kolejnej pozycji. W sumie ukazało się ponad sto takich zeszytów.

Jego tłumaczenia uważane są za genialne. Krytycy chwalili go za umiejętność stworzenia języka i stylu dla oddania klasycyzmu francuskiego. Dramaty i komedie powstałe 200 lat wcześniej młodopolska publiczność czytała tak naturalnie, jak gdyby zostały napisane zaledwie kilka dekad temu. Zresztą do dziś dzieła Moliera są wystawiane w teatrach – a fakt, że Świętoszek czy Skąpiec wciąż bawią ludzi w XXI wieku to na pewno w ogromnej mierze zasługa ponadczasowych tłumaczeń.

Boy-Żeleński działał także społecznie. Wspólnie z Ireną Krzywicką zakładał w latach 30. XX w. Poradnie Świadomego Macierzyństwa, najpierw w Warszawie, potem w Łodzi, Krakowie, Przemyślu i Gorlicach. To nie mogło się spodobać środowiskom

eprasa.pl 63fbec476a

konserwatywnym, związanym z Kościołem Katolickim. Zresztą lewicowy światopogląd przysporzył Boyowi wielu wrogów po prawej stronie opinii publicznej.

Pod koniec życia oskarżono go o jawną kolaborację

Po wybuchu II wojny światowej Boy z rodziną, podobnie jak wielu literatów i intelektualistów, uciekł do Lwowa, gdzie miał nadzieję przeczekać niemieckie porządki w Krakowie. Lwów też był jednak miastem terroru, a sytuację jego mieszkańców komplikował fakt, że przechodził spod administracji komunistów do nazistów – by znów być rządzonym przez czerwonoarmistów. Miał oto szczególnie tragiczne konsekwencje dla ludności żydowskiej.

19 listopada 1939 roku Boy – obok trzynastu innymi pisarzy – podpisał lwowską deklarację wyrażającą radość z zajęcia Kresów Wschodnich przez ZSRR. Przez niespełna dwa lata pisał o korzyściach, jakie miesz-

eprasa.pl 63fbec476a

kańcy zajętych przez bolszewików terenów odczuwają dzięki nowej władzy i przeciwstawiał Związek Radziecki niesprawiedliwej i skorumpowanej II Rzeczypospolitej. Zostało to uznane za jawną kolaborację.

> *Genialny tłumacz, publicysta, historyk literatury, lekarz i społecznik nie przeżył wojny. Gdy do miasta wkroczyły jednostki III Rzeszy,* **ROZPOCZĘŁO SIĘ POLOWANIE NA TYCH, KTÓRZY CZYNEM CZY PIÓREM WSPIERALI RADZIECKIEGO OKUPANTA.**

4 lipca 1941 roku specjalna jednostka policyjna III Rzeszy dokonała na Wzgórzach Wóleckich mordu profesorów wyższych uczelni Lwowa wraz z częścią ich rodzin. W gronie aresztowanych przypadkowo znalazł się Tadeusz Boy-Żeleński.

Nie wiadomo, gdzie znajdują się ciała ofiar tamtego mordu.

eprasa.pl 63fbec476a

Jan Czochralski, naukowiec niesłusznie zapomniany

Kilka lat po Boyu-Żeleńskim urodził się Jan Czochralski, naukowiec chyba najbardziej zapomniany i niedoceniony przez kolejne pokolenia. W 1904 roku wyjechał do Berlina, gdzie podjął zatrudnienie w koncernie Allgemeine Elektrizitaets Gesellschaft (AEG). Pracę łączył z nauką i w 1910 roku otrzymał tytuł inżyniera chemika na Politechnice Berlińskiej.

Niedługo po tym, w 1916 roku, Czochralski dokonał najważniejszego odkrycia w swoim życiu: opracował metodę pomiaru szybkości krystalizacji metali. Do dziś opisana przez niego metoda jest wykorzystywana w produkcji kryształów, zwłaszcza półprzewodnikowych, które służą do budowy tranzystorów używanych w elektronice. Znajduje ona zastosowanie przy produkcji telefonów komórkowych, tabletów, aparatów cyfrowych i innych urządzeń elektronicznych. Artykuł Czochralskiego z „Zeitschrift für physikalische Chemie” sprawił, że nauko-

eprasa.pl 63fbec476a

wiec stał się jednym z najczęściej cytowanych w świecie polskich uczonych.

Mało kto wie, że wybitny metaloznawca i chemik, znany na całym świecie znany jest jako twórca tzw. metody Czochralskiego otrzymywania monokryształów, interesował się również sztuką i literaturą i próbował swoich sił w pisaniu. Do dziś w wielu bibliotekach można znaleźć tom poezji „Maja. Powieść miłosna”.

Warto wyjaśnić, co takiego stało się, że naukowiec, który żył niedawno, więc nie zaginął gdzieś na kartach historii, został praktycznie zapomniany.

Po wybuchu wojny Czochralski kontynuował pracę na Politechnice Warszawskiej. Niemcy zgodzili się na dalsze istnienie kilku jednostek naukowych, pod warunkiem że świadczyłyby usługi na rzecz Wehrmachtu. Na taką współpracę wyraziły zgodę polskie władze konspiracyjne.

Właśnie współpraca z Niemcami w czasie wojny – oraz wspomniana już niejasna kwestia obywatelstwa – były powodem szykan, jakie dotknęły profesora po

eprasa.pl 63fbec476a

1945 roku. Został oskarżony o kolaborację z Niemcami i z tego powodu skreślony z listy pracowników PW, choć śledztwo w tej sprawie zostało umorzone w 1945 r.

Pozbawiony możliwości kontynuowania pracy, otoczony ostracyzmem środowiska naukowego, wyjechał z Warszawy i wrócił do Kcyni, z której wyjechał jako młody chłopak. Utrzymywał się z produkcji kosmetyków, farmaceutyków i innych chemikaliów w założonej przez siebie prywatnej firmie BION. Służby nie dawały mu jednak spokoju: UB nachodził go po tym, jak znaleziono u niego obcą walutę, której posiadanie było niezgodne z prawem. W atmosferze ciągłego strachu i zarzutów zmarł na zawał serca w 1953 r. w wieku 68 lat. Pochowany na cmentarzu w Kcyni przez 40 lat spoczywał w bezimiennym grobie.

Janusz Zajdel - ojciec polskiej fantastyki socjologicznej

Dwaj kolejni bohaterowie połączyli osiągnięcia w dziedzinie fizyki z literaturą. Janusz Zajdel (1938 – 1985)

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

jest uważany za czołowego, obok Stanisława Lema, twórcę polskiej literatury fantastycznonaukowej – science fiction. Ukończył Wydział Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego i specjalizował się w fizyce jądra atomowego. Zatrudniony był w Centralnym Laboratorium Ochrony Radiologicznej. Na początku lat 80. Janusz Andrzej Zajdel został współzałożycielem komisji zakładowej NSZZ Solidarność.

> *Zaczął publikować w latach 60. Były to* **GŁÓWNIE KRÓTKIE FORMY CHARAKTERYZUJĄCE SIĘ ZWIĘZŁYM, KONKRETNYM STYLEM.** *Opowiadania były bardzo dopracowane pod kątem szczegółów technicznych i precyzyjnie skonstruowanej akcji.*

Akcję osadzał często w kosmosie, zastanawiał się, jak mógłby wyglądać kontakt z Obcymi oraz co się stanie, jeśli maszyny kiedyś się przeciw nam zbuntują.

eprasa.pl 63fbec476a

Poza tym pisał m.in. poradniki fachowe i scenariusze do filmów oświatowych.

Jest uważany za ojca polskiej fantastyki socjologicznej. Mianem tym określa się utwory, w których poruszane są zagadnienia społeczne, głównie te, które mają pojawić się w bliższej lub dalszej przyszłości na skutek wprowadzania niestosowanych jeszcze rozwiązań albo socjotechnicznych mechanizmów pozwalających na skuteczne sterowanie społeczeństwem. Fantastyka socjologiczna często porusza się w skrajnych obszarach – między utopią a dystopią.

Krytycy uważają, że odnoszenie się do kosmosu, maszyn i ludów z innych planet w było zgrabną próbą opisania rzeczywistości peerelowskiej w taki sposób, by nie narazić się cenzurze. Zajdel był jednym z współtwórców i aktywnych członków polskiego fandomu – społeczności wielbicieli fantastyki – w latach siedemdziesiątych. „Kluby fantastyki stały się dziwną oazą spokoju i swobody dyskusji (...) Bywał w klubach Janusz Zajdel, fizyk, błyskotliwy gawędziarz, żarliwy patriota

eprasa.pl 63fbec476a

i wróg komuny” – pisał o prekursorze polskiej fantastyki socjologicznej Rafał Ziemkiewicz w artykule „Jest fantazja w narodzie”.

Janusz Zajdel zmarł na raka płuc podczas pracy nad drugą częścią powieści „Cała prawda o planecie Ksi”.

Fizyk, chemik i romantyk

Kolejny bohater opowieści znany jest w kręgach zagranicznych fizyków, ale zapełnia też sale na spotkaniach autorskich i regularnie odpowiada na pytanie, kiedy na rynku pojawi się kontynuacja jego bestsellerowej powieści „Samotność w sieci”. Janusz Leon Wiśniewski urodził się w 1954 roku w Toruniu, gdzie studiował na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, a w latach 1979–1987 pracował w Ogólnouczelnianym Ośrodku Obliczeniowym UMK. 37 lat temu przeprowadził się do Frankfurtu nad Menem, gdzie pracował w międzynarodowej firmie informatycznej zajmującej się tworzeniem oprogramowania dla chemików. Współautor pierwszego w świecie programu komputerowego Au-

eprasa.pl 63fbec476a

toNom do automatycznego tworzenia systematycznych nazw organicznych związków chemicznych na podstawie ich wzorów strukturalnych. Jest doktorem habilitowanym chemii.

Zadebiutował w 2001 roku powieścią „Samotność w sieci”, która z miejsca stała się bestsellerem. Opowiadała o dwojgu ludzi, którzy wymieniają się mailami w czasach sprzed bezprzewodowego internetu w telefonie – i nawiązują relację, która dla każdego z nich w tamtym okresie życia była niczym koło ratunkowe.

Ta i kolejne powieści Wiśniewskiego były tłumaczone na inne języki, wydano je w 18 krajach. Wielką popularnością cieszyły się w Rosji.

– Reprezentuję nauki ścisłe, które z literaturą pozornie nie mają wiele wspólnego. To jednak nieprawda. Ludzie myślący logicznie też są romantykami – przekonywał w Polski Radiu pisarz przy okazji rozmowy o jednej z książek.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Fot. Archiwum A. Szczepanek

PROF. ANITA SZCZEPANEK: MOJE NAJWIĘKSZE NAUKOWE MARZENIE JUŻ SIĘ SPEŁNIŁO

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Kiedy zaczynałam studia, mówiłam, że **CHCĘ BYĆ ARCHEOLOGIEM MOLEKULARNYM** *i słyszałam, że to nie jest możliwe. Dziś okazuje się, że jest! – mówi w rozmowie z „Wprost”* **PROF. ANITA SZCZEPANEK**.

Tekst: **Katarzyna Świerczyńska**

KATARZYNA ŚWIERCZYŃSKA, „WPROST”:

Jest pani biologiem i archeologiem. Dlaczego postanowiła pani połączyć te dwie dziedziny nauki?

PROF. ANITA SZCZEPANEK*: Od początku fascynowały mnie archeologia i antropologia, jednak muszę zaznaczyć, że kiedy zaczynałam studia, nie było takich możliwości, jakie są dziś. Nauka poszła bardzo do przodu, możemy prowadzić badania genetyczne, badania izotopowe, możemy nawet śledzić dietę osób, których szczątki badamy. Na tej podstawie rekonstruujemy indywidualne historie życia, a współczesna bio-

eprasa.pl 63fbec476a

logia daje dziś bardzo szerokie możliwości dla badań tego, co odkrywa archeologia. I to jest fascynujące.

Interdyscyplinarność jest wpisana w pracę archeologa?

Oczywiście, ale to też nie jest tak, że archeolog nie może sam przeprowadzić badań. Bez archeologa i jego wiedzy, nie ma badań interdyscyplinarnych. Inne dyscypliny nauki włączają się najczęściej na późniejszym etapie, już laboratoryjnym. Poza tym nawet jeśli archeolog nie skończy studiów na kierunku związanym z biologią czy medycyną, to już same studia archeologiczne dają podstawową wiedzę z antropologii. To jest niezbędne w pracy archeologa, bo to on decyduje, jak konkretne badania będą wyglądały.

Projekty, nad którymi pracuję, realizujemy we współpracy z różnymi naukowcami, nie tylko z Polski, ale to nie jest tak, że zlecamy wszystkie możliwe analizy. Każda z nich musi mieć jakiś cel, robimy je z konkretnego powodu.

eprasa.pl 63fbec476a

Współczesny system kształcenia też tego uczy. Przykładowo w Collegium Medicum na Uniwersytecie Jagiellońskim słuchaczom studiów podyplomowych z antropologii sądowej pokazujemy jak współpracować interdyscyplinarnie z medykami i entomologami sądowymi, historykami, archeologami, archeozoologami, a także archeobotanikami. Nikt nie jest omnibusem i aby nauka się rozwijała, ta współpraca musi istnieć. Przedstawiciele różnych dyscyplin muszą się wzajemnie rozumieć.

Pani specjalizuje się w badaniach ludzkich szczątków i próbie szczegółowych odpowiedzi na pytania, kim ci ludzie byli.

Tak i zawsze bardzo podkreślam, w jaki sposób określamy i mówimy o tych, których badamy. Nie toleruję określenia osobnik i to zawsze powtarzam moim studentom. To zawsze jest osoba. Aby to uzmysłowić, weźmy przykład ludzi, którzy świadomie się zgodzili, aby ich szczątki po śmierci zostały przekazane na cele naukowe. Kiedy badamy szczątki osób, które były cho-

eprasa.pl 63fbec476a

wane np. kilka tysięcy lat temu, to były składane do grobu z myślą, że nikt...

..nie zaburzy ich spokoju?

Tak, oni nie wyrażali zgody na to, aby ich kości były wyciągane z miejsc pochówków. Dlatego musimy to robić z najwyższym szacunkiem dla nich i dowiedzieć się jak najwięcej zarówno o nich, jak też warunkach i środowisku, w jakim żyli. Dlatego też przy realizowaniu kolejnych projektów cieszy mnie bardzo zainteresowanie społeczne. To pokazuje, że nasze badania są ważne. Jest to dla nas największa nagroda, jeśli możemy po zakończeniu badań zorganizować lokalne konferencje, gdzie każdy może przyjść, posłuchać, dowiedzieć, dlaczego tam byliśmy i jaką wiedzę udało nam się osiągnąć.

Jeden z takich projektów dotyczy miejsca kobiet w społecznościach z wczesnego okresu epoki brązu z południowo-wschodniej Polski. Jest realizowany w oparciu o badania interdyscyplinarne. Skąd pomysł na taki projekt?

eprasa.pl 63fbec476a

Powodów jest kilka. W ostatnich latach moje badania skupione są w dużym stopniu na szczątkach mężczyzn. Prowadziłam i uczestniczyłam w projektach poświęconych przedstawicielom kultury jamowej i kultury ceramiki sznurowej, czyli pierwszej w środkowej Europie ludności indoeuropejskiej, która nad grobami zmarłych sypała kurhany w trzecim tysiącleciu przed Chrystusem. Prowadzę również analizy żołnierzy poległych w trakcie I Wojny Światowej w Bieszczadach. A teraz, przy badaniu grobów z początków drugiego tysiąclecia przed Chrystusem pojawiają się w większej liczbie kobiety. Niezwykle pasjonujące jest więc móc spojrzeć na to wszystko i zastanowić się, jaka mogła być ich pozycja, czy kobiety jakoś bardzo wyróżniają się na tle mężczyzn z tych samych cmentarzysk.

Wyróżniają?

Te wnioski dopiero będziemy zbierać, przygotowujemy publikację, ale już mogę powiedzieć, że analizowaliśmy dwa takie cmentarzyska w południowo-wschodniej Polsce, w tym jedno pod Krakowem, a dru-

eprasa.pl 63fbec476a

gie w Krzyżanowicach Dolnych pod Pińczowem, i wiemy, że kobiety, które odkryto na tych cmentarzyskach, nie pochodziły z miejsca, gdzie zostały pochowane. Czekamy jeszcze na szczegółowe wyniki badań w tej kwestii.

> *Wiemy na pewno, że pod wieloma względami* **ÓWCZESNE KOBIETY BYŁY TRAKTOWANE NA RÓWNI Z MĘŻCZYZNAMI**. *Np. jeśli chodzi o dietę, jadły to samo.*

Jednocześnie wyposażenie grobu kobiety w tych społecznościach nie różniło się w większości przypadków od grobów męskich. Te różne elementy pozwalają nam sądzić, że kobiety zajmowały ważne pozycje w społecznościach, w których żyły.

Tu też musimy pamiętać, że ta wiedza, którą my dziś możemy posiąść o tamtych ludziach, jest często bardzo nieuchwytna. Z kości wyczytamy wiele rzeczy,

eprasa.pl 63fbec476a

ale niewiele dowiemy się np. na temat wierzeń tej ludności.

Co da się wyczytać z kości?

Ze szkieletów każdej osoby, którą analizujemy z danego cmentarzyska, pobieramy próby kości do badań. To m.in. badania izotopowe i badania genetyczne. Nie zawsze z takich szczątków da się odtworzyć sekwencję DNA, ale np. w Krzyżanowicach Dolnych pobrany materiał jest bardzo dobrej jakości. Pozwala nam to odczytać płeć, barwę oczu, ewentualne schorzenia, a także stopień pokrewieństwa pomiędzy pochowanym na cmentarzysku. Badania izotopowe pozwalają na rekonstrukcję diety, czyli określenie udziału produktów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. Na podstawie badania izotopów strontu, które wykonuje się ze szkliwa zębów, odtwarzamy pochodzenie pochowanych, ich miejsce urodzenia i jak wyglądała jego mobilność za życia. Na takie cmentarzysko zawsze patrzy się całościowo, każdy element ma znaczenie, a kolejne badania, które decydujemy się wykonać, pozwalają naszą

eprasa.pl 63fbec476a

wiedzę poszerzyć i uszczegółowić. Badane społeczności pradziejowe przywiązywały ogromną wagę do rytuałów pogrzebowych. Istotne było nie tylko wyposażenie zmarłego często odzwierciedlające jego płeć, ale także ułożenie jego ciała. Na cmentarzysku w Krzyżanowicach Dolnych kobiety były chowane na lewym boku, mężczyźni na prawym. W badaniach antropologicznych weryfikujemy te określenia w oparciu o dymorficzne cech szkieletu...

Czy na tym pierwszym etapie, bez badań genetycznych, można pomylić się w określeniu płci?

Tak, dlatego w uproszczeniu mówimy tu o płci genetycznej, morfologicznej i archeologicznej. Czasami zdarza się, że badania genetyczne nie potwierdzają określeń morfologicznych. Masywny kościec wskazujący na mężczyznę może genetycznie okazać się kobietą..... Dlatego też, jeżeli cechy szkieletu nie są jednoznaczne, dla części pochowanych płeć zostaje przez antropologa nieokreślona.

eprasa.pl 63fbec476a

Długo trzeba będzie jeszcze czekać na zamknięcie efektów prac badań z Krzyżanowic Dolnych?

Myślę, że około pół roku.

Jakie ma pani plany naukowe? I jakie jest pani największe naukowe marzenie?

Moje największe naukowe marzenie już się spełniło! To możliwość połączenia biologii, antropologii z archeologią. To jest wręcz dla mnie takim życiowym zaskoczeniem, bo kiedy zaczynałam studia, mówiłam, że chcę być archeologiem molekularnym i słyszałam, że to nie jest możliwe. Dziś okazuje się, że jest! Wtedy to było rzeczywiście nieosiągalne. Drugie moje marzenie, nie jest już związane ściśle z samą pracą naukową, a z pracą nauczyciela akademickiego. Uważam, że mówiąc o dydaktyce, skupiamy się na tych wcześniejszych etapach, a nie doceniamy tego, co dzieje się na studiach. A to jest dla człowieka moment wyjątkowy, moment, w którym my, jako nauczyciele, możemy nie tylko poprowadzić młodych ludzi przez świat, ale i dać im narzędzia, aby ten świat zmieniali. I moje marzenie jest takie, żeby

eprasa.pl 63fbec476a

dano nam, nauczycielom akademickim spokojnie to robić, a nie tylko rozliczać nas z punktów za kolejne publikacje.

> *Muszę też powiedzieć, że dla mnie niezwykle istotne jest* **INDYWIDUALNE PODEJŚCIE I CZAS DLA STUDENTA**. *Czas spędzony razem, a nie online. Ten kontakt jest niezwykle ważny, aby mogła wywiązać się prawdziwa relacja mistrz-uczeń.*

Jakie trzeba mieć predyspozycje, żeby zostać archeologiem i robić to, co pani?

Trzeba sobie zdawać sprawę, że to praca wymagająca i czasochłonna. To nie jest praca na 8 godzin i ona nie kończy się na terenie czy na laboratorium. To planowanie, zadawanie sobie pytań, nieustanne myślenie nad tym. Jeśli ktoś chce być archeologiem, to niech to będzie przygoda jego życia, bo tej pracy nie da się trak-

eprasa.pl 63fbec476a

tować marginalnie. I jeszcze jedna ważna rzecz: to ciężka praca fizyczna na stanowiskach archeologicznych, bardzo często w trudnych warunkach. Trzeba być na to gotowym. Np. w Bieszczadach nie tylko trzeba podejść półtorej godziny pod górę, gdzie jest stanowisko, ale tam jeszcze potem cały dzień fizycznie pracować. Na szczęście całe studia są tak ułożone, że już w ich trakcie młody człowiek może zweryfikować, czy to rzeczywiście jest jego droga.

Mam wrażenie, że archeolog musi być też bardzo cierpliwą osobą.

Cierpliwość bardzo się przyda. Moje dzieci mówią, że mama cały czas układa puzzle...

Puzzle?

Sklejam czaszki, albo łączę fragmenty naczyń w całość.

Chyba nie muszę już pytać, czy dla pani archeologia w duecie z biologią są przygodą życia.

Nie wyobrażam sobie, że mogłabym coś innego robić.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

***DR HAB. ANITA SZCZEPANEK, PROF. IAE PAN** – archeolog funeralny i antropolog; pracownik Ośrodka Archeologii Gór i Wyżyn IAiE PAN oraz Katedry i Zakładu Anatomii UJ CM, kierownik studiów podyplomowych Antropologia sądowa w praktyce. Jej obszary badawcze to pochówki ludzkie od czasów najdawniejszych po współczesne.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Profesor Daniel Makowiecki

PROF. MAKOWIECKI: „NIE BAŁEM SIĘ WKRACZAĆ W RÓŻNE DYSCYPLINY”

Fot. archiwum prywatne

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

– ARCHEOZOOLOGIA UKSZTAŁTOWAŁA MNIE JAKO NAUKOWCA – BADACZA I NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO. *Stwarzała pozytywne sytuacje oraz dodawała mi odwagi do podejmowania kolejnych naukowych wyzwań.* ***NIE BAŁEM SIĘ WKRACZAĆ W RÓŻNE DYSCYPLINY – MÓWI W ROZMOWIE Z „WPROST” PROFESOR DANIEL MAKOWIECKI*** *z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.*

Rozmawiała **Aleksandra Cieślik**

Dlaczego wybrał pan tę ścieżkę kariery?

Można powiedzieć, że stało się to przez przypadek, ale zarazem poprzez powstanie dobrych okoliczności. Studiowałem archeologię w Instytucie Prehistorii na UAM w Poznaniu. W tamtym czasie, tj. w początkach lat 80., profesor Marian Sobociński (z Katedry Anato-

eprasa.pl 63fbec476a

mii Zwierząt AR w Poznaniu) i prof. Aleksandra Cofta-Broniewska (Instytut Prahistorii UAM) poszukiwali młodej osoby, która mogłaby stać się archeozoologiem – badaczem z pogranicza humanistyki i nauk przyrodniczych. Uznano, że to właśnie ja, jako student czwartego roku archeologii, dobrze rokuję na wypełnienie takiej misji. Otrzymawszy od nich tę propozycję, uznałem, że skoro składają ją tak renomowani badacze, nie pozostało mi nic innego, tylko zmierzenie się z nowym wyzwaniem. Aby należycie mu sprostać, ukończyłem o rok wcześniej archeologię i rozpocząłem pięcioletnie studia zootechniczne oraz podjąłem pracę w rzeczonej Katedrze Anatomii Zwierząt, ucząc się archeozoologii w zespole prof. M. Sobocińskiego, czołowego wówczas specjalisty zakresie.

Nieobca jest panu zatem interdyscyplinarność.

Tak. Archeozoologia nie jest klasyfikowana jako oddzielna dyscyplina, lecz funkcjonuje głównie w ramach archeologii, również nauk rolniczych i leśnych, a także innych dyscyplin zajmujących się historią zwierząt.

eprasa.pl 63fbec476a

Ja staram się łączyć je w moich badaniach, gdyż ich źródłem są **ZWIERZĘCE SZCZĄTKI KOSTNE, ODKRYWANE PODCZAS WYKOPALISK W MIEJSCACH, KTÓRE KIEDYŚ ZASIEDLAŁ CZŁOWIEK.** *Zatem kości są i tworem przyrody, i jednocześnie efektem aktywności kulturowej człowieka.*

W swoich publikacjach sporo uwagi poświęca pan badaniom nad rybami. Dlaczego?

Na początku, tak jak mój mistrz prof. M. Sobociński, zajmowałem się tylko ssakami i ich znaczeniem w życiu człowieka. W początkach lat 90. miałem już znaczący dorobek publikacyjny w tejże tematyce. Był to zarazem czas wielu zmian, nie tylko politycznych, lecz także zachodzących w badaniach, które coraz częściej można było realizować przy pomocy funduszy zachodnioeuropejskich. Jednym z nich były na stypendia dla młodych badaczy z Europy

eprasa.pl 63fbec476a

Środkowo-Wschodniej, w ramach których renomowane instytucje naukowe i ich liderzy mogli tworzyć łączone projekty z udziałem młodych badaczy z krajów postkomunistycznych. Wówczas to profesor Wim van Neer (archeozoolog o światowej renomie, pracujący wówczas w Royal Museum of Central Africa in Tervuren), zaproponował mi udział w polsko-belgijskim projekcie. Oczywiście, ponownie nie pozostawało mi nic innego, tylko przyjąć kolejne wyzwanie w moim naukowym życiu. On też słusznie stwierdził: „Słuchaj, ja cię ssaków nie będę uczył, bo jesteś wyśmienitym znawcą, a ja specjalizuję się w archeoichtiologii i tę wiedzę chętnie ci przekażę”. Spytał też o to, czy dysponuję szczątkami ryb z wykopalisk, które byłyby na tyle liczne, aby można były przygotować tezy projektu i ubiegać się o fundusze z Foreign Grant of the Belgian Office for Scientific, Technical and Cultural Affairs.

Będąc młodym archeozoologiem, badając szczątki ssaków, od początku odnotowywałem też szczątki ryb

eprasa.pl 63fbec476a

i ptaków uważając, że będzie to materiał badawczy dla kogoś innego, bo to trudne działy archeozoologii i nigdy nie będę się nimi zajmował. A tu proszę, takie zaskoczenie! Okazało się, że żmudne odkładanie tych drobiazgów dla kogoś było pracą dla mojej przyszłości.

Nastał czas ośmiomiesięcznego stypendium w Belgii w wymienionym muzeum i nauki archeoichtiologii pod okiem prof. W. van Neer'a.

A całość zagłębiania tematu skończyła się napisaniem monografii habilitacyjnej o historii ryb i rybołówstwa. Badania rozpoczęte w Belgii kontynuowałem w jeszcze większym wymiarze w ramach piętnastomiesięcznego stypendium Alexander von Humboldt-Stiftung, w Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien Abteilung, Berlin, pod okiem prof. Norberta Benecke, kolejnego badacza o światowej renomie. Swymi badaniami zagospodarowałem niszę w polskiej archeozoologii. Stałem się jedynym archeoichtiologiem, który nie tylko badał szczątki wykopaliskowe, ale także stworzył kolekcję porównawczą współczesnych rybich szkie-

eprasa.pl 63fbec476a

letów, co było kluczowe w tych pracach. Ryby są bardzo małymi kręgowcami, ich kości są drobne, a fragmenty bardzo delikatne. Potrzebujemy więc materiału porównawczego, aby szybko ocenić, czy to dane szczątek pochodzących od szczupaka, sandacza, lina, jesiotra, czy innej ryby. Dzięki obu stypendiom, dużej wytrwałości, systematyczności mogłem napisać habilitację, a w konsekwencji włączyć się też w duże projekty interdyscyplinarne, badając zagadnienia kulturowe i gospodarcze o sakli europejskiej, takie jak połowy i handel m.in. dorszami, śledziami, czy jesiotrami.

Zostawmy ryby, przejdźmy do innych pańskich publikacji dotyczących na przykład udomowienia psa czy znaczenia konia w Polsce. W naszym kraju to ssaki towarzyszące człowiekowi od dawien dawna oraz bardzo przez niego lubiane. Mam rację?

Pies to pierwszy domowy ssak, pierwszy nasz pupil, którego udomowiono z wilka. Najstarsze w tej chwili znaleziska psowatych, czyli Canis species wskazują, że próby udomowienia mogły rozpocząć się już około 30-20 ty-

eprasa.pl 63fbec476a

sięcy lat temu, a z całą pewnością domowego psa mamy gdzieś pod koniec peleolitu, około 15-12 tysięcy lat temu.

> *Było to bardzo ważne, bo* **PIERWSZE POZYTYWNE DOŚWIADCZENIE CZŁOWIEKA W PRZEKSZTAŁCANIU TEGO, CO MA NATURĘ DZIKĄ W COŚ DOMOWEGO.** *Zaowocowało ono przy późniejszym udomawianiu w neolicie dzikich przodków kozy, owcy, bydła, świni i innych zwierząt domowych.*

Co zatem z koniem?

Koń jest akurat dosyć młody na ścieżce udomawiania zwierząt. Jako domowy pojawia się dużo później, bo dopiero około 3,5 tys. lat p.n.e. Niemniej to zwierzę wyjątkowe. Jestem świeżo po zakończeniu projektu NCN, poświęconego historii konia w początkach naszej państwowości. Kiedy podczas kręcenia filmu promującego książkę podsumowującą projekt podszedłem

eprasa.pl 63fbec476a

do tego ssaka, poczułem jego duszę. To było coś niesamowitego. Zrozumiałem, czym było to zwierzę dla dawnego jeźdźcy – wojownika, że koń i on scaleni byli w jeden organizm, tworzyli jedną wspomnianą duszę. Koń zawsze był zwierzęciem elitarnym, wyjątkowo drogim, wymagającym specjalnych starań, ale też miał w sobie coś, co pozwalało człowiekowi podróżować, toczyć boje. Niestety, nie zawsze obchodzono się z nim dobrze. Badając szkielety, w tym czaszki i kręgosłupy tych zwierząt, zauważyłem, że niemal każdy osobnik miał znamiona różnorakich schorzeń wywołanych stresami przeciążeniowymi, a zdarzały się też choroby zakaźne.

W publikacji „Horses in the Early Medieval (10th–13th c.) Religious Rituals of Slavs in Polish Areas—An Archaeozoological, Archaeological and Historical Overview” porusza pan temat obrzędów religijnych z udziałem koni.

Proszę sobie wyobrazić, że w skrzyni przed wjazdem do grodu odkrywamy końską czaszkę, lecz bez żuchwy, spoczywającą poziomo.

eprasa.pl 63fbec476a

Taki zestaw – miejsce, element anatomiczny i jego pozycja to dla archeozoologa wyraźny sygnał, że nie powstał przypadkowo. Czaszka najprawdopodobniej chroniła wejścia, odstraszała złe moce. Takie wyjaśnienie jest wspomagane wiedzą z zakresu religioznawstwa, obrzędów i zwyczajów ludowych. Innym przykładem wiary w magię tego zwierzęcia są tzw. konie szamana, których szkielety o zdeformowanych całych kręgosłupach są odkrywane w grobach mężczyzn.

> *Tak niezwykle chore konie stawały się atrybutem magii szamana. W obu wyjaśnieniach znaczenia szczątków konia istotną rolę odgrywa* **KONTEKST ARCHEOLOGICZNY, CZYLI NIE TYLKO SKUPIANIE SIĘ NA ZWIERZĘCIU, LECZ NA TYM, CO TOWARZYSZY JEGO POZOSTAŁOŚCIOM** *w sensie materialnym i sytuacyjnym.*

eprasa.pl 63fbec476a

Czyli znów wracamy do tego, jak istotna jest interdyscyplinarność.

Otóż to.

Poruszyliśmy tematy ryb, psa, konia. A co z kotem? W jednej z publikacji wspomniał pan, że w Polsce w średniowieczu był on popularny w domostwie, a te najstarsze odnalezione szczątki udomowionych osobników pochodzą z I-III wieku naszej ery. Dużo później niż psie.

To może wynikać z kociej natury. Najstarsze odkrycia szkieletów kotów pochodzą z Cypru, gdzie takowy znaleziono obok szkieletu człowieka. Badania datowania nie były zbyt precyzyjne, ale uważa się, że mogą sięgać około 8200 lat wstecz. Zjawisko udomowienia kotów mogło zatem rozpocząć się w bardzo wczesnym okresie, ale znaczące zmiany miały miejsce później. Koty zaczęły kręcić się wokół ludzi, którzy uprawiali ziemię i zbierali plony, przyciągając do siebie szkodniki, takie jak norniki czy myszy. Około 2 tysięcy lat temu kot w Europie staje się coraz bardziej powszechny,

eprasa.pl 63fbec476a

a w Polsce, między innymi na Kujawach, blisko ludzkich domów, znajdowane są ich szkielety. Co warto podkreślić, to nie są jedynie szczątki, lecz całe szkielety kotów, a badania izotopowe oraz genetyczne wskazują, że są to już koty domowe.

> *Jednak przez długi czas zwierzęta te nie były powszechnie akceptowane. W średniowieczu,* **Z UWAGI NA WZROST LICZBY SZKODNIKÓW W MIASTACH, LUDZIE ZACZĘLI CORAZ BARDZIEJ POTRZEBOWAĆ KOTÓW, CO PROWADZIŁO DO ICH WIĘKSZEJ POPULARYZACJI.** *Jednakże ssaki te kojarzono z lenistwem, tajemniczością, „rekwizytem” diabła.*

Wierzono, że niektóre z nich przynosiły też pecha. Uznawano je za atrybut wiedźm. Takie myślenie o tym ssaku doprowadziło do masowych pogromów, podczas których koty palono. Przypuszczano nawet, że te ma-

eprasa.pl 63fbec476a

sowe pogromy mogły przyczynić się epidemii czarnej śmierci, gdyż w miastach, pod nieobecność ich naturalnych wrogów, wzrosła liczba szczurów.

Czy i w jaki sposób coraz bardziej zaawansowane technologie, jak choćby sztuczna inteligencja, mogą pomóc w pracach archeologicznych?

Przyznam, że nie zastanawiałem się nad tym. Bazując jednak na dotychczasowym rozwoju archeologii, mogę stwierdzić, że dyscyplina ta w przeszłości zawsze potrafiła skorzystać i szybko przenieść na swój grunt zdobycze nowych technologii, które pozwalały jej lepiej poznać człowieka, jego kulturę i środowisko przyrodnicze, w którym się obracał. Przykładem jest od dawna stosowanie datowań radiowęglowych, a obecnie badań peleogenetycznych i izotopowych. A zatem jestem przekonany, że i tym razem archeologia skorzysta w umiejętny dla tej niej sposób z osiągnięć uzyskanych w badaniach nad sztuczną inteligencją. Archeologia zawsze była interdyscyplinarna, a zaliczana do humanistyki, gdyż bada dzieje człowieka, z konieczności

eprasa.pl 63fbec476a

musiała korzystać z metod z innych obszarów nauki, czego doskonałym przykładem jest archeozoologia. Mówię o tym to studentom archeologii i uczę ich interdyscyplinarnego podejścia.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Fot. Archiwum prywatne/Paulina Staniszewska

KOBIETY W NAUKACH ŚCISŁYCH? „CORAZ WIĘCEJ WALCZY O SWOJE MIEJSCE”

Dr inż. Justyna Signerska-Rynkowska

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

– Coraz więcej kobiet staje się zdeterminowanych i walczy o swoje miejsce w nauce. Jednak w porównaniu do niektórych krajów Europy Zachodniej, w **POLSCE NIE MA TAK WYRAŹNEGO WZROSTU LICZBY NAUKOWCZYŃ NA WYSOKICH STANOWISKACH – MÓWI „WPROST” DR INŻ. JUSTYNA SIGNERSKA-RYNKOWSKA** *z Instytutu Matematyki Stosowanej Politechniki Gdańskiej.*

Tekst: **Aleksandra Cieślik**

JUSTYNA SIGNERSKA-RYNKOWSKA: W czasach szkolnych interesowałam się wieloma przedmiotami. Oczywiście fascynowała mnie matematyka, ale również chemia, szczególnie prace laboratoryjne, a także sztuki wizualne. Ostatecznie musiałam podjąć decyzję i wybrałam matematykę. Wydawała mi się czysta, piękna – choć teraz moja praca często wykracza poza

eprasa.pl 63fbec476a

tę klasyczną, ortodoksyjną matematyczną ścieżkę i staje się bardziej interdyscyplinarna.

Studia tylko utwierdziły panią w przekonaniu, że to dobry wybór?

To był fantastyczny czas łączący naukę i rozwój z życiem towarzyskim oraz działalnością na uczelni. Dużo uczyliśmy się sami od siebie, od zapraszanych wykładowców, a także organizowaliśmy konferencje studenckie. Miałam też szczęście trafić na wspaniałych promotorów, zarówno w pracy magisterskiej, jak i doktorskiej, a także opiekunów podczas staży podoktorskich. To wszystko wpłynęło na mój rozwój naukowy.

Układy dynamiczne, modelowanie matematyczne, neuroscience czy data analysis – to pani zainteresowania naukowe. Chyba nie do końca popularny wybór?

Na studiach interesowało mnie wiele działów matematyki, ale szczególnie zaciekawiły układy dynamiczne. Jednak równocześnie zaczęłam interesować się biomatematyką, co sprawiło, że podczas studiów magisterskich realizowałam indywidualny tok studiów, po-

eprasa.pl 63fbec476a

szerzając swoją wiedzę także o biologię. Realizowałam przedmioty dotyczące biologii komórki i biologii molekularnej, co było dla mnie zupełnie nowe. Pamiętam, jak bardzo imponowało mi wtedy, że biologia potrafi być tak skomplikowana. Połączenie układów dynamicznych z modelowaniem biologicznym okazało się dla mnie fascynujące.

> *Szczególnie zainteresowały mnie* **MODELE NEURONÓW, W TYM HYBRYDOWE,** *które podobały mi się z powodu braku jeszcze ugruntowanych narzędzi matematycznych do ich badania.*

Na przykład modelowanie dynamiki populacji przez równania różniczkowe istniało od dawna, ale w przypadku hybrydowych modeli neuronów takich metod jeszcze brakowało.

Biorąc pod uwagę, jak skomplikowane są mechanizmy kształtujące aktywność komórek neuronowych

eprasa.pl 63fbec476a

i dynamikę sieci neuronowych, modele te mogą wydawać się proste z biologicznego punktu widzenia. Jednocześnie mogą one zastąpić zsynchronizowane grupy komórek w wielkoskalowych symulacjach, a ich relatywna prostota pozwala na efektywną analizę metodami analitycznymi, bądź za pomocą ścisłej numeryki. Modele te i ogólniej neurobiologia matematyczna były przedmiotem mojego stażu podoktorskiego w instytucie INRIA w Paryżu.

Postanowiła więc pani spróbować pracy w zespole interdyscyplinarnym.

Tak. Ukończyłam niedawno trzyletni staż w Centrum Dioscuri, gdzie zajmowałam się topologiczną analizą danych, a także projektami interdyscyplinarnymi dotyczącymi analizy sygnałów takich jak EEG i EKG. Te nowe doświadczenia chciałabym rozwijać w naszych grupach badawczych na Politechnice. Jednocześnie kontynuuję badania teoretyczne nad układami dynamicznymi i analizą szeregów czasowych.

eprasa.pl 63fbec476a

Jest pani członkinią Polskiego Towarzystwa Kobiet w Matematyce. Nie żyjemy już w czasach Marii Curie-Skłodowskiej, jednak zastanawiam się, na ile nauki ścisłe „należą” do mężczyzn?

Moje obserwacje pokazują, że sytuacja ta może się różnić w zależności od etapu rozwoju naukowego. Na przykład, gdy przyglądam się grupom studentów na kierunku matematyka, nie zauważam dużych dysproporcji między płciami. Niemniej jednak, w miarę postępu kariery naukowej, różnice te stają się bardziej widoczne. Wiele kobiet pragnących zdobyć kolejne stopnie naukowe może napotykać różne przeszkody opóźniające ich kariery.

Rodzicielstwo jest jednym z **KLUCZOWYCH CZYNNIKÓW CZĘSTO WPŁYWAJĄCYM NA MOŻLIWOŚĆ KONTYNUOWANIA BADAŃ** *i stawania się samodzielnym pracownikiem naukowym.*

eprasa.pl 63fbec476a

Choć nie dotyczy to wyłącznie kobiet, to jednak w większym stopniu wpływa na nas, co prowadzi do sytuacji, w której część naukowczyń zatrzymuje się na etapie doktoratu i nie podejmuje prób zdobywania grantów badawczych.

Zauważam jednak, że z biegiem czasu ten trend się zmienia. Coraz więcej kobiet staje się zdeterminowanych i walczy o swoje miejsce w nauce, co daje nadzieję na przyszłość. Jednak w porównaniu do niektórych krajów Europy Zachodniej, w Polsce nie ma tak wyraźnego wzrostu liczby kobiet na wysokich stanowiskach naukowych. Mimo że widzę pozytywne tendencje wśród młodych naukowczyń, to wciąż w wielu krajach mężczyźni dominują na wyższych stanowiskach. To zjawisko wydaje się być wspólne dla wielu kontynentów i krajów. Dążenie do zrównoważonego reprezentowania obu płci w naukowych komitetach czy na konferencjach powinno być priorytetem, aby uniknąć sytuacji, w której w panelach dyskusyjnych zasiadają wyłącznie mężczyźni.

eprasa.pl 63fbec476a

Co dziś przyciąga młodych naukowców do matematyki?

Wśród młodych ludzi, zwłaszcza tych poniżej 30. roku życia, dostrzegam, że ich motywacją do podjęcia pracy naukowej, oprócz osobistych ambicji, jest często młodzieńczy idealizm. Pragną oni zrobić coś istotnego, co mogłoby wpłynąć na życie współczesnych ludzi, na przykład poprzez rozwijanie nowych metod leczenia chorób. Dla mnie osobiście istotnym czynnikiem była chęć ciągłego rozwoju i poszukiwania nowych wyzwań. Praca naukowa to nieustanna podróż, w której mogę odkrywać nowe obszary wiedzy oraz współpracować z międzynarodowymi zespołami.

Stąd też chęć zaangażowania się w interdyscyplinarność? Praca taka wymaga chyba dużo pokory.

Zdecydowanie tak. W zespole złożonym z różnych specjalistów ważne jest, aby każdy członek potrafił dostosować się do różnorodnych perspektyw i pomysłów.

eprasa.pl 63fbec476a

Kiedy pracujemy z naukowcami z innych dziedzin, uczymy się, jak skutecznie komunikować nasze potrzeby i pytania badawcze. To doświadczenie stawia przed nami nowe wyzwania, ale jednocześnie otwiera drzwi do niezwykle interesujących odkryć. Pracując w zespołach interdyscyplinarnych, moja rola najczęściej oscylowała wokół aspektów teoretycznych. Często byłam tym matematykiem, który starał się zrozumieć różnorodne podejścia i metody stosowane przez innych członków zespołu. To zrozumienie nie tylko pozwalało mi lepiej współpracować, ale również wzbogacało moją własną perspektywę na temat badanych zagadnień.

Dużo mówi się dziś o sztucznej inteligencji. Na ile może ona matematyce pomóc, a na ile zaszkodzić?

Myślę, że jeśli chodzi o czystą matematykę, czyli udowadnianie twierdzeń – to może być niepopularne – ale do pewnego stopnia sztuczna inteligencja może zastąpić matematyków – oczywiście ujmijmy to w cudzysłowie. Mówiąc o kompilacji różnych twierdzeń

eprasa.pl 63fbec476a

i sformułowań już istniejących w matematyce, udowodnienie nowego twierdzenia polega na łączeniu oraz zauważaniu pewnych relacji i przeprowadzaniu odpowiednich rozumowań. W tym kontekście sztuczna inteligencja może być pomocna, co w jakimś sensie może nie zawsze być korzystne dla samych matematyków.

> *Podobnie jak w przypadku informatyków, których* **PRACA W PISANIU KODU MOŻE BYĆ WSPIERANA PRZEZ AI — NIEKONIECZNIE ZASTĘPOWANA,** *ale ułatwiana — myślę, że podobne zjawisko może częściowo wystąpić w matematyce. Oczywiście może to prowadzić do redukcji zatrudnienia w pewnych obszarach.*

Sztuczna inteligencja wymaga jednak krytycznego podejścia i weryfikacji swoich wyników, co oznacza, że

eprasa.pl 63fbec476a

czynnik ludzki będzie odgrywać znaczącą rolę przez długi czas.

Wydaje mi się, że tam, gdzie mamy do czynienia z kreatywnością i szerszym, nietypowym spojrzeniem czy budowaniem nowych abstrakcji na podstawie obserwacji pewnej rzeczywistości, jak ma to miejsce w projektach interdyscyplinarnych wykorzystujących matematykę, AI jej nie zastąpi. Oczywiście w czystej matematyce również istnieją głębokie powiązania między różnymi obszarami, np. układami dynamicznymi i teorią liczb, które nie wyrażają się bezpośrednio na poziomie językowym i rolą matematyka jest takie powiązania dostrzegać. Jednakże w zawiłych formalnych rozumowaniach występujących w matematyce czystej, narzędzia takie jak w AlphaGeometry mogą stać się konkurencją dla człowieka.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

NIE MA NOWOCZESNEJ GENETYKI BEZ INFORMATYKI

Fot. PUM

Prof. Andrzej Ossowski w laboratorium Zakładu Genetyki Sądowej PUM w Szczecinie

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Interdyscyplinarność jest wpisana w takie projekty, tu **TRZEBA PRACOWAĆ ZESPOŁOWO – MÓWI PROF. ANDRZEJ OSSOWSKI** *z Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Przy uczelni właśnie jest tworzone Regionalne Centrum Medycyny Cyfrowej.*

Rozmawiała **Katarzyna Świerczyńska**

W Szczecinie powstaje jedno z osiemnastu Regionalnych Centrów Medycyny Cyfrowej. Kto je tworzy, jacy specjaliści?

ANDRZEJ OSSOWSKI: To jest cały zespół ludzi. W RCMC mamy lekarzy specjalistów, mamy bioinformatyków, informatyków, biologów, biotechnologów, specjalistów zajmujących się epigenetyką, mamy ekspertów data science, czyli osoby, które zajmują się analizą danych.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Medycyna i informatyka to wydawałoby się, skrajnie różnie dziedziny nauki. Dwa różne światy...

Połączenie tych nauk może się wydawać mocno egzotyczne, ale nie ma nowoczesnej genetyki bez informatyki. To są przecież także kwestie bezpieczeństwa danych, które przechowujemy. Sam projekt RCMC jest projektem czysto interdyscyplinarnym. Spotykamy się regularnie całym zespołem i razem pracujemy i dyskutujemy nad tym, aby szukać najlepszych rozwiązań. To też nie jest tak, że może tu pracować pierwszy informatyk z brzegu, bo sobie nie poradzi. Genetyka jest niezwykle skomplikowaną dziedziną i aby pracować z ta-

Dr hab. n. med. Andrzej Ossowski

– profesor uczelni, genetyk, kryminalistyk i antropolog sądowy, kierownik Katedry Medycyny Sądowej PUM w Szczecinie. Andrzej Ossowski i projekt Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów (którego jest współtwórcą i koordynatorem) otrzymali w 2022 statuetki Orła Wprost Regionu Zachodniopomorskiego.

eprasa.pl 63fbec476a

kimi danymi, trzeba mieć pewną wiedzę na ich temat. Często jest też tak, że np. biolodzy robią drugi kierunek i jest to właśnie informatyka. Mamy też specjalistów, którzy są informatykami, ale dokształcili się z biologii. Interdyscyplinarność jest wpisana w takie projekty, tu trzeba pracować zespołowo. Do tego dochodzą jeszcze możliwości, jakie daje nam sztuczna inteligencja.

Sztuczna inteligencja będzie w stanie was zastąpić?

Nie da się tego wszystkiego robić bez zespołu specjalistów.

Narzędzia sztucznej inteligencji możemy wykorzystać w wielu miejscach, na przykład do **GENEROWANIA KODÓW, ANALIZ I SPOSTRZEŻEŃ, TWORZENIA DANYCH SYNTETYCZNYCH ITD.,** *to po prostu przyspiesza i ułatwia naszą pracę. Podstawą jest dobry zespół ludzi.*

eprasa.pl 63fbec476a

Bo wtedy np. medyk czy biolog mówi, że czegoś potrzebuje, a informatyk sprawdza, czy da się to zrobić, a może można do tego podejść inaczej.

Pojawia się na przykład konkretne zapotrzebowanie biologów, którzy potrzebują np. narzędzia, które pozwoli im szybko ustalać haplotypy, które analizujemy m.in. do określenia biopochodzenia. Normalnie analiza jednego profilu genetycznego zajmowała kilkadziesiąt minut, dziś możemy to zrobić w kilkanaście sekund, analizując kilkaset próbek. Ta współpraca specjalistów z bardzo różnych dziedzin, którzy pracują nad jedną sprawą, to taki model zachodni, który już zastosowaliśmy wcześniej z sukcesem przy projekcie Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów. Dodam, że to nie zawsze spotykało się ze zrozumieniem.

Czym właściwie jest RCMC? Nazwał pan ten projekt w jednym z wywiadów skokiem cywilizacyjnym.

Nadal tak uważam. To projekt finansowany przez Agencję Badań Medycznych. Takie centra jak nasze, będą miały za zadanie gromadzenie danych i tworze-

eprasa.pl 63fbec476a

nie gigantycznych zbiorów danych genetycznych, epigenetycznych i klinicznych. Obecnie mamy takie bazy danych, ale są one rozproszone i nie w takiej skali. To gigantyczne przedsięwzięcie i bardzo potrzebne.

Skorzystają na tym naukowcy?

Naukowcy też, ponieważ będą mieli niespotykane dotąd możliwości analizowania danych, nowych odkryć, ale ja chcę podkreślić, że na tym skorzystają przede wszystkim pacjenci, bo dzięki RCMC medycyna może być jak najbardziej spersonalizowana.

> *Dzięki dużym zbiorom danych* **MOŻEMY DOCIERAĆ DO INFORMACJI, KTÓRYCH NIE JESTEŚMY W STANIE UZYSKAĆ NA PODSTAWIE ZWYKŁYCH BADAŃ KLINICZNYCH.** *Analiza takich danych daje ogromne możliwości, to też nowe terapie czy odkrycia nowych chorób.*

eprasa.pl 63fbec476a

Jest pan genetykiem i antropologiem sądowym. Czy kiedy zaczynał pan swoją karierę naukową, myślał pan o tym, że będzie musiał poniekąd zajmować się rzeczami związanymi z technologią i informatyką?

Wtedy nie sądziłem, że to aż tak bardzo się rozwinie, ale ja zawsze interesowałem się nowymi technologiami i tym, w jaki sposób można je wykorzystać w nauce. W tej chwili tworzymy w Szczecinie RCMC, ale przecież my już mamy duże doświadczenie w zbieraniu i analizowaniu podobnych danych, bo przecież stworzyliśmy od podstaw Polską Bazę Genetyczną Ofiar Totalitaryzmów. Nikt przed nami takiego projektu i na taką skalę nie prowadził. Tam gromadziliśmy jednak dane dotyczące ofiar totalitaryzmów, a biobank, który tworzymy w ramach RCMC będzie przecież zbierać dużo szersze spektrum danych medycznych. To projekt, który usystematyzuje i ustrukturyzuje dane, które zbieramy. On nas wprowadza tak naprawdę w medycynę XXI wieku.

Mówimy o potężnych ilościach danych.

eprasa.pl 63fbec476a

Do naszego projektu już zakupiliśmy sekwenator wielkoprzepustowy, w Polsce są tylko trzy takie urządzenia o gigantycznej przepustowości. **POZWALA NAM ONO NA ANALIZĘ 384 GENOMÓW LUDZKICH W CIĄGU KILKU DNI.** *To jest coś, co kiedyś by trwało około roku.*

To jest tak potężne narzędzie, że nie ma laboratorium, które byłoby w stanie sprawnie taką ilość danych analizować.

Dlatego potrzebujemy także do tego zespołów bioinformatycznych, analityków danych i innych specjalistów. To są zawody przyszłości, ale nie da się tego wszystkiego zrobić bez wsparcia finansowego.

I mówimy tu też o zbieraniu i gromadzeniu materiału biologicznego?

Oczywiście, możemy się spotkać z bardzo różnym materiałem, to np. komórki rozrodcze czy tkanki nowotworowe. I trzeba teraz zapewnić miejsce do ich

eprasa.pl 63fbec476a

przechowywania. Chodzi o to, aby gromadzić materiał biologiczny w sposób cywilizowany, bo to tej pory to była trochę taka wolnoamerykanka. W tej chwili z RCMC będą korzystały dwa szpitale kliniczne Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego, ale w przyszłości będą mogły korzystać również inne szpitale i podmioty medyczne. W tej chwili jesteśmy na etapie przebudowy pomieszczeń m.in. pod część bioinformatyczną centrum, to będzie aż 600 metrów kwadratowych.

Czy stworzymy w Polsce coś na wzór brytyjskiego biobanku?

Tak to powinno działać. Brytyjski biobank jest nie tylko repozytorium materiału biologicznego, ale też ogromnej ilości danych. Z jednej strony szkoda, że to u nas nie powstało wcześniej, ale z drugiej, dzięki temu, że robimy to teraz, możemy od razu wejść na znacznie wyższy poziom i patrząc na działające od dawna biobanki, określić, w jakim kierunku powinniśmy iść.

Możemy czerpać wiedzę z doświadczeń innych i nie popełniać błędów. Dziś na pewno wiemy, że wykorzy-

eprasa.pl 63fbec476a

stanie sztucznej inteligencji pozwoli nam na dokonanie wielu odkryć i mamy nadzieję, że pomoże nam w pracy i pomoże nam w budowaniu medycyny spersonalizowanej. Ja jestem regionalistą i dla mnie niezwykle ważne jest też to, co dzięki takiemu Centrum zyskują pacjenci z naszego regionu.

To, jak już mówiłem, pozwoli lekarzom personalizować terapie, a co za tym idzie skuteczniej leczyć pacjentów.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Fot. archiwum prywatne

PROF. SUŁKOWSKA: ŚWIAT WOKÓŁ NAS NIE JEST PODZIELONY NA DZIEDZINY NAUKI

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

– ROBIMY TO PO TO, ABY POPRAWIĆ JAKOŚĆ NASZEGO ŻYCIA, NASZYCH ZWIERZĄT. *Zajmujemy się m.in. białkiem zawęźlonym, które jest na liście Światowej Organizacji Zdrowia jako jedno z 10 białek, na które potrzebujemy jak najszybciej znaleźć nowe antybiotyki* – **MÓWI PROF. JOANNA SUŁKOWSKA O SWOJEJ PRACY.**

Rozmawiała **Katarzyna Świerczyńska**

Czym jest Centrum Nowych Technologii Uniwersytetu Warszawskiego?

To unikalne miejsce, łączące różne grupy naukowców reprezentujących odmienne dziedziny nauki, takie jak fizyka, chemia, biologia, matematyka i informatyka. Cała koncepcja polega na tym, aby te grupy nawzajem mogły korzystać ze swojej wiedzy, umiejętności oraz sprzętu. CeNT wpisuje się w nowoczesne po-

eprasa.pl 63fbec476a

dejście do nauki, też podejście biznesowe, w którym, aby rozwiązać jakiś problem naukowy, a następnie go urzeczywistnić czy zaaplikować, trzeba korzystać z różnych podejść. W CeNT są różne grupy, można tu wymienić np. grupę prof. Jacka Jemielitego, który miał bardzo duży udział w stworzeniu szczepionek opartych na mRNA, grupę prof. Trylskiej gdzie są prowadzone badania teoretyczne i doświadczalne, których głównym celem jest poszukiwanie efektywnych pochodnych antybiotyków, czy na drugim biegunie grupy kwantowców np. laboratorium prof. Banaszek, w którym rozwijane są nowe techniki dla optycznych syste-

Dr hab. Joanna Sułkowska, prof. UW

Kieruje Interdyscyplinarnym Laboratorium Modelowania Układów Biologicznych w Centrum Nowych Technologii UW, gdzie zajmuje się zapętlonymi białkami mogącymi mieć związek z wieloma chorobami cywilizacyjnymi. W swojej pracy wykorzystuje metody fizyczne, matematyczne i biologiczne. Jest laureatką wielu nagród i grantów.

eprasa.pl 63fbec476a

mów łączności wykorzystujące bieżące osiągnięcia optyki i informatyki kwantowej.

Pani kieruje Interdyscyplinarnym Laboratorium Modelowania Układów Biologicznych. Dla laika ta nazwa może wydać się skomplikowana.

Nazwa precyzyjnie odpowiada temu, czym się zajmujemy. Przede wszystkim staramy się korzystać z tej interdyscyplinarności CeNT-u. Ja jestem z wykształcenia fizykiem i chemikiem, jednak aby zaprojektować nowy lek czy rozwijać metody kwantowe do badania reakcji chemicznych potrzebuję bezpośredniego kontaktu z biologami, ale też matematykami.

Czym dokładnie zajmuje się pani grupa?

Badaniem tzw. krajobrazu energetycznego białek, a najprościej mówiąc, to jest tematyka związana z nagrodą Nobla, która została w tym roku przyznana w dziedzinie chemii. Białka są to wielkocząsteczkowe biopolimery, zbudowane z aminokwasów połączonych ze sobą wiązaniami chemicznymi. Występują we wszystkich żywych organizmach oraz wirusach.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Nagrodę Nobla otrzymało trzech naukowców...

Tak, dwóch z nich, Demis Hassabis i John Jumper, za użycie narzędzi uczenia maszynowego, czyli sztucznej inteligencji do przewidywania struktury przestrzennej białek istniejących w naturze. To jest taki święty Graal, który został rozwiązany.

> *Jednym z marzeń naukowców z tzw. dziedziny biologii strukturalnej/chemii było* **ODKRYCIE STRUKTURY PRZESTRZENNEJ BIAŁEK,** *znając tylko sekwencje aminokwasów.*

Tym dwóm noblistom udało się stworzyć model uczenia maszynowego – AlphaFold, do poprawnego zgadywania 3D struktury przestrzennej białek, taka 3D struktura została zaproponowana dla około 200 mln sekwencji. Mówiąc „poprawnie” mamy tutaj na myśli 3D model, który jest bardzo bliski strukturze białka wyznaczonej doświadczalnie. Warto tu jednak

eprasa.pl 63fbec476a

podkreślić, iż udało się rozwiązać problem zgadywania, jednak nadal nie wiemy, jak pojedyncze białka fałduje się (zwija), aby otrzymać taką konformację. AlphaFold pozwala na zgadywanie struktury przestrzennej, jednak zagadką pozostaje fizyczny mechanizm, jaki prowadzi białka do końcowego stanu, który jest aktywny biologicznie. I jeszcze jest trzeci naukowiec, który dostał Nobla z chemii, to prof. David Baker. Ten profesor poszedł o krok dalej, wyszedł poza granice tego, co jest znane w przyrodzie, wykazał, iż można projektować sztuczne sekwencje białek, czyli tworzyć nowe struktury przestrzenne białek. Odkryciem jest stworzenie sztucznych białek o nowych praktycznych cechach.

Wy pracujecie nad podobnymi rzeczami?

Tak moje laboratorium zajmuję się także projektowaniem nowych sztucznych białek, białek, które będą np. stabilniejsze na wahania temperatury, będą mogły dłużej pełnić funkcję biologiczną. Niemniej jednak my mamy jeszcze jeden dodatkowy aspekt, chcemy sko-

eprasa.pl 63fbec476a

rzystać z obiektów, które występują zarówno w fizyce, chemii, jak i w życiu codziennym. Naszym celem jest wprowadzenie zawęźlenia na strukturze białka.

Zawęźlenia?

Tak, to znaczy, że białka posiadają różnego rodzaju zapętlenia, węzły. Mają tzw. nietrywialną topologię, dobrze określoną przez dział matematyki (teorię węzłów). Węzły w życiu codziennym są dość powszechne, używamy ich do łączenia lin, do plecenia wytrzymałych sieci i wielu innych aspektach życia jak sztuka czy przemysł. Wiadomo też, że węzły wprowadzają dodatkowe własności do układu, dodają stabilności, elastyczności, aby wymienić tylko najprostsze. Celem mojego laboratorium jest wyjść poza granicę przewidywania struktury sztucznych białek o standardowej budowie, chcemy przewidzieć sztuczne zawęźlone białka. Chcemy użyć tej dodatkowej cechy, aby poprawić między innymi termiczną stabilność białek. Większość białek jest nieodporna na wysokie temperatury, z tego powodu między innymi chcemy zbić wysoką gorączkę,

eprasa.pl 63fbec476a

aby nie degradowała, czyli nie psuła nam białek. Popsucie białek może prowadzić do ich agregacji to do szeregu chorób.

A po co to wszystko?

> *Po to, aby poprawić jakość naszego życia, naszych zwierząt.* **BIAŁKA SĄ PODSTAWOWYMI BUDULCAMI ŻYCIA.** *Białka pełnia przeróżne funkcje np. odpowiadają za pracę naszych mięśni jak białko tytyna.*

Niemniej, są białka, które są dobre dla naszego organizmu i są białka, które są złe. Np. my zajmujemy się m.in. białkiem zawęźlonym, które jest na liście Światowej Organizacji Zdrowia jako jedno z 10 białek, na które potrzebujemy jak najszybciej znaleźć nowe antybiotyki. Ktoś może zastanawiać się, jak to się wiąże z Noblem, który został przyznany w tym roku. Otóż znajomość struktury przestrzennej białek jest klu-

eprasa.pl 63fbec476a

czowa w projektowaniu leków. Poszukiwanie nowych leków w przypadku białek o nieznanej strukturze przestrzennej było do tej pory bardzo utrudnione. Mimo ogromnego postępu w metodach i mechanizacji prac doświadczalnych do tej pory udało się wyznaczyć tylko ułamek z występujących w naturze białek około 200 tys. struktur białek. AlphaFoldpokazał, jak może wyglądać struktura 200 mln białek. My w Centrum Nowych Technologii projektujemy i przeprojektowujemy białka oraz projektujemy nowe potencjalne antybiotyki dla białek o nieznanych wcześniej strukturach przestrzennych.

Dlaczego zajęła się pani akurat fizyką i chemią, a teraz jeszcze doszła do tego biologia i aspekty matematyczne?

Skończyłam fizykę na UW, doktorat zrobiłam z fizyki, niemniej jednak na stażu podoktorskim na Uniwersytecie w Kalifornii w San Diego, będąc w gronie osób takich jak prof. Jose Onuchic (jego promotorem był tegoroczny laureat Nobla z fizyki) zauważyłam,

eprasa.pl 63fbec476a

inny aspekt fizyki, takiej biologicznej, chemicznej, takiej, która ma przełożenie bezpośrednie na poprawę jakości naszego życia. Dla mnie fizyka jest piękna sama w sobie, ale jeśli można to jeszcze zastosować w stronę projektowania leków czy zrozumienia fundamentów genetyki, jest to dodatkowy aspekt, który pozwala spojrzeć na to szerzej, skorzystać z całego wachlarza zjawisk nas otaczających. Świat wokół nas nie jest podzielony na dziedziny – fizyka, chemia, biologia... On współistnieje. Węzły są obserwowane w życiu codziennym w każdej z dziedzin, mnie interesuje badanie i rozwiązywanie zjawisk na styku dziedzin.

Co pani uważa za swój największy sukces?

Pokazanie, że białka mogą posiadać nietrywialną topologię. I że nie jest to tylko nietrywialna topologia typu zawęźlenie, wykazałam, iż istnieją inne stany np. struktury z lassami, splotami czy bardziej złożone theta krzywe. To doprowadziło do zbudowania podwaliny do dziedziny, którą można nazwać biologią strukturalną złożonych biomolekuł. Obecnie

eprasa.pl 63fbec476a

moje badania koncentrują się na tworzeniu sztucznych białek o żądanej funkcji oraz projektowaniu nowych antybiotyków.

Czym właściwie jest nietrywialna topologia?

Trywialność to cecha obiektów mających bardzo prostą strukturę. Inne znaczenie odnosi się także do prostego aspektu technicznego dowodu lub definicji. Oba znaczenia często opisuje się za pomocą przymiotnika trywialny, jego synonimem może być wyraz „banalny”.

> *Węzeł trywialny to węzeł równoważny z okręgiem. Intuicyjnie: dwa węzły są równoważne,* **JEŚLI MOŻNA JE PRZEKSZTAŁCIĆ JEDEN W DRUGI PRZEZ MANIPULACJE SZNURKIEM** *bez rozcinania go i sklejania.*

Najprostsze przykłady nietrywialnych węzłów to Trójlistnik, Ósemka, czy Pięciolistnik. Węzły z matematycznego punktu widzenia są dobrze określone na

eprasa.pl 63fbec476a

zamkniętym sznurku w biologii w przypadku białek, takie białko (sznurek) trzeba zamknąć.

Mimo, że wiemy dość sporo o funkcji węzłów w polimerach, jakie jest ich znaczenie dla białek nadal pozostaje nieznane.

Z drugiej strony wiemy, że węzły w białkach są duże prostsze niż te znane i obserwowane w fizyce polimerów oraz jest ich znacznie mniej, niż można byłoby się spodziewać z wyliczeń teoretycznych. Które czynniki fizyczne/chemiczne czy ewolucyjne zdeterminowały taki rozwój białek, jest jednym z podstawowych pytań, które sobie zadajemy. Białek zapętlonych jest mało, jednak wydaje się, że nie są one przypadkiem indywidualisty „outlier” ewolucji, gdyż najważniejsza część białka (ta, która jest odpowiedzialna za funkcję biologiczną) jest zawarta w zapętleniu. Czyli wykasowanie węzła pozbawiłoby białko „silnika”, bez którego dalej nie pojedzie. Niemniej jednak nie wiemy, jak wpływa węzeł na białko, pracę jego silnika (miejsca aktywnego). Na to pytanie nie znamy odpowiedzi. Tu warto jeszcze raz wspo-

eprasa.pl 63fbec476a

mnieć o nagrodzie Nobla z chemii. Profesorom Demis Hassabis i John Jumper udało się prawdopodobnie zgadnąć struktury białek z nowymi rodzajami węzłów w białkach. Obecnie między innymi w moim laboratorium udało się wykazać, iż halucynacje metody AlphaFold w kilku przypadkach są poprawne. Wyznaczyliśmy strukturę pierwszego na świecie podwójnie zawęźlonego białka. Odkrycie prof. Bakera pokazuje, że można tworzyć sztuczne białka, my chcemy stworzyć sztuczne zawęźlone białko. To pozwoli nam odkryć limit złożoności białek. Kolejnym celem jest zrozumienie, praw fizycznych determinujących faktyczny proces fałdowania białek. Ten element jest nam potrzebny do kontrolowania całego procesu.

Takie zawęźlone białka są w ludzkim organizmie?

Tak, są, jest ich mniej niż 1 procent, ale są to np. białka, które znajdują się w naszym mózgu i wydaje się, że są powiązane z powstawaniem chorobą Alzheimera.

Odkrycie tego może przynieść lek na chorobę Alzheimera?

eprasa.pl 63fbec476a

Do tego trzeba podejść z dystansem. **DOBRĄ RZECZĄ JEST POKORA NAUKOWA** *i umiejętność odpowiedniego podjęcia tematu.*

Oczywiście celem jest znalezienie korelacji, ale przyczyna może być zupełnie inna niż zawężlenie. W nauce staramy się badać dane zjawisko, stawiać hipotezy, ale nie można się ograniczać do jednej hipotezy. Bardzo często zwłaszcza w tematach z pogranicza biologii/medycyny przyczyna może być inna, niż początkowo zakładaliśmy. Badania muszą być wielopoziomowe, wszechstronne, tak aby nic nie uszło naszej uwadze. Dlatego tak ważne jest też odpowiednie dofinansowanie nauki, nie jest tak, że ta nauka od razu przyniesie efekty praktyczne. One przyjdą za jakiś czas tak, jak w przypadku tegorocznego Nobla np. z fizyki. Fundamenty uczenia maszynowego zostały stworzone ponad 20 lat temu, niemniej dziś wraz z postępem w innych dziedzinach czerpiemy z tego pełnymi garściami.

eprasa.pl 63fbec476a

Pani największe marzenie naukowe? Nagroda Nobla?

Będę bardziej praktyczna i powiem, że odpowiednie dofinansowanie polskiej nauki. Uważam, że polscy naukowcy mają gruntowne i bardzo dobre wykształcenie, umieją stawiać przełomowe hipotezy i rozwiązują bardzo trudne interdyscyplinarne zadania. Mamy świetnych naukowców, którzy chcą tak jak ja wracać do Polski (zakładać grupy badawcze), jednak bez zapewnienia finansowania badań na odpowiednim poziomie nie ma możliwości na prowadzenie przełomowych projektów, patentowania, a następnie aplikacji w przemyśle farmaceutycznym, odnawialnych technologiach. Moim, marzeniem jest dobrze opłacany zespół naukowy, który może skupić się na „groundbreaking research” tak, aby dołożyć swoją cegiełkę do poprawy jakości naszego życia poprzez spersonalizowane antybiotyki.

Co trzeba zrobić, żeby dziś zostać naukowcem?

Bardzo trudne pytanie. Wydaje mi się, że „wczoraj” a dziś różni się właśnie interdyscyplinarnością. Obecnie

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

w każdej z dziedzin korzysta się z wiedzy i osiągnięć z innej dziedziny. Warto pracować w interdyscyplinarnych zespołach, zagłębiać się w tematy niezwiązane bezpośrednio ze swoim wykształceniem a przede wszystkim nawiązywać nowe kontakty poza swoim głównym miejscem pracy. Obserwować prace innych, poznawać nowe techniki nie bać się postępu. Tworzyć ten postęp.

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

QUIZ O KOPERNIKU I DAWNYCH W NAUKOWCACH

Fot. Shutterstock

Pomnik Mikołaja Kopernika w Toruniu

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Mikołaj Kopernik zajmował się nie tylko astronomią. Ze względu na różne dyscypliny, którymi interesował się polski naukowiec, z pewnością można go nazwać prawdziwym człowiekiem renesansu. Tak **WSZECHSTRONNYCH OSÓB W POLSKIEJ HISTORII BYŁO WIĘCEJ. W TYM QUIZIE SPRAWDZICIE I POSZERZYCIE SWOJĄ WIEDZĘ NA ICH TEMAT.**

Tekst: **Maciej Zaremba**

W dawniejszych czasach nauka nie była tak szczegółowa jak współcześnie, a dyscypliny o wiele bardziej się przenikały. Osoby zajmujące się wieloma dziedzinami nauki i mające rozległą wiedzę nazywano i wciąż nazywa się polihistorami, polimatami, czy po prostu ludźmi renesansu. Taką osobą z pewnością był sam Mikołaj Kopernik, ale można znaleźć i innych pol-

eprasa.pl 63fbec476a

skich naukowców, których można określić takim mianem. To właśnie Kopernikowi, ale nie jako astronomowi, i innym polskim polihistorom poświęciliśmy ten quiz.

Quiz o Koperniku i dawnych polskich polihistorach

W tym miesiącu na łamach naszego cyklu „Polska nauka śladami Kopernika” przyglądamy się bliżej nie tylko dawnym polskim polihistorom, ale i współczesnym naukowcom, którzy sami, bądź w większych zespołach prowadzą interdyscyplinarne badania. Przed lekturą kolejnych artykułów i materiałów im poświęconych, zapraszamy do rozwiązania quizu poświęconemu dawnym polskim polihistorom. Quiz można spróbować rozwiązać bez większego przygotowania.

Rozwiązując kolejne pytania, a następnie sprawdzając odpowiedzi, można dowiedzieć się więcej na temat Mikołaja Kopernika i innych dawnych pol-

eprasa.pl 63fbec476a

skich naukowców, których można określić mianem ludzi renesansu.

ROZWIĄŻ QUIZ

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

POLSCY NAUKOWCY I PROJEKTY BADAWCZE – ROZWIĄŻ QUIZ!

„Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem” Jana Matejki

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

Październik to ostatni miesiąc cyklu „Polska nauka śladami Kopernika”. Tym razem opisaliśmy **INDYWIDUALNYCH NAUKOWCÓW LUB ZESPOŁY NAUKOWCÓW, KTÓRZY NIE OGRANICZAJĄ SWOJEJ DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ DO JEDNEJ DZIEDZINY,** *ale przeprowadzają z sukcesem interdyscyplinarne badania. Sprawdźcie w naszym quizie, czego dowiedzieliście się na ich temat z naszych tekstów!*

Tekst: **Maciej Zaremba**

Mikołaj Kopernik był polihistorem – zajmował się wieloma dziedzinami nauki. Dlatego kolejny miesiąc w ramach cyklu „Polska nauka śladami Kopernika” poświęciliśmy „nowym Kopernikom”, czyli naukowcom i zespołom badawczym, które do nauki podchodzą interdyscyplinarnie.

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

„Nowi Kopernicy” – trudny quiz o polskich badaczach

Pod tym linkiem **[HTTPS://WWW.WPROST.PL/NAUKA-SLADAMI-KOPERNIKA]** znajdziecie wszystkie nasze artykuły i materiały opublikowane w październiku, a poświęcone współczesnej i historycznej działalności polskich naukowców prowadzonej w dziedzinie nauk prawnych. Po zapoznaniu się z nimi sprawdźcie w naszym quizie, jak wiele dowiedzieliście się na ten temat!

ROZWIĄŻ QUIZ

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Polska nauka śladami Kopernika

PROJEKT FINANSOWANY ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA, PRZYZNANYCH PRZEZ MINISTRA NAUKI W RAMACH PROGRAMU SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ NAUKI

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

eprasa.pl 63fbec476a

MOJĄ OBSESJĄ JEST NEUTRALNOŚĆ

Fot. Forum

– MAM PRZYZWOITĄ EMERYTURĘ, BO MYŚLAŁEM O NIEJ JUŻ WCZEŚNIEJ. *Dodatkowo jest wyższa o kilkaset złotych, ponieważ po studiach zostałem powołany do wojska, spędziłem 12 miesięcy w Szkole Podchorążych Rezerwy we Wrocławiu, rozmawia pani z niedoszłym podporucznikiem. Czyli mam emeryturkę od dwóch lat, ale nie zamierzam przestać występować. To jest zawód, w którym nie ma, dzięki Bogu, żadnego limitu wieku – wyznaje* **MARCIN DANIEC**.

Rozmawiała **Katarzyna Burzyńska-Sychowicz**

Skąd w panu umiejętność rozbawiania ludzi?

Moja ś.p. mamusia, moja największa fanka na świecie, była znakomitą, niestety niespełnioną z przyczyn rodzinnych, aktorką. Haneczka była duszą towarzystwa, miała genialną zdolność narracji i rewelacyjne poczucie humoru. Dodatkowo przepięknie śpiewała.

eprasa.pl 63fbec476a

W kościele wszyscy jej słuchali jakby to był jej recital, a nie daj Boże ktoś fałszował, mówiła do mnie po wielopolsku: „Zobacz, Ciniu, każdy chwoli Boga jak umi”.

Wszyscy mówili dziadziowi: „Karol, przecież to musi być aktorka!” Ale ponieważ dwie siostry mojej mamusi wyjechały z naszego rodzinnego Wielopola, jej brat wyjechał do Warszawy, gdzie był zawodowym żołnierzem, to Haneczka musiała zostać, żeby opiekować się swoim chorym ojcem. Fakt, że nie poszła na studia do szkoły teatralnej rekompensowała sobie tym, że błyszczała na wszelkich uroczystościach i spotkaniach w Wielopolu. Po latach paru kolegów i koleżanek mojej mamusi mówiło, że nigdy nie zapomną jej śpiewu i barwnych opowiadań!

Marcin Daniec

– satyryk, artysta kabaretowy, komik i stand-uper. Dużą popularność zapewniły mu występy kabaretowe emitowane w TVP2. W 2010 roku współprowadził program „Hit dekady” w TVP2, a w 2012 r. był gospodarzem programu rozrywkowego „Daniec z gwiazdami, czyli EuroShow” emitowanego przez TVP1.

eprasa.pl 63fbec476a

To niespełnienie mamy odbiło się jakoś na niej albo na panu?

Broń Boże, nigdy nie narzekała. Z kolei ja wyczułem, jako mały chłopak, że mam nieco wyższą niż większość kolegów zdolność skupiania na sobie uwagi, zagadywania nauczycieli, żeby nie robili klasówek, występowania na wszystkich uroczystościach...Czułem też, że to, co robię, się podoba.

Ten talent przeszedł jeszcze dalej, na pana córkę?

Wikusia ma ogromny talent, świetną zdolność narracji i pięknie śpiewa, ale nie myśli o zawodzie artystki. Postanowiliśmy z żoną, że nie będziemy niczego jej narzucali.

Czy Wiktoria jest dla pana źródłem wiedzy o pokoleniu nastolatków? Czerpie pan z niej i jej języka?

Nie podpowiada mi niczego, ale jak powie coś ważnego, natychmiast, bez tantiem to wykorzystuję. Zwróciła mi np. uwagę, że młodzież już nie mówi „jazzy” czy „trendy”, tylko jest „dżi”. Wytłumaczyła mi, że to jest skrót od „good”. Ostatnio powiedziała jednak, że „dżi” też już nie jest modne.

eprasa.pl 63fbec476a

Pan jest „dżi”, jeżeli chodzi o bycie tatą? Ma pan informacje zwrotne od córki na ten temat?

Nieskromnie powiem, żona mówi, że „jestem najlepszym mężem”, a córka – „najlepszym ojcem na świecie”.

> *Mimo że zawód artystyczny ma nienormowany czas, staram się robić wszystko tak, by* **NIE POMKNĄĆ NIEBEZPIECZNIE** *w duże ilości występów.*

Zmądrzałem jakieś 20 lat temu. Wiem o wszystkim, co się dzieje w domu, jestem bardzo aktywnym i pomocnym mężem i ojcem. Wspieramy się wzajemnie. Córka nigdy nie powiedziała do mnie „tato”, mówi „tatusiu”. Zawsze jestem przy niej w najważniejszych wydarzeniach.

Planuję występy tak, żeby nigdy nie być tym ojcem, który jest pokazywany w wielu amerykańskich filmach: dziecko ma szkolny występ, jest pełna sala i jedno wolne miejsce na widowni i ten młody człowiek, ta bidunia

eprasa.pl 63fbec476a

patrzy kilkanaście razy w to miejsce, a ono w dalszym ciągu nie jest zajęte. Ten gag w moim przypadku jest nie do wykorzystania. Nigdy.

A czy tata Marcin Daniec jest na tyle wyluzowany i bezproblemowy, że właściwie pozwala na wszystko?

Trochę tak jest... Na szczęście Wikusia jest bardzo mądrą dziewczyną i mimo że mogłaby ojca, i mamę też, okręcić sobie wokół palca, nie wykorzystuje tego. Jest bardzo ambitna, stara się nie nawalać, mocno przeżywa, jeśli coś jej nie wyjdzie. Nie jest rozbestwiona, nie ma jakichś, Bóg nie wie jakich, wymagań i kaprysów. Jest najlepszą córką na świecie.

A pan ma jakieś kaprysy artysty?

Nie wymyślam kolorów ręczników w garderobie albo żeby czekała na mnie orkiestra z 8-osobową delegacją powitalną na czerwonym dywanie. Moja jedyna zachcianka to woda gazowana.

Jaki ma pan stosunek do pieniędzy?

Nigdy nie uzależniam wszystkiego od pieniędzy. Często jest tak, że dopiero w dniu występu, dowiaduję się, jakie jest moje honorarium. Taksówkarz, który wiózł

eprasa.pl 63fbec476a

ostatnio moją żonę, nie wiedząc, że to ona, rozprawiał: „Daniec to wszystko ma z gadania!” Jestem oszczędny, ale nie jestem żadnym skąpiradłem. Często zaskakuję moje perełki niespodziankami. Jeszcze częściej jest jednak tak, że oglądam mecz, a żona i córka jadą na zakupy, a po powrocie mówią: „Zobacz, co nam kupiłeś.”

Potrafi pan nagradzać siebie?

Właśnie rzadko, ale moja żona często mi mówi: „Harujesz ciężko, to kup sobie”.

Pan podczas swoich występów często podkreśla, że artysta powinien być obiektywny i neutralny...

Tak. Neutralność, jest moją największą obsesją.

Ale artyści często opowiadają się po którejś ze stron. To źle?

Widziała pani reakcję widowni na moim recitalu, kiedy powiedziałem, że artysta powinien być obiektywny i neutralny? Poszły takie brawa, jak po porządnej puencie kabaretowej. Mój teść ma świetne podsumowanie tego, o czym mówimy: „Zięciulek ma maleńki, symboliczny biczyk, a nie maczugę z kolcami. I nie macha nim na prawo i lewo, tylko delikatnie uderza w każdą

eprasa.pl 63fbec476a

ze stron”. Uwielbiam tę recenzję. Nie ma mowy o zbawianiu świata jak politycy, czy nawracaniu ludzi w formie kazania w kościele.

Słyszałem kiedyś gotowy tekst kabaretowy, kiedy ksiądz z ambony mówił: „Do kościoła nie chodzicie!” Wszyscy zdziwieni parzyli po sobie. Występując, mówię też sporo o sobie, bo jeśli robię kabaret, muszę wiedzieć, że to powinno być autoironiczne.

Można robić kabaret, nie mając dystansu do siebie?

Myślę, że nie, to będzie na pewno sztuczne. Publiczność nie może mnie złapać po zejściu ze sceny i stwierdzić, że wszystko było udawane. Z drugiej strony, jak można kogoś nauczyć poczucia humoru? Nie da się. Widzowie to wszystko dostrzegają. Kabaret opiera się na kontrze, jakimś przerysowaniu, ale zawsze pamiętam o tym, żeby nie przesadzić, nie ma mowy o obrażaniu kogokolwiek. Z mojego występu nikt nigdy nie wyjdzie obrażony, to nie jest nachalna parodia.

Do pana zasad zalicza się również ta, że pan nigdy nie przeklina na scenie.

eprasa.pl 63fbec476a

Nie przeklinałem i nie przeklinam. Byłem kiedyś młody, przesadnie odważny, lekko szalony, ale nawet wtedy nie. Nigdy nie przeklinam na scenie.

A czy na przestrzeni 45 lat pana pracy były jakieś żarty, które się nie przyjęły?

To jest pytanie zmuszające artystę do nieskromności. Jeśli ma się przyzwoite poczucie humoru i widzów przychodzących z własnej woli – nigdy, dzięki Bogu, nie miałem widowni dowożonej autobusami – to ci ludzie wiedzą, czego się mogą spodziewać.

> *Nie zdarzyło mi się jeszcze, żeby jakiś* **ŻART NIE ZŁAPAŁ**, *żeby, mówiąc w naszym języku, nie chwyciło, i Niebiosom za to dziękuję.*

Przy obecnym rozkładzie sił politycznych „panowie z góry”, jak pan ich nazywa, są wdzięcznym tematem do żartów?

Tak, ale to zawsze śmiech przez łzy. Można dokuczyć szwagrowi, teściowej, żonie, księdzu i policjantowi –

eprasa.pl 63fbec476a

a skutki są takie, że ludzie zaśmieją się na występie, ale z siebie... rzadziej. Skutki poczynań panów z góry, tak często nadające się do kabaretu, mają katastrofalne odbicie w naszym życiu.

Te spory na granicy bezczelności, szastanie słowami, walka i bitwa, wieczne koszenie pod siebie, nieumiejętność przekonania konkurenta – są bardzo przykre. Każda partia przeciąga linę w swoją stronę, a ta nasza biedna Polska w tysiącletniej sukni biało-czerwonej, z zadziorami z kilkuset powodów, czeka aż się wszyscy nad nią ulitują.

Powiedział pan, że jakieś 20 lat temu zmądrzał, nie przeforsowuje się, jeśli chodzi o liczbę występów. Niedawny przypadek Smolastego, który ze względów zdrowotnych nie zdołał wyjść do swojej widowni, pokazuje, że niewiele się w tej kwestii zmienia.

Kiedy byłem szalony, młody i głupi, mój były menadżer wykorzystywał mnie do cna, grałem dwa recitale dziennie: o 17.00 i 20.00, po 1,45 h każdy, ale nie odwołałem w życiu żadnego. Ale jeśli artysta jest chory? Dajmy spokój Smolastemu, przeprosił słuchaczy.

eprasa.pl 63fbec476a

Występowałem kiedyś bardzo dużo, za dużo. O mało co nie przewróciłem się między występami z wycieńczenia, pamiętam, że to było w Operetce Wrocławskiej. Zaczęło mi się mocno kręcić w głowie, uratowała mnie wtedy świetna bioenergoterapeutka. Pomyślałem, że nie można tak ciężko pracować. Od wielu lat moja menadżerka ograniczyła, świadomie, liczbę występów i nie mamy sobie nic do zarzucenia.

Widziałam pana w akcji na scenie - dwie godziny na pełnej parze. Na czym dziś opiera się pana kondycja?

Jeden facet na scenie i 1,50 h, a mój rekord to 2,17 h, bo na widowni siedzieli Janusz Gajos i Zbyszek Niemczycki z małżonkami. Pomyślałem: „Ja Wam tu dam!” A kondycja? Rozmawia pani z niedoszłym nauczycielem wychowania fizycznego, niedoszłym terenem piłki nożnej i pływania. Od wielu lat trzy razy w tygodniu gram w tenisa, kiedy jestem na wakacjach pływam codziennie przynajmniej 2 km, kiedy mogę, jeżdżę na nartach, rzuciłem palenie 18 lat temu – naprawdę bardzo o siebie dbam. I nie buduję formy, żeby występować na scenie, po prostu mam taką życiową potrzebę.

eprasa.pl 63fbec476a

Co z alkoholem i używkami?

Umówiłem się kiedyś w Krakowie z gościem, który chciał napisać o mnie książkę. W pierwszym zdaniu zapytał mnie o alkohol i używki. Odpowiedziałem, że mogę wytrzymać bez jednego piwa nawet miesiąc, bez alkoholu – 2-3 miesiące. W rubryce „używki” poleciłem mu wpisać „nie dotyczy”. A on zamknął notes i pojechał z powrotem do Warszawy.

Ale tak mam i jestem z tego bardzo dumny.

Uratował pan kilka osób przed utonięciem – z tego też jest pan dumny?

Tak, osiem osób – to jest satysfakcja niedająca się porównać z czymkolwiek innym.

Uratowałem dwóch małych chłopców, którzy **WPADLI RÓWNOCZEŚNIE DO RZEKI** *w Wielopolu Skrzyńskim i dziewczynę, którą koledzy idiotycznie wrzucili do wody,*

eprasa.pl 63fbec476a

trzymając ją za ręce i nogi, gdy byłem ratownikiem na basenie. Kiedy moją ś.p. mamusię porwał duży wir na Wisłoku, wykonałem skok z rozbiegu na nogi i błyskawicznie do niej dopłynąłem. Wyratowałem też moją żonę; świetnie pływa, ale trafiła na potężne prądy w Bałtyku. Dopłynąłem w ostatniej chwili, kiedy była już kompletnie wyczerpana. Dostałem od niej całusa, a od plażowiczów takie brawa, jakbym występował w amfiteatrze w Międzyzdrojach.

Jeszcze w temacie sportu: Jest pan fanem piłki nożnej...

Uwielbiam piłkę nożną, ale też tenis, siatkówkę, lekkoatletykę i wiele innych dyscyplin. Lubię uprawiać sport, ale też chodzić na mecze. W kalendarzu mam zapisane wszystkie ważne wydarzenia sportowe. Gdy jest mecz, nie może być wtedy mojego występu.

Myśli pan o emeryturze, czy komikiem jest się całe życie?

Mam przyzwoitą emeryturę, bo myślałem o niej już wcześniej. Dodatkowo jest wyższa o kilkaset złotych, ponieważ po studiach zostałem powołany do wojska,

eprasa.pl 63fbec476a

spędziłem 12 miesięcy w Szkole Podchorążych Rezerwy we Wrocławiu, rozmawia pani z niedoszłym podporucznikiem. Czyli mam emeryturkę od dwóch lat, ale nie zamierzam przestać występować.

To jest zawód, w którym nie ma, dzięki Bogu, żadnego limitu wieku. Uwielbiam kontakt z widzami. Dzisiejszy program nie jest taki sam, jak wczorajszy. Bardzo dużo improwizuję. Dziękuję Niebiosom, że jeszcze dużo pracy przede mną

W pana odpowiedziach przewija się dość często boża opatrzność...

Tak, głęboko w nią wierzę.

I nie żartuje pan z tego.

W żadnym wypadku. Jestem wierzącym człowiekiem, czuję, że moimi losami kierują Niebiosa. Świadczy o tym choćby fakt, że mnie, młodemu chłopakowi z małej miejscowości, udało się zrealizować marzenia, by występować na scenie. Kazimierz Brusikiewicz, u którego występowałem, powiedział mi kiedyś jeden z piękniejszych komplementów, jakie w życiu usłyszałem: „Wiesz, że ty nie musiałbyś tylko... bawić?”

eprasa.pl 63fbec476a

Moje występy w wielu momentach są bardziej refleksyjne, wtedy jest cicho jak w kościele. Przecież nie wszystko wokół jest śmieszne, życie nie dostarcza nam jedynie powodów do śmiechu.

Nie ciągnie pana w stronę dramatu?

Uzbierało mi się w domu 12 scenariuszy filmowych z głównymi rolami dla mnie. Większość mnie nie satysfakcjonowała. Kilka scenariuszy było super, ale z paru powodów, nie doszło do realizacji.

Jaka rola by pana interesowała?

Subtelnego, dowcipnego faceta z ciekawą osobowością. Były trzy takie przedsięwzięcia. Nigdy nie pogodzę się z odejściem Jacka Janczarskiego, Witka Orzechowskiego i Jurka Gruzy, którzy specjalnie dla mnie napisali świetne główne role: Jacek taką, w której słynny satyryk tak nabroił, że musiał uciekać, ścigany przez policję i media, do kładących asfalt; Witek miał powierzyć mi zagranie wielokrotnego mordercy, inteligentnego, z poczuciem humoru, ale jednak łotra; z kolei Gruza szykował mi rolę burmistrza małego miasteczka,

eprasa.pl 63fbec476a

w którym są same kobiety, ponieważ ich małżonkowie pracują za granicą.

Jest szansa na pana powrót do TVP?

Zrobiło mi się miło, kiedy zaproponowano mi poprowadzenie koncertu Superjedynek na opolskim Festiwalu. Jest też szansa, żeby po ośmiu latach wróciły moje „Marzenia” do Dwójki.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

Kultura

ZAMIENIŁAM BÓL W COŚ POZYTYWNEGO

fot. Lina/Instagram

eprasa.pl/polska

– *Początkowo nie myślałam, że mogę żyć z muzyki, zwłaszcza, że moja rodzina jest związana z biznesem, więc życie artystyczne było raczej w kategorii lifestyle'u, a nie sposobu na zarabianie pieniędzy. A tymczasem z muzyki utrzymuję się od 17. roku życia* – mówi **LUNA**. – **MÓJ TATA WYZNAŁ OSTATNIO Z ZASKAKUJĄCĄ SZCZEROŚCIĄ, ŻE CIESZY GO MOJA NIEZALEŻNOŚĆ**. *Pewnie naturalne byłoby, gdybym dołączyła do firmy, ale chyba wystarczy już fakt, że moi bracia pracują z naszym tatą. Byłoby to dla mnie prostsze i mniej stresujące, gdybym była w rodzinnym biznesie, ale ja mam swoją własną drogę* – dodaje.

Rozmawiał **Wiktor Krajewski**

eprasa.pl 63fbec476a

Czujesz się już spełniona, czy dopiero teraz pokażesz, na co cię stać?

Mam dopiero 25 lat, ale już spełniłam wiele swoich dziecięcych marzeń. Robię więcej, bo chcę dużo. Jestem maksymalistką. Mój apetyt rośnie w miarę jedzenia i pojawiają się kolejne plany oraz marzenia, które chciałabym zrealizować. Już jako dziecko zawsze pragnęłam stworzyć swój własny świat – bez granic, pełen wolności, w którym mogłabym wyrazić wszystko to, co rodziło się w mojej wyobraźni.

Dorastałam w Milanówku, pod Warszawą. Nie pochodziłam z rodziny artystycznej, ale miałam swój własny świat. Chciałam zbudować coś, co byłoby tylko

Luna

– to pseudonim artystyczny Agnieszki Wielgomas. Mało kto może kojarzyć, że jej tata to milioner Andrzej Wielgomas, właściciel firmy Dawtona. Piosenkarka i autorka tekstów określa swoją muzykę jako „kosmiczny pop”. Reprezentowała Polskę na tegorocznej Eurowizji, i za moment wydaje kolejną po „Nocnych zmorach” płytę – „NO REST”

eprasa.pl 63fbec476a

moje. Od najmłodszych lat marzyłam o tym, by zyskać niezależność i móc swobodnie kształtować swoją rzeczywistość dokładnie tak, jak sobie ją wyobrażałam. Dzięki temu, że rodzina wspierała moje dążenia do poznawania świata, zdobywania wykształcenia i przekraczania własnych granic, nauczyłam się, że warto dążyć do tego, czego się naprawdę pragnie.

Dzisiaj nie tylko marzę, ale przede wszystkim działam. Marzenia same się nie spełniają. Nie ma sensu czekać z założonymi rękoma i łudzić się, że skoro dziś nic się nie wydarzyło, możliwe, że jutro się wydarzy. Nie, nic nie wydarzy się samo z siebie. Mam jeszcze wiele do pokazania, a każde spełnione marzenie to tylko wstęp do czegoś większego, co dopiero przede mną.

Jestem dumna z siebie, ale miewam momenty zwątpienia, często czuję, że mogłabym więcej, lepiej i inaczej. Pilnuję się żeby nie pojawiała się we mnie pycha, bo byłoby to niszczące dla mnie jako człowieka, ale też artystki. Dziś chcę po prostu czuć radość i dumę z procesu tworzenia.

A co dziś daje ci poczucie szczęścia?

eprasa.pl 63fbec476a

Fot.

eprasa.pl/63fbec476a

Wolność i to, że jestem w stanie pracować tam, gdzie czuję się na swoim miejscu, u siebie.

> *Jeśli budzę się rano i pojawia się we mnie smutek, złość czy frustracja,* **PRZEKUWAM TO W PIOSENKI** *i emocjami dzielę się z ludźmi, bo wszyscy przecież przeżywamy podobne historie.*

Chcę być szczęśliwa. Ale to wymaga pracy. Poczucie szczęścia nie jest stałe, walczę o nie każdego dnia.

Zdarza się, że dopadają mnie „nocne zmory”, jak śpiewałam na moim pierwszym albumie: „Czuję się znowu niekompletna, zwyczajna, niepotrzebna. Czuję znowu się bezsilna, w nadziei swej naiwna, moje nocne zmory...”

I choć jestem już w innym miejscu, to wciąż fragmenty mnie samej, kiedy borykam się z bezsilnością i wewnętrznymi demonami.

W takich chwilach najwięcej siły daje mi miłość, szczere relacje z ludźmi, na których mogę polegać oraz

eprasa.pl 63fbec476a

samo tworzenie. Muzyka i pisanie to moja forma oczyszczania się z tego, co trudne. Złość i frustracja często pojawiają się, gdy coś mnie ogranicza albo nie mogę wyrazić siebie w pełni. Ale wtedy to właśnie te uczucia stają się napędem do tworzenia czegoś pięknego i prawdziwego, co trafia do innych. Dzięki temu każda piosenka staje się częścią mojego procesu odnajdywania szczęścia i dzielenia się nim z innymi. Nowy album NO REST jest energetyczny i pełen pozytywnych emocji, chociaż wciąż poruszam w nim trudne dla mnie sprawy.

Zawsze wiedziałaś, że to muzyka będzie światem, któremu poświęcisz swój czas?

Miałam wiele pomysłów na życie, bo i wiele rzeczy mnie interesuje, ale doba ma tylko 24 godziny i nie da się wszystkiemu poświęcić uwagi. Muzyka jest dla mnie naturalnym językiem do wyrażania emocji: radości, smutku, rozczarowania. Początkowo nie myślałam, że mogę żyć z muzyki, zwłaszcza, że moja rodzina jest związana z biznesem, więc życie artystyczne było raczej w kategorii lifestyle’u, a nie sposobu na zarabianie

eprasa.pl 63fbec476a

pieniędzy. A tymczasem z muzyki utrzymuję się od 17. roku życia.

Zawsze miałam poczucie, że powinnam pójść własną drogą. Jestem niezależna i nie wyobrażałam sobie życia w korporacyjnych ramach. Zdecydowałam się na studia na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie wybrałam kierunek artes liberales, który pozwolił mi łączyć różne dziedziny wiedzy i poszerzać horyzonty.

> *Na maturze* **ZDAWAŁAM FILOZOFIĘ**, *która do dziś jest mi bardzo bliska, bo pozwala mi lepiej zrozumieć siebie i innych.*

Zawsze chciałam być wierna swoim marzeniom, a nie iść utartą ścieżką, dlatego postawiłam na muzykę. Postawiłam na siebie.

Rodzice nie namawiali cię, abyś rzuciła muzykę i przyszła pracować w rodzinnym biznesie?

Wręcz przeciwnie (śmiech). Mój tata wyznał ostatnio z zaskakującą szczerością, że cieszy go moja nieza-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot.

eprasa.pl 63fbec476a

leżność. Pewnie naturalne byłoby, gdybym dołączyła do firmy, ale chyba wystarczy już fakt, że moi bracia pracują z naszym tatą. Byłoby to dla mnie prostsze i mniej stresujące, gdybym była w rodzinnym biznesie, ale ja mam swoją własną drogę, którą idę.

Jesteś inna. Jesteś dziwna...

Długo czułam się freakiem, który odstaje od reszty, czyli od rówieśników, od świata szkoły, do której chodziłam. Miałam trudności, żeby odnaleźć się w grupie, bo czułam, że nie należę do środowiska, które teoretycznie powinno być mi bliskie. Różniły mnie od kolegów i koleżanek zainteresowania, ekspresja wyrażania siebie.

Wygląd również miał na to wpływ – od zawsze miałam białe rzęsy, brwi i włosy, co zwracało uwagę. Ludzie patrzyli na mnie jak na kogoś dziwnego. Miałam też swój własny styl, ubierałam się po swojemu, łączyłam różne elementy mody, co dodatkowo wyróżniało mnie na tle innych. Nie lubiłam upodabniać się do nikogo, ale trudno dorastając nie porównywać się do otoczenia. Nawet jeśli wiedziałam, że chcę być sobą,

eprasa.pl 63fbec476a

świadomość, że odbierano mnie jako „dziwną”, często rodziła frustrację i samotność. Często czułam się niezrozumiana.

Dziś wiem, że świat jest różnorodny i jest w nim miejsce dla każdego. Dokładnie pokazała mi to Eurowizja, gdzie każdy miał możliwość wyrażenia siebie. To jest dla mnie wartość, z którą chcę żyć na co dzień, dlatego podjęłam decyzję, aby dzielić życie między Warszawę i Londyn, gdzie czuję się zauważana, akceptowana i chciana.

Moje życie teraz to ciągłe przemieszczanie się. Londyn daje mi wiele nowych możliwości, przestrzeń do tworzenia i rozwijania siebie, a także kontakt z ludźmi, którzy, tak jak ja, cenią indywidualność i artystyczną niezależność. Każdy dzień jest inny – piszę nowe teksty, spotykam się z artystami i szukam kolejnych pomysłów, które mogę przekuć w muzykę. Warszawa natomiast to mój dom, do którego wracam, by nabrać sił i przypomnieć sobie, skąd pochodzę.

Mam rozumieć, że w szkole koleżanek nie miałaś?

eprasa.pl 63fbec476a

Miałam dużo koleżanek i kolegów, ale te znajomości nie były głębokie, nie nazwałabym ich przyjaźniami, a bardziej koleżeństwem.

> *Dziś, gdy poznaję innych artystów, widzę, że większość z nas ma podobne* **PROBLEMY Z PRZYNALEŻNOŚCIĄ** *do grupy.*

Dzięki Eurowizji spotkałam wielu wspaniałych ludzi ze świata muzycznego, z którymi na poziomie emocjonalnym i artystycznym jestem w stanie się dogadać. Mam też grono sprawdzonych przyjaciół i wiem, że mogę zawsze na nich liczyć. Gdy byłaby potrzeba, odbiorą ode mnie telefon nawet w środku nocy.

Eurowizja była dla ciebie trudną lekcją?

Bardzo. Potrzebowałam nawet pomocy, żeby ją przerobić. Eurowizja okazała się znacznie trudniejsza, niż mogłam się spodziewać. Spotkałam się z reakcjami, których wcześniej nie doświadczyłam na taką skalę. Negatywne komentarze, oceny moich występów i wy-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot.

eprasa.pl/63fbec476a

glądu — to sprawiło, że czułam się bezbronna. Hejt od anonimowych ludzi w Internecie jest mniej bolesny niż ciosy zadawane przez ludzi z bliskiego otoczenia artystycznego. Okazało się, że to, co widzimy na zewnątrz, to tylko pozory – za kulisami to walka o przetrwanie. Tu nie ma przyjaźni.

W moim przypadku największym ciosem była krytyka ze strony osób, których opinię ceniłam. Kiedy ludzie z branży, których postrzegasz jako autorytety, otwarcie mówią, że nie pasujesz do „ich wizji”, to boli bardziej niż cokolwiek innego. Wtedy nie chodzi już o muzykę, tylko o twoją wartość jako człowieka i artysty.

Wszystkie te emocje skierowałam w pracę twórczą, czego rezultatem jest nowa płyta „NO REST”, która ukaże się już w listopadzie. Nazwałam ją tak, bo w czasie po Eurowizji naprawdę nie miałam wytchnienia, zarówno emocjonalnie, jak i artystycznie. Zrozumiałam, że żeby być artystą, muszę być silniejsza niż wcześniej myślałam. Ten album to mój sposób na to, żeby zamienić ból w coś pozytywnego, stworzyć z niego sztukę.

eprasa.pl 63fbec476a

Bo człowiek z natury jest zepsutym do szpiku kości zwierzęciem?

Przychodzimy na świat z czystą kartą, którą zapisujemy przez całe życie, tworząc swoją własną historię. Kluczowe jest, z kim przebywamy, w jakie ramy wtłacza nas rzeczywistość, w jakim środowisku dorastamy, jakimi wartościami jesteśmy wypełniani przez bliskich. Nasze zachowania są naszym wyborem.

A jak to mówił profesor Władysław Bartoszewski: „Jak nie wiesz jak się zachować, zachowaj się przyzwoicie”.

Ale taki świat wybrałaś. Artyści to w większości ludzie kochający wyłącznie siebie.

Świat artystyczny składa się w dużej mierze z egoistów, zapatrzonych wyłącznie w swoje sprawy, a ich rzeczywistość kończy się wraz z czubkiem ich nosa. Natomiast ja nigdy nie powiedziałabym o sobie, że jestem egoistką. To lekcja, którą wyniosłam z domu. Najpierw pomyśl o drugiej osobie, a dopiero później o swoich sprawach. Mogą to potwierdzić moi bliscy, że ich sprawy są dla mnie zawsze priorytetem.

eprasa.pl 63fbec476a

Dziś też jesteś gotowa poświęcić się dla innych?

Uczę się zdrowego egoizmu, bo zdarzało mi się w przeszłości zapominać o sobie. Umiem stawiać granice i dbać o własną przestrzeń, aczkolwiek zawsze znajduję czas aby stanąć po stronie mniejszości, wykluczonych i słabszych, którzy potrzebują tego wsparcia i których głosem mogę być. Nie traktuję tego jednak nigdy jako poświęcenia, a zobowiązanie osoby publicznej.

Zadziała się ciekawa rzecz. Gdy artysta z Polski jechał reprezentować nas Eurowizji, traktowany był jak bohater narodowy. A ty... Z góry uznana zostałaś za czarną owcę...

> *Jechałam na Eurowizję z doświadczeniem* **OGROMNEJ FALI HEJTU**, *którą w Polsce zalali mnie internauci.*

Wyśmiewano mój wygląd, moją wrażliwość i kwestionowano moje umiejętności wokalne. Pojawiło się we mnie zwątpienie, czy rzeczywiście ten konkurs jest

eprasa.pl 63fbec476a

Fot.

tego wart. Chciałam występować na wszystkich koncertach przed Eurowizją czego oczekiwali ode mnie ludzie, który mnie wybrali. Podczas jednego z tych koncertów przed finałem co na pewno pamiętasz, psychika i ciało odmówiło mi współpracy i straciłam głos. Nienawiść, jaką wówczas wysyłali do mnie Polacy, zmiotła mnie z planszy. Tylko dzięki temu, że mam wokół siebie cudowny team, byłam w stanie wrócić do gry silniejsza. Jestem im wdzięczna za to, że byli wtedy i zawsze przy mnie są.

Nadgorliwość?

Chyba podświadomie chciałam coś udowodnić, dowieść, że nie jestem tu przypadkiem. Nie jestem artystką jednego przeboju. Tworzę i wydaję muzykę od wielu lat, dzieciństwo spędziłam na scenach Teatru Wielkiego Opery Narodowej, aczkolwiek wcześniej nie byłam kojarzona z mainstreamem. Dzisiaj już wiem, że niczego nikomu nie muszę udowadniać ani robić nic w sprzeczności ze sobą. I w tym będę konsekwentna.

Powiedziałaś w jednym z wywiadów, że nie jesteś z nikim związana, bo aby pokochać drugiego człowie-

eprasa.pl 63fbec476a

ka, trzeba całkowicie pokochać siebie? Jak ci idzie zakochiwanie się w sobie?

To bardzo trudny proces. Zwłaszcza w czasach, w których żyjemy. Ciężko jest kochać siebie, doceniać swoje osiągnięcia. Większość z nas patrzy w lustro i skupia się na wadach. Dobrze mieć przy sobie kogoś, kto oświetli i wskaże zalety. Zapominamy, że to, co w środku, jest naszym największym skarbem, którego nie powinniśmy dać sobie odebrać. Łatwo jest pokochać swoje odbicie w cudzych zakochanych oczach, ale to nasze własne spojrzenie na nas decyduje, jak o sobie myślimy i jacy dla siebie jesteśmy. Dziś jest ktoś, dla kogo uczę się miłości do siebie. Idzie mi to całkiem nieźle. Jestem szczęśliwa.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

CHAOS, LUKSUS I TORBY ZE STADIONU

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

Wiktoria Gorodeckaja i Olaf Lubaszenko grają główne role w wyreżyserowanym przez Michała Gazdę filmie „Napad"

– NAGLE OTWORZYŁY SIĘ, WYDAWAŁO SIĘ WTEDY, CUDOWNE MOŻLIWOŚCI STANIA SIĘ KIMŚ ZAMOŻNYM, ZAZNANIA LUKSUSU, *zaspokojenia oddalonej, niemożliwej do spełnienia przez dziesięciolecia potrzeby luksusu i zdobywania dóbr –* **O LATACH 90. MÓWI OLAF LUBASZENKO. – W TAMTYCH CZASACH, Z BRAKU PRACY W KRAJU, MAMA WYRUSZYŁA DO POLSKI, NA STADION DZIESIĘCIOLECIA, ŻEBY SPRZEDAWAĆ I UTRZYMYWAĆ RODZINĘ NA LITWIE – DODAJE WIKTORIA GORODECKAJA,** *ekranowa partnerka Lubaszenki z filmu „Napad”, nowej produkcji Netflixa w reżyserii Michała Gazdy.*

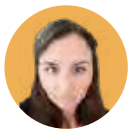

Rozmawiała **Gabriela Keklak**

eprasa.pl 63fbec476a

Na Netflix zadebiutował „Napad”, nowy film Michała Gazdy, reżysera, który w ubiegłym roku oczarował publiczność nową wersją „Znachora”. Tym razem twórca przenosi widzów do roku 1995 i podejmuje próbę rozliczenia się z polską historią i nastrojem społecznym, który pokutuje do dzisiaj.

„Napad” opowiada o makabrycznej zbrodni, która niesie za sobą dramatyczne konsekwencje. Rozwiązania kryminalnej zagadki podejmuje się wyrzucony kilka lat wcześniej z pracy i pozbawiony rangi majora policji Gadacz, grany przez Olafa Lubaszenko. Mężczyzna znany jest ze swoich „grzechów z czasów komuny”, efektywności w „łamaniu” ludzi oraz „gonienia solidarnościuchów”. Teraz prokurator daje mu szansę na powrót do służby, jednak pod warunkiem, że uda mu się w 14 dni złapać sprawców krwawego napadu na bank. Pomóc ma mu w tym młoda funkcjonariuszka policji, nazywana Kieszonką (ponieważ dotąd głównie zajmowała się drobnymi kradzieżami), w którą wciela się Wiktoria Gorodeckaja. Para nawiązuje ze sobą na ekra-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

nie silną więź, próbując dociec prawdy. Wszyscy jednak w tym filmie mają swoje tajemnice.

Czy jako reżyser wielu kultowych polskich filmów, o których mówi się, że „dziś już takich nie ma”, dobiera pan swoje role mając na uwadze, że u widzów występuje właśnie pewien rodzaj nostalgii za minionym czasem?

OLAF LUBASZENKO: Czy ja wiem... Tutaj chyba muszę jednak odpowiedzieć, że decyduje po pierwsze scenariusz i postać, po drugie to, z kim będę pracował. O tego typu szerszym, historycznym wręcz aspekcie całej sprawy, nie myślę. Jeśli coś przy okazji wychodzi, to oczywiście dobrze, fajnie. Dodatkowe konteksty,

Olaf Lubaszenko

– aktor, reżyser i producent, prezenter telewizyjny, także wokalista i konferansjer. Popularność przyniosły mu role w filmach: „Piłkarski poker” i „Krótki film o miłości” a w 1998 r. otrzymał Orła i Czeskiego Lwa za pierwszoplanową rolę w filmie „Zabić Sekala”. W 1997 r. zadebiutował jako reżyser filmem „Sztos”, później zrealizował m. in. filmy: „Chłopaki nie płaczą” i „Poranek kojota”

eprasa.pl 63fbec476a

smaczki to zawsze wartość dodana. Ale zawsze najważniejszy jest scenariusz, bohater oraz to, kto to robi i to, z kim to realizujemy. Odpowiedź jest dość prosta, może wyglądać na dość banalną, ale generalnie jestem zwolennikiem tego, żeby banały sobie powtarzać, bo banał można inaczej nazwać złotą myślą albo mądrością życiową.

Pokazała pani na ekranie taką wrażliwość kobiecą i bynajmniej nie chodzi tutaj o słabość, a o pewien rodzaj wyczulenia na niuanse. Czy jakąś konkretną kobiecą postacią inspirowała się pani tworząc „Kieszonkę”?

WIKTORIA GORODECKAJA: Szczerze mówiąc nie, nie myślałam o konkretnej postaci. Wydaje mi się jed-

Wiktoria Gorodeckaja

– aktorka teatralna, telewizyjna i filmowa pochodzenia litewsko-rosyjskiego. Od 2009 r. aktorka Teatru Narodowego w Warszawie. Dwukrotna laureatka Feliksów Warszawskich. Ostatnio zagrała w filmach „Biała odwaga” i „Minghun”

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

nak, że mamy wspólne cechy. Zawsze staram się wychodzić, może nawet podświadomie, z siebie kiedy pracuję nad daną postacią.

Jak państwo myślą o tych latach 90. z filmu, czy nawet konkretnie o 1995 roku, w którym osadzona jest akcja, to co się państwu z nimi najbardziej kojarzy? Jak opisaliby państwo ten czas osobom, które mogą nic o nim nie wiedzieć?

WG: W 1995 roku miałam 13 lat.

> *Pamiętam, że na Litwie stan rzeczy był podobny jak w Polsce i wszyscy* **PRÓBOWALI SIĘ DOROBIĆ**, *bo w przeciwnym wypadku żyliby w biedzie.*

Nasze mieszkanie było wypełnione wielkimi workami z plastikowymi koralikami i sztucznymi kwiatami. Moja mama po nocach je produkowała, po czym je zabierano i sprzedawano. I wtedy właśnie, w tamtych czasach, za potrzebą, z braku pracy na Litwie, wyruszyła do Polski, na Stadion Dziesięcio-

eprasa.pl 63fbec476a

lecia, żeby sprzedawać i utrzymywać rodzinę na Litwie.

OL: Ja jestem nieco starszy od Wiktorii, więc byłem po prostu w innym punkcie życia. Mogę powiedzieć, że przez musical „Metro” byłem w samym środku tych przemian – myśmy to grali od 1991 roku w Pałacu Kultury. Wokół tętniło życiem ogromne targowisko, trwały nieustanne działania handlowe, pierwsze próby marketingowe, ogłaszane przez wszechobecne megafony, grająca cały czas muzyka, dziwna muzyka, tak zwana „muzyka chodnikowa”, której wówczas jeszcze nie nazywano disco polo. Nieustanny chaos, jazgot, zgiełk i te wszechobecne szczęki z różnymi towarami, otaczające Pałac Kultury, właściwie niemal z każdej strony.

Bardzo intensywnie pamiętam tę atmosferę rozedrgania, niepokoju, który przyszedł do nas po czasie przemian, w którym przez kilkadziesiąt lat ludzie zarabiali mniej więcej tyle samo. Możliwości, żeby zostać bogaczem, praktycznie nie istniały, poza wyjątkami kilku czy kilkunastu osób w skali kraju. Nagle otworzyły się – wydawało się wtedy – cudowne moż-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

liwości zostania kimś zamożnym, zaznania luksusu, zaspokojenia oddalonej, niemożliwej do spełnienia przez dziesięciolecia potrzeby luksusu i zdobywania dóbr. Otaczania się dżinsami, coraz to nowymi butami sportowymi z różnymi markowymi znakami i tak dalej. Więc ta tęsknota jest socjologicznie zrozumiała, ale ona nie była w gruncie rzeczy niczym pięknym – podobnie, jak te czasy. One były czasami chaosu, zachłyśnięcia się. Pełno było nas – biednych, pogubionych – którzy nie wiedzieliśmy, w którą stronę iść i trochę na oślep biegaliśmy po omacku, szukając źródeł utrzymania, patrząc, jak dookoła wybrani szybko się bogacą. Na szczęście te lata już minęły – przyznaję to dzisiaj z całą mocą.

Film „Napad” uzmysłowił mi, że to były **CZASY BARDZO TRUDNE, CHAOTYCZNE**. *Gdybym mógł wybierać, to w jakimś stopniu wcale bym nie chciał w tych czasach żyć,*

eprasa.pl 63fbec476a

ale żyłem i przeżywałem również piękne rzeczy, więc to nie jest tylko skarga. Bywałem i zakochany, bywałem i potrzebny w pracy, odnosiłem mniejsze, większe sukcesy, urodziła się moja córka. Czas, o którym mowa, z osobistej perspektywy był piękny, z szerszej okropny.

WG: Ale nie zmieniałeś się, nie miałeś takiej potrzeby, żeby nagle stać się tym małym przedsiębiorcą?

OL: Nie, miałem chyba w sobie coś, co po prostu odpychało ode mnie przedsiębiorczość i wszelkie jej próby kończyły się klęską. Prawdę mówiąc, nie umiałbym chyba przewieźć paczki nielegalnych papierosów przez granicę, a co dopiero mówić o bogaceniu się. To zupełnie nie dla mnie. Jestem człowiekiem z innego porządku, jak to się dzisiaj mówi. Z jednej strony może to jest deficyt, może słabość, ale z drugiej strony pogodziłem się z tym, że nie będę rekinem finansjery.

WG: Przypomniałeś mi moją pierwszą podróż do Polski z babcią i bratem. Jechaliśmy do mamy, kilka lat po jej wyjeździe. Przez całą drogę do granicy jeden z panów przepakowywał papierosy, które przemycał w pończosze. Siedzenia w autokarach były na specjalnych po-

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

destach, w których znajdowały się otwory – to w nie chował paczki papierosów. Z kolei na Stadionie Dziesięciolecia spotkałam się z widokiem dużych, kolorowych toreb w kratę wypełnionych towarem. Ten nagły wymóg natychmiastowej przedsiębiorczości musiał być straszny.

> *Z kolei problemem obecnych czasów według mnie jest fakt, że ciągle* **MUSISZ BYĆ KREATYWNY**, *wszędzie obnażać swój wszechświat zewnętrzny i wewnętrzny,*

a w dodatku prezentować go bez wysiłku, jakby to przychodziło samo.

OL: Ja mam akurat w tej sprawie pewien luz. Jestem jak taki konserwatywny garnitur z lat nie wiadomo jakich, który nie jest już może taki modny, dość daleko z tyłu za modą, ale też w związku z tym pasuje na wiele okazji (śmiech).

Na końcu filmu Gadacz przyznaje przed sobą, jakie błędy popełnił w życiu, próbuje coś naprawić. Chcia-

eprasa.pl 63fbec476a

łam nawiązać do tego popularnego frazesu ostatnich lat, czyli „niczego w życiu nie żałuję”. Czy według państwa da się przeżyć życie w taki sposób?

OL: Ja bym powiedział, że to nie jest wynalazek naszych czasów, bo Edith Piaf już śpiewała o tym, że niczego nie żałuje, a jednak minęło parę lat od czasu jej działalności. Na pewno taka postawa była obecna, ale rozumiem, że dzisiaj po prostu jest bardziej powszechna, niż kiedyś, to ciekawe...

WG: To może wynikać z naszej samoświadomości. Dzisiaj korzystamy z pomocy terapeutów, analizujemy całe swoje życie od narodzin. Zdajemy sobie sprawę, że to doświadczenie nas ukształtowało, stąd bierze się to podejście, że „niczego nie żałuję”. Każdy mógłby wielu rzeczy żałować, gdyby zaczął się zastanawiać nad swoim życiem, postępowaniem czy nad każdym wyborem. Ja po prostu odpycham te myśli. Przeszłość nie ma znaczenia – liczy się dzisiaj i jutro.

Tak naprawdę to nie mamy wpływu na to, co było i będzie, tylko na to, co tu i teraz.

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

OL: Przeszłość nie istnieje, przyszłość nie istnieje, istnieje teraźniejszość, a i tego nie możemy być w stu procentach pewni. Scarlett O’Hara miała swój sposób...

WG: Tak! Bardzo dobry swoją drogą. Moja babcia powtarzała: nigdy nie podejmuj decyzji wieczorem.

OL: No tak, ale

> *Scarlett O’Hara generalnie mówiła: „Pomyślę o tym jutro”. I ta metoda* **DZIAŁA DO CZASU**, *bo przecież właśnie w ten sposób działają na przykład piramidy finansowe.*

O tym, jak spłacić kolejnych wierzycieli – pomyślę o tym jutro. Nie, to nie jest dobry pomysł. Ja uważam, że każdy człowiek jest indywidualny. Co więcej, każdy człowiek na różnych etapach swojego życia jest gotów przyjmować różne filozofie. Mało tego, myślę, że tego samego dnia jesteśmy w stanie prezentować odmienne postawy. Bo na przykład rano czujemy, że nie żałujemy

eprasa.pl 63fbec476a

niczego, ale potem, nagle, wraz ze zmierzchem, przychodzą do nas demony przeszłości.

Nie ma na to uniwersalnego sposobu. Ktoś, kto konsekwentnie odwraca coś albo coś wprowadza i tego tylko się trzyma, musi mieć po prostu nudne życie.

> *To jest* **PIĘKNE W CZŁOWIEKU**, *że z jednej strony ma takie wspomnienia, które go dręczą niczym nocne koszmary, a z drugiej – ma w sobie siłę, wolę, chęć i umiejętność, żeby sobie z tym radzić.*

Żeby podtrzymywać w sobie ogień życia i nadzieję, że jutro będzie lepsze. Powiedziałbym, że się wzruszyłem tym, co powiedziałem, ale na szczęście, wiecie panie, jest we mnie jednak przewaga ironisty, więc doskonale zdaję sobie sprawę, że to było trochę za piękne, a przez to lekko grafomańskie (śmiech).

Budując ten ekranowy duet mieli państwo obrany jakiś wspólny cel, chcieli coś szczególnego pokazać?

eprasa.pl 63fbec476a

Fot. Bartosz Mrozowski/Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

WG: My chyba nie musieliśmy za dużo grać. Ta relacja zrodziła się przed zdjęciami. Mieliśmy wspólne próby, ale również Olaf wypróbowywał na mnie swoje różne sztuczki, np. mówił: „Słuchaj, ja mam taki świetny pomysł. Zadzwonimy do Jędrzeja (Hycnara – red.), zapytamy, gdzie on jest i nic mu nie powiemy,

Reż. Michał Gazda
„Napad”
Netflix

eprasa.pl 63fbec476a

a będziemy go śledzić we dwójkę samochodem. A potem, jak już go dorwiemy to... zaprosimy go na obiad” (śmiech).

OL: Oczywiście to jest jeden z tych planów, które będziemy mogli zrealizować dopiero, kiedy będzie powstawał prequel „Napadu”. Już samo rozmawianie na ten temat wydało mi się kuszące, a wspólny obiad jeszcze przed nami! Duet Kieszonka-Gadacz nie zaistniałby, gdyby nie ci wszyscy wspaniali ludzie dookoła, którzy ciężko pracowali, aby stworzyć ten świat i tych bohaterów.

© Wszelkie prawa zastrzeżone

eprasa.pl 63fbec476a

wprost

REDAKTOR PROWADZĄCY: *Szymon Krawiec*

SEKRETARZE REDAKCJI: *Katarzyna Dobrowolska, Leszek Bugajski*

REDAKTOR: *Paulina Socha-Jakubowska*

ZESPÓŁ: *Piotr Barejka, Magdalena Frindt, Jakub Mielnik, Joanna Miziołek, Agnieszka Niesłuchowska, Eliza Olczyk, Katarzyna Pinkosz, Katarzyna Świerczyńska*

STUDIO „WPROST”: *Karol Kinal (kierownik) Anna Abratańska*

WYDAWCA: *Agencja Wydawniczo-Reklamowa „Wprost” Sp. z o.o.*

BIURO REKLAMY: *reklama@wprost.pl, tel.: 22 347 50 00*

ADRES REDAKCJI: *Batory Office Building II, Al. Jerozolimskie 212, 02-486 Warszawa, tel.: 22 347 50 00 (recepcja), www.wprost.pl*

Wydawca tytułu, spółka AWR „Wprost”, należy do Grupy Kapitałowej PMPG Polskie Media SA

ISSN *02091747*

NA PODSTAWIE ART. 25 UST. 1 PKT 1B PRAWA AUTORSKIEGO WYDAWCA WYRAŹNIE ZASTRZEGA, IŻ DALSZE ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW OPUBLIKOWANYCH W TYGODNIKU „WPROST” JEST ZABRONIONE.

© WSZYSTKIE MATERIAŁY W TYGODNIKU CHRONIONE SĄ PRAWEM AUTORSKIM. WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE. DALSZE ROZPOWSZECHNIANIE TREŚCI ARTYKUŁU TYLKO ZA ZGODĄ WYDAWCY. REGULAMIN I WARUNKI LICENCJONOWANIA MATERIAŁÓW PRASOWYCH NA WWW.WPROST.PL/REGULAMIN/

eprasa.pl 63fbec476a